Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ ὑφ' ὑμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰς θὰ φέρῃ ὠφελείας εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύσῃ ὑμᾶς διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἀριθ. Πρωτ. 69/Τ.Ε./1336/1972

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 40

ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ (κριτικὸν) Herb. Musurillo

Εἰσαγωγή - Μετάφρασις - Σχόλια
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Μ. ΜΠΑΤΙΣΤΑΤΟΥ
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἕνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἶναι καὶ ἡ πραγματεία «Περὶ Παρθενίας».

Εἰς τὴν πραγματείαν αὐτὴν ὁ Μέγας οὗτος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Πατὴρ προβάλλει, μὲ ἀκαταμάχητον δύναμιν, τὸ ὑπέροχον τῆς παρθενίας καὶ συγκρίνει αὐτὴν πρὸς τὸν γάμον.

Εἰς τὴν πραγματείαν «Περὶ παρθενίας» ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἀποκαλύπτει τὸν ἐσώτατον ἑαυτόν του.

Καίτοι ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη εἰς περιβάλλον ἀριστοκρατικόν, ἐνωρίτατα ἀντελήφθη, ὅτι «πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα ὅσα οὐχ ὑπάρχει μετὰ θάνατον».

Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰωάννου τὴν σκληρὰν πραγματικότητα τῆς ματαιότητος συνεχῶς ὑπεμίμνησκεν ἡ μελαγχολικὴ Ἀνθοῦσα, ἡ ἁγία Μήτηρ του, ἡ ὁποία τόσον προώρως ἐκάλυψεν τοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της νυμφικοὺς στεφάνους μὲ τὴν μαύρην καλύπτραν τῆς χηρείας.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱερὸς ἀνὴρ ἀνεζήτησε τὸ νόημα τῆς ζωῆς ὄχι εἰς τὸν ἀπατηλὸν θόρυβον τῶν ἐγκοσμίων, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκ τοῦ κόσμου ἑκουσίαν φυγήν, εἰς τὴν ἁγίαν γαλήνην τοῦ ἀπράγμονος βίου.

Ἡλκύετο ἄλλωστε πρὸς τὸν βίον αὐτόν, ὡς ὑπὸ ἰσχυροῦ μαγνήτου, ἀπὸ ἁγίους Ἀσκητὰς καὶ Ἀναχωρητάς, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν ἀλαλήτων στεναγμῶν των καὶ τῶν δακρυβρέκτων εὐχῶν των ἀνεζήτουν νὰ ἀναφερθοῦν πέραν τοῦ κόσμου, ἐκεῖ ὅπου διαυγάζει τὸ παρήγορον λυκαυγὲς τῆς θεώσεως.

Ἡ «Περὶ παρθενίας» λοιπὸν πραγματεία αὐτὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐκφράζει καὶ μίαν προσωπικὴν ἐμπειρίαν καὶ δι' αὐτὸ συγκινεῖ περισσότερον τὸν ἀναγνώστην.

Ἡ παροῦσα πραγματεία εἶναι ἡ γραπτὴ μορφὴ ὁμιλιῶν, τὰς ὁποίας ἐξεφώνησεν εἰς Ἀντιόχειαν ὁ Ἱερὸς Πατὴρ περὶ τὸ 392 μ.Χ.

Κατὰ τὸ 392 εἶχε πλέον ἐνταχθῆ εἰς τὸν κλῆρον καὶ εἶχε καταστῆ περίβλεπτος εἰς ὅλην τὴν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Εἶχεν ἐπιβληθῆ ὡς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ, ἐνῷ ἐθέσποζε καὶ διὰ τῆς ἁγιότητός του.

Ὁ Χρυσόστομος ἐνωρὶς ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἐγένετο θερμὸς συνήγορος τῆς παρθενίας. Μαρτυροῦν δὲ τοῦτο καὶ πολλαὶ ἄλλαι πραγματεῖαι, ὡς «Περὶ κατανύξεως, «Πρὸς τοὺς πο-

λαμοῦντας τοῖς ἐπὶ τὸ μονάζειν ἐνάγουσι», «Σύγκρισις βασιλικῆς δυναστείας καὶ πλούτου καὶ ὑπεροχῆς πρὸς μοναχὸν συζῶντα τῇ ἀληθεστάτῃ καὶ κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίᾳ», «Λόγος παραινετικὸς πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα» κ.τ.λ.

Πέραν ὅμως τῆς φιλομονάχου διαθέσεως τοῦ ἐν παρθενίᾳ ζῶντος Ἰωάννου Χρυσοστόμου, τῆς ὁποίας ἔκφρασις εἶναι καὶ ἡ «Περὶ Παρθενίας» πραγματεία, καὶ συγκεκριμένη, ἴσως, ἀφορμὴ παρεκίνησε τὸν Ἅγιον πρὸς αὐτήν.

Ἀσφαλῶς εὑρίσκετο εἰς ἄνθησιν ἡ παρθενία κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας συνετήρει περὶ τὰς 3.000 παρθένους, ἀλλὰ καὶ ἀφοσιωμένας χήρας (ἑτέρα μορφὴ ἐγκρατείας).

Συγχρόνως ὅμως καὶ οἱ αἱρετικοὶ ἐκαλλιέργουν τὴν παρθενίαν, κατὰ τρόπον μάλιστα αὐστηρότερον, ἀφοῦ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἐβδελύσσοντο τὸν γάμον καὶ τὸν ἐθεώρουν ἁμαρτίαν.

Ἀνάγκη, λοιπόν, ἐξάρσεως τῆς παρθενίας ἔναντι τῶν κατηγορούντων αὐτήν· ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη καταδίκης τῆς περὶ τὴν παρθενίαν αὐστηρότητος τῶν αἱρετικῶν, ὥστε νὰ καταδειχθῇ τὸ ἀνωφελὲς τῆς παρθενίας, ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ὀρθοδοξίαν, ἔδωσαν ἀφορμὴν συνθέσεως τῆς «Περὶ Παρθενίας» πραγματείας.

Ἡ «Περὶ Παρθενίας» πραγματεία ἀπαρτίζεται ἀπὸ 84 κεφάλαια διαφόρου ἐκτάσεως ἕκαστον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως μικρά.

Τὰ κεφάλαια αὐτὰ δυνάμεθα νὰ τὰ κατατάξωμεν εἰς τέσσαρας ἑνότητας:

α. Γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ παρθενίας (Α - ΚΔ).

β. Ἑρμηνεία τῶν περὶ παρθενίας καὶ γάμου χωρίων τοῦ Ἀπ. Παύλου (ΚΕ - Ν).

γ. Τὰ μειονεκτήματα τοῦ γάμου καὶ ἔπαινος παρθενίας (ΝΑ - ΟΒ).

δ. Ἑρμηνεία σχετικῶν χωρίων τοῦ Ἀπ. Παύλου (ΟΓ - ΠΔ).

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος στηρίζεται ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πρὸ παντὸς δὲ ἐπὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Χειραγωγός του εἰς τὴν διερεύνησιν τοῦ ζητήματος ἀποβαίνει ὁ Ἀπ. Παῦλος, δι' ὅσων γράφει, περὶ γάμου καὶ παρθενίας, εἰς τὴν Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν.

Τὸ ὕφος εἶναι ζωηρὸν καὶ παλμῶδες. Μικραὶ προτάσεις, ἐρωτήσεις, ἐπαγωγικοὶ συλλογισμοί, εἰκόνες, μεταφοραί, ἀντιθέσεις δίδουν εἰς τὴν πραγματείαν νεῦρα καὶ κίνησιν, ὥστε νὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ, τότε, καὶ τοῦ ἀναγνώστου, σήμερον.

Ἡ ἀξία τῆς πραγματείας εἶναι τεραστία. Δίδει τὸ μέτρον τῆς σπουδαιότητος τῆς πατερικῆς ἑρμηνείας τῆς ἁγ. Γραφῆς καὶ δὴ ἑνὸς τῶν κορυφαίων ἑρμηνευτῶν αὐτῆς, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

Παρουσιάζει, ἀκόμη, ψυχολογικώτατα ὡρισμένας πλευρὰς τοῦ

συζυγικοῦ βίου, αἱ ὁποῖαι καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένουν αἱ αὐταί, ὥστε νὰ φωτίζωνται ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἁγ. Πατρός. Μολονότι δὲ σφοδρότερον φαίνεται νὰ ἐλέγχῃ τὴν κακίαν καὶ τὰς ἐκτροπὰς τῶν γυναικῶν, ἐν τούτοις ἐμφανίζει καὶ τὰς κακίας τῶν ἀνδρῶν.

Θαυμαστὴς καὶ κῆρυξ τῆς ἀπαραβιάστου ἱερότητος τοῦ γάμου, καταδικάζει μὲ αὐστηρότητα τὸν δεύτερον γάμον.

Ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἡρωϊσμόν, διότι ἡ χριστιανικὴ ἀρετὴ μόνον δι' ἡρωϊσμοῦ κατορθοῦται· δι' αὐτὸ καὶ δὲν θέλει τὸν ἄνθρωπον κατώτερον τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας. Βαθύτατα συγκινεῖ τὸν ἀναγνώστην ἡ ὀρθοτάτη παρατήρησις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὅτι εἰς τὸν δεύτερον γάμον τὰ ἐκ πρώτου γάμου τέκνα ἀποβαίνουν θύματα τῶν ἐπεισάκτων γονέων. Εἰς τὴν παρατήρησίν του αὐτὴν ἀσφαλῶς θὰ εἶχε ὑπ' ὄψιν του τὴν συγκινητικὴν θυσίαν τῆς μητρός του, ἡ ὁποία παρέμεινε χήρα, διὰ νὰ μὴ τραυματίσῃ τὸν υἱόν της ἀπὸ σκληρὰν συμπεριφορὰν τοῦ δευτέρου συζύγου.

Τὸν γάμον θεωρεῖ παραχώρησιν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ὄχι ὅμως καὶ ἁμαρτίαν, ὡς ἐφρόνουν οἱ αἱρετικοί. Εἶναι «τὸ καλόν» ὄχι ὅμως τὸ ἄριστον, τὸ ὁποῖον ἐνυπάρχει εἰς τὴν παρθενίαν.

Ἀκόμη πρέπει νὰ τονισθῇ τοῦτο· ὅτι οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἔδιδον προτεραιότητα εἰς τὸ «τῆς ψυχῆς φρόνημα», τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἄνευ τῆς ὁποίας καὶ ὁ ἠθικὸς ἐν γένει βίος καὶ ἡ παρθενία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ μαρτύριον ἀποβαίνουν ἄσκοπα.

Τέλος, ἡ ἀξία τῆς χρυσοστομικῆς αὐτῆς πραγματείας δὲν ἐμετριάσθη ἀπὸ τὸν χρόνον. Δὲν εἶναι κείμενον ἐποχιακόν, ἀλλὰ πάντοτε ἐπίκαιρον, ἕνεκα τῆς γνησιότητος τῶν θεολογικῶν - ὀρθοδόξων προϋποθέσεών του.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Μ. ΜΠΑΤΙΣΤΑΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΞΙΑΝ.

Α'. 1. Τὸ καλὸν τῆς παρθενίας τὸ ἀποστρέφονται οἱ Ἰουδαῖοι. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον, ἀφοῦ αὐτοὶ ἠτίμασαν καὶ αὐτὸν τὸν Χριστόν, τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς Παρθένου. Οἱ εἰδωλολάτραι ἐξ ἄλλου τὸ θαυμάζουν καὶ ἐκπλήσσονται· μόνη δὲ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τὸ καλλιεργεῖ μὲ ζῆλον. Διότι τὰς παρθένους τῶν αἱρετικῶν ἐγὼ δὲν θὰ ἠδυνάμην ποτὲ νὰ ὀνομάσω παρθένους. Διότι πρῶτον μὲν δὲν εἶναι ἁγναί, ἐπειδὴ δὲν εἶναι συνεζευγμέναι μὲ ἕνα ἄνδρα, ὅπως ἐπιθυμεῖ ὁ μακάριος νυμφαγωγὸς τοῦ Χριστοῦ (Παῦλος), ὅταν λέγῃ: «Σᾶς ἠρραβώνισα μὲ ἕνα ἄνδρα, πρὸς τὸν Χριστόν, διὰ νὰ σᾶς παρουσιάσω παρθένον ἁγνὴν εἰς αὐτόν».[1] Ἂν καὶ ὁ λόγος αὐτὸς ἐλέχθη δι' ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, περιλαμβάνει ὅμως καὶ αὐτάς. Αἱ γυναῖκες λοιπόν, ποὺ δὲν παραμένουν πισταὶ εἰς τὸν Ἕνα ἄνδρα, ἀλλὰ εἰσάγουν δολίως ἄλλον πλησίον του, ποὺ δὲν εἶναι Θεός, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἁγναί; 2. Πρῶτον μὲν λοιπὸν δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν δύνανται νὰ εἶναι παρθένοι. Καὶ δεύτερον διότι, ἀφοῦ ἠτίμασαν τὸν γάμον, τότε ἀπεφάσισαν νὰ παραμείνωσιν ἐκτὸς γάμου. Διότι μὲ τὸ νὰ νομοθετήσουν πῶς ὁ γάμος εἶναι πρᾶγμα πονηρόν, ἔσπευσαν νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν των τὰ βραβεῖα τῆς παρθενίας.[2] Διότι δὲν θὰ

---

1. Β' Κορινθ. 11, 2.

2. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὰς αἱρετικὰς διδασκαλίας τῶν Μαρκιωνιτῶν καὶ Μανιχαίων καὶ τοὺς περὶ τὸν Εὐστάθιον, οἱ ὁποῖοι ἐδίδασκον ὅτι ὁ γάμος εἶναι κακὸν πρᾶγμα. Καὶ πολὺ ὀρθῶς δὲν θεωρεῖ ὡς παρθένους, τὰς ἐκ βδελυγμίας πρὸς τὸν νόμιμον γάμον παραμεινάσας. Ἐναντίον τῶν αἱρετικῶν Εὐσταθιανῶν συνῆλθεν εἰς Γάγγραν τῆς Παφλαγονίας, τὸ 340, Τοπικὴ Σύνοδος ἐκ 13 Ἐπισκόπων. Ἡ Σύνοδος αὐτή, διὰ τοῦ Β' Κανόνος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς περιεβλήθη μὲ οἰκουμενικὸν κῦρος. Ὅλοι οἱ Κανόνες λοιπὸν τῆς ἐν Γάγγρᾳ Συνόδου στρέφονται κατὰ τῶν βδελυσσομένων τὸν γάμον. Εἰδικώτερον ὁ Α' Κανὼν αὐτῆς λέγει· «Εἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὖσαν πιστὴν καὶ εὐλαβῆ, βδελύσσοιτο ἢ μέμφοιτο, ὡς ἂν μὴ δυναμένην εἰς βασιλείαν εἰσελθεῖν, ἀνάθεμα ἔστω».

ἦτο δίκαιον νὰ στεφανώνωνται ὅσοι ἀποφεύγουν τὰ φαῦλα, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ μὴ τιμωροῦνται. Καὶ αὐτὸ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ ὅτι διατάσσονται ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἰδικούς μας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας νόμους. Λέγει πᾶς νόμος: «Ὁ φονεύων νὰ φονεύεται». Δὲν προσθέτει ὅμως «καὶ ὁ μὴ φονεύων νὰ τιμᾶται». «Ὁ κλέπτης νὰ τιμωρῆται» δὲν ἐπρόσταξαν ὅμως νὰ λαμβάνῃ δῶρα ὅστις δὲν διαρπάζει τὰ ξένα ἀγαθά. Καὶ ἐνῷ προβλέπουν τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου διὰ τὸν μοιχόν, δὲν ἔκριναν ἄξιον οὐδεμιᾶς τιμῆς ἐκεῖνον, ποὺ δὲν ὑπονομεύει τὴν τιμὴν τῶν γάμων τῶν ἄλλων. Καὶ πολὺ εὐλόγως. Διότι ὁ ἔπαινος καὶ ὁ θαυμασμὸς ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς ποὺ κατορθώνουν τὴν ἀρετὴν καὶ ὄχι εἰς ἐκείνους ποὺ ἀποφεύγουν ἁπλῶς τὴν κακίαν. Ἐπειδὴ δι' αὐτοὺς εἶναι ἀρκετὴ τιμὴ τὸ ὅτι δὲν παθαίνουν τίποτε κακόν. 3. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἂν μὲν κανεὶς ὀργισθῇ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του ἄνευ λόγου καὶ ἀφορμῆς καὶ τὸν ἀποκαλέσῃ μωρόν,[3] τὸν ἠπείλησε μὲ τὴν καταδίκην τῆς γεέννης· δὲν ὑπεσχέθη ὅμως καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰς αὐτούς, ποὺ δὲν ὀργίζονται ἄνευ λόγου καὶ δὲν ἐκτρέπονται εἰς ὕβρεις, ἀλλ' ἐζήτησε κάτι ἄλλο περισσότερον καὶ μεγαλύτερον τούτου. Εἶπε δηλαδή: «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς σας».[4] Καὶ θέλων νὰ δείξῃ πόσον πολὺ μικρὸν καὶ μηδαμινὸν καὶ οὐδεμιᾶς τιμῆς ἄξιον εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀπεχθάνεται κανεὶς τοὺς ἀδελφούς, ἀφοῦ ἐνομοθέτησε τὸ πολὺ ἀνώτερον τούτου, δηλαδὴ τὸ νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν στοργὴν πρὸς αὐτούς, δὲν εἶπε καθόλου πὼς τοῦτο μᾶς εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ ἀξιωθῶμεν κάποιας τιμῆς. Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν, ὅταν οὐδόλως εἰς τοῦτο διαφέρωμεν τῶν εἰδωλολατρῶν; Ὥστε λοιπὸν εἶναι δι' ἡμᾶς ἀναγκαία μία ἄλλη πολὺ μεγαλυτέρα προσθήκη, ἂν βεβαίως πρόκειται νὰ ἀποκτήσωμεν δικαίωμα κάποιου μισθοῦ. Μὴ ἔχῃς λοιπὸν τὴν ἀξίωσιν —λέγει— ἐπειδὴ δὲν σὲ καταδικάζω εἰς τὴν κόλασιν, διότι δὲν ὀργίζεσαι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ δὲν τὸν ὑβρίζεις, δι' αὐτὸ ἀμέσως νὰ κριθῇς ἄξιος νὰ στεφανωθῇς. Διότι ἐγὼ δὲν ἀπαιτῶ τόσον μικρὸν μέτρον καλωσύνης· ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τὸν ὑβρίζῃς, καὶ ἰσχυρίζεσαι ὅτι τὸν ἀγαπᾷς, περιστρέφεσαι ἀκόμη χαμηλὰ καὶ τοποθετεῖς τὸν ἑαυτόν σου δίπλα εἰς τοὺς τελώνας. Ἀλλὰ ἐὰν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος καὶ ἄξιος τῶν οὐρανῶν, μὴ σταθῇς ἕως ἐδῶ μόνον, ἀλλὰ προχώρησε νὰ ἀναβῇς ὑψηλότερον καὶ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· καὶ αὐτὸ εἶναι νὰ ἀγαπᾷς τοὺς ἐχθρούς σου.

3. Ματθ. 5, 22.
4. Ματθ. 5, 44.

4. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπὸ παντοῦ μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ ὁμολογήσωμεν, ἔτσι ἔχει τὸ ζήτημα, ἂς παύσουν νὰ ταλαιπωροῦνται ματαίως οἱ αἱρετικοί, διότι δὲν θὰ λάβουν οὐδένα μισθόν. Καὶ τοῦτο, ὄχι διότι ὁ Κύριος εἶναι ἄδικος, ἄπαγε τῆς βλασφημίας, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι ἀνόητοι καὶ πονηροί. Πῶς; Ἔχει ἤδη ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν ἔχει ὁρισθῇ οὐδεμία δωρεὰ εἰς ὅσους ἀποφεύγουν μονάχα τὰ κακά. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ τὸν γάμον τὸν ἐθεώρησαν φαῦλον, δι' αὐτὸ τὸν ἀπέφυγον. Πῶς λοιπὸν θὰ δυνηθοῦν νὰ ἀπαιτήσουν μισθὸν διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῶν φαύλων; Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἡμεῖς δὲν θὰ ἔχωμεν τὴν ἀξίωσιν νὰ στεφανωθῶμεν διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῆς μοιχείας, τοιουτοτρόπως καὶ ἐκεῖνοι διὰ τὴν ἀποφυγὴν τοῦ γάμου. Θὰ εἴπῃ δηλαδὴ πρὸς αὐτοὺς ὁ Κριτὴς ἡμῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν: «Ἐγὼ δὲν ὥρισα τὰς τιμὰς δι' ἐκείνους, ποὺ ἀπέφυγαν μόνον τὰ πονηρὰ (διότι αὐτὸ ἔχει μικρὰν σημασίαν δι' ἐμέ), ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ ἐπραγματοποίησαν ὅλην τὴν ἀρετήν, αὐτοὺς θὰ εἰσαγάγω εἰς τὴν αἰώνιον κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν. Πῶς λοιπὸν σεῖς, ἐνῷ ἐκρίνατε τὸν γάμον πρᾶγμα ἀκάθαρτον καὶ αἰσχρόν, ἀπαιτεῖτε διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῶν μιαρῶν τὰ ἔπαθλα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὁρισθῇ διὰ τοὺς ἐργάτας τῆς ἀρετῆς; 5. Καὶ διὰ τοῦτο τοποθετεῖ ἐκ δεξιῶν τὰ πρόβατα καὶ τὰ εὐλογεῖ καὶ τὰ εἰσάγει εἰς τὴν βασιλείαν, ὄχι διότι δὲν ἥρπασαν τὰ ξένα, ἀλλὰ διότι διένειμαν καὶ τὰ ἴδικά των εἰς τοὺς ἄλλους.[5] Καὶ αὐτὸν ποὺ παρέλαβε τὰ πέντε τάλαντα τὸν δέχεται εἰς τὴν χαράν, ὄχι διότι δὲν τὰ ἐμείωσεν, ἀλλὰ διότι τὰ ηὔξησε καὶ ἀπέδωσε τὰ ἐμπιστευθέντα εἰς τὸ διπλάσιον. Πότε τέλος πάντων θὰ παύσετε νὰ τρέχετε εἰς τὸ κενὸν καὶ νὰ κοπιάζετε ματαίως καὶ ἀσκόπως νὰ ἀγωνίζεσθε καὶ νὰ δέρνετε τὸν ἀέρα; Καὶ εἴθε νὰ ἦτο μόνον μάταιος ὁ κόπος σας, ἂν καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὰ τιμωρία, ὅσοι δηλαδὴ ἐμόχθησαν πολὺ καὶ ἤλπισαν μεγαλύτερα ἔπαθλα ἀπὸ τοὺς κόπους των κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀπονομῆς τῆς τιμῆς, νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀτίμων.

ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΚΟΛΑΖΟΝΤΑΙ ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ.

Β'. 1. Καὶ δὲν εἶναι τώρα τοῦτο μόνον τὸ κακόν, οὔτε

5. Ματθ. 25, 33.

ἡ ζημία των περιορίζεται εἰς τὸ νὰ μὴ λάβουν κανένα κέρδος, ἀλλὰ τοὺς ἀναμένουν ἄλλα πολὺ χειρότερα τούτων, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἡ θλῖψις καὶ ἡ στενοχωρία. Ὥστε χρειαζόμεθα ἄπειρα στόματα καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἀγγέλων, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀνταξίαν εὐχαριστίαν διὰ τὴν ἰδιαιτέραν ἀγάπην Του εἰς ἡμᾶς. Μᾶλλον δὲ οὔτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι δυνατόν. Διότι πῶς ἆρά γε; Ὁ μόχθος βεβαίως διὰ τὴν παρθενίαν εἶναι ἴσος εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς αἱρετικούς, ἴσως μάλιστα νὰ εἶναι περισσότερος εἰς ἐκείνους. Ὁ καρπὸς ὅμως τῶν μόχθων δὲν εἶναι ἴσος, ἀλλὰ ἐκείνους μὲν τοὺς περιμένουν δεσμὰ καὶ δάκρυα καὶ θρηνητικαὶ κραυγαὶ καὶ αἰωνία κόλασις, ἐνῷ ἡμᾶς ὁ κλῆρος τῶν ἀγγέλων καὶ λαμπροστόλιστες λαμπάδες καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα τὰ καλά, ἡ διαρκὴς διαμονὴ μετὰ τοῦ Νυμφίου.

2. Διατί λοιπὸν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἰδίων μόχθων εἶναι τόσον ἀντίθετα; Διότι ἐκεῖνοι ἐπροτίμησαν τὴν παρθενίαν διὰ νὰ νομοθετήσουν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ἡμεῖς πράττομεν αὐτὸ διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ θέλημά Του. Ὅτι βεβαίως ὁ Θεὸς θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀπέχουν τοῦ γάμου μάρτυς εἶναι καὶ αὐτὸς ποὺ ἀπὸ μέσα του ἐλάλει ὁ Χριστός: «Διότι ἐγὼ θέλω, λέγει, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι ὅπως καὶ ἐγώ»,[6] νὰ ζοῦν μὲ ἐγκράτειαν. Ἀπὸ συγκατάβασιν ὅμως ὁ Σωτὴρ καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι «τὸ μὲν πνεῦμα εἶναι πρόθυμον, ἡ σὰρξ ὅμως ἀσθενής»,[7] δὲν ἐπέβαλε τὴν ἐγκράτειαν ὡς ἀναγκαίαν ἐντολὴν ἀλλὰ ἄφησεν εἰς τὰς ψυχάς μας τὴν ἐλευθέραν ἐκλογήν της. Διότι ἐὰν ἦτο ἐπιταγὴ καὶ νόμος, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπολαύσουν καμμίαν τιμὴν ὅσοι θὰ κατώρθωνον τοῦτο, ἀλλὰ θὰ ἤκουον: «Ὅσα ὠφείλατε νὰ πράξετε, τὰ ἐπράξατε»,[8] οὔτε θὰ ἐσυγχωροῦντο ὅσοι δὲν θὰ κατώρθωναν τοῦτο, ἀλλὰ ἤθελον ὑποστῆ τὴν τιμωρίαν ὅσων παρανομοῦν. Τώρα ὅμως μὲ τὸ νὰ εἰπῆ: «Ὅποιος μπορεῖ νὰ νοιώση καὶ νὰ ἐφαρμόση τὸν λόγον αὐτόν, ἂς προχωρήση»,[9] τοὺς μὴ δυ-

6. Α' Κορινθ. 7, 7.
7. Ματθ. 26, 41.
8. Παραλλαγὴ τοῦ ρητοῦ· «οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν» (Λουκ. 17, 10).
9. Ματθ. 19, 12.

ναμένους δὲν κατέκρινε, δι' ὅσους ὅμως δύνανται ἀπέδειξε πόσον βαρὺς καὶ μέγας εἶναι ὁ ἀγὼν των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀκολουθῶν τὸν Διδάσκαλον λέγει: «Περὶ τῶν παρθένων δὲν ἔχω ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ δίδω ἁπλῶς γνώμην».[10]

Η ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΙΜΙΟΝ ΓΑΜΟΝ ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΟΝ ΣΑΤΑΝΙΚΗΣ ΑΠΑΝΘΡΩΠΙΑΣ.

Γ'. Ἀλλ' οὔτε ὁ Μαρκίων οὔτε ὁ Οὐαλεντῖνος οὔτε ὁ Μάνης ἐκράτησαν αὐτὸ τὸ μέτρον. Διότι δὲν εἶχαν μέσα των τὸν Χριστὸν νὰ ὁμιλῆ, ὁ ὁποῖος συμπαθεῖ τὰ πρόβατά του καὶ πρὸς χάριν των ἐθυσίασε τὴν ζωήν του, ἀλλ' εἶχαν τὸν ἀνθρωποκτόνον καὶ πατέρα τοῦ ψεύδους (Διάβολον). Διὰ τοῦτο βεβαίως καὶ κατέστρεψαν ὅλους ὅσους τοὺς ἐπίστευσαν, ἀφοῦ εἰς αὐτὴν μὲν τὴν ζωὴν τοὺς ἐφόρτωσαν μὲ ἀνωφελεῖς καὶ ἀβαστάκτους κόπους, εἰς δὲ τὴν ἄλλην τοὺς συμπαρέσυραν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἑτοιμασμένον διὰ τοὺς ἑαυτούς των.

ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ, ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ, ΕΙΝΑΙ ΑΘΛΙΩΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΑΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ.

Δ'. 1. Ὦ σεῖς ἀθλιώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας! Διότι οἱ εἰδωλολάτραι τοὐλάχιστον ἂν καὶ τοὺς ἀναμένουν τὰ δεινὰ τῆς κολάσεως, ὅμως ἐδῶ ἀπολαμβάνουν τὰ εὐχάριστα τοῦ κόσμου, διότι συνάπτουν γάμους, χαίρονται τὰς ἀπολαύσεις τοῦ χρήματος καὶ τὰς ἄλλας ἀνέσεις τῆς ζωῆς. Διὰ σᾶς ὑπάρχουν μόνον τὰ βάσανα καὶ αἱ ταλαιπωρίαι καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐδῶ μὲν μὲ τὴν θέλησίν σας, ἐκεῖ δὲ παρὰ τὴν θέλησίν σας. Καὶ τοὺς μὲν εἰδωλολάτρας οὐδεὶς θὰ τοὺς ἀνταμείψη διὰ τὴν νηστείαν καὶ τὴν παρθενίαν των, οὔτε τιμωρία θὰ τοὺς ἐπιβληθῆ, ἐνῷ σεῖς δι' ὅσα ἠλπίσατε πῶς θὰ λάβετε μυρίους ἐπαίνους, δι' αὐτὰ ἀκριβῶς θὰ ὑποστῆτε τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν καὶ θὰ ἀκούσετε μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους: «Πηγαίνετε μακρὰν ἀπὸ ἐμὲ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἑτοιμασθῆ διὰ τὸν Διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του»,[11] διότι ἐνηστεύσατε, διότι ἐπαρθενεύσατε. 2. Διότι ἡ νηστεία καὶ ἡ παρθενία δὲν εἶναι καθ' ἑαυτά, οὔτε καλὸν οὔτε κακόν, ἀλλὰ γίνονται

10. Α' Κορινθ. 7, 25.
11. Ματθ. 25, 41.

εἴτε καλὸν εἴτε κακὸν ἀπὸ τὴν προαίρεσιν ὅσων ἀσκοῦν αὐτάς. Καὶ εἰς μὲν τοὺς εἰδωλολάτρας αὐτὴ ἡ ἀρετὴ εἶναι ἄκαρπος. «Διότι δὲν λαμβάνουν οὐδεμίαν ἀνταμοιβήν»,[12] καθόσον δὲν ἐξήσκησαν αὐτὴν ἀπὸ φόβον Θεοῦ, ἐνῷ σεῖς, ἐπειδὴ τὴν ἐξησκήσατε ἐναντιούμενοι· πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατηγοροῦντες τὰ ἔργα Του, ὄχι μόνον δὲν θὰ λάβετε ἀνταμοιβήν, ἀλλὰ καὶ θὰ κολασθῆτε; ἕνεκα δὲ τῶν δογμάτων σας θὰ εὑρεθῆτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μὲ ἐκείνους, διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, ἠρνήθητε καὶ σεῖς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ἔχετε εἰσαγάγει τὴν πολυθεΐαν.[13] Ὅσον δὲ διὰ τὴν ζωήν, ἐκεῖνοι θὰ εὐτυχήσουν περισσότερον ἀπὸ σᾶς. Διότι ἡ μόνη ζημία δι' ἐκείνους θὰ εἶναι νὰ μὴ λάβουν κανὲν ἀγαθόν, ἐνῷ ἐσᾶς σᾶς ἀναμένουν καὶ τιμωρίαι. Ἐκεῖνοι ἀκόμη ἠμπόρεσαν νὰ ἀπολαύσουν εἰς τὸν παρόντα βίον τὰ πάντα, ἐνῷ σεῖς ἔχετε στερηθῆ καὶ τὰ δύο. 3. Ἆρά γε ποία κόλασις εἶναι σκληροτέρα ἀπὸ αὐτήν, νὰ λαμβάνετε δηλαδὴ ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν μόχθων καὶ τῶν ἱδρώτων τὴν τιμωρίαν; Ὁ μοιχὸς καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ αὐτὸς ποὺ χαίρεται τὰ ξένα ἀγαθὰ καὶ ἁρπάζει τὰ τοῦ πλησίον ἔχουν κάποιαν παρηγορίαν, μικρὰν μέν, πάντως ἔχουν, ὅτι δηλαδὴ ἐπὶ τέλους τιμωροῦνται δι' ὅσα εἰς αὐτὴν τὴν πρόσκαιρον ζωὴν ἀπήλαυσαν. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἐπτώχευσε θεληματικά, διὰ νὰ καταστῇ πλούσιος εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, καὶ ὑπέμεινε τοὺς μόχθους τῆς παρθενίας, διὰ νὰ καταταγῇ εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἀγγέλων, ὅταν ἔπειτα τιμωρῆται ἔξαφνα καὶ χωρὶς καθόλου νὰ τὸ περιμένῃ, δι' ὅλα αὐτά, διὰ τὰ ὁποῖα ἤλπισε νὰ ἀπολαύσῃ ἄπειρα ἀγαθά, οὔτε κἂν δύναται νὰ ἐκφράσῃ κανεὶς πόσον πόνον θὰ δοκιμάζῃ, διὰ τὸ ὅτι ἔπαθε ὅλ' αὐτὰ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα. Ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω, ὅτι θὰ βασανίζεται ἀπὸ τὰ μαστιγώματα τῆς συνειδήσεώς του τὸ ἴδιον φρικτὰ ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν

12. Ματθ. 6, 5. Ἐνταῦθα τονίζει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸν παράγοντα τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως, διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς ἠθικῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας τῶν πράξεών μας.

13. Ὁ Μαρκίων, ὁ Οὐαλεντῖνος καὶ ὁ Μάνης ἀνῆκον εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Γνωστικισμοῦ. Ἔδρασαν μεταξὺ πρώτου καὶ δευτέρου, μετὰ Χριστόν, αἰῶνος. Ὁ Γνωστικισμὸς δὲν ἦτο αἵρεσις μὲ ἑνιαίαν διδασκαλίαν, ἀλλ' ἕνα εἶδος οἰκουμενισμοῦ, ποὺ προῆλθεν ἀπὸ θρησκευτικὸν συγκρητισμόν. Περιέχει δοξασίας εἰδωλολατρικάς, Ἀνατολικὰς (Περσικάς), Ἰουδαϊκὰς καὶ στοιχεῖα χριστιανικῆς θρησκείας. Παρεδέχοντο δύο θεοὺς (τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν κακόν), ὡς καὶ ὅτι ὁ Σωτὴρ φαινομενικῶς ἐνηνθρώπησε καὶ ἐσταυρώθη (δοκητισμὸς) καὶ ἐπέβαλλον ὑποχρεωτικὴν ἐγκράτειαν, διότι ἐθεώρουν τὴν ὕλην καὶ τὸ σῶμα ὡς ἔργα τοῦ κακοῦ Θεοῦ. Ἐξ αὐτῶν ὁ Μάνης ἵδρυσε τὸν Μανιχαϊσμόν.

φλόγα τῆς κολάσεως, θὰ συλλογίζεται πὼς ὅσοι ἐμόχθησαν εἰς τὴν ζωήν των ἐξ ἴσου μὲ αὐτὸν εἶναι τώρα μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν, ἐνῷ αὐτὸς ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἐσχάτην τώρα τιμωρίαν δι' τὰ ἴδια ἀκριβῶς, διὰ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι απολαμβάνουν τώρα τὰ ἀνείπωτα ἀγαθά· αὐτὸς δὲ ἂν καὶ ἐπέρασε τὴν ζωήν του μὲ σεμνότητα πάσχει σκληρότερα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀκολάστους καὶ λάγνους.

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΑΚΑΘΑΡΤΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΟΙΧΕΙΑΝ.

Ε'. 1. Καὶ πράγματι, ἡ σωφροσύνη τῶν αἱρετικῶν εἶναι χειροτέρα ἀπὸ πᾶσαν ἀσέλγειαν. Διότι ἡ ἀσέλγεια τοὐλάχιστον περιορίζει τὴν ἀδικίαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ ἡ σωφροσύνη τῶν αἱρετικῶν μάχεται κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑβρίζει τὴν ἄπειρον σοφίαν Του. Τοιαύτας παγίδας στήνει ὁ Διάβολος εἰς ὅσους τὸν ὑπηρετοῦν. Ὅτι δὲ χωρὶς ὑπερβολὴν ἡ παρθενία τῶν αἱρετικῶν εἶναι ἐφεύρεσις τῆς πονηρίας τοῦ Διαβόλου, δὲν τὸ λέγω ἐγώ, ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀγνοεῖ τὰς σκέψεις του. 2. Τί λέγει λοιπὸν αὐτός; «Τὸ Πνεῦμα λέγει ρητῶς, ὅτι εἰς μελλοντικοὺς χρόνους θὰ ἀποστατήσουν μερικοὶ ἀπὸ τὴν Πίστιν καὶ θὰ προσέχουν εἰς πνεύματα πλάνης καὶ εἰς δαιμονικὰς διδασκαλίας. Θὰ δίδουν προσοχὴν καὶ πίστιν εἰς ἀνθρώπους, ποὺ μὲ ὑποκρισίαν διδάσκουν ψεύδη καὶ ἔχουν καυτηριασμένην καὶ ἀναίσθητον τὴν συνείδησίν των. Αὐτοὶ οἱ ὑποκριταὶ καὶ ἀσυνείδητοι θὰ ἐμποδίζουν νὰ ἔρχεται κανεὶς εἰς γάμον καὶ θὰ διδάσκουν νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ φαγητά· τὰ ὁποῖα ἔδωσεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ τρώγουν αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι».[14] Πῶς δύναται λοιπὸν νὰ εἶναι παρθένος αὐτή, ποὺ ἀπεστάτησε ἀπὸ τὴν Πίστιν, ποὺ προσέχει εἰς τοὺς πλάνους καὶ ὑπακούει εἰς τοὺς δαίμονας καὶ τιμᾷ τὸ ψεῦδος; Πῶς δύναται νὰ εἶναι παρθένος αὐτὴ ποὺ ἔχει καυτηριασμένην τὴν συνείδησιν; Διότι ἡ παρθένος δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀμόλυντος μόνον εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχήν, ἂν βεβαίως πρόκειται νὰ ὑποδεχθῇ τὸν ἅγιον Νυμφίον. Αὐτὴ ὅμως, ποὺ ἔχει τόσα ἐγκαύματα εἰς τὴν ψυχὴν πῶς δύναται νὰ εἶναι καθαρά; Διότι, ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδιώκωμεν καὶ τὰς βιωτικὰς φροντίδας μακρὰν αὐτοῦ τοῦ νυμφῶνος, διότι δὲν δύναται μὲ αὐτὰς νὰ εἶναι στολισμένος, πῶς θὰ φυλαχθῇ

14. Α' Τιμοθ. 4, 1-5. Πρόκειται περὶ ἀντιλήψεων τοῦ Γνωστικισμοῦ. Ὅρα ὑποσημειώσεις 9 καὶ 13.

τὸ κάλλος τῆς παρθενίας, ὅταν τὸ αἱρετικὸν φρόνημα στριφογυρίζει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Παρθένου;[15]

ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ, ΟΤΑΝ ΠΑΡΘΕΝΕΥΟΥΝ, ΜΙΑΙΝΟΥΝ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΤΑΣ ΨΥΧΑΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΤΩΝ.

ΣΤ΄. 1. Διότι καὶ ἂν τὸ σῶμα τῆς Παρθένου αὐτῆς μένῃ ἀπείρακτον, ὅμως τὸ πολυτιμότερον ἔχει διαφθαρῆ, τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς. Ποία λοιπὸν ἡ ὠφέλεια νὰ στέκουν ὄρθιοι οἱ περίβολοι τοῦ ναοῦ, ὅταν ὁ ναὸς ἔχῃ καταστραφῆ; Ἢ ποῖον τὸ κέρδος νὰ εἶναι καθαρὸς ὁ τόπος τοῦ θρόνου ὅταν ὁ ἴδιος ὁ θρόνος ἔχῃ μολυνθῆ; Διὰ νὰ εἶμαι πιὸ ἀκριβὴς κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν εἶναι δυνατὸν καὶ τὸ σῶμα νὰ ἀποφύγῃ τὸν μολυσμόν. Διότι ἡ βλασφημία καὶ τὰ αἰσχρὰ λόγια γεννῶνται μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς, δὲν μένουν ὅμως καὶ ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλὰ μολύνουν τὴν γλῶσσαν καθὼς προφέρονται διὰ τοῦ στόματος, μολύνουν καὶ τὴν ἀκοήν, ἡ ὁποία τὰ δέχεται. Καὶ σὰν δηλητήρια χύνονται μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν καὶ κατατρώγουν τὴν ρίζαν καταστρεπτικώτερον καὶ ἀπὸ τὸν σκώληκα καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν καταστρέφουν ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Ἐὰν λοιπὸν ὅρος τῆς παρθενίας μιᾶς κόρης εἶναι νὰ διατηρῆται καθαρὰ καὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα, ἐνῷ αὐτὴ καὶ εἰς τὰ δύο εἶναι μεμολυσμένη καὶ βέβηλος, πῶς δύναται νὰ εἶναι παρθένος; Ἀλλὰ μοῦ δείχνει πρόσωπον ὠχρὸν καὶ ἀδυνατισμένα μέλη καὶ ἐνδύματα πτωχικὰ καὶ ἥμερον βλέμμα. Καὶ τί τὸ ὄφελος, ὅταν τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς εἶναι ἀναίσχυντον; Καὶ ποῖον βλέμμα εἶναι πιὸ ἀδιάντροπον ἀπὸ ἐκεῖνο, ποὺ πείθει καὶ τὰ μάτια τοῦ σώματος νὰ θεωροῦν πονηρὰ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ; 2. «Ὅλη ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ προέρχεται».[16] Ἐνῷ αὐτὴ ἀνέτρεψε τὴν φυσικὴν τάξιν τοῦ προφητικοῦ αὐτοῦ λόγου, περιβληθεῖσα ἐξωτερικῶς ὅλην τὴν δόξαν, ἐνῷ ἔχει μέσα της ὅλην τὴν ἀτιμίαν. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερόν· ὅτι ἐνῷ ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων δεικνύει μεγίστην σωφροσύνην πρὸς τὸν Θεόν, ποὺ τὴν ἔπλασε, συμπεριφέρεται μὲ πολλὴν μανίαν. Καὶ αὐτὴ ποὺ δὲν ἀνέχεται νὰ ἀντικρύσῃ οὔτε βλέμμα ἀνδρός,

15. Ἐνταῦθα ὁ ἱερὸς Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας τονίζει ὅτι οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει ἡ ἄσκησις καί, ἐν γένει, ὁ ἐνάρετος βίος, ἐφ᾽ ὅσον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ στριφογυρίζει τὸ ἀσεβὲς φρόνημα, δηλαδὴ ἡ αἵρεσις. Μετὰ «φρονήματος ἀσεβοῦς ἔνδον στρεφομένου» οὐδεὶς δύναται νὰ σωθῇ καὶ ἂν ἀκόμη μετέρχεται ἰσάγγελον πολιτείαν.
16. Ψαλμὸς 44, 14.

ἂν βεβαίως ὑπάρχουν τοιαῦται μεταξύ των, στρέφει ἀδιάντροπα τοὺς ὀφθαλμούς της πρὸς τὸν Δεσπότην τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁμιλεῖ ἀνόσια πρὸς τὴν μεγαλωσύνην Του. Τὸ πρόσωπόν των ἔχει χρῶμα πύξου[17] ὅμοιον μὲ τοῦ νεκροῦ. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀξιοθρήνηται καὶ ἄξιαι πολλῶν δακρύων, διότι ὑπεβλήθησαν εἰς τόσην ταλαιπωρίαν ὄχι ἁπλῶς ματαίως, ἀλλὰ πρὸς καταστροφὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν κεφαλῆς.

ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΗΝ ΕΛΕΓΧΩΜΕΝ ΟΧΙ ΑΠΟ ΤΑ (ΚΑΛΟΓΗΡΙΚΑ) ΦΟΡΕΜΑΤΑ, ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ.

Ζ΄. 1. Τὰ ἐνδύματά των πενιχρά! Ἀλλὰ ἡ παρθενία δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὰ φορέματα οὔτε μὲ τὰ χρώματα, ἀλλὰ μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Καὶ πῶς λοιπὸν δὲν θὰ εἶναι ἄτοπον, ἂν τὸν μὲν φιλόσοφον δὲν τὸν κρίνωμεν ἀπὸ τὴν κόμην, οὔτε ἀπὸ τὸ μπαστούνι, οὔτε ἀπὸ τὴν ἐξωμίδα,[18] ἀλλ᾽ ἀπὸ τοὺς τρόπους του καὶ τὸ πνεῦμα του, καὶ τὸν στρατιώτην ἐπίσης δὲν κρίνωμεν ἀπὸ τὴν χλαμύδα, οὔτε ἀπὸ τὴν ζώνην, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν λεβεντιὰ καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἐνῷ, ἀντιθέτως, τὴν παρθένον, πρᾶγμα τόσον καταπληκτικόν, ποὺ ὑπερβαίνει ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, νὰ τὴν ξεχωρίζωμεν ἀπὸ τὴν ἀκτένιστον κόμην καὶ τὴν κατήφειαν τοῦ προσώπου καὶ τὸ σκοῦρον ἱμάτιον καὶ ἔτσι ἁπλῶς καὶ προχείρως ν᾽ ἀποφαινώμεθα ὅτι πράγματι κατέχει τὴν ἀρετὴν τῆς παρθενίας, χωρὶς νὰ ἀπογυμνώνωμεν τὴν ψυχὴν αὐτῆς καὶ ἔτσι νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς της; 2. Ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπει αὐτὸς ποὺ ἔθεσε τοὺς νόμους αὐτῆς τῆς ἀθλήσεως. Διότι διατάσσει νὰ δοκιμάζωμεν ὅσους κατέρχονται εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ὄχι ἀπὸ τὰ ἱμάτια ἀλλὰ ἀπὸ τὰ δόγματα καὶ τὴν ψυχήν. Διότι ὁ ἀγωνιζόμενος, λέγει, ἐγκρατεύεται εἰς ὅλα, ὅσα παραβλάπτουν τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς.[19] Καὶ οὐδεὶς στεφανώνεται, ἐὰν νόμιμα δὲν ἀγωνισθῇ».[20] Ποῖοι λοιπὸν εἶναι οἱ νόμοι αὐτῆς τῆς ἀθλήσεως; Ἄκουσε πάλιν αὐτὸν νὰ λέγῃ, μᾶλλον ἄκουσε μὲ τὸ στόμα του νὰ ὁμιλῇ ὁ ἀγωνοθέτης Χριστός. «Ἡ δὲ παρθένος νὰ εἶναι ἁγία κατὰ τὸ σῶμα καὶ

17. Θάμνος ἀειθαλὴς ἢ δενδρύλλιον. Τὸ χρῶμα τοῦ ξύλου του εἶναι κίτρινον. Εἶναι γνωστὸν μὲ τὸ τουρκικὸν ὄνομα τσιμισίρι.
18. Ἐξωμίς. Ἔνδυμα ἀνδρικόν, ποὺ ἄφηνε ἀκαλύπτους τοὺς δύο ὤμους.
19. Α΄ Κορινθ. 9, 25.
20. Β΄ Τιμ. 2, 5.

τὸ πνεῦμα»[21] καὶ πάλιν: «Ἂς εἶναι καθ' ὅλα τίμιος ὁ γάμος καὶ ἀμόλυντον τὸ συζυγικὸν κρεββάτι».[22]

Η ΠΑΡΘΕΝΟΣ (ΚΑΛΟΓΡΑΙΑ) ΒΛΑΠΤΕΤΑΙ, ΟΤΑΝ ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΥΕΤΑΙ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΥΠΑΝΔΡΕΥΜΕΝΩΝ.

Η'. 1. Καὶ λοιπὸν τί μὲ ἀφορᾷ, λέγει, ἐμὲ αὐτό, ποὺ ἀπεχαιρέτησα παντελῶς τὸν γάμον; Ἀλλ' αὐτό, ὦ ταλαίπωρη, αὐτὸ σὲ κατέστρεψε, διότι νομίζεις ὅτι δὲν ἔχεις τίποτε κοινὸν μὲ αὐτὸν τὸν θεσμόν. Διὰ τοῦτο μὲ τὴν ἄμετρον ὑπεροψίαν, ποὺ ἐπέδειξες ἀπέναντι τοῦ γάμου, ἐξύβρισες τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ διέβαλες ὅλην τὴν δημιουργίαν. Διότι ἐὰν ὁ γάμος εἶναι ἀκάθαρτος, τότε εἶναι ἀκάθαρτα ὅλα τὰ ζῶα, ποὺ γεννῶνται δι' αὐτοῦ, ἀκάθαρτοι δὲ εἶσθε καὶ σεῖς. Διότι δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ εἴπω δι' ὁλόκληρον τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων. Πῶς λοιπὸν νὰ εἶναι παρθένος, ἀφοῦ εἶναι ἀκάθαρτος. Διότι σεῖς ἔχετε ἐπινοήσει δεύτερον ἢ μᾶλλον καὶ τρίτον τρόπον μολυσμοῦ καὶ ἀκαθαρσίας. Καὶ σεῖς ποὺ ἀποφεύγετε τὸν γάμον ὡς μολυσμένον, μὲ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀποφυγὴν ἔχετε γίνει μιαρώτεραι, διότι ἐπενοήσατε μίαν παρθενίαν περισσότερον ἀκάθαρτον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πορνείαν. 2. Ποῦ λοιπὸν νὰ σᾶς κατατάξωμεν; Μετὰ τῶν Ἰουδαίων; Ἀλλὰ ἐκεῖνοι δὲν σᾶς ἀνέχονται, διότι τιμοῦν τὸν γάμον καὶ θαυμάζουν τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ νὰ σᾶς κατατάξωμεν μεταξὺ ἡμῶν; Ἀλλὰ σεῖς δὲν θέλετε νὰ ἀκούσετε τὸν Χριστόν, ποὺ λέγει διὰ τοῦ Παύλου. «Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἀμόλυντον τὸ συζυγικὸν κρεββάτι».[23] Δὲν ἀπομένει λοιπὸν παρὰ νὰ σᾶς τοποθετήσωμεν μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι θὰ σᾶς ἀπωθήσουν ὡς ἀσεβεστέρους αὐτῶν. Διότι ὁ Πλάτων λέγει, ὅτι ἀγαθὸς ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός.[24] Καὶ ὅτι οὐδεὶς φθόνος δι' οὐδὲν γεννᾶται μέσα εἰς ἀγαθόν. Σὺ ὅμως ὀνομάζεις αὐτὸν πονηρὸν καὶ δημιουργὸν πονηρῶν ἔργων. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇς· ἔχεις συντρόφους νὰ ἐπικοινωνοῦν εἰς τὸ δόγμα σου τὸν Διάβολον καὶ τοὺς Ἀγγέλους Του· ἢ μᾶλλον οὔτε καὶ ἐκείνους. Διότι μὴ νομίσῃς, ἐπειδὴ σὲ ἔπεισαν νὰ παραφρονήσῃς μὲ αὐτὰς τὰς πλάνας, πῶς καὶ οἱ ἴδιοι εὑρίσκονται εἰς τὴν ἰδίαν μὲ σὲ κατάστασιν. Ὅτι

21. Κατ' ἔννοιαν ἀπόδοσις τοῦ ῥητοῦ «ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι» (Α' Κορινθ. 7, 34).
22. Ἑβρ. 13, 4.
23. Ἑβρ. 13, 4.
24. Τίμαιος.

γνωρίζουν, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθὸς ἄκουσέ τους νὰ κραυγάζουν καὶ νὰ λέγουν ἄλλοτε μὲν «σὲ γνωρίζομεν ποῖος εἶσαι, εἶσαι ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ»,[25] ἄλλοτε πάλιν: «Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, οἱ ὁποῖοι σᾶς ἀναγγέλλουν δρόμον σωτηρίας».[26] 3. Ἀκόμη λοιπὸν θὰ ἀναφέρετε τὴν παρθενίαν καὶ θὰ καυχᾶσθε δι' αὐτήν, καὶ δὲν θὰ ἀπέλθετε διὰ νὰ κλαύσετε τοὺς ἑαυτούς σας καὶ νὰ θρηνήσετε διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν σας, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ὁ Διάβολος σᾶς ἔδεσε ὡς αἰχμαλώτους καὶ σᾶς ἔσυρε εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως; Δὲν ἦλθες εἰς γάμον; Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι εἶσαι καὶ παρθένος. Παρθένον ἐγὼ θὰ ὀνομάσω ἐκείνην, ποὺ εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον καὶ δὲν τὸ προέκρινε. Ὅταν ὅμως ἰσχυρίζεσαι πῶς ὁ γάμος εἶναι πρᾶγμα ἐμποδισμένον, τότε πλέον ἡ παρθενία δὲν εἶναι κατόρθωμα τῆς ἐλευθέρας σου βουλήσεως, ἀλλὰ συνέπεια νομικοῦ ἐξαναγκασμοῦ. Δι' αὐτὸ θαυμάζομεν τοὺς Πέρσας, ὅταν δὲν νυμφεύωνται τὰς μητέρας των, ὄχι ὅμως καὶ τοὺς Ρωμαίους. Διότι μεταξὺ τῶν Ρωμαίων τὸ πρᾶγμα θεωρεῖται ἀπὸ ὅλους γενικῶς βδελυρόν, ἐνῷ ἐκεῖ ἡ ἐλευθερία νὰ πράττουν τοῦτο ἔκανε, ὥστε νὰ ἐπαινοῦνται ὅσοι ἀπέχουν ἀπὸ τοιαύτας σαρκικὰς μίξεις. 4. Ἀναλόγως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα τοῦ γάμου. Ἡμεῖς δηλαδὴ ἐπειδὴ ὁ γάμος ἐπιτρέπεται εἰς ὅλους μας, εὐλόγως θαυμάζομεν ὅσους δὲν νυμφεύονται· σεῖς ὅμως οἱ ὁποῖοι κατετάξατε τὸν γάμον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μεγίστων κακῶν, δὲν δύνασθε πλέον νὰ διεκδικῆτε ἐπαίνους ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν τῆς παρθενίας. Διότι τὸ ν' ἀπέχῃ κανεὶς ἀπὸ πράγματα ἀπηγορευμένα δὲν εἶναι ἴδιον γενναίας καὶ νεανικῆς ψυχῆς. Ἐπειδὴ γνώρισμα τῆς τελείας ἀρετῆς δὲν εἶναι νὰ μὴ πράττωμεν ἐκεῖνα, ποὺ, ἂν τὰ πράξωμεν, θὰ φανῶμεν εἰς ὅλους, ὅτι εἴμεθα κακοί, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα λαμπροὶ εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα οὔτε δι' ἐκείνους ποὺ δὲν τὰ προέκριναν ἔχουν ὡς συνέπειαν νὰ θεωρηθοῦν κακοὶ καὶ ὅσους τὰ ἐπροτίμησαν καὶ τὰ κατώρθωσαν ὄχι μόνον τοὺς ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ χαρακτηρισθοῦν φαῦλοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατατάσσουν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀγαθῶν. 5. Διότι καθὼς τοὺς εὐνούχους κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἐπαινέσῃ διὰ παρθενίαν, ἐπειδὴ δὲν ἔρχονται εἰς γάμον, ἔτσι δὲν ἐπαινεῖ καὶ σᾶς. Διότι αὐτό, ποὺ εἶναι δι' ἐκείνους ἡ ἐξ ἀνάγκης τῆς φύσεως ἀπαγόρευσις, τοῦτο διὰ σᾶς ἔχει γίνει ἡ προκατάληψις τῆς

25. Μάρκ. 1, 24.
26. Πράξ. 16, 17.

πονηρᾶς σας συνειδήσεως. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τοὺς εὐνούχους ἡ ἀναπηρία τοῦ σώματος τοὺς ἀπεστέρησεν ἀπὸ τὴν δόξαν τῆς παρθενίας, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ σᾶς ὁ Διάβολος· ἐνῷ δὲ εἰς σᾶς ἡ φύσις παραμένει ἀκεραία ἀφοῦ περιέκοψε τοὺς ὀρθοὺς λογισμούς σᾶς ἔφερε διὰ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μὴ νυμφεύεσθε, καὶ ἔτσι σᾶς πιέζει βεβαίως μὲ κόπους, ἀλλὰ δὲν σᾶς ἐπιτρέπει νὰ τιμηθῆτε ἐξ αὐτῶν. Ἐμποδίζεις τὸν γάμον; Διὰ τοῦτο δὲν θὰ ὑπάρξη διὰ σὲ ἀνταμοιβή, ἐπειδὴ παρέμεινες ἄγαμος ἀλλά, ἀπεναντίας, τιμωρία καὶ κόλασις.

Η ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ ΠΡΟΣ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ ΔΕΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ, ΟΤΙ Ο ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΩΝ ΕΜΠΟΔΙΖΕΙ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ.

Θ΄. 1. Σὺ —λέγει— δὲν ἐμποδίζεις; Οὔτε νὰ τὸ συζητᾶς! Εἴθε ποτὲ νὰ μὴ περιπέσω εἰς αὐτὴν τὴν τρέλλα σου. Πῶς λοιπὸν —λέγει— προτρέπεις εἰς τὴν ἀγαμίαν; Διότι πιστεύω, ὅτι εἶναι πολὺ τιμιωτέρα ἡ παρθενία ἀπὸ τὸν γάμον. Βεβαίως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δὲν κατατάσσω τὸν γάμον μεταξὺ τῶν πονηρῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπαινῶ πολύ. Διότι εἶναι λιμὴν σωφροσύνης δι' ἐκείνους, ποὺ θέλουν νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν καλῶς, ἐπειδὴ δὲν ἀφήνει τὴν φύσιν νὰ ἐξαγριώνεται. Διότι ὁ γάμος ὡς κυματοθραύστης ἔστησε τὴν νόμιμον συζυγίαν καὶ μὲ αὐτὴν ἀντιμετωπίζει τὰ κύματα τῆς ἐπιθυμίας καὶ πάρα πολὺ μᾶς γαληνεύει. Ἀλλ' ὑπάρχουν μερικοί, ποὺ δὲν ἔχουν ἀνάγκην τοιαύτης ἀσφαλείας, ἀλλὰ ἀντ' αὐτῆς ἡμερώνουν τὴν μανίαν τῆς φύσεως μὲ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας μὲ τὸ νὰ κοιμῶνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ μὲ τὴν λοιπὴν σκληραγωγίαν. Τούτους συμβουλεύω νὰ μὴ ἔλθουν εἰς γάμον, χωρὶς νὰ τοὺς ἐμποδίζω ὅμως 2.Πολὺ δὲ διαφέρει τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅσον καὶ ἡ ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν ἐκλογήν. Διότι ἐκεῖνος ποὺ συμβουλεύει ἀφίνει τὸν ἀκροατήν του νὰ εἶναι κύριος καὶ ἐλεύθερος διὰ νὰ κάμη τὴν ἐκλογήντου ἐπὶ τῶν πραγμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα τὸν συμβουλεύει· ἐνῷ αὐτός, ποὺ ἐμποδίζει τοῦ ἀφαιρεῖ καὶ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐλευθερίας. Ἐπὶ πλέον ἐγὼ μὲ τὸ νὰ συμβουλεύω τὴν ἀγαμίαν δὲν κακίζω τὸν γάμον, οὔτε κατηγορῶ ὁποιον δὲν πεισθῇ. Ἐνῷ σὺ διαβάλλων τὸν γάμον καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι εἶναι κακὸν καὶ ὑποκλέπτων αὐθαιρέτως τὴν θέσιν τοῦ νομοθέτου, ἀντὶ νὰ παραμένης σύμβουλος, ἑπόμενον εἶναι νὰ μισῇς ὅσους δὲν πείθονται. Ἐγὼ ὅμως ὄχι· ἀλλὰ θαυμάζω μὲν ὅσους ἀπεφάσισαν νὰ διεξαγάγουν αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, δὲν κατηγορῶ ὅμως ὅσους μένουν ἔξω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἄθλησιν.

3. Διότι τότε μόνον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διατυπωθῇ δικαία κατηγορία, ὅταν κανεὶς ἀκολουθήση τὸ ἀποδεδειγμένον κακόν. Ὁποιος ὅμως κατέχει τὸ μικρότερον ἀγαθὸν καὶ δὲν φθάνει νὰ ἐπιτύχη τὸ μεγαλύτερον, στερεῖται βεβαίως τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ ἐπαίνου, ποὺ συνοδεύουν ἐκεῖνο τὸ κατόρθωμα, δὲν θὰ ἦτο ὅμως δίκαιον νὰ κατηγορῆται δι' αὐτό. Πῶς λοιπὸν ἐμποδίζω τὸν γάμον, ἀφοῦ δὲν κατηγορῶ ὅσους ἔρχονται εἰς γάμον; Ἐμποδίζω νὰ πορνεύουν καὶ νὰ μοιχεύουν, ἀλλὰ οὐδέποτε νὰ συνάπτουν γάμον. Καὶ ὅσους μὲν ἀποτολμοῦν ἐκεῖνα τὰ ἁμαρτήματα τοὺς τιμωρῶ καὶ τοὺς ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅσους ὅμως πράττουν αὐτό, ἐφ' ὅσον ζοῦν μὲ σωφροσύνην, δὲν παύω νὰ τοὺς ἐπαινῶ. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δύο κέρδη πραγματοποιοῦνται· τὸ ἕνα νὰ μὴ κατηγορῶμεν τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, τὸ δεύτερον νὰ μὴ καταστρέψωμεν τὴν ἀξίαν τῆς παρθενίας, ἀλλὰ νὰ παρουσιάσωμεν αὐτὴν περισσότερον σεβαστήν.

ΕΚΕΙΝΟΣ, ΠΟΥ ΚΑΚΟΛΟΓΕΙ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ, ΑΔΙΚΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ.

Ι΄. 1. Διότι ὁποιος κακίζει τὸν γάμον κολοβώνει καὶ τὴν δόξαν τῆς παρθενίας· ἐνῷ ὁποιος τὸν ἐπαινεῖ, ἐξαίρει περισσότερον τὸ θαῦμα ἐκείνης καὶ τὸ κάνει λαμπρότερον. Ἐπειδὴ αὐτό, ποὺ φαίνεται καλὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ χειρότερον δὲν δύναται νὰ εἶναι πολὺ καλόν, ἐνῷ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι καλύτερον ἀπὸ τὰ ἀναμφισβήτητα ἀγαθά, αὐτὸ εἶναι τὸ ἀσύγκριτον καλόν. Τοιοῦτον ἀγαθὸν ἀποδεικνύομεν ἡμεῖς, ὅτι εἶναι ἡ παρθενία. Ὅπως λοιπόν, ὅσοι κακίζουν τὸν γάμον, καταστρέφουν καὶ τὰ ἐγκώμια τῆς παρθενίας, τοιουτοτρόπως ἐκεῖνος ποὺ ἀπαλλάσσει τὸν γάμον ἀπὸ κάθε κατηγορίαν, δὲν ἐπαινεῖ τόσον αὐτόν, ὅσον τὴν παρθενίαν. Διότι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν σωμάτων, λέγομεν ὅτι εἶναι ὡραῖα ὄχι τὰ ἀνάπηρα, ἀλλὰ ὅσα εἶναι καλλίτερα, τὰ ἄρτια, ποὺ δὲν ἔχουν οὐδὲν ἐλάττωμα. 2. Ὁ γάμος εἶναι καλὸν καὶ διὰ τοῦτο ἡ παρθενία εἶναι θαυμαστή, διότι εἶναι ἀνωτέρα τοῦ καλοῦ, καὶ εἶναι τόσον ἀνωτέρα ὅσον ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ναύτας εἶναι ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ στρατηγὸς ἀπὸ τοὺς στρατιώτας. Ἀλλὰ ὅπως, ἂν ἀφαιρέσης ἀπὸ τὸ πλοῖον τοὺς κωπηλάτας, κατεβύθισες τὸ σκάφος, καὶ εἰς τὸν πόλεμον, ἂν ἀπομακρύνης τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τὴν μάχην, παρέδωσες τὸν στρατηγὸν δεμένον εἰς τὸν ἐχθρόν, τοιουτοτρόπως καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἂν βγάλης τὸν γάμον ἔξω ἀπὸ τὴν ἀρίστην τάξιν, ἔχεις ἤδη προδώσει τὴν δόξαν τῆς παρθενίας καὶ τὴν κατε-

δίδασες εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐσχάτου κακοῦ. 3. Καλὸν ἡ παρθενία· συμφωνῶ καὶ ἐγώ. Ἀλλὰ εἶναι καὶ ἀνωτέρα τοῦ γάμου· καὶ τοῦτο ὁμοφώνως ἐπικυρώνω. Καὶ ἂν θέλῃς, προσθέτω καὶ κατὰ πόσον ἀνωτέρα εἶναι, ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν, ὅσον οἱ ἄγγελοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν δὲ πρέπῃ νὰ εἴπω καὶ κάτι ἀκόμη πιεζόμενος, καὶ περισσότερον. Διότι οἱ ἄγγελοι, καὶ δὲν λαμβάνουν γυναῖκας οὔτε εἰς γάμον ἔρχονται, δὲν εἶναι ὅμως καταμπλεγμένοι μαζὶ μὲ σάρκα καὶ αἷμα, οὔτε κατοικοῦν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, οὔτε ἀπὸ ἐπιθυμίας ἐνοχλοῦνται, οὐδὲ ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ τροφὴν καὶ ποτὸν οὔτε ἡδονικὸν τραγούδι δύναται νὰ τοὺς ἐπηρεάσῃ, οὔτε κανένα ὄμορφο πρόσωπον ἠμπορεῖ νὰ τοὺς λυγίσῃ καὶ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ γνωστά. Ἀλλὰ καθὼς εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃς ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ καθαρὸν τὸν οὐρανόν, ὅταν δὲν ἐμποδίζῃ κανὲν νέφος, τοιουτοτρόπως καὶ αἱ φύσεις ἐκείνων, ἐπειδὴ δὲν τὰς ἐνοχλεῖ καμμία ἐπιθυμία, μένουν κατ' ἀνάγκην διαυγεῖς καὶ λαμπραί.

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΚΑΜΝΕΙ, ΠΡΑΓΜΑΤΙ, ΑΓΓΕΛΟΥΣ ΟΣΟΥΣ ΤΗΝ ΜΕΤΕΡΧΟΝΤΑΙ.

ΙΑ'. 1. Ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐπειδὴ ἐκ φύσεως εἶναι κατώτερον ἀπὸ τοὺς μακαρίους ἐκείνους Ἀγγέλους σπεύδει μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις καὶ ἀγωνίζεται μὲ προθυμίαν νὰ ὁμοιάσῃ κατὰ δύναμιν, πρὸς ἐκείνους. Πῶς λοιπόν; Δὲν συνάπτουν γάμους οἱ ἄγγελοι. Ἀλλὰ οὐδὲ ἡ παρθένος. Στέκουν διὰ παντὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπηρετοῦν Αὐτόν. Τοῦτο κάμνει καὶ ἡ παρθένος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος τὰς ἀπήλλαξε ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην φροντίδα διὰ νὰ εἶναι περισσότερον προσηλωμέναι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀπερίσπαστοι.[27] Ἐὰν δὲ δὲν δύνανται νὰ ἀναβοῦν τώρα κοντὰ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπως ἐκεῖνοι διότι τὰς σύρει κάτω τὸ βάρος τῆς σαρκός, ὅμως ἔχουν μεγάλην παρηγορίαν διότι ὑποδέχονται τὸν Δεσπότην τῶν οὐρανῶν, ἐφ' ὅσον θὰ εἶναι ἅγιαι εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. 2. Εἶδες τὸ ἀξίωμα τῆς παρθενίας; Τοὺς διαμένοντας ἐπὶ τῆς γῆς κάμνει νὰ ζῶσιν ὁμοίως πρὸς τοὺς εὑρισκομένους εἰς τοὺς οὐρανούς· δὲν ἀφήνει τοὺς περιβεβλημένους ὑλικὰ σώματα νὰ ὑστεροῦν ἀπὸ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις, καὶ ἐνῷ εἶναι ἄνθρωποι τοὺς φέρει εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἁμιλλῶνται μὲ τοὺς ἀγγέλους. Ἀλλ' τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν δύνασται νὰ ἔχῃ σχέσιν

27. «Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ» (Α' Κορ. 7, 32).

μὲ σᾶς, οἱ ὁποῖοι ἕνα τόσον ὑψηλὸν πρᾶγμα τὸ καταστρέφετε, διαβάλλετε τὸν Δεσπότην καὶ τὸν ἀποκαλεῖτε πονηρόν. Σᾶς ἀναμένει λοιπὸν ἡ τιμωρία τοῦ πονηροῦ δούλου, ἐνῷ αἱ παρθένοι τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἀπολαύσουν τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθά, ποὺ ξεπερνοῦν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν σκέψιν τὴν ἀνθρωπίνην.[28] Δι' αὐτὸ ἀφήνοντες πλέον ἐκείνους (ἀρκετὰ ἄλλως τε πρὸς αὐτοὺς ἔχουν λεχθῆ) ἂς ἀπευθύνωμεν τὸν λόγον πρὸς τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας.

ΟΤΑΝ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΙΠΕ: «ΕΙΣ ΔΕ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΛΕΓΩ ΕΓΩ ΚΑΙ ΟΧΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ», ΔΕΝ ΥΠΕΔΕΙΞΕΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΗΝ.

ΙΒ'. 1. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν εἶναι καλὸν ν' ἀρχίσωμεν τὸν λόγον; Ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, τὰ ὁποῖα λαλεῖ διὰ στόματος τοῦ μακαρίου Παύλου. Διότι ἡ συμβουλὴ τούτου πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι εἶναι συμβουλὴ τοῦ Κυρίου. Καὶ πράγματι ὅταν λέγῃ: «Εἰς ἐκείνους δὲ ποὺ ἔχουν ἔλθει εἰς γάμον παραγγέλω ὄχι ἐγώ, ἀλλὰ ὁ Κύριος» καὶ πάλιν: «Εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς ἐγγάμους λέγω καὶ ὄχι ὁ Κύριος»[29] δὲν τὰ λέγει μὲ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἄλλοι εἶναι οἱ ἰδικοί του λόγοι καὶ ἄλλοι οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου. Διότι αὐτὸς ποὺ ἔχει μέσα του τὸν Χριστὸν νὰ λαλῇ, αὐτὸς ποὺ δὲν ἐφρόντισε ὁ ἴδιος νὰ ζῇ, ὥστε νὰ ζῇ μέσα του ὁ Χριστός, αὐτὸς ποὺ ἔθετε καὶ βασιλείαν καὶ ζωὴν καὶ ἀγγέλους καὶ δυνάμεις καὶ ὅλην τὴν ἄλλην δημιουργίαν καὶ ἐν γένει τὰ πάντα μετὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ νὰ εἴπῃ ἢ νὰ σκεφθῇ τι ἀπὸ ὅσα δὲν ἦσαν ἀρεστὰ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ μάλιστα ὅταν νομοθετῇ;[30] 2. Τί εἶναι τέλος πάντων αὐτὸ ποὺ λέγει «Ἐγὼ» καὶ «ὄχι Ἐγώ;». Ἐκ τῶν νόμων καὶ τῶν δογμάτων, ἄλλους μὲν ὁ Ἴδιος, ἄλλους δὲ διὰ τῶν ἀποστόλων ἔδωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός. Ὅτι πράγματι δὲν ἔθεσεν κατ' εὐθεῖαν ὁ Ἴδιος ὅλους τοὺς νόμους, ἄκουσε τί λέγει: «Ἔχω πολλὰ ἀκόμη νὰ σᾶς εἴπω, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖτε τώρα νὰ τὰ βαστάσετε».[31] Διὰ τὸν μὴ χωρισμὸν λοιπὸν τῆς γυναικὸς ἀπὸ τὸν ἄνδρα ἐπρόλαβε καὶ ἐνομοθέτησεν ὁ ἴδιος, ὅταν ἦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἄνθρωπος. Καὶ διὰ τοῦτο λέγει «Εἰς ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἔλθει εἰς γάμον παραγγέλλω ὄχι ἐγώ, ἀλλὰ ὁ

28. Α' Κορινθ. 2, 9.
29. Α' Κορινθ. 7, 10 καὶ 12.
30. Ρωμ. 8, 35 καὶ 38.
31. Ἰωάν. 16, 12.

Κύριος».[32] Διὰ δὲ τοὺς πιστοὺς ποὺ ἔχουν ἀπίστους συζύγους οὐδὲν εἶπεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἴδιος, ἀλλὰ ἐνομοθέτει, ἀφοῦ ἐκίνησε πρὸς τοῦτο τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου. 3. Καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε «Ὄχι ὁ Κύριος, ἀλλὰ ἐγώ», ὄχι διότι ἤθελε νὰ δείξῃ, πῶς τὸ λεγόμενον ἦτο ἀνθρώπινον (διότι πῶς ἦτο δυνατόν;), ἀλλὰ διότι αὐτὴν τὴν ἐντολὴν δὲν τὴν εἶχε δώσει εἰς τοὺς μαθητάς του ὅταν ἦτο μαζί των, ἀλλὰ τὴν δίδει τώρα διὰ τοῦ Παύλου. Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς τὸ «ὁ Κύριος, ὄχι ἐγὼ» δὲν σημαίνει ἀντιλογίαν εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ Χριστοῦ, τοιουτοτρόπως καὶ τὸ «Ἐγὼ ὄχι ὁ Κύριος» δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ Παῦλος λέγει κάτι ἰδικόν του, ἀντίθετον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ φανερώνει τοῦτο μόνον, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἐντολὴ δίδεται τώρα δι' αὐτοῦ. 4. Διότι καὶ περὶ τῆς χήρας ὅταν ὡμίλει εἶπε: «Κατὰ τὴν γνώμην μου ὅμως εἶναι εὐτυχεστέρα, ἐὰν μείνῃ ἔτσι».[33] Καὶ ἀμέσως διὰ νὰ μὴ νομίσῃς, εὐθὺς ὡς ἤκουσες «κατὰ τὴν γνώμην μου», ὅτι ἡ σκέψις εἶναι ἀνθρωπίνη ἀπέκλεισε τὴν ὑποψίαν μὲ τὴν προσθήκην τῆς φράσεως «Νομίζω, ὅτι καὶ ἐγὼ ἔχω πνεῦμα Θεοῦ». Καθὼς λοιπὸν ὅταν φθέγγεται τὰ τοῦ πνεύματος, λέγει ὅτι εἶναι ἰδική του γνώμη καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε θὰ εἴπωμεν, ὅτι εἶναι ἡ ἀπόφασις ἀνθρωπίνη, τοιουτοτρόπως καὶ τώρα, ὅταν εἴπῃ «Ἐγὼ λέγω, ὄχι ὁ Κύριος» μὴ νομίσῃς διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ λόγος εἶναι τοῦ Παύλου. Διότι εἶχε μέσα του τὸν Χριστὸν νὰ ὁμιλῇ καὶ δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ θέσῃ ὡς ἀπόφασιν ἕνα τόσον σοβαρὸν δόγμα, ἂν δὲν ἔφερεν εἰς ἡμᾶς τὸν νόμον ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἴσως θὰ τοῦ εἶπε κάποιος: Δὲν ἀνέχομαι νὰ συζῶ μὲ τὴν ἄπιστον, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι πιστὸς οὔτε νὰ μένω ἐγὼ ὁ καθαρὸς σύζυγος τῆς μιαρᾶς. Ὁ ἴδιος εἶπες προηγουμένως ὅτι σὺ τὰ λέγεις αὐτά, ὄχι ὁ Κύριος· ἀπὸ ποῦ λοιπὸν θὰ γνωρίσω τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ βέβαιον; Ἀλλὰ ὁ Παῦλος ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ πρὸς αὐτόν· μὴ φοβηθῇς, διότι δι' αὐτὸ εἶπον, ὅτι ἔχω μέσα μου τὸν Χριστὸν λαλοῦντα καὶ ὅτι «νομίζω ὅτι ἔχω πνεῦμα Θεοῦ», διὰ νὰ μὴ φαντασθῇς, ὅτι κάτι ἀπὸ τὰ λεγόμενά μου εἶναι ἀνθρώπινον. Διότι ἐὰν δὲν ἦτο αὐτὸ πραγματικότης, δὲν θὰ ἔδιδα τόσον κῦρος εἰς τὰς σκέψεις μου. «Διότι οἱ λογισμοὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀβέβαιοι καὶ ἐπισφαλῆ τὰ νοήματά των».[34] Ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησία, τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου, ποὺ ἔθεσεν ὁ Παῦλος,

32. Α' Κορινθ. 7, 10.
33. Α' Κορινθ. 7, 40.
34. Σοφ. Σολομ. 9, 14.

διότι τὸν τηρεῖ μὲ ἀκρίβειαν καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸν ἐτήρει, ἂν δὲν ἦτο πεπεισμένη, ὅτι αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη εἶναι πρόσταγμα τοῦ Χριστοῦ. 6. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Παῦλος διδασκόμενος ἀπὸ τὸν Κύριον; «Περὶ ὅσων δὲ μοῦ ἐγράψατε καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ συνδέεται μὲ γυναῖκα».[35] Θὰ ἠδύνατο νὰ δεχθῇ κανεὶς ὅτι οἱ Κορίνθιοι, ἂν καὶ οὐδέποτε ἐδέχθησαν καμμίαν συμβουλὴν ἀπὸ τὸν διδάσκαλον περὶ παρθενίας, ἐδῶ ἔσπευσαν αὐτοὶ καὶ τὸν ἠρώτησαν. Ἐκ τούτου συνάγεται ἡ προκοπή των καὶ ἡ ἐπίδοσις εἰς τὰ πνευματικά, προελθοῦσα ἀπὸ τὴν Θείαν χάριν. Διότι ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία δι' ἐκλογήν, ἐπειδὴ ὄχι μόνον οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ Λευῖται καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Ἀρχιερεὺς ἐφρόντιζον πάρα πολὺ διὰ τὸν γάμον.

ΔΙΑΤΙ ΕΓΡΑΨΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΥΛΟΝ ΟΙ ΚΟΡΙΝΘΙΟΙ ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ, ΑΥΤΟ ΔΕ ΔΕΝ ΣΥΝΕΒΟΥΛΕΥΣΕΝ ΑΥΤΟΥΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ.

ΙΓ'. 1. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔλαβον ἀφορμὴν διὰ νὰ ὑποβάλουν τὴν ἐρώτησιν; Διέκριναν καθαρὰ καὶ καλῶς ἐκεῖνοι τοῦτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ κατορθώσουν μεγαλυτέραν ἀρετήν, ἐπειδὴ ἠξιώθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ μεγαλυτέρας δωρεᾶς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἀξιοσημείωτον, ὅτι ποτὲ ὁ Παῦλος δὲν ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς τοιαύτην συμβουλήν. Διότι δὲν ἦτο δυνατὸν ἐὰν εἶχαν ἀκούσει κάτι παρόμοιον, νὰ ἔγραφαν καὶ πάλιν ἐρωτῶντες ἐκ νέου περὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν. Πράγματι δὲ καὶ ἐδῶ εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοήσωμεν τὸ βάθος τῆς σοφίας τοῦ Παύλου. Διότι δὲν παρέλειψεν ἁπλῶς καὶ ἄνευ λόγου τὴν παραίνεσιν ἐπὶ ἑνὸς τόσον σοβαροῦ θέματος, ἀλλὰ ἀνέμενε νὰ ἔλθουν αὐτοὶ πρῶτοι εἰς ἐπιθυμίαν καὶ νὰ σχηματίσουν μίαν ἀμυδρὰν ἔννοιαν διὰ τὸ πρᾶγμα, ὥστε νὰ παραλάβῃ τὰς ψυχάς των ἐξοικειωμένας ἤδη μὲ τὴν παρθενίαν καὶ τότε νὰ ἐγκατασπείρῃ εἰς αὐτὰς χρησίμως καὶ ἀποτελεσματικῶς τοὺς σχετικοὺς λόγους, ἐπειδὴ ἡ οἰκειότης τῶν ἀκροατῶν πρὸς τὸ θέμα παρέχει εἰς τὸν Παῦλον μεγάλην εὐκολίαν, ὥστε νὰ ὑποδεχθοῦν εὐνοϊκῶς τὴν παραίνεσίν του. Καὶ κατ' ἄλλον τρόπον δείχνει τὸ μέγεθος καὶ τὴν βαρύτητα τοῦ πράγματος τῆς παρθενίας. 2. Διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναμένῃ τὴν προθυμίαν των, ἐὰν δὲν ἦτο αὐτό, ἀλλὰ θὰ ἐπρόφθανε ὁ ἴδιος νὰ εἰσηγηθῇ τὸ πρᾶγμα, ἂν ὄχι ὡς ἐπιταγὴν οὐδὲ ὡς ἐντολήν, ἀλλὰ ὡς παραίνεσιν καὶ συμβουλήν. Ἀφοῦ ὅμως

35. Α' Κορινθ. 7, 1.

οὗτος δὲν ἐστέρξεν οὔτε τοῦτο νὰ πράξῃ πρῶτος, κατέστησεν εἰς ἡμᾶς φανερόν, ὅτι ἡ παρθενία ἔχει ἀνάγκην πολλῶν ἱδρώτων καὶ μεγάλης ἀγωνίας. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔπραξεν οὕτω μιμούμενος τὸν κοινὸν ἡμῶν Δεσπότην. Διότι καὶ ἐκεῖνος τότε συνεζήτησε περὶ παρθενίας, ὅταν τὸν ἠρώτησαν οἱ μαθηταί. 3. Ὅταν δηλαδὴ τοῦ εἶπαν «Ἐὰν αὐτὸς εἶναι ὁ δεσμὸς τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικός, τότε δὲν συμφέρει νὰ ἔρχεται κανεὶς εἰς γάμον» τοὺς εἶπε: «Ὑπάρχουν εὐνοῦχοι ποὺ εὐνούχισαν τὸν ἑαυτόν των διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐγκρατείας, διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».[36] Διότι ὅταν εἶναι μέγα τὸ κατόρθωμα καὶ δι' αὐτὸ δὲν περιορίζεται εἰς τὸν ἐξαναγκασμὸν μιᾶς ἐντολῆς, τότε πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὴν προθυμίαν αὐτῶν, ποὺ πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσωσιν τὴν κατόρθωσιν, προετοιμάζοντες δι' ἄλλου τρόπου καὶ χωρὶς νὰ τὸ ὑποπτευθοῦν τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν, ὅπως ἀκριβῶς ἔπραξε καὶ ὁ Χριστός. Δὲν τοὺς ἔβαλε, δηλαδή, μέσα των τὴν προθυμίαν τῆς παρθενίας ἀπὸ τοὺς λόγους περὶ παρθενίας, ἀλλὰ ἀφοῦ συνεζήτησε μόνον περὶ τοῦ γάμου καὶ ἀπέδειξε τὴν βαρύτητα τοῦ πράγματος ἕως ἐδῶ ἐσταμάτησε τὸν λόγον· καὶ ἔτσι ἐτακτοποίησε μὲ τόσην σοφίαν τὸ πρᾶγμα, ὥστε αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἤκουσαν τίποτε περὶ τῆς ἀποφυγῆς τοῦ γάμου, εἶπαν μόνοι των, ὅτι «δὲν συμφέρει νὰ ἔρχεται κανεὶς εἰς γάμον».4. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος, ὁ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἔλεγε: «Δι' ὅσα μοῦ ἐγράψατε» ὡς νὰ ἀπελογεῖτο, σχεδόν, πρὸς αὐτοὺς μὲ τὰ λόγια αὐτὰ καὶ νὰ τοὺς λέγῃ, τρόπον τινά, ὅτι ἐγὼ δὲν ἐτόλμων νὰ σᾶς ὁδηγήσω εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν κορυφὴν ἀναλογιζόμενος ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο δυσκολοκατόρθωτον· ἐπειδὴ ὅμως σεῖς μὲ ἐπρολάβατε καὶ μοῦ ἐγράψατε, προχωρῶ μὲ θάρρος εἰς τὴν συμβουλήν. Διότι, διατὶ ἐνῷ ἐκεῖνοι ἔγραψαν περὶ πολλῶν πραγμάτων, πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν προσέθεσε τὰ λόγια αὐτά; Διὰ κανένα ἄλλον, ἀσφαλῶς, λόγον παρὰ μόνον δι' αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπα πρὸ ὀλίγου· διὰ νὰ μὴ δυσφορήσῃ κανεὶς εἰς τὴν παραίνεσιν, τοὺς ὑπενθυμίζει τὰ Γράμματα, ποὺ ἐκεῖνοι τοῦ ἔστειλαν· ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν τοὺς συμβουλεύει μὲ αὐστηρότητα, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε ἤδη τόσον μεγάλην ἀφορμήν, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴν μετριοπάθειαν μιμούμενος καὶ εἰς τοῦτο τὸν Χριστόν. Διότι καὶ ὁ Σωτὴρ ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν λόγον του περὶ παρθενίας, προσέθεσε: «Ὅποιος ἠμπορεῖ νὰ τὸν δεχθῇ καὶ νὰ τὸν

36. Ματθ. 19, 10 καὶ 12.

πραγματοποιήσῃ ἂς τὸ κάνει».[37] Τί λέγει λοιπόν; «Δι' ὅσα μοῦ ἐγράψατε, καλὸν εἶναι ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ πλησιάζῃ γυναῖκα».[38]

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΚΒΑΛΛΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ ΚΑΙ ΛΥΣΙΣ.

Δ'. 1. Ἀλλὰ ἴσως θὰ μοῦ εἴπῃ τις· καὶ ἂν εἶναι καλὸν νὰ μὴ συνδεώμεθα μὲ γυναῖκα, διὰ ποῖον λόγον καθιερώθη εἰς τὸν βίον ὁ γάμος; Ποῦ λοιπὸν θὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν γυναῖκα, ἐφ' ὅσον δὲν μᾶς χρησιμεύει οὔτε εἰς τὸν γάμον, οὔτε εἰς τεκνοποιΐαν; Καὶ τί θὰ ἐμποδίσῃ νὰ ἀφανισθῇ ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅταν ὁ μὲν θάνατος τὸ καταστρώγῃ καὶ τὸ κόπτῃ καθημερινῶς, αὐτὸς δὲ ὁ λόγος δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν θέσιν τῶν πιπτόντων νὰ ἐγείρωνται ἄλλοι διὰ τῶν γεννήσεων; Ἐὰν ὅλοι ἀκολουθήσωμεν μὲ ζῆλον τοῦτο τῆς παρθενίας τὸ καλὸν καὶ ἠθέλομεν ἀποφασίσει νὰ μὴ πλησιάσωμεν γυναῖκας τότε θὰ ἀφανισθοῦν τὰ πάντα καὶ αἱ πόλεις καὶ αἱ οἰκίαι καὶ οἱ ἀγροὶ καὶ αἱ τέχναι καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἐὰν πέσῃ ὁ στρατηγός, ἐπέρχεται κατ' ἀνάγκην ἡ διάσπασις τῆς τάξεως εἰς ὁλόκληρον τὸ στράτευμα, ἔτσι καί, ἂν ἀφανισθῇ διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ γάμου ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν θὰ διατηρήσῃ τὴν παλαιὰν σταθερότητα καὶ τάξιν καὶ τὸ ὡραῖον τοῦτο παράγγελμα θὰ γεμίσῃ τὴν οἰκουμένην μὲ ἀναριθμήτους συμφοράς. 2. Ἐγὼ δέ, ἐὰν οἱ λόγοι οὗτοι προήρχοντο μόνον ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἀπίστους συντόμως θὰ ἠσχολούμην μὲ αὐτούς. Ἐπειδὴ ὅμως λέγουν ταῦτα καὶ πολλοί, οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι ἀποβλέπουν εἰς τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἐγκατέλειψαν τοὺς ἱδρῶτας τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν παρθενίαν ἀπὸ ἀσθενῆ βούλησιν, καὶ τώρα ἐπιθυμοῦν νὰ σκεπάσουν τὴν ὀκνηρίαν των, μὲ τὸ νὰ κακολογοῦν τὴν παρθενίαν καὶ νὰ τὴν κρίνουν ὡς πρᾶγμα περιττόν, διὰ νὰ φαίνωνται, ὅτι ὄχι ἀπὸ ἀμέλειαν, ἀλλὰ ὅτι ἀπὸ σωστὴν σκέψιν ὑστέρησαν εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους, ἐμπρός, ἂς ἀφήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς (διότι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ἀνεγεννήθη δὲν δέχεται ὅσα ἀποκαλύπτει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διότι τοῦ φαίνονται ἀνόητα)[39] καὶ ἂς διδάξωμεν αὐτοὺς ποὺ προσποιοῦνται, ὅτι εἶναι μαζί μου καὶ τὰ δύο,

37. Ματθ. 19, 12.
38. Α' Κορινθ. 7, 1,
39. Α' Κορινθ. 2, 14.

ὅτι δηλαδὴ οὔτε τὸ πρᾶγμα εἶναι περιττόν, ἀλλ' ἀπεναντίας εἶναι πάρα πολὺ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον, ἀλλ' οὔτε καὶ διὰ τοὺς ἰδίους εἶναι ἄνευ ζημίας ἡ κατηγορία τῆς παρθενίας, ἀλλὰ θὰ φέρῃ εἰς αὐτοὺς τόσον μέγαν κίνδυνον, ὅσον μέγαν ἔπαινον καὶ ἀνταμοιβὴν θὰ φέρῃ εἰς τοὺς κατορθοῦντας τὸν ἆθλον.

3. Ἀφοῦ λοιπὸν ὡλοκληρώθη ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος καὶ τὰ πάντα ἐτακτοποιήθησαν διὰ τὴν ἰδικήν μας χρῆσιν καὶ ἀνάπαυσιν, ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησε καὶ τὸν κόσμον. Ἀφοῦ ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος ἔμεινεν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε διὰ γάμον. Ἐχρειάσθη νὰ γίνῃ καὶ βοηθός του καὶ ἔγινε· οὔτε καὶ πάλιν ὁ γάμος ἐθεωρεῖτο ἀναγκαῖος· ἀλλ' οὔτε ἐφαίνετο ἀκόμη, ἀλλὰ ἔζων ἐκεῖνοι χωρὶς τὴν ἀνάγκην τοῦ γάμου διαμένοντες εἰς τὸν παράδεισον, ὅπως εἰς οὐρανόν, καὶ ἐντρυφῶντες εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐπιθυμία συνουσίας καὶ σύλληψις καὶ πόνοι καὶ τοκετοὶ καὶ κάθε εἶδος φθορᾶς εἶχε ἐξορισθῆ ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἐκείνων. Ὅπως δὲ ρυάκι μὲ κρυστάλλινο νερό, ποὺ πηγάζει ἀπὸ καθαρὰν πηγήν, ἔτσι ἦσαν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον στολισμένοι μὲ τὴν παρθενίαν. 4. Καὶ τότε ὁλόκληρος ἡ γῆ ἦτο ἔρημος ἀπὸ ἀνθρώπους. Αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ φοβοῦνται τώρα ὅσοι τάχα ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν οἰκουμένην, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι φροντίζουν μὲν ἐπιμελῶς διὰ τὰς ξένας ὑποθέσεις, διὰ τὰς ἰδικάς των ὅμως δὲν ὑποφέρουν οὔτε νὰ σκεφθοῦν· καὶ διὰ μὲν τὸ ἀνθρώπινον γένος τρέμουν μήπως κάποτε ἐκλείψῃ, ἐνῷ διὰ τὴν ἰδίαν των ψυχὴν τόσον ἀμελοῦν, ὡς νὰ ἦτο κάτι ξένον καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται δι' αὐτὴν μὲν νὰ λογοδοτήσουν καὶ διὰ τὰς παραμικροτέρας λεπτομερείας μὲ ἀκρίβειαν, ἐνῷ διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἀνθρώπων εἰς καμμίαν δὲν ὑπόκεινται λογοδοσίαν. 5. Δὲν ὑπῆρχον τότε πόλεις οὔτε τέχναι οὔτε κατοικίαι· διότι καὶ δι' αὐτὰ ὅλα σεῖς ὄχι καὶ ὀλίγον ἐνδιαφέρεσθε· ἀλλὰ δὲν ἦσαν τότε αὐτά, καὶ ὅμως ἐκείνην τὴν μακαρίαν ζωὴν καὶ πολὺ ἀνωτέραν αὐτῆς, τίποτε δὲν τὴν ἠμπόδιζε, οὔτε ἐτάραττεν. Ἀφ' ὅτου ὅμως οἱ πρωτόπλαστοι παρήκουσαν τὸν Θεὸν καὶ ἔγιναν γῆ καὶ σποδός, ἔχασαν μαζὶ μὲ τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν καὶ τὸ χάρισμα τῆς παρθενίας, ἡ ὁποία τοὺς ἐγκατέλειψε πλέον καὶ ἀνεχώρησε καὶ αὐτὴ μαζὶ μὲ τὸν Θεόν. Διότι ἐν ὅσῳ παρέμενον ἀνίκητοι ἀπὸ τὸν Διάβολον καὶ ἐντρέποντο τὸν Κύριόν των, παρέμενε καὶ ἡ παρθενία, καὶ τοὺς ἐστόλιζε περισσότερον ἀπὸ ὅσον στολίζει τοὺς βασιλεῖς τὸ διάδημα καὶ τὰ χρυσᾶ ἱμάτια. Ὅταν ὅμως ἔγιναν αἰχμάλωτοι τοῦ Διαβόλου καὶ ἐξεδύθησαν τὴν βασιλικὴν αὐτὴν στολὴν καὶ ἀπέρριψαν τὸν οὐράνιον στολισμόν, ἐδέχθησαν δὲ τὴν φθορὰν ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τὴν κατάραν καὶ τὴν ὀδύνην καὶ τὸν κουραστικὸν βίον, τότε μαζὶ μὲ αὐτὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὁ γάμος, τὸ φθαρτὸν αὐτὸ καὶ δουλικὸν ἔνδυμα. 6. Διότι «ἐκεῖνος ποὺ ἦλθεν εἰς γάμον, φροντίζει διὰ τὰ κοσμικά», λέγει.[40] Βλέπεις ἀπὸ ποῦ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ γάμος, ἀπὸ ποῦ ἐθεωρήθη ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος; Ἀπὸ τὴν παρακοήν, ἀπὸ τὴν κατάραν, ἀπὸ τὸν θάνατον. Διότι ὅπου ὑπάρχει θάνατος, ἐκεῖ καὶ γάμος. Ἐὰν ἐκεῖνος δὲν ὑπῆρχε, δὲν θὰ ἠκολούθει οὗτος. Ἀλλὰ εἰς τὴν παρθενίαν δὲν ἀκολουθοῦν αὐτά· εἶναι πάντοτε χρήσιμος, πάντοτε καλὴ καὶ μακαρία, καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ μετὰ τὸν θάνατον, καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν γάμον καὶ μετὰ τὸν γάμον. Διότι, εἰπέ μου, ποῖος γάμος ἐγέννησε τὸν Ἀδὰμ καὶ ποῖαι ὠδῖνες τὴν Εὔαν; Δὲν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ εἴπῃς. Διατί λοιπὸν φοβεῖσαι χωρὶς λόγον καὶ τρέμεις μήπως ὅταν παύσῃ νὰ ὑπάρχῃ γάμος, θὰ παύσῃ νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος; Μύριαι μυριάδες ἀγγέλων ὑπηρετοῦν τὸν Θεόν, χίλιαι χιλιάδες ἀρχαγγέλων παραστέκουν αὐτὸν καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν προῆλθεν ἀπὸ διαδοχὴν γονέων, οὔτε ἀπὸ τοκετοὺς καὶ ὠδῖνας καὶ συλλήψεις. Πολὺ περισσότερον λοιπὸν θὰ ἐδημιούργει ὁ Θεὸς ἀνθρώπους χωρὶς γάμον, ὅπως ἀκριβῶς ἐδημιούργησε τοὺς Πρωτοπλάστους, ἐκ τῶν ὁποίων κατάγονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Ο ΓΑΜΟΣ ΔΕΝ ΑΥΞΑΝΕΙ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ ΓΕΝΟΣ.

ΙΕ'. 1. Καὶ τώρα ἀκόμη τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν τὸ διατηρεῖ εἰς τὴν ζωὴν ἡ δύναμις τοῦ γάμου, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε ἐξ ἀρχῆς: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν».[41] Διότι, εἰπέ μου, τί ὠφέλησε τὸν Ἀβραὰμ ὁ γάμος πρὸς τεκνοποιΐαν; Μήπως καίτοι ἐπὶ τόσα ἔτη ποὺ ἦτο ἔγγαμος δὲν ἐπρόφερε εἰς τὸ τέλος τὴν φράσιν ταύτην: «Κύριε, τί θὰ μοῦ δώσῃς; Διότι ἐγὼ ἀποθνήσκω ἄτεκνος;».[42] Ὅπως λοιπὸν τότε σώματα νεκρὰ διὰ τεκνογονίαν ὁ Θεὸς τὰ ἔκαμε ρίζαν καὶ ἀρχὴν τόσων μυριάδων, ἔτσι καὶ ἐξ ἀρχῆς, ἐὰν ὑπήκουον εἰς τὰ προστάγματά του ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα καὶ ἐγκρατεύοντο ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τοῦ δένδρου, δὲν θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ εὕρῃ τρόπον διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διότι οὔτε ὁ γάμος,

40. Α' Κορινθ. 7, 33.
41. Γένεσ. 1, 28.
42. Γένεσ. 15, 2.

χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, θὰ δυνηθῆ νὰ πολλαπλασιάσῃ τοὺς ὑπάρχοντας ἀνθρώπους, οὔτε ἡ παρθενία, ὅταν ὁ Θεὸς θέλῃ νὰ εἶναι πολλοὶ θὰ βλάψῃ τὸ πλῆθος. Ἀλλά, λέγει, οὕτως ἠθέλησε. Μάλιστα· ἐξ αἰτίας ὅμως ἡμῶν καὶ τῆς ἰδικῆς μας ἀνυπακοῆς. 2. Διατὶ ὁ γάμος δὲν ἐφάνη πρὸ τῆς ἀπάτης; Διατὶ μέσα εἰς τὸν Παράδεισον δὲν ὑπῆρχε ἡ σαρκικὴ ἕνωσις; Διατὶ πρὸ τῆς Κατάρας δὲν ὑπῆρχαν αἱ ὠδῖνες; Διότι ὅλα αὐτὰ τότε μὲν ἦσαν περιττά, ὕστερον δὲ κατέστησαν ἀναγκαῖα ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας μας, καὶ αὐτὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, αἱ πόλεις, αἱ τέχναι, τὰ ἐνδύματα καὶ ὅλον τὸ ἄλλο πλῆθος τῶν ἀναγκῶν. Διότι εἰσώρμησεν εἰς τὴν ζωὴν ὁ θάνατος σύρων μαζί του ὅλ' αὐτά. Νὰ μὴ προτιμᾷς λοιπὸν ἀντὶ τῆς παρθενίας ἐκεῖνο, ποὺ σοῦ ἐπετράπη διὰ τὴν ἀσθένειάν σου· ἢ μᾶλλον οὔτε κἂν νὰ τὸ τοποθετῆς εἰς ἴσην μοῖραν. Διότι σκεπτόμενος συμφώνως πρὸς αὐτὴν τὴν λογικὴν θὰ εἴπῃς, ὅτι τὸ νὰ ἔχῃς δύο γυναῖκας ἀντὶ νὰ ἀρκῆσαι εἰς μίαν εἶναι καλύτερον ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ εἶχε ἐπιτραπῆ εἰς τὸν Νόμον τοῦ Μωϋσέως. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ προτιμήσῃς τὸν πλοῦτον ἀπὸ τὴν θεληματικὴν πτωχείαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς σωφροσύνης καὶ τὸ νὰ ἀποκρούῃς τὸν ἄδικον ἀντὶ νὰ ὑπομένῃς μὲ γενναιότητα τὴν ἀδικίαν.

Ο ΓΑΜΟΣ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΕΙΣ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΣΙΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ.

ΙΣΤ΄. 1. Σὺ —λέγει— αὐτὰ τὰ κατηγορεῖς. Ἀλλὰ δὲν τὰ κατηγορῶ καθόλου. Διότι τὰ ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς καὶ ἐφάνησαν κάποτε χρήσιμα· ἔχω ὅμως τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀσήμαντα καὶ μᾶλλον κατορθώματα παιδιῶν παρὰ ἀνδρῶν. Καὶ διὰ τοῦτο θέλων ὁ Χριστὸς νὰ μᾶς ἀναδείξῃ τελείους, μᾶς ἐπρόσταξε νὰ ἀποβάλωμεν ἐκεῖνα, ὅπως τὰ παιδικὰ ἐνδύματα ποὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ φορεθοῦν εἰς τὸν τέλειον ἄνδρα καὶ δὲν δύνανται νὰ στολίσουν τὸ μέτρον «τῆς πνευματικῆς ἡλικίας τῆς ἐν Χριστῷ ἠθικῆς πληρότητος»[48] ἐπρόσταξε· δὲ νὰ ἐνδυθῶμεν τὰ πρεπωδέστερα καὶ τελειότερα ἀπὸ ἐκεῖνα, ὄχι μόνον χωρὶς νὰ νομοθετῇ ἀντίθετα πρὸς τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ ἀκολουθῶν τὸν ἑαυτόν του μὲ ἀπόλυτον συνέπειαν. 2. Διότι ἂν καὶ τὰ προστάγματα ταῦτα εἶναι τελειότερα ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅμως ὁ σκοπὸς τοῦ νομοθέτου παραμένει ὁ ἴδιος. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός; Νὰ περικόψωμεν τὴν κακίαν ἀπὸ τὴν ψυχήν μας καὶ νὰ τὴν ὁδηγήσωμεν πρὸς τὴν τελείαν ἀρετήν. Ἐὰν εἶχε

48. Ἐφεσ. 4, 13.

φροντίσει μόνον διὰ τοῦτο, δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ μᾶς προστάξῃ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ μένωμεν διὰ παντὸς εἰς τὰ ἴδια καὶ ποτὲ νὰ μὴ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀσημαντότητα ἐκείνην, τοῦτο τότε θὰ ἦτο μεγίστη ἐναντίωσις πρὸς ἑαυτόν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς, ἂν εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτε τὸ ἀνθρώπινον γένος εὑρίσκετο εἰς νηπιακὴν κατάστασιν, ἐνομοθέτει τὸν αὐστηρότερον τρόπον ζωῆς δὲν θὰ ἐδεχόμεθα ποτὲ τὸν μετριώτερον, ἀλλὰ πάντα ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν ἡμῶν θὰ εἶχον καταστραφῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀκαταστασίαν· τοιουτοτρόπως ἄν, μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν πολὺν χρόνον καὶ τὴν ἐκ τοῦ Νόμου διαπαιδαγώγησιν, ὅτε πλέον ὁ καιρὸς μᾶς ἐκάλει εἰς τὴν οὐράνιον τοῦ Εὐαγγελίου φιλοσοφίαν, μᾶς ἄφηνε νὰ ζῶμεν ὡς γήϊνοι, οὐδὲν μέγα θὰ εἴχομεν ὠφεληθῆ ἀπὸ τὴν συγκατάβασιν ἐκείνην, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ἐφθάναμεν τὴν τελειότητα χάριν τῆς ὁποίας ἔγινεν ἡ συγκατάβασις.

ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

ΙΖ΄ 1. Τώρα δὲ συνέβη κάτι παρόμοιον μὲ τοὺς νεοσσούς. Διότι ἐκεῖνα τὰ μικρὰ πτηνά, ὅταν ἡ μήτηρ τὰ αναθρέψῃ, τὰ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἄκρην τῆς φωλεᾶς· ἂν πάλιν τὰ ἴδῃ νὰ εἶναι ἀδύνατα καὶ νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ σταθοῦν καὶ νὰ ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκην νὰ παραμείνουν ἐντὸς τῆς φωλεᾶς, τὰ ἀφήνει ἀκόμη περισσοτέρας ἡμέρας, ὄχι διὰ νὰ μένουν συνεχῶς μέσα, ἀλλὰ διὰ νὰ δυναμώσουν πρῶτα τὰ πτερά των καὶ ἀποκτήσουν ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν, ὥστε νὰ πετοῦν εἰς τὸ ἑξῆς μὲ πᾶσαν ἀσφάλειαν. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς μὲν μᾶς ἔσυρε πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μᾶς ἔδειχνε τὸν δρόμον ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς ἐκεῖ, χωρὶς νὰ ἀγνοῇ, τοὐναντίον ἐγνώριζε πολὺ καλῶς, ὅτι δὲν θὰ εἴμεθα ἱκανοὶ πρὸς τὸ πέταγμα ἐκεῖνο, ἐπιθυμῶν ὅμως νὰ μᾶς δείξῃ, ὅτι ἡ πτῶσις γίνεται ὄχι ἀπὸ τὴν θέλησιν ἐκείνου, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας ἀδυναμίαν. Καὶ ἀφοῦ τὸ ἔδειξε, μᾶς ἄφησε εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ὡς εἰς φωλεάν, νὰ τρεφώμεθα ἀκόμη ἐπὶ πολὺν χρόνον μὲ τὸν γάμον. 2. Ὅταν ὅμως μὲ τὴν πάροδον πολλοῦ χρόνου ἐφύτρωσαν εἰς ἡμᾶς τὰ πτερὰ τῆς ἀρετῆς, τότε σιγὰ καὶ κατ' ὀλίγον ἦλθε καὶ μᾶς ἐξήγαγε ἀπὸ τὴν ἐδῶ διαμονὴν διδάσκων ἡμᾶς νὰ πετῶμεν ὑψηλότερα. Ὅσοι μὲν λοιπὸν εἶναι ἀκόμη περισσότερον ὀκνηροὶ καὶ κοιμῶνται ὕπνον βαθύν, τρυπώνουν μέσα εἰς τὴν φωλεὰν προσηλωμένοι εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου· ἀντιθέτως οἱ πραγματικὰ γενναῖοι καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν τὸ φῶς, ἀφοῦ ἄφησαν τὴν φωλεὰν

μὲ πολλὴν εὐκολίαν, πετοῦν πρὸς τὰ ὕψη καὶ κατακτοῦν τὸν οὐρανόν, ἐγκαταλείψαντες ὅλα τὰ ἐπίγεια, τὸν γάμον, τὰ χρήματα, τὰς φροντίδας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα συνήθως μᾶς τραβοῦν πρὸς τὰ κάτω. 3. Ἂς μὴ νομίζωμεν λοιπόν, ὅτι ἐπειδὴ μᾶς ἐπετράπη ἀρχικῶς ὁ γάμος, ἀποτελεῖ τοῦτο ἀνάγκην διὰ τὸ μέλλον, ποὺ μᾶς ἐμποδίζει ν' ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸν γάμον. Ὅτι βεβαίως ὁ Κύριος ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἐγκαταλείψωμεν, ἄκουσε τί λέγει: «Ὅποιος μπορεῖ νὰ νοιώσῃ καὶ νὰ βάλῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν λόγον αὐτὸν (τὴν παρθενίαν) ἂς προχωρήσῃ καὶ ἂς τὸν ἐφαρμόσῃ».[44] Ἐὰν δὲ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς δὲν μᾶς ἐπρόσταξε, μὴ ἀπορήσῃς. Διότι οὔτε ὁ ἰατρὸς τὰ πάντα διὰ μιᾶς καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν προστάσσει εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἀλλὰ ὅταν μὲν αὐτοὶ κατέχωνται ἀπὸ τὸν πυρετόν, τοὺς ἐμποδίζει νὰ τρώγουν στερεὰν τροφήν· ὅταν ὅμως ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ αὐτὴν τὴν φλόγαν τοῦ πυρετοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ποὺ προκαλεῖ εἰς τὸ σῶμα, τότε ἀφοῦ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν δυσάρεστον δίαιταν, τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὸν συνηθισμένον τρόπον ζωῆς. Ὅπως δὲ ἀκριβῶς τὰ σώματα ἀρρωσταίνουν περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ὅταν τὰ διάφορα στοιχεῖα του παλαίουν μεταξύ των, ἔτσι καὶ εἰς τὴν ψυχὴν αἱ ἀταξίαι τῶν παθῶν καταστρέφουν τὴν ὑγείαν αὐτῆς. Καὶ χρειάζεται μάλιστα ὁ κατάλληλος καιρός, ὥστε τὸ πρόσταγμα νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὸν διὰ τὰ ὑπάρχοντα πάθη, ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὰ τὰ δύο δὲν θὰ εἶναι ἀρκετὸς ὁ νόμος μόνος του νὰ διορθώσῃ τὴν διαστροφὴν ποὺ ἐπῆλθεν εἰς τὴν ψυχήν, ὅπως ἀκριβῶς οὔτε ἡ φύσις τῶν φαρμάκων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν πληγήν. Διότι ὅπως εἶναι διὰ τὰ τραύματα τὰ φάρμακα, εἶναι καὶ οἱ νόμοι διὰ τὰ ἁμαρτήματα. 4. Σὺ τὸν ἰατρόν, ποὺ ἄλλοτε μὲν ἀποκόπτει τὸ νοσοῦν μέρος, ἄλλοτε δὲ καυτηριάζει, ἄλλοτε δὲ δὲν κάμνει οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο ἐπάνω εἰς τὰ ἴδια πολλὰς φορὰς τραύματα, δὲν τὸν καλοεξετάζεις καὶ μάλιστα ὅταν συχνὰ ἀποτυγχάνῃ εἰς τὸν σκοπόν του· τὸν Θεὸν ὅμως, σὺ ὁ ἄνθρωπος, τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος οὐδαμοῦ ἀποτυγχάνει καὶ τακτοποιεῖ τὰ πάντα ἀντάξια πρὸς τὴν σοφίαν Του, θὰ τὸν ἐλέγξῃς καὶ θὰ ζητήσῃς καὶ εὐθύνας ἀπὸ αὐτὸν διὰ τὰ προστάγματά Του καὶ δὲν θὰ παραμερίσῃς μπροστὰ εἰς τὴν ἄπειρον σοφίαν Του; Καὶ δὲν εἶναι αὐτὰ συμπτώματα ἐσχάτης παραφροσύνης; Εἶπεν: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε».[45] Διότι τοῦτο ἀπῄτει ὁ καιρὸς τότε ποὺ

44. Ματθ. 19, 12.
45. Γένεσ. 1, 28.

ἡ φύσις ἐμαίνετο καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸν οἶστρον τῶν παθῶν, οὔτε μέσα εἰς ἐκείνην τὴν ζάλην εἶχε νὰ καταφύγῃ εἰς κάποιον ἄλλον λιμένα. 5. Ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ προστάξῃ; Νὰ ζοῦν μὲ ἐγκράτειαν καὶ παρθενίαν; Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἔκανε μεγαλυτέραν τὴν πτῶσιν καὶ θὰ ἐφούντωνε τὴν φλόγα. Διότι καὶ τὰ βρέφη, ποὺ χρειάζονται μόνον γάλα, ἂν κάποιος τὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν τροφὴν καὶ τὰ ἀναγκάσῃ νὰ τρέφωνται ὅπως οἱ ἄνδρες, τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ καταστραφοῦν ἀμέσως. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι τὸ παράκαιρον. Δι' αὐτὸ δὲν ἐδόθη ἐξ ἀρχῆς ἡ παρθενία. Ἢ μᾶλλον ἡ παρθενία ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν γάμον· δι' αὐτὰ ὅμως εἰσεχώρησεν ἔπειτα ὁ γάμος καὶ ἐνομίζετο ὅτι ἦτο πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἐπειδὴ ἐὰν ὁ Ἀδὰμ παρέμενε εἰς τὴν ὑπακοήν, δὲν θὰ ἐχρειάζετο ὁ γάμος. Καὶ πῶς, λέγει, θὰ ἐγίνοντο τότε τὰ τόσα πλήθη τῶν ἀνθρώπων; Ἐγὼ δὲ πάλιν σὲ ἐρωτῶ, ἐπειδὴ ἐξακολουθεῖ νὰ σὲ τρομάζῃ πάρα πολὺ αὐτὸς ὁ φόβος, πῶς ἔγινε ὁ Ἀδάμ, πῶς ἡ Εὕα; ἐνῷ δὲν ἐμεσολάβει γάμος; Τί λοιπόν; Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λέγει, ἐπρόκειτο νὰ γίνωνται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι; Ἢ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἢ κατ' ἄλλον, δὲν γνωρίζω νὰ λέγω. Διότι τώρα τὸ ζητούμενον εἶναι, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τὸν γάμον διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς.

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ ΓΕΝΟΣ ΔΕΝ ΤΟ ΕΛΑΤΤΩΝΕΙ Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ, ΑΛΛΑ Η ΑΜΑΡΤΙΑ.

ΙΗ'. Ὅτι ἡ παρθενία δὲν συντελεῖ εἰς τὸν ἀφανισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένος, ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία καὶ αἱ παρὰ φύσιν γεννετήσιοι σχέσεις, ἀπέδειξεν ἡ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νῶε γενομένη πανώλεθρος ἐξόντωσις καὶ ἀνθρώπων καὶ πτηνῶν καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν ζώων ἐπὶ τῆς γῆς. Διότι ἐὰν τότε ἐναντιώνοντο οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ εἰς ἐκείνην τὴν ἐπονείδιστον ἐπιθυμίαν καὶ εἶχον τιμήσει τὴν παρθενίαν, ἐὰν δὲν ἔβλεπον μὲ ἔνοχα βλέμματα τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ τοὺς εὕρισκε τέτοια καταστροφή.[46] Καὶ ἂς μὴ νομίσῃ κανείς, ὅτι ἐγὼ θεωρῶ τὸν γάμον ὡς αἰτίαν διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν. Δὲν ἐννοῶ αὐτό, ἀλλὰ ὅτι ἡ καταστροφὴ

46. «Ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός· οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας» (Γένεσ. 6, 2-3).

καὶ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς παρθενίας, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας.

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΝ ΥΠΗΡΧΟΝ ΔΥΟ ΠΡΟΦΑΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ, ΤΩΡΑ ΔΕ ΜΙΑ.

ΙΘ'. 1. Ὁ γάμος λοιπὸν ἐδόθη καὶ πρὸς τεκνογονίαν. Πολὺ ὅμως περισσότερον διὰ νὰ κατασβέση τὴν φλόγα τῆς φύσεως. Καὶ μάρτυς εἶναι ὁ Παῦλος ποὺ λέγει: «Διὰ τὸν κίνδυνον ὅμως τῆς πορνείας, ἂς ἔχῃ καθένας τὴν σύζυγόν του».[47] Ὄχι διὰ τὴν τεκνοποίησιν. Καὶ πάλιν προστάσσει νὰ συνευρίσκωνται, ὄχι διὰ νὰ γίνουν πατέρες πολλῶν τέκνων· ἀλλὰ διατί; «Διὰ νὰ μὴ σᾶς πειράζῃ ὁ Σατανᾶς»,[48] λέγει. Καὶ προχωρῶν δὲν εἶπεν «ἐὰν δὲ ἐπιθυμοῦν τέκνα» ἂς νυμφεύωνται· ἀλλὰ τί; «Ἐὰν δὲν ἐγκρατεύωνται, ἂς ἔλθουν εἰς γάμον».[49] Διότι εἰς τὴν ἀρχήν, ὅπως ἔλεγον, ὁ γάμος εἶχε τὰς δύο ταύτας αἰτίας· ὕστερον ὅμως ὅταν ἐγέμισε ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη, μία μόνον πρόφασις ἀπέμεινε πλέον διὰ τὸν γάμον, ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀκολασίας καὶ ἀσελγείας. 2. Διότι αὐτούς, ποὺ ἀκόμη καὶ τώρα κυλίονται εἰς αὐτὰ τὰ πάθη καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ ζοῦν ὅπως οἱ χοῖροι καὶ νὰ φθείρωνται εἰς διαφθορεῖα, δὲν τοὺς ὠφελεῖ καὶ ὀλίγον, ἀφοῦ τοὺς ἀπελευθερώνει ἀπὸ ἐκείνην τὴν τυραννίαν τῆς σαρκὸς καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τοὺς διατηρεῖ εἰς ἁγιασμὸν καὶ σεμνότητα. Ἀλλὰ ἕως πότε θὰ συνεχίζω νὰ σκιαμαχῶ; Διότι καὶ σεῖς, ποὺ λέγετε αὐτά, γνωρίζετε ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐμὲ τὴν ὑπεροχὴν τῆς παρθενίας καὶ ὅλα ὅσα λέγετε εἶναι δικαιολογίαι καὶ προφάσεις καὶ σκεπάσματα ἀκολασίας.

ΤΟ ΝΑ ΕΞΟΥΘΕΝΩΝΗ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟΝ ΑΚΙΝΔΥΝΟΝ, ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΑΝ ΚΑΝΕΙΣ ΠΡΟΦΑΝΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΔΕΝ ΑΠΕΙΛΕΙ ΑΥΤΟΥΣ, ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΞΟΥΘΕΝΩΝΟΥΝ.

Κ'. Ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἂν ἐπετρέπετο νὰ λέγωμεν αὐτὰ ἀκινδύνως, ἔπρεπε καὶ τότε νὰ παύσωμεν τὴν κατηγορίαν. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρὸς τὰ καλὰ πράγματα ἔχει ἀντίθετον γνώμην, μαζὶ μὲ τὴν ἄλλην ζημίαν παρέχει εἰς

47. Α' Κορινθ. 7, 2.
48. «Καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς» (Α' Κορινθ. 7, 5).
49. Α' Κορινθ. 7, 9.

ὅλους καὶ μίαν ἀπόδειξιν τῆς μοχθηρίας του μὲ τὴν ἄδικον καὶ διεστραμμένην γνώμην, ποὺ διατυπώνει· ὥστε, ἂν μὴ δι' ἄλλον λόγον, τοὐλάχιστον διὰ νὰ μὴ προσάψωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας φήμην τόσον πονηρὰν ἔπρεπε νὰ συγκρατῶμεν τὴν γλῶσσαν μας, σκεπτόμενοι, ὅτι αὐτὸς ποὺ θαυμάζει τοὺς διακριθέντας εἰς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας καὶ ἂν δὲν δύναται ὁ ἴδιος νὰ φθάσῃ ἐκεῖ, θὰ δυνηθῇ πάντως νὰ τύχῃ συγγνώμης ἀπὸ ὅλους· ἐνῷ ἐκεῖνος πού, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ ἴδιος δὲν κατέρχεται εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας, ἐπὶ πλέον κατακρίνει καὶ τὰ ἔργα ποὺ εἶναι ἄξια πολλῶν στεφάνων, δικαίως ἤθελε μισηθῇ ἀπὸ ὅλους ὡς ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῆς ἀρετῆς, ἀθλιώτερος καὶ ἀπὸ τοὺς μανιακούς. Διότι αὐτοὶ μὲν δὲν γνωρίζουν ὅσα κάμνουν, οὔτε ὅσα πάσχουν τὰ ὑπομένουν μὲ τὴν θέλησίν των· δι' αὐτὸ καί, ὅταν ὑβρίζουν τοὺς ἄρχοντας, ὄχι μόνον δὲν τιμωροῦνται, ἀλλὰ καὶ δέχονται τὸν οἶκτον ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ὑβρισθέντας. Ἐὰν ὅμως κανεὶς ἀποτολμήσῃ θεληματικὰ ὅσα ἐκεῖνοι πράττουν παρὰ τὴν θέλησίν των, δικαίως θὰ κατεδικάζετο ἀπὸ ὅλους, ὡς ἐχθρὸς τῆς ἰδικῆς μας φύσεως.

ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΔΙ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΞΟΥΘΕΝΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ.

ΚΑ'. 1. Ἔπρεπε λοιπόν, καθὼς ἔλεγον, ἀκόμη καὶ ἂν ἦτο ἄνευ κινδύνων ἡ κατηγορία αὐτή, τοὐλάχιστον διὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀνέφερα, νὰ ἀπέχωμεν ἀπ' αὐτήν. Ἀλλὰ τώρα ὑπάρχει εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ μεγάλος κίνδυνος· διότι δὲν θὰ τιμωρηθῇ μόνον ὅστις κάθηται καὶ συκοφαντεῖ τὸν ἀδελφόν του καὶ προκαλεῖ σκάνδαλα ἐναντίον τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός του,[50] ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ κατηγορήσῃ πράγματα, ποὺ θεωροῦνται ἀπὸ τὸν Θεὸν καλά. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ἄλλος προφήτης ὁμιλῶν περὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ θέματος: «Ἀλλοίμονον εἰς τὸν λέγοντα τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρόν. Εἰς τὸν ἐμφανίζοντα τὸ φῶς ὡς σκότος καὶ τὸ σκότος ὡς φῶς. Εἰς τὸν ἐμφανίζοντα τὸ γλυκὺ ὡς πικρὸν καὶ τὸ πικρὸν ὡς γλυκύ».[51] Διότι τί εἶναι γλυκύτερον ἀπὸ τὴν παρθενίαν, τί ὡραιότερον, τί φωτεινότερον; Καὶ πράγματι αὕτη ἐκπέμπει λάμψεις λαμπροτέρας καὶ ἀπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, διότι μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ ὅλας τὰς φροντίδας αὐτοῦ τοῦ βίου καὶ

50. «Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου ἐτίθεις σκάνδαλον» (Ψαλμ. 49, 20).
51. Ἠσαΐου 5, 20.

μᾶς καθιστᾶ ἱκανοὺς νὰ ἀτενίζωμεν μὲ καθαροὺς ὀφθαλμοὺς κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Καὶ αὐτὰ μὲν ὁ Ἠσαΐας ἐβόα δι' ἐκείνους, ποὺ ἔχουν μέσα των τὰς διεστραμμένας γνώμας· 2. ἄκουσε τώρα τί λέγει ἕνας ἄλλος προφήτης δι' ἐκείνους, ποὺ μεταδίδουν τὰ ἀρρωστημένα αὐτὰ λόγια εἰς ἄλλους, ἀρχίζων καὶ αὐτὸς μὲ τὸν ἴδιον ταλανισμόν: «Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον ποὺ ποτίζει τὸν πλησίον του μὲ ποτὸν θολερὸν καὶ βλαβερόν».[52] Τὸ «Οὐαὶ» δὲν εἶναι μία ἁπλῆ λέξις, ἀλλὰ μία ἀπειλή, ποὺ προαναγγέλλει εἰς ἡμᾶς ἀνέκφραστον καὶ ἀσυγχώρητον τὴν τιμωρίαν. Διότι τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο εὑρίσκεται διατυπωμένον εἰς τὰς Γραφὰς δι' ἐκείνους, ποὺ δὲν δύνανται πλέον νὰ διαφύγουν τὴν μελλοντικὴν κόλασιν. 3.Καὶ ἄλλος πάλιν προφήτης, κατηγορῶν τοὺς Ἰουδαίους, ἔλεγεν: «Ἐποτίσατε οἶνον τοὺς ἡγιασμένους».[53] Ἐὰν ὅμως αὐτὸς ποὺ ποτίζει τοὺς Ναζηραίους[54] μὲ οἶνον θὰ ὑποστῇ τόσον μεγάλην τιμωρίαν, τότε ἐκεῖνος ποὺ ἐνσταλλάζει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀφελεστέρων ἀκάθαρτον διδασκαλίαν καὶ δηλητηριασμένην ποίας ἆρά γε τιμωρίας θὰ εἶναι ἄξιος; Ἐὰν αὐτὸς ποὺ παραβιάζει ἕνα μικρὸν μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐπιβαλλομένης ἀσκήσεως ἐπισύρῃ ἀπαραιτήτως τὴν τιμωρίαν, τότε ἐκεῖνος ποὺ διασύρει αὐτὴν τὴν ἁγιωσύνην ὁλόκληρον, ποίαν τιμωρίαν θὰ ὑποστῇ; «Ἂν κάποιος» —λέγει ὁ Κύριος— «σκανδαλίσῃ ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μικρούς, ποὺ πιστεύουν εἰς ἐμέ, τὸν συμφέρει μᾶλλον νὰ κρεμάσῃ εἰς τὸν λαιμόν του μυλόπετραν, ἀπ' αὐτὰς ποὺ γυρίζει ὁ ὄνος εἰς τὸν μύλον καὶ νὰ βουλιάξῃ εἰς τὴν ἀνοικτὴν καὶ βαθεῖαν θάλασσαν».[55] Τί θὰ εἴπουν λοιπὸν ὅσοι μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους σκανδαλίζουν ὄχι ἕναν ἁπλοϊκὸν καὶ ταπεινόν, ἀλλὰ πολλούς; Διότι ὅταν θὰ ἀπαχθῇ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, αὐτὸς ποὺ ἀποκαλεῖ τὸν ἀδελφόν του μωρόν, τότε αὐτὸς ποὺ διαβάλλει τὸν ἰσάγγελον αὐτὸν βίον, πόσην ὀργὴν δὲν θὰ ἐπισύρῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς του; 4. Κάποτε ἡ Μαριὰμ εἰρωνεύθη τὸν Μωϋσῆν, ὄχι τόσον ὅσον σεῖς τώρα τὴν παρθενίαν, ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον καὶ ἐλαφρότερον. Διότι δὲν διέσυρε τὸν ἄνδρα, οὔτε ἐχλεύασε τὴν ἀρετὴν τοῦ μακαρίου ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν τὴν

52. «...ὁ ποτίζων τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπῇ θολερᾷ καὶ μεθύσκων» (Ἀββακ. 2, 15).
53. Ἀμὼς 2, 12.
54. Ναζηραῖοι ὠνομάζοντο μία τάξις Ἑβραίων, ποὺ εἶχον αὐστηροτάτας ἀρχὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ ἀπαγόρευσις νὰ πίνουν οἶνον. Ἦσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὸν Θεόν.
55. Ματθ. 18, 6.

ἐθαύμασε· τοῦτο μόνον εἶπε, ὅτι ἀπήλαυσε καὶ αὐτὴ τὰ ἴδια μὲ ἐκεῖνον· ἐν τούτοις ὅμως ἐπροκάλεσε τόσον ἰσχυρὰν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε οὔτε αἱ ὑπὲρ αὐτῆς παρακλήσεις ἐκείνου ποὺ ἐθεωρήθη ὑβρισθεὶς νὰ τὴν ὠφελήσουν καθόλου, ἀλλὰ ἡ τιμωρία της νὰ ἀποβῇ αὐστηροτέρα ἀπὸ τὴν γνώμην του.[56]

ΔΙΚΑΙΑ ΕΧΑΘΗΣΑΝ (ΕΤΙΜΩΡΗΘΗΣΑΝ) ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, ΠΟΥ ΕΙΡΩΝΕΥΘΗΣΑΝ ΤΟΝ ΕΛΙΣΣΑΙΟΝ.

ΚΒ΄ 1. Καὶ διατί ἀναφέρω τὴν Μαριάμ; Ἀφοῦ τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα, ποὺ ἔπαιζον κοντὰ εἰς τὴν Βηθλεὲμ μὲ τὸ νὰ εἴπουν εἰς τὸν Ἐλισσαῖον τοῦτο μόνον: «Ἀνάβαινε, φαλακρέ» τόσον παρώργισαν τὸν Θεόν, ὥστε εὐθὺς ἀμέσως μὲ τὸν λόγον ἐξαπέλυσεν ἄρκτους ἐναντίον τοῦ πλήθους (διότι ἦσαν τεσσαράκοντα δύο). Καὶ ἀμέσως τότε ὅλοι ἐκεῖνοι κατεσπαράσσοντο ἀπὸ τὰ θηρία.[57] Καὶ οὔτε ἡ ἡλικία οὔτε τὸ πλῆθος οὔτε τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἔκαναν διὰ νὰ γελάσουν ὠφέλησε τὰ παιδιά. Καὶ πολὺ εὐλόγως. Διότι, ἐὰν πρόκειται ὅσοι ἀναλαμβάνουν τόσους κόπους διὰ τὴν ἀρετὴν νὰ διασύρωνται καὶ ἀπὸ παιδιὰ καὶ ἀπὸ ἄνδρας, τότε ποῖος ἀπὸ τοὺς ἀσθενεστέρους θὰ προτιμήσῃ νὰ ὑποβληθῇ εἰς κόπους, ποὺ προκαλοῦν τὰ γέλια καὶ τὸν χλευασμόν; Καὶ ποῖος ἀπὸ τοὺς πολλοὺς θὰ ἐπιδιώξῃ μὲ ζῆλον τὴν ἀρετήν, ὅταν τὴν βλέπῃ νὰ εἶναι ἔτσι καταγέλαστος; 2. Διότι ἐὰν τώρα ὅπου ὅλοι τὴν θαυμάζουν εἰς ὅλα τὰ μέρη, ὄχι δὲ μόνον ὅσοι τὴν ἀσκοῦν ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐξέπεσον ἀπὸ αὐτήν, ἐν τούτοις ὅμως πολλοὶ διστάζουν ν' ἀποδυθοῦν εἰς τοὺς ἱδρῶτας ἐκείνους, ποῖος πλέον θὰ ἤθελεν εὐκόλως νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτήν, ἐὰν ἐκτὸς τῆς ἀπουσίας θαυμασμοῦ ἔβλεπε ταύτην καὶ νὰ κατηγορῆται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους; Ἐπειδὴ οἱ πολὺ ἰσχυροί, ποὺ ἔχουν τοποθετηθῆ πλέον εἰς τὸν πρὸς οὐρανὸν δρόμον, δὲν ἔχουν καθόλου ἀνάγκην ἀπὸ τὴν προτροπὴν τῶν πολλῶν, ἀλλὰ ὡς μεγίστη παρηγορία τοὺς ἀρκεῖ ὁ ἔπαινος ἀπὸ τὸν Θεόν· ὅσοι ὅμως παραμένουν ἀκόμη ἀδύνατοι καὶ τώρα μόλις βηματίζουν πρὸς τὴν ἀρετὴν (ὅπως τὰ παιδιὰ ποὺ τὰ πιάνουν ἀπὸ τὸ χεράκι) λαμβάνουν πρόσθετον δύναμιν, ὄχι καὶ ἀσήμαντον, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν πολλῶν, ἕως ὅτου ἀφοῦ μορφωθοῦν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τελείως, καταντήσουν νὰ μὴ ἔχουν πλέον ἀνάγκην ἀπὸ αὐτὴν τὴν βοή-

56. Τὸ ἐπεισόδιον ἀναφέρεται εἰς τὸ 12ον Κεφ. τῶν Ἀριθμῶν.
57. Δ' Βασιλ. 2, 23.

θειαν τῶν ἀνθρώπων. 3. Ὄχι δὲ πρὸς χάριν ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ποὺ τοὺς χλευάζουν, γίνεται αὐτὸ ὥστε αὐτοὶ νὰ μὴ προχωρήσουν περισσότερον εἰς τὴν κακίαν, μὲ τὴν ἀτιμωρησίαν των διὰ τὰ πρότερα ἁμαρτήματα. Ἀλλὰ καθὼς ἔλεγα αὐτά, ἐνεθυμήθην καὶ αὐτὰ ποὺ συνέβησαν μὲ τὸν Ἠλίαν. Αὐτὸ δηλαδὴ ἀκριβῶς ποὺ ἔπαθαν ἀπὸ τὰς ἄρκτους τὰ παιδιὰ ὡς τιμωρίαν διὰ τὸν Ἐλισσαῖον, τὸ ἴδιον ὑπέστησαν, διὰ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ, ἀπὸ φωτιά, ποὺ ἄναψε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἑκατὸν ἄνδρας μαζὶ μὲ τοὺς ἀρχηγούς των. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνοι προσῆλθον καὶ μὲ πολλὴν εἰρωνείαν ὡμίλουν πρὸς τὸν δίκαιον καὶ τὸν προέτρεπον νὰ κατέλθῃ πρὸς αὐτούς, ἀντὶ ἐκείνου κατῆλθε τὸ πῦρ καὶ κατέφαγεν ὅλους αὐτούς, ὅπως καὶ ἐκεῖνα τὰ θηρία, ποὺ κατεσπάραξαν τὰ παιδιά.[58] 4. Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ βάλετε καλὰ εἰς τὸν νοῦν σας, σεῖς, οἱ ἐχθροὶ τῆς παρθενίας, βάλετε ἐπὶ τέλους κάποτε εἰς τὸ στόμα σας θύραν καὶ μοχλόν, διὰ νὰ μὴ ἀρχίσητε καὶ σεῖς νὰ λέγητε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, καθὼς θὰ βλέπετε ἐκεῖ ὅσους λάμπουν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς παρθενίας: «Αὐτοὶ ἦσαν ποὺ ἡμεῖς κάποτε ἐχλευάζομεν καὶ τοὺς εἴχομεν παράδειγμα ὀνειδισμοῦ ἡμεῖς οἱ ἄφρονες· τοὺς ἐνομίσαμεν ἀπὸ τὸν βίον αὐτῶν μανιακοὺς καὶ τὸ τέλος αὐτῶν ἐθεωρήσαμεν ἄτιμον. Πῶς κατετάγησαν μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκληρώθησαν μεταξὺ τῶν ἁγίων; Ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης δὲν ἔλαμψεν εἰς ἡμᾶς».[59] Ἀλλὰ ποῖον τὸ κέρδος ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτούς, ἀφοῦ ἡ μετάνοια θὰ ἔχῃ χάσει πλέον τὴν δύναμίν της ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς τότε κρίσεως;

ΔΙΑΤΙ ΟΣΟΙ ΔΙΑΠΡΑΤΤΟΥΝ ΤΑ ΙΔΙΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ, ΔΕΝ ΤΙΜΩΡΟΥΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΤΡΟΠΟΝ.

ΚΓ΄. Ἀλλὰ ἴσως θὰ εἴπῃ κάποιος ἀπὸ σᾶς. Κανεὶς λοιπόν, μετὰ ἀπὸ τοὺς χρόνους ἐκείνους, δὲν ἐκακολόγησεν ἁγίους ἄνδρας; Πολλοὶ καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς. Πῶς λοιπὸν —λέγει δὲν ἐτιμωρήθησαν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον; Ἐτιμωρήθησαν μὲν καὶ γνωρίζομεν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Ἂν διέφυγον καὶ μερικοί, ἀλλὰ δὲν θὰ διαφύγουν ἕως τὸ τέλος. Διότι, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, «Μερικῶν αἱ ἁμαρτίαι εἶναι ὁλοφάνεροι, ὥστε νὰ διευκολύνουν τὴν κρίσιν. Εἰς μερικοὺς ὅμως φανερώνονται ὕστερα ἀπὸ χρόνον

58. Δ΄ Βασιλ. 1, 9-12.
59. Σοφ. Σολομ. 5, 3-5.

ἀρκετόν».[60] Καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ νομοθέται ἄφησαν διὰ γραμμάτων τὰς τιμωρίας τῶν ἐνόχων, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀφοῦ ἐτιμώρησε ἕνα καὶ δύο ἐκ τῶν ἁμαρτησάντων καὶ ἀνέγραψε, τρόπον τινά, εἰς χαλκίνην στήλην τὰς τιμωρίας ἐκείνων, δι' αὐτῶν ποὺ συνέβησαν εἰς ἐκείνους συνομιλεῖ πρὸς ὅλους διδάσκων, ὅτι ὅσοι ἀποτολμοῦν τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα καὶ ἂν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν δὲν τιμωρηθοῦν μὲ τὴν αὐτὴν ποινήν, θὰ ὑποστοῦν ὅμως σκληροτέραν τιμωρίαν εἰς τὴν μέλλουσαν.

ΟΤΑΝ ΒΛΕΠΩΜΕΝ ΝΑ ΜΗ ΤΙΜΩΡΟΥΝΤΑΙ ΟΣΟΙ ΑΜΑΡΤΑΝΟΥΝ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΚΤΩΜΕΝ ΘΑΡΡΟΣ, ΑΛΛΑ ΝΑ ΦΟΒΟΥΜΕΘΑ.

ΚΔ΄. 1. Ὥστε ὅταν ἁμαρτάνωμεν πάρα πολὺ καὶ δὲν ὑφιστάμεθα κανένα κακόν, ἂς μὴ ξεθαρρευώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει διὰ τοῦτο νὰ φοβούμεθα. Διότι καὶ ἂν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν δὲν κριθῶμεν ἀπὸ τὸν Θεόν, εἰς τὴν ἄλλην ὁπωσδήποτε θὰ καταδικασθῶμεν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους. Καὶ αὐτὴ πάλιν ἡ κρίσις δὲν εἶναι ἰδική μου, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ὁμιλεῖ διὰ τοῦ Παύλου. Ἀπευθυνόμενος λοιπὸν πρὸς ἐκείνους, ποὺ μεταλαμβάνουν τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων ἀναξίως, λέγει· «Δι' αὐτὸ ὑπάρχουν μεταξύ σας πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ ἀποθνήσκουν ἀρκετοί. Διότι ἐὰν ἀνεκρίναμεν καὶ ἐξετάζαμεν, μὲ φόβον Θεοῦ, τὸν ἑαυτόν μας προτοῦ νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν, δὲν θὰ κατεδικαζόμεθα ἔτσι ἀπὸ τὸν Θεόν. Τώρα δὲ κατακρινόμενοι ἀπὸ τὸν Κύριον τιμωρούμεθα παιδαγωγικῶς ἀπὸ Αὐτὸν διὰ νὰ διορθωθῶμεν καὶ μὴ καταδικασθῶμεν ὁριστικῶς εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μὲ τὸν ἁμαρτωλὸν κόσμον».[61] Διότι ὑπάρχουν μερικοί, ποὺ τὰ ἁμαρτήματά των εἶναι μέτρια καὶ συγγνωστὰ καὶ δι' αὐτὸ χρειάζονται κατὰ τὴν παροῦσαν μόνον ζωὴν μίαν ἐπιτίμησιν καὶ ἀφοῦ τιμωρηθοῦν, νὰ μὴ ὑποπίπτουν πάλιν εἰς τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα ἀπομιμούμενοι τὸν σκύλον, ποὺ ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἐμετόν του· ἄλλοι δέ, ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς των κακίας θὰ τιμωρηθοῦν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Καί, τέλος, ὑπάρχουν ἄλλοι ποὺ θὰ τιμωρηθοῦν μόνον ἐκεῖ, διότι διέπραξαν τὰ βαρύτερα ἀπὸ ὅλους ἁμαρτήματα, καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐκρίθησαν ἄξιοι νὰ μαστιγωθοῦν μετὰ ἀνθρώπων. Διότι, λέγει: «Δὲν θὰ μαστιγωθοῦν μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους»,[62] ἐπειδὴ αὐ-

60. Α΄ Τιμ. 5, 24.
61. Α΄ Κορινθ. 11, 30. 32.
62. Ψαλμ. 72, 5.

τοὶ φυλάσσονται διὰ νὰ τιμωρηθοῦν μαζὶ μὲ τοὺς δαίμονας. Διότι λέγει: «Φύγετε μακρὰν μου εἰς τὸ σκοτάδι καὶ τὴν φλόγα τὴν αἰωνίαν ποὺ ἔχει ἑτοιμασθῆ διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ».[63] 2. Πολλοὶ ἥρπασαν τὴν ἱερωσύνην μὲ χρήματα καὶ δὲν εὑρέθη κανεὶς νὰ τοὺς ἐλέγξη, οὔτε ἤκουσαν αὐτό, ποὺ ἤκουσεν Σίμων ὁ μάγος τότε ἀπὸ τὸν Πέτρον.[64] Ὅμως δὲν διέφυγον διὰ τοῦτο τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ θὰ τὴν ὑποστοῦν σκληροτέραν ἀπὸ αὐτὴν ποὺ θὰ ὑφίσταντο ἐδῶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, διότι δὲν ἐσωφρονίσθησαν οὔτε ἀπὸ τὸ παράδειγμα. Πολλοὶ ἀπετόλμησαν τὰ ἁμαρτωλὰ ἔργα τοῦ Κορέ,[65] ἀλλὰ δὲν ἔπαθαν τὴν τιμωρίαν τοῦ Κορέ· θὰ τὴν ὑποστοῦν ὅμως ἀργότερον μὲ ἀνεπανόρθωτον πλέον τὴν ζημίαν.[66] Πολλοὶ ποὺ μετὰ ζήλου ἐπεδίωξαν τὴν ἀσέβειαν τοῦ Φαραώ, δὲν κατεποντίσθησαν, ὅπως ἐκεῖνος, τοὺς ἀναμένει ὅμως νὰ τοὺς καταπίῃ τὸ πέλαγος τῆς κολάσεως. Οὔτε ὅσοι ὀνομάζουν τοὺς ἀδελφοὺς μωροὺς ἐτιμωρήθησαν ἤδη, ἐπειδὴ ἡ τιμωρία τους ἔχει ἀποταμιευθῆ ἐκεῖ. 3. Μὴ νομίζετε λοιπόν, ὅτι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ εἶναι μόνον λόγια. Διότι δι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ μερικὰς ἐξ αὐτῶν ἐπραγματοποίησεν, ὅπως π.χ. εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Σαπφείρας, τοῦ Χαρμί, τοῦ Ἀαρὼν[67] καὶ πολλῶν ἄλλων, ὥστε ὅσοι δὲν πιστεύουν εἰς τοὺς λόγους Αὐτοῦ ἀφοῦ ταραχθοῦν μὲ τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ παύσουν τοῦ λοιποῦ νὰ αὐταπατῶνται, ὅτι τάχα δὲν θὰ τιμωρηθοῦν, καὶ νὰ μάθουν, πῶς ἡ καλωσύνη τοῦ Θεοῦ εὑρίσκεται εἰς τὴν προθεσμίαν, ποὺ παρέχει εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας, πρὸς μετάνοιαν καὶ ὄχι εἰς τὴν πλήρη ἀτιμωρησίαν αὐτῶν ποὺ ἐπιμένουν εἰς τὰ ἁμαρτήματα. 4. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ λέγωμεν καὶ περισσότερα ἀποδεικνύοντες πόσην φωτιὰ ἀνάβουν διὰ τοὺς ἑαυτούς των ἐκεῖνοι, ποὺ ἐξευτελίζουν τὴν ὡραιότητα τῆς παρθενίας· ἀλλὰ διὰ τοὺς σώφρονας καὶ αὐτὰ μόνον εἶναι ἀρκετά, ἐνῷ τοὺς ἀδιορθώτους καὶ παράφρονας καὶ πολὺ περισσότερα νὰ λεχθοῦν ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ τοὺς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν μανίαν των. Διὰ τοῦτο ἂς ἀφήσωμεν αὐτοὺς καὶ ἂς

63. Ματθ. 25, 41.

64. «Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι» (Πράξ. 8, 20).

65. Ὁ Κορὲ μαζὶ μὲ τοὺς Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν καὶ ἐζήτησαν νὰ καταλάβουν τὴν ἀρχιερατικὴν ἐξουσίαν· πρὸς τιμωρίαν των ἤνοιξεν ἡ γῆ καὶ κατέπιε (Ἀριθμ. 16, 1-35). ἐξουσίαν· πρὸς τιμωρίαν των ἤνοιξεν ἡ γῆ καὶ κατέπιε (Ἀριθμ. 16, 1-34).

66. Ἀριθμ. 16, 35.

67. Ἐννοεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας, διὰ ψεῦδος ποὺ εἶπον (Πράξ. 5, 1-10).

στρέψωμεν ὅλον τὸν λόγον πρὸς τοὺς σώφρονας ἀφοῦ ἐπανέλθωμεν καὶ πάλιν εἰς τὸν μακάριον Παῦλον. Λέγει λοιπὸν «Διὰ τὰ ζητήματα ποὺ μοῦ ἐγράψατε, σᾶς ἀπαντῶ τὰ ἑξῆς. Καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ πλησιάζῃ καθόλου γυναῖκα».[68] Ἂς ἐντραποῦν λοιπὸν τώρα καὶ οἱ δύο· καὶ ὅσοι κακίζουν τὸν γάμον καὶ ὅσοι τὸν ὑψώνουν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀξίαν του. Διότι καὶ τοὺς δύο ἀποστομώνει ὁ Παῦλος καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ μὲ ὅσους ἀκολουθοῦν.

Ο ΓΑΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΣΘΕΝΟΥΝΤΑΣ (ΨΥΧΙΚΩΣ).

ΚΕ´. Ὁ γάμος εἶναι καλὸν πρᾶγμα, διότι διατηρεῖ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ δὲν τὸν ἀφήνει, ἀφοῦ κατρακυλήσῃ εἰς τὴν πορνείαν νὰ ἀποθάνῃ. Μὴ τὸν κατηγορήσῃς λοιπόν, ἐπειδὴ πολὺ ὠφελεῖ, καθ᾽ ὅσον δὲν ἀφήνει «τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ νὰ γίνουν μέλη πόρνης»,[69] καὶ δὲν ἐπιτρέπει ὁ ἅγιος ναὸς (τοῦ σώματος) νὰ γίνῃ βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος. Ναί, εἶναι καλόν, δι᾽ αὐτό, διότι συγκρατεῖ καὶ ἀνορθώνει αὐτὸν ποὺ εἶναι ἕτοιμος νὰ κατρακυλήσῃ. Ἀλλὰ τί νόημα ἔχει δι᾽ ἕνα ποὺ στέκει σταθερός, δι᾽ ἐκεῖνον, ποὺ δὲν ἔχει καθόλου ἀνάγκην ἀπὸ τὴν βοήθειάν του; Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν βεβαίως δὲν εἶναι πλέον χρήσιμος ὁ γάμος οὔτε ἀναγκαῖος, ἀλλ᾽ ἀπεναντίας, εἶναι καὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀρετήν, ὄχι μόνον διότι παρεμβάλλει πλεῖστα ἐμπόδια, ἀλλὰ καὶ διότι ἀφαιρεῖ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπὸ τὰ ἐγκώμια.

ΑΔΙΚΕΙ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΣ, ΠΟΥ ΕΝΩ ΗΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΑΡΘΕΝΕΥΗ ΥΠΑΝΔΡΕΥΕΤΑΙ.

ΚϚ´. Διότι αὐτὸν ποὺ εἶναι ἱκανὸς νὰ μάχεται γυμνὸς καὶ νὰ νικᾷ ὄχι μόνον δὲν ὠφέλησεν εἰς τίποτε ἐκεῖνος, ποὺ τὸν ἐνδύει μὲ πανοπλίαν, ἀλλὰ τὸν ἐζημίωσε μὲ ἀνεπανόρθωτον ζημίαν, διότι τὸν ἐστέρησε ἀπὸ τὸν θαυμασμὸν καὶ τοὺς λαμπροὺς στεφάνους. Διότι δὲν τὸν ἄφησε νὰ φανῇ ὅλη του ἡ δύναμις, οὔτε νὰ γίνῃ περιλάλητον τὸ κατόρθωμα τῆς νίκης του. Ὡς πρὸς τὸν γάμον ἡ ζημία εἶναι ἀκόμη μεγαλυτέρα, διότι δὲν ἀποστερεῖ τὸν ἄνθρωπον μόνον ἀπὸ τὴν δόξαν, ποὺ ἐκθαμβώνει τοὺς πολλούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀνταμοιβήν, ποὺ ἔχει ὁρισθῆ διὰ τὴν παρθε-

68. Α´ Κορινθ. 7, 1.

69. Α´ Κορινθ. 6, 15.

νον. Δι' αὐτὰ ὁ ἄνδρας «καλὸν εἶναι νὰ μὴ πλησιάζη γυναῖκα».[70] Διὰ ποίαν αἰτίαν λοιπὸν ἐπιτρέπεις κατὰ συγκατάβασιν νὰ πλησιάζη; «Διὰ τὰς πορνείας» ἀπαντᾶ. Φοβοῦμαι νὰ σὲ ἀναβιβάσω εἰς τὸ ὕψος τῆς παρθενίας, διὰ νὰ μὴ κατακρημνισθῆς εἰς τὸ βάραθρον τῆς πορνείας· τὰ πτερά σου δὲν εἶναι ἀκόμη τόσον ἐλαφρά, διὰ νὰ σὲ σηκώσω εἰς ἐκείνην τὴν ὑψηλὴν κορυφήν. Καὶ ὅμως αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀπεδέχθησαν τὸν ἀγῶνα καὶ μὲ προθυμίαν ἔτρεξαν πρὸς τὴν δόξαν τῆς παρθενίας. Διατί λοιπὸν φοβεῖσαι καὶ τρέμεις, ὦ μακάριε Παῦλε; Διότι —θὰ ἀπήντα ἴσως— αὐτοὶ δεικνύουν τόσην προθυμίαν, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουν πόσον δύσκολον εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἐνῷ ἐμένα ἡ πεῖρα μου καὶ τὸ ὅτι ἔχω ἤδη ριφθῆ εἰς αὐτὴν τὴν μάχην μὲ καθιστοῦν ἄτολμον ὅταν πρόκειται νὰ συμβουλεύω δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τοὺς ἄλλους.

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΑΓΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΓΑΘΩΝ.

ΚΖ'. 1. Γνωρίζω πόση βία χρειάζεται, γνωρίζω τὴν ἔντασιν αὐτῶν τῶν ἀγωνισμάτων, γνωρίζω τὴν σφοδρότητα αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Ἀπαιτεῖται ψυχὴ μαχητικὴ καὶ μὲ ὄρεξιν ἀντιστάσεως, πρόθυμη ν' ἀποδυθῇ εἰς ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα κατὰ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν. Διότι πρέπει αὐτὸς ποὺ θὰ ἀκολουθήση τὴν παρθενίαν νὰ περιπατῇ ἐπάνω εἰς ἄνθρακας καὶ νὰ μὴ καίεται, νὰ βαδίζη ἐπάνω εἰς τὴν κόψιν τοῦ ξίφους καὶ νὰ μὴ πληγώνεται. Ἐπειδὴ εἶναι τόση ἡ δύναμις τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας, ὅση εἶναι ἡ δύναμις τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ σιδήρου. Καὶ ἂν συμβῇ νὰ μὴ εἶναι ἔτσι καταλλήλως προετοιμασμένη ἡ ψυχὴ ὥστε νὰ μὴ λυγίζη ἀπὸ τοὺς πόνους της, γρήγορα θὰ καταστραφῇ. Χρειάζεται λοιπὸν διάνοια ἄκαμπτος ὅπως τὸ διαμάντι, ὀφθαλμοὶ συνεχῶς ἀνύστακτοι, ἀνεξάντλητος καρτερικότης, ἰσχυρὰ τείχη, περιφράγματα καὶ μοχλοὶ ἀπ' ἔξω, φρουροὶ ἄγρυπνοι καὶ γενναῖοι καὶ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ βοήθεια. «Διότι ἐὰν δὲν φυλάξη τὴν πόλιν ὁ Κύριος, ματαίως ἔμειναν ἄγρυπνοι οἱ φρουροί της».[71] 2. Πῶς λοιπὸν θὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν βοήθειαν αὐτήν; Ὅταν συνεισφέρωμεν ὅλα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς, δηλαδὴ λογισμὸν ἀγαθόν, πολλὴν αὐστηρότητα νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, ἀκρίβειαν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μοναχικῆς νομοθεσίας, φύ-

70. Α' Κορινθ. 7, 1.
71. Ψαλμ. 126, 1.

λαξιν τῶν ἐντολῶν καὶ τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα νὰ μὴ ἐπιστευώμεθα εἰς τὸν ἑαυτόν μας. Διότι καὶ ἂν συμβῇ νὰ κατορθώσωμεν μεγάλα κατορθώματα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν διαρκῶς πρὸς τὸν ἑαυτόν μας· «Ἐὰν ὁ Κύριος δὲν οἰκοδομήση τὸν οἶκον, ματαίως κοπιάζουν αὐτοὶ ποὺ τὸν οἰκοδομοῦν».[72] Ἐπειδὴ πραγματικῶς «δὲν ἔχομεν νὰ παλαίσωμεν πρὸς ἀντιπάλους ἀπὸ αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, πρὸς τὰ πνευματικὰ μεταξὺ τῶν ἐπουρανίων ὄργανα τῆς πονηρίας».[73] Καὶ πρέπει νύκτα καὶ ἡμέραν νὰ στέκουν ὡπλισμένοι οἱ λογισμοί μας καὶ νὰ ἐμπνέουν φόβον εἰς τὰς ἀναισχύντους ἐπιθυμίας· διότι ὀλίγον νὰ ὑποχωρήσουν, παραστέκει πλησίον ὁ διάβολος κρατῶν πῦρ εἰς τὰς χεῖρας του, ὥστε νὰ τὸ ἀνάψη μέσα μας καὶ νὰ κατακαύση τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἴμεθα ὠχυρωμένοι ἀπὸ παντοῦ. Διότι ἡ μάχη ποὺ καλούμεθα νὰ διεξαγάγωμεν εἶναι ἐναντίον τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, καλούμεθα νὰ ἐπιδείξωμεν ζῆλον διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ δρόμος, ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν, συμπορεύεται μὲ δυνάμεις ἀσωμάτους. Ἡ γῆ καὶ ἡ στάκτη ἀγωνίζονται διὰ νὰ ἐξισωθοῦν μὲ τοὺς παραμένοντας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ φθορὰ συναγωνίζεται πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν. 3. Εἰπέ μου, λοιπόν, θὰ τολμήση κανεὶς νὰ παραβάλη τὸν γάμον καὶ τὴν ἡδονὴν μὲ ἕνα τόσον μέγα καὶ ὑψηλὸν πρᾶγμα; Καὶ πῶς δὲν θὰ εἶναι πολὺ ἀνόητον ἕνα τοιοῦτον; Ὅλων αὐτῶν εἶχε πλήρη συνείδησιν ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε: «Ἂς ἔχη καθένας τὴν σύζυγόν του».[74] Διὰ τοῦτο ἐδίσταζε, διὰ τοῦτο δὲν ἐλάμβανε τὸ θάρρος νὰ συζητήση ἐξ ἀρχῆς περὶ παρθενίας, ἀλλὰ ἐνασχολεῖται εἰς τὴν συζήτησιν διὰ τὸν γάμον, ἐπιθυμῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ τοὺς ἀπομακρύνη ἀπὸ τὸν γάμον· καὶ ἀφοῦ ὡμίλησε συντόμως περὶ ἐγκρατείας συνανέμειξε τὴν σύντομον αὐτὴν ὁμιλίαν πρὸς τοὺς λόγους περὶ γάμου, ποὺ ἦσαν ἐκτενεῖς, χωρὶς νὰ ἐπιτρέψη νὰ τρομάξη ἡ ἀκοή των ἀπὸ τὴν αὐστηρότητα τῆς παραινέσεως. Διότι ἐκεῖνος ποὺ πλέκει ὅλον τὸν λόγον μὲ τὰς βαρυτέρας παραινέσεις εἶναι κουραστικὸς εἰς τὸν ἀκροατὴν καὶ πολλάκις ἐξαναγκάζει τὴν ψυχὴν νὰ ἀποσκιρτήση πρὸς τὰ ἀντίθετα, καθὼς αὐτὴ δὲν δύναται νὰ ὑπομείνη τὸ βάρος τῶν λεγομένων. Ἐνῷ ὁ ὁμιλητὴς ποὺ ποικίλλει τὸν λόγον καὶ ἀναμειγνύει

72. Ψαλμ. 126, 1.
73. Ἐφεσ. 6, 12.
74. Α' Κορινθ. 7, 2.

περισσότερα ἀπὸ τὰ εὔκολα καὶ ὀλίγα ἀπὸ τὰ δύσκολα, μετριάζει τὴν βαρύτητα τοῦ πράγματος καὶ ἀφοῦ ἀναπαύση ἔτσι τὸν ἀκροατήν, τὸν πείθει καὶ τὸν προσελκύει περισσότερον· αὐτὸ λοιπὸν ἔπραξε καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. 4. Διότι, ἀφοῦ εἶπε «Καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνδρα νὰ μὴ ἐγγίζη γυναῖκα»[75] μετεπήδησεν ἀμέσως εἰς τὸν γάμον λέγων «ἕκαστος ἂς ἔχη τὴν ἰδικήν του σύζυγον».[76] Καὶ τὴν μὲν ὑπόθεσιν τῆς παρθενίας ἐμακάρισε μόνον καὶ τὴν ἀφῆκε «καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνδρα νὰ μὴ ἐγγίζη γυναῖκα» εἶπε· ἐνῷ διὰ τὸν γάμον συμβουλεύει καὶ παραγγέλλει καὶ τὸν αἰτιολογεῖ, λέγων: «Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πορνειῶν».[77] Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι δικαιολογεῖ τὴν ἄδειαν τοῦ γάμου, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως μὲ τὰς δικαιολογίας διὰ τὸν γάμον ἐξυψώνει τὸν ἔπαινον τῆς ἐγκρατείας, χωρὶς νὰ τὸ δείχνη ὁλοφάνερα, ἀλλὰ ἀφήνων αὐτὸ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀκροατῶν. Διότι αὐτὸς ποὺ θὰ ἀντιληφθῆ, ὅτι νουθετεῖται νὰ νυμφευθῆ, ὄχι διότι ὁ γάμος εἶναι ἡ ὑψίστη ἀρετή, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Παῦλος τοῦ καταλογίζει τόσην λαγνείαν, ὥστε χωρὶς τὸν γάμον νὰ μὴ δύναται νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν λαγνείαν, ἀφοῦ κοκκινίση καὶ ἐντραπῆ, θὰ φροντίση ἀμέσως νὰ ἀγκαλιάση τὴν παρθενίαν καὶ νὰ ἀποκρούση τὴν τόσην καταφρόνησιν.

ΟΣΑ ΛΕΓΟΝΤΑΙ ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ, ΠΡΟΤΡΕΠΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ.

ΚΗ΄. 1. Τί λέγει δὲ μετὰ ταῦτα; «Εἰς τὴν γυναῖκα του ἂς ἀποδίδη ὁ ἄνδρας τὴν εὔνοιαν ποὺ τῆς χρεωστεῖ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυναῖκα, τὸ ἴδιον εἰς τὸν ἄνδρα της». Ἔπειτα ἀφοῦ τὸ ἐξηγεῖ καὶ τὸ ἀποσαφηνίζει προσθέτει: «ἡ γυναῖκα, δὲν ἐξουσιάζει τὸ σῶμα της, ἀλλὰ τὸ ἐξουσιάζει ὁ ἄνδρας της. Τὸ ἴδιον δὲ καὶ ὁ ἄνδρας δὲν ἐξουσιάζει τὸ σῶμα του ἀλλὰ τὸ ἐξουσιάζει ἡ γυναῖκα του».[78] Καὶ δλ' αὐτὰ φαίνονται μὲν ὅτι λέγονται ὑπὲρ τοῦ γάμου· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι ὅπως τὸ δόλωμα εἰς τὸ ἀγκιστρον, ἔτσι βάζει μέσα εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν μαθητῶν τοὺς περὶ τοῦ γάμου λόγους, ἐπιθυμῶν ἀκριβῶς νὰ τοὺς ἀπομακρύνη ἀπὸ τὸν γάμον. Διότι ὅποιος ἀκούει, ὅτι μετὰ τὸν γάμον δὲν θὰ εἶναι Κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ θὰ εἶναι ὑποταγμένος εἰς τὴν γνώμην τῆς γυναικός, γρήγορα θὰ φροντίση

75. Α΄ Κορινθ. 7, 1.
76. Α΄ Κορινθ. 7, 2.
77. Α΄ Κορινθ. 7, 9.
78. Α΄ Κορινθ. 7, 4.

ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πικροτάτην δουλείαν ἢ μᾶλλον δὲν θὰ δεχθῆ καθόλου νὰ ὑποβληθῆ εἰς αὐτὸν τὸν ζυγόν· ἐπειδή, ἅπαξ καὶ ὑποβληθῆ, εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ παραμείνη ὡς δοῦλος, ἐφ' ὅσον ἀρέσει τοῦτο εἰς τὴν γυναῖκα. 2.Καὶ ὅτι αὐτὸ ποὺ λέγω δὲν τὸ συμπεραίνω μόνον ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ Παύλου εἶναι εὔκολον νὰ τὸ ἀντιληφθῆ κανεὶς πάρα πολὺ καλὰ ἀπὸ τοὺς Μαθητὰς τοῦ Κυρίου. Διότι οὔτε καὶ ἐκεῖνοι ἐθεώρουν προηγουμένως τὸν γάμον δυσβάστακτον καὶ κουραστικόν, ἀλλὰ μόνον ὅταν ἤκουσαν τὸν Κύριον νὰ τοὺς κατευθύνη συμπερασματικῶς εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ἀνάγκης, ποὺ ὡδήγησε τότε καὶ ὁ Παῦλος τὴν σκέψιν τῶν Κορινθίων. Διότι τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ «ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀπολύση τὴν γυναῖκα του, ἐκτὸς ἀπὸ λόγον πορνείας τὴν κάνει νὰ μοιχεύεται».[79] Καὶ τὰ λόγια τοῦ Παύλου «ὁ ἄνδρας δὲν ἐξουσιάζει τὸ σῶμα του»[80] ἔχουν λεχθῆ διαφορετικά, ἐκφράζουν ὅμως τὸ ἴδιον νόημα. 3. Ἂν ὅμως ἤθελε νὰ παρατηρήσει κανεὶς τὰ λόγια τοῦ Παύλου προσεκτικώτερον θὰ ἀντιληφθῆ ὅτι μᾶλλον ἐπιτείνουν τὴν τυραννίαν καὶ καθιστοῦν τὴν δουλείαν περισσότερον κουραστικήν. Διότι ὁ μὲν Κύριος δὲν παραχωρεῖ εἰς τὸν ἄνδρα τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἐκδιώξη ἀπὸ τὴν οἰκίαν· ἐνῷ ὁ Παῦλος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου του σώματος, ἀφοῦ παραδίδει ὁλόκληρον τὴν κυριαρχίαν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ καταβιβάζει ἔτσι αὐτὸν εἰς θέσιν κατωτέραν τοῦ ἀργυρωνήτου δούλου. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ δοῦλος δύναται πολλάκις ν' ἀποκτήση τὴν πλήρη ἐλευθερίαν του, ἂν κατορθώση κάποτε καὶ ἀποκτήση χρήματα, τὰ ὁποῖα νὰ καταθέση εἰς τὸν κύριόν του ὡς τίμημα τῆς ἐλευθερίας του· ἐνῷ ὁ ἄνδρας, ἀκόμη καὶ ἂν τύχη νὰ ἔχη τὴν πλέον δύστροπον γυναῖκα, εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ὑπομείνη τὴν δουλείαν καὶ δὲν δύναται νὰ εὕρη οὐδεμίαν ἀπαλλαγήν, οὔτε διέξοδον ἀπὸ αὐτὴν τὴν δεσποτείαν.

ΤΟ ΡΗΤΟΝ «ΜΗ ΑΠΟΣΤΕΡΕΙΤΕ ΑΛΛΗΛΟΥΣ» ΟΔΗΓΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ.

ΚΘ΄. 1. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶπε «ἡ γυναῖκα δὲν ἐξουσιάζει τὸ ἴδιον της σῶμα», προσθέτει· «ἂς μὴ ἀποστερῆτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἐκτὸς ἐὰν τὸ κάμετε ἀπὸ συμφώνου προσκαίρως, διὰ νὰ ἀφιερωθῆτε εἰς τὴν νηστείαν καὶ τὴν προσευχὴν

79. Ματθ. 5, 32.
80. Α΄ Κορινθ. 7, 4.

καὶ μετὰ τοῦτο συνέρχεσθε πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτόν.[81] Νομίζω, πῶς πολλοὶ ἐδῶ ἀπὸ αὐτούς, ποὺ ἠσπάσθησαν τὴν παρθενίαν, κοκκινίζουν καὶ ἐντρέπονται διὰ τὴν μεγάλην συγκατάβασιν τοῦ Παύλου· ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε καὶ μὴ καταλήξετε εἰς ἀτόπους σκέψεις. Διότι φαίνονται μὲν καὶ αὐτὰ ὅτι τὰ λέγει πρὸς χάριν τῶν ἐγγάμων· ἐὰν ὅμως τὰ ἐξετάσῃ κανεὶς βαθύτερον θὰ εὕρῃ, ὅτι λέγονται μὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα ποὺ ἐλέχθησαν καὶ τὰ προηγούμενα. Ἐὰν βεβαίως κανεὶς θὰ ἤθελε νὰ τὰ προσπεράσῃ ἐπιφανειακῶς, χωρὶς νὰ τὰ συνδέσῃ μὲ τὴν αἰτίαν, ποὺ τὰ προκάλεσε, θὰ νομίσῃ πὼς εἶναι λόγος μᾶλλον προξενήτρας παρὰ Ἀποστόλου· ἂν ὅμως ἐμβαθύνῃ εἰς ὁλόκληρον τὸν σκοπὸν τῶν λόγων, τότε θὰ εὕρῃ πὼς καὶ αὐτὴ ἡ συμβουλὴ εἶναι ἀντάξια τοῦ ἀποστολικοῦ κύρους. Διότι πρὸς τί ἀναπτύσσει ἐκτενέστερον τὸ θέμα τοῦτο; Δὲν τοῦ ἔφθανε, ἀφοῦ παρουσίασε σεμνότερον τὸ θέμα μὲ τὰ παραπάνω λόγια, νὰ σταματήσῃ ἕως ἐκεῖ τὴν συμβουλήν; Διότι τὸ «μὴ ἀποστερεῖτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἐκτὸς ἐὰν πράττετε τοῦτο ἀπὸ συμφώνου προσκαίρως», τί ἔχει πάρα πάνω ἀπὸ τὸ «εἰς τὴν γυναῖκα του ἂς ἀποδίδῃ ὁ ἄνδρας τὴν εὔνοιαν ποὺ τῆς χρεωστεῖ» καὶ ἀπὸ τὸ «ὁ ἄνδρας δὲν ἐξουσιάζει τὸ σῶμα του;». Τίποτε τὸ περισσότερον· ἁπλῶς αὐτό, ποὺ ἐκεῖ ἐλέχθη ἀμυδρῶς καὶ ἐν συντομίᾳ, ἐδῶ τὸ ἀνέπτυξε σαφέστερον. 2. Καὶ κάμνει τοῦτο μιμούμενος τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ Σαμουήλ. Ὅπως δηλαδὴ ἀκριβῶς ἐκεῖνος ἐξηγεῖ, εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν τοὺς νόμους διὰ τὴν βασιλείαν, ὄχι διὰ νὰ ἀποδεχθοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀποδεχθοῦν· καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἐξήγησίς του φαίνεται, ὅτι εἶναι διδασκαλία, ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι ἀπετέλει μίαν ἀποτροπὴν ἐκ τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας των[82] ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος ἐπανέρχεται συνεχῶς καὶ σαφέστερον εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ γάμου, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ ἐκεῖ. Διότι μόλις εἶπε «ἡ γυναῖκα δὲν ἐξουσιάζει τὸ ἴδιον της σῶμα» προσθέτει «ἂς μὴ ἀποστερῆτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἐκτὸς ἐὰν πράττετε τοῦτο ἀπὸ συμφώνου διὰ νὰ ἀσχοληθῆτε μὲ τὴν νηστείαν καὶ τὴν προσευχήν». Βλέπεις πῶς χωρὶς νὰ προκαλέσῃ ὑποψίαν καὶ χωρὶς νὰ φανῇ ἐνοχλητικὸς ἔφερεν ὅσους ζοῦν εἰς τὸν γάμον εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐγκρατείας; Εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ ἁπλῶς ἐπήνεσε τὸ πρᾶγμα, ὅταν εἶπε «καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ ἐγγίζῃ γυναῖκα»· ἐδῶ ὅμως

81. Α' Κορινθ. 7, 5.
82. Α' Βασιλ. 8, 11 - 17.

προσέθεσε καὶ συμβουλὴν λέγων «ἂς μὴ ἀποστερῆτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἐκτὸς ἐὰν πράττετε τοῦτο ἀπὸ συμφώνου». 3. Ἀλλὰ διατί αὐτὸ ποὺ ἤθελε νὰ θεσμοθετήσῃ, τὸ εἰσήγαγε ὑπὸ μορφὴν συμβουλῆς καὶ ὄχι προσταγῆς; Διότι δὲν εἶπε «νὰ ἀποστερῆτε μὲν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀπὸ συμφώνου» ἀλλὰ τί; «Μὴ ἀποστερῆτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἐκτὸς ἐὰν πράττετε τοῦτο ἀπὸ συμφώνου». Διότι ἔτσι ὁ λόγος ἐγίνετο ἑλκυστικώτερος, φανερώνων τὴν πρόθεσιν τοῦ διδασκάλου, νὰ μὴ ἀπαιτῇ τοῦτο ἀποτόμως, ὁπότε ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προτεινομένων γίνεται μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν. Καὶ δὲν παρηγορεῖ τὸν ἀκροατὴν μὲ αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ περιορίσῃ εἰς ὀλίγας λέξεις τὴν βαρεῖαν καὶ δύσκολον ὑπόδειξιν καί, πρὶν νὰ στενοχωρηθῇ ὁ ἀκροατής, νὰ μεταπηδήσῃ εἰς τὰ εὐχάριστα καὶ νὰ ἐπιμείνῃ περισσότερον εἰς αὐτά.

ΔΙΑΤΙ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΠΡΟΤΡΕΠΕΙ ΟΣΟΥΣ ΝΗΣΤΕΥΟΥΝ ΝΑ ΑΠΕΧΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΖΥΓΙΚΗΝ ΣΧΕΣΙΝ, ΕΦ' ΟΣΟΝ Ο ΓΑΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΙΜΙΟΣ.

ΛΑ'. 1. Ἀξίζει νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τοῦτο, ἀφοῦ ὁ γάμος εἶναι τίμιος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, τότε διατί δὲν ἐπιτρέπει τὴν συζυγικὴν προσέγγισιν κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς; Διότι θὰ ἦτο ἐντελῶς ἄτοπον οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχον διαταχθῆ ὅλα τὰ σωματικὰ καὶ τοὺς ἐπετρέπετο νὰ ἔχουν καὶ δύο συζύγους, ἄλλας μὲν νὰ ἐκδιώκουν καὶ ἄλλας νὰ εἰσάγουν, νὰ δεικνύουν τόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ πρᾶγμα, ὥστε ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀκούσουν θείους λόγους, νὰ ἀπέχουν καὶ αὐτῆς τῆς νομίμου συνουσίας καὶ μάλιστα ὄχι μίαν οὔτε δύο μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ περισσοτέρας· καὶ ἡμεῖς ποὺ ἀπολαύομεν τοσαύτην χάριν, ποὺ ἐλάβομεν Πνεῦμα Θεοῦ, ποὺ ἐνεκρώθημεν καὶ συνετάφημεν μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν, ποὺ ἠξιώθημεν νὰ γίνωμεν υἱοὶ Θεοῦ, ἡμεῖς ποὺ ὑψώθημεν εἰς τόσην τιμήν, ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα ἀγαθὰ νὰ μὴ φθάσωμεν οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν φροντίδα μὲ ἐκείνους τοὺς νηπίους; 2. Ἂν κανεὶς πάλιν ἐπιμένῃ καὶ ζητῇ νὰ μάθῃ· ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς διατί ἀπέτρεψε τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνουσίαν;[83] ἐκεῖνο θὰ ἠμποροῦσα νὰ εἴπω, ὅτι ἂν καὶ εἶναι τίμιος ὁ γάμος, ἀλλὰ δύναται νὰ φθάσῃ μόνον μέχρι τούτου τοῦ σημείου, ὥστε νὰ μὴ μο-

83. «Κατέβη δὲ Μωϋσῆς ἐκ τοῦ ὄρους πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἡγίασεν αὐτούς, καὶ ἔπλυναν τὰ ἱμάτια. Καὶ εἶπε τῷ λαῷ· γίνεσθε ἕτοιμοι τρεῖς ἡμέρας, μὴ προσέλθητε γυναικί» (Ἔξοδος 19, 14 - 15).

λύνη τὸν ἔγγαμον, ἡ ἀνάδειξις ὅμως ἁγίων δὲν εἶναι ἔργον τῆς δυνάμεως τοῦ γάμου, ἀλλὰ τῆς παρθενίας. Ὅτι δὲ παρήγγελλαν ταῦτα ὄχι μόνον ὁ Μωϋσῆς, οὔτε ὁ Παῦλος, ἄκουσε τί λέγει ὁ Ἰωήλ: «Ἁγιάσατε τὴν νηστείαν, κηρύξατε τὴν θεραπείαν, συγκαλέσατε τὴν ἐκκλησίαν, ἐκλέξατε τοὺς πρεσβυτέρους».[84] Ἀλλὰ ἴσως ζητεῖτε ἐκεῖνο, ποὺ δηλαδὴ διέταξε τὴν ἀποχὴν ἀπὸ γυναῖκα; «Ἂς ἐξέλθη» —λέγει— «ὁ γαμβρὸς ἀπὸ τὸν κοιτῶνα του καὶ ἡ νύμφη ἀπὸ τὸ νυμφικόν της κρεββάτι».[85] Τοῦτο βεβαίως εἶναι μεγαλύτερον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Μωϋσέως. Διότι, ἐὰν ὁ νεόνυμφος καὶ ἡ νεόνυμφη, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀμοιβαίας ἀπολαύσεως εἶναι ἐντονωτάτη, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ νεότης σφριγᾷ καὶ ὁ ἐρωτικὸς πόθος εἶναι ἀσυγκράτητος, δὲν πρέπει νὰ συνέρχωνται κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς, πόσον μᾶλλον πρέπει νὰ ἀποφεύγουν τοῦτο οἱ λοιποὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τόσον μεγάλην ἀνάγκην συνουσίας; Διότι ἐκεῖνος ποὺ προσεύχεται καθὼς πρέπει καὶ νηστεύει, πρέπει νὰ ἀπορρίψη κάθε πόθον βιωτικόν, πᾶσαν φροντίδα καὶ κοσμικὴν διαχυτικότητα καὶ ἀφοῦ ἀπὸ κάθε ἄποψιν αὐτοσυγκεντρωθῇ καλῶς, ἔτσι μόνον νὰ προσέλθη εἰς τὸν Θεόν. Διὰ ταῦτο εἶναι καλὸν πρᾶγμα καὶ ἡ νηστεία, διότι περικόπτει τὰς φροντίδας τῆς ψυχῆς καί, καθὼς ἐμποδίζει τὴν ἀμέλειαν ποὺ γυροφέρνει τὸν νοῦν, συμμαζεύει ὅλην τὴν σκέψιν πρὸς τὸν ἑαυτόν της. Αὐτὸ ἔχων κατὰ νοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἀποτρέπει ἀπὸ τὴν συνουσίαν καὶ μάλιστα ἐχρησιμοποίησε ἀρκετὰ ἐπιτυχῆ κυριολεξίαν. Διότι δὲν εἶπε νὰ ἀπέχετε διὰ νὰ μὴ μολυνθῆτε, ἀλλὰ «διὰ νὰ ἔχετε καιρὸν νὰ ἀφιερώνεσθε περισσότερον εἰς τὴν νηστείαν καὶ τὴν προσευχήν»· ὡς νὰ ἤθελε νὰ εἴπη ὅτι ἡ σαρκικὴ ἐπαφὴ τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴν γυναῖκα του δὲν ὁδηγεῖ εἰς ἀκαθαρσίαν, ἀλλὰ εἰς ἀσχολίαν καὶ περισπασμόν.

Ο ΠΑΥΛΟΣ ΘΕΩΡΕΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑΝ ΤΗΝ ΑΠΟΧΗΝ ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΔΙ' ΟΣΟΥΣ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΟΥΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ.

ΛΑ'. Διότι τώρα μετὰ ἀπὸ τόσας προφυλάξεις ὁ Διάβολος προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐμποδίζῃ κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσευχῆς· ἂν εὕρῃ τὴν ψυχὴν διασκορπισμένην καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐρωτικῆς συμπαθείας πρὸς τὴν γυναῖκα, νὰ ἔχῃ

84. Ἰωὴλ 2, 15.
85. Ἰωὴλ 2, 16.

ἀποχαυνωθῇ καὶ τί δὲν θὰ πράξῃ, διὰ νὰ περιπλανῶνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας μας; Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον διὰ νὰ μὴ πάθωμεν μήτε ὅταν πρὸ παντὸς φροντίζωμεν νὰ καταστήσωμεν τὸν Θεὸν εὐσπλαγχνικὸν ἀπέναντί μας, νὰ προσκρούσωμεν εἰς Αὐτὸν διὰ τῆς ἀνωφελοῦς προσευχῆς μας, διὰ τοῦτο μᾶς προτρέπει νὰ εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι τότε ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς κοίτης.

ΟΤΑΝ ΠΡΟΣΕΥΧΩΜΕΘΑ ΜΕ ΑΜΕΛΕΙΑΝ, ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΔΕΝ ΕΙΣΑΚΟΥΟΜΕΘΑ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΞΥΝΟΜΕΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ.

ΛΒ'. 1. Διότι ἐὰν οἱ προσερχόμενοι εἰς τοὺς βασιλεῖς— τί λέγω εἰς τοὺς βασιλεῖς; — εἰς αὐτοὺς τοὺς τελευταίους ἄρχοντας καὶ ὡς δοῦλοι παρουσιάζονται ἱκετευτικὰ εἰς τοὺς κυρίους των, εἴτε τὸ κάμνουν διότι ἠδικήθησαν ἀπὸ ἄλλους, εἴτε διότι οἱ ἴδιοι ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ κάποιο εὐεργέτημα, εἴτε, ἀκόμη, σπεύδουν νὰ κατευνάσουν κάποιαν ὀργὴν ποὺ ἠγέρθη ἐναντίον των, ἀφοῦ προσηλώσουν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὅλην τὴν σκέψιν των πρὸς ἐκείνους, ἔτσι μόνον ἐπιτυγχάνουν τὴν συνάντησιν, ἂν δὲ ὀλίγον ξεχασθοῦν, ὄχι μόνον δὲν κατορθώνουν αὐτὰ διὰ τὰ ὁποῖα παρεκάλουν, ἀλλὰ ἀπέρχονται ἀφοῦ λάβουν ἐπὶ πλέον καὶ κάποιο ἄλλο κακόν· ἐὰν λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ καταπαύσουν τὸν θυμὸν τῶν ἀνθρώπων, καταβάλλουν τόσην φροντίδα, τί θὰ πάθωμεν ἡμεῖς οἱ δύστυχοι, προσερχόμενοι μὲ τόσην ἀδιαφορίαν εἰς τὸν Θεόν, τὸν Δεσπότην τῶν πάντων, καὶ μάλιστα ὅταν εἴμεθα ὑπαίτιοι πολὺ μεγαλυτέρας ὀργῆς; Διότι οὔτε δοῦλος τὸν κύριόν του, οὔτε πολίτης τὸν βασιλέα δύναται νὰ παροξύνῃ τόσον, ὅσον ἡμεῖς καθημερινῶς τὸν Θεόν. 2. Καὶ τοῦτο ἤθελε νὰ δείξῃ ὁ Χριστός, ὅταν παρωμοίαζε τὰ πρὸς τὸν πλησίον ἁμαρτήματα μὲ ἑκατὸ δηνάρια, ἐνῷ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν μὲ μύρια τάλαντα. Ἐπειδὴ λοιπὸν μὲ τὰς προσευχὰς προσερχόμεθα διὰ νὰ κατασβέσωμεν τόσην ὀργὴν καὶ διὰ νὰ συμφιλιωθῶμεν μὲ Αὐτόν, ποὺ καθημερινῶς τὸν κάμνομεν ἐχθρόν μας, εὐλόγως μᾶς ἀποτρέπει ἀπὸ τὴν ἡδονὴν ἐκείνην, λέγων περίπου: Πρόκειται διὰ τὴν ψυχήν μας, ἀγαπητοί, ὁ κίνδυνος εἶναι διὰ τὰ μέγιστα. Πρέπει λοιπὸν νὰ τρέμωμεν καὶ νὰ φοβούμεθα καὶ νὰ εἴμεθα συνεσταλμένοι· προσερχόμεθα ἐνώπιον φοβεροῦ Κυρίου, ποὺ ἔχει ὑβρισθῆ πάρα πολὺ ἀπὸ ἡμᾶς, ποὺ δύναται νὰ μᾶς ἀπαγγείλῃ πολλὰς κατηγορίας καὶ νὰ μᾶς ζητήσῃ πολλὰς εὐθύνας. Αὐτὸς ὁ καιρὸς δὲν εἶναι καιρὸς ἐναγκαλισμῶν, οὔτε ἡδονῶν, ἀλλὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν πικρῶν, γονυκλισίας ἐνώπιον τοῦ

Θεοῦ καὶ εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως, ἐντόνου παρακλήσεως καὶ πολλῶν ἱκεσιῶν. Διότι θὰ εἶναι εὐχάριστον, ἂν κανείς, ἀφοῦ προσπέση ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μὲ τόσην φροντίδα, ὅταν προσέλθη, νὰ δυνηθῇ νὰ καταπραΰνη ἐκείνην τὴν ὀργήν. Ὄχι διότι εἶναι σκληρὸς οὔτε ὅτι εἶναι ὠμὸς ὁ Κύριός μας· ἀπεναντίας εἶναι πάρα πολὺ ἥμερος καὶ φιλάνθρωπος· ἀλλὰ τὰ ὑπερβολικά μας ἁμαρτήματα οὔτε τὸν καλὸν καὶ ἐπιεικῆ καὶ πολυέλεον ἀφήνουν νὰ μᾶς συγχωρήσῃ γρήγορα. 3. Δι' αὐτὸ λέγει «διὰ νὰ ἔχετε καιρὸν νὰ ἀφοσιώνεσθε εἰς τὴν νηστείαν καὶ τὴν προσευχήν». Τί λοιπὸν δύναται νὰ εἶναι πικρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν δουλείαν; Θέλω νὰ προκόψω εἰς τὴν ἀρετήν, νὰ πετάξω πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐπιμένων εἰς νηστείας καὶ προσευχὰς νὰ καθαρισθῶ ἀπὸ τὸν ῥύπον τῆς ψυχῆς· ἔπειτα ὅμως ἂν ἐκείνη δὲν θέλῃ νὰ συμμορφωθῇ μὲ αὐτὴν τὴν γνώμην ἐξαναγκάζομαι νὰ γίνω δοῦλος τῆς λαγνείας της. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχὴν «καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνδρα νὰ μὴ ἐγγίζῃ γυναῖκαν».[86] Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Μαθηταὶ εἶπον πρὸς τὸν Κύριον «ἐὰν ἡ ἀφορμὴ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴ καὶ μόνον, τότε δὲν συμφέρει νὰ ἔρχεται κανεὶς εἰς γάμον».[87] Καὶ εἶπαν αὐτὰ ἀφοῦ ἐσκέφθησαν ὅτι κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην θὰ προήρχετο βλάβη διὰ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐστενοχωρήθησαν.

Η ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΡΙΣΜΑ ΟΣΩΝ ΜΙΜΟΥΝΤΑΙ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ.

ΛΓ'. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος συχνὰ ἐπαναλαμβάνει αὐτό, διὰ νὰ ἐμβάλῃ τοὺς Κορινθίους εἰς αὐτὸν τὸν λογισμόν. «Ἂς ἔχῃ ὁ καθένας τὴν σύζυγόν του. Εἰς τὴν γυναῖκα του ἂς ἀποδίδῃ ὁ ἄνδρας τὴν εὔνοιαν ποὺ τῆς χρεωστεῖ. Ἡ γυναῖκα δὲν ἐξουσιάζει, τὸ ἰδικόν της σῶμα. Μὴ ἀποστερῆτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Νὰ συνέρχεσθε εἰς τὰς συζυγικάς σας σχέσεις».[88] Διότι οὔτε καὶ οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι ἔπαθον τοῦτο ἀμέσως μόλις ἤκουσαν· ἀλλὰ ὅταν ἐκ δευτέρου ἤκουσαν αὐτά, τότε συνησθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐντολῆς. Ἐπειδὴ καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς ἐκάθητο ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος, ὡμίλησε[89] καὶ δι' αὐτὸ τὸ θέμα, καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἄλλα πάλιν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς εἰσή-

86. Α' Κορινθ. 7, 1.
87. Ματθ. 19, 10.
88. Α' Κορινθ. 7, 2-5.
89. Ματθ. 5, 26 καὶ 31.

γαγε εἰς τὸν ἔρωτα τῆς ἐγκρατείας· ὅταν τὰ ἴδια πράγματα, λέγωνται συνεχῶς, ἔχουν μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν. Καὶ ἐδῶ λοιπὸν μιμούμενος ὁ Μαθητὴς τὸν Διδάσκαλον συνεχῶς συζητεῖ διὰ τὰ ἴδια θέματα. Καὶ πουθενὰ δὲν ἀναφέρει ἁπλῶς ὅτι συγχωρεῖται ἡ ἔγγαμος σχέσις, ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, λέγων διὰ τὰς πορνείας καὶ τοὺς σατανικοὺς πειρασμοὺς καὶ τὴν ἔλλειψιν ἐγκρατείας, καὶ τοιουτοτρόπως, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ ὑποπτευθῇ, πλέκει τὸ ἐγκώμιον τῆς παρθενίας μὲ τοὺς λόγους του περὶ τοῦ γάμου.

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΑΙ ΑΞΙΑ ΠΟΛΛΩΝ ΣΤΕΦΑΝΩΝ.

ΛΔ'. 1. Διότι, ἐὰν τοὺς ἐγγάμους ἐφοβήθη νὰ κρατήσῃ ἐπὶ πολὺ τὸν ἕνα μακρὰν τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ μὴ εὕρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ διεισδύσῃ ὁ Διάβολος, πόσων στεφάνων πρέπει νὰ εἶναι ἄξιαι αὐταὶ ποὺ δὲν ἐχρειάσθησαν καθόλου αὐτὴν τὴν ἐκ τοῦ γάμου παρηγορίαν καὶ παρέμειναν μέχρι τέλους ἀνίκηται; Ἂν καὶ αἱ ἐπινοήσεις τοῦ Διαβόλου δὲν ἀπειλοῦν καὶ τοὺς δύο ἐξ ἴσου. Διότι τοὺς μὲν ἐγγάμους, νομίζω, δὲν τοὺς ἐνοχλεῖ κἄν, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι πλησίον τους εὑρίσκεται ἡ καταφυγή, καὶ ἂν αἰσθανθοῦν σφοδροτέραν τὴν προσβολήν, δύνανται νὰ καταφύγουν ἀμέσως εἰς τὸν λιμένα· διότι οὔτε καὶ ἀφήνει ὁ μακάριος Παῦλος νὰ ταξιδεύσουν μακρύτερον, ἀλλὰ τοὺς προτρέπει νὰ ἐπιστρέφουν, ὅταν κουράζωνται, ἐπιτρέπων εἰς αὐτοὺς πάλιν νὰ συνευρίσκωνται. Ἐνῷ ἡ παρθένος ἀναγκάζεται διαρκῶς νὰ θαλασσοδέρνῃ καὶ νὰ πλέῃ εἰς πέλαγος χωρὶς λιμένα· καὶ ἂν ἀκόμη ἐγερθῇ ἡ σφοδροτέρα τρικυμία, οὔτε τότε ἐπιτρέπεται νὰ ἀράξῃ τὸ σκάφος της καὶ νὰ ἀναπαυθῇ. 2. Ὅπως λοιπὸν οἱ πειραταὶ τῆς θαλάσσης δὲν ἐπιτίθενται ἐναντίον τῶν πλεόντων ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει πλησίον πόλις ἢ ἐπίνειον ἢ λιμὴν (διότι ματαίως θὰ ἐκινδύνευον)· ἂν δὲ συναντήσουν τὸ σκάφος εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους, ἔχοντες καὶ ὡς ἐφόδιον τῆς τόλμης των τὴν ἀπουσίαν ἐκείνων, ποὺ θὰ ἔσπευδαν νὰ βοηθήσουν τὰ θύματά των, ἀναστατώνουν καὶ κινοῦν τὰ πάντα καὶ δὲν σταματοῦν, παρὰ ὅταν ἢ βυθίσουν τὸ σκάφος αὐτανδρον ἢ πάθουν τὸ ἴδιον αὐτοί· ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ φοβερὸς αὐτὸς πειρατὴς σηκώνει ἐναντίον τῆς παρθένου μεγάλην βαρυχειμωνιά, καὶ φοβερὰν ἀναστάτωσιν καὶ ἀφόρητον τρικυμίαν, ὅλα τὰ ἀναταράσσει ἄνω-κάτω, ὥστε μὲ τὴν βίαν καὶ τὴν ὁρμὴν νὰ ἀνατρέψῃ τὸ σκάφος. Διότι ἤκουσε, ὅτι ἡ παρθένος δὲν ἔχει τὸ «ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθαι» τῶν ἐγγάμων, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ παλαίῃ διαρκῶς, διαρκῶς νὰ μάχεται ἐναντίον

τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἕως ὅτου καταπλεύση εἰς ἥσυχον λιμένα. 3. Διότι ὁ Παῦλος ἔκλεισε τὴν παρθένον ὡς γενναῖον στρατιώτην, ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη καὶ δὲν ἀφήνει νὰ ἀνοιχθοῦν δι' αὐτῶν αἱ πῦλαι, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἐχθρός της ἐπιτίθεται μὲ πρωτοφανῆ ἀγριότητα, καὶ ἂν γίνεται ἀγριώτερος ἀκόμη ἐπειδὴ ἔχει ὑπ' ὄψιν του τοῦτο, ὅτι ὁ ἀντίπαλος δὲν ἔχει οὐδεμίαν δυνατότητα ἀνακωχῆς. Ὄχι δὲ μόνον ὁ Διάβολος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔντονος ἐρεθισμὸς τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας ἐνοχλεῖ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν τοὺς ἀγάμους· καὶ τοῦτο εἶναι ὁλοφάνερον εἰς πάντα. Ὅσων, δηλαδή, πραγμάτων ἔχομεν τὸ δικαίωμα τῆς ἀπολαύσεως, δὲν καταλαμβανόμεθα ταχέως ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν των, διότι ἡ ἄδεια τῆς ἀπολαύσεώς των ἐπιτρέπει εἰς τὴν ψυχὴν νὰ ἡσυχάζη. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνει καὶ κάποια λαϊκὴ παροιμία ἀπολύτως ἀληθής. Αὐτό, ποὺ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν εὐκόλως, δὲν προκαλεῖ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν. Ἂν ὅμως κάποτε ἐμποδισθῶμεν ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἄλλοτε ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, τότε συμβαίνει τὸ ἀντίθετον· καὶ αὐτὰ ποὺ ἄλλοτε κατεφρονοῦμεν, διότι ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, αὐτὰ τὰ ἴδια, ὅταν χάσωμεν τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν, διεγείρουν σφοδροτέραν τὴν ἐπιθυμίαν μας. 4. Πρῶτον μὲν λοιπὸν δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι μεγαλυτέρα ἡ γαλήνη εἰς τοὺς ἐγγάμους· δεύτερον δέ, διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἡ φλόγα φουντώση, τὴν καταστέλλει ἀμέσως ἡ ἐπελθοῦσα συνουσία. Ἀλλὰ ἡ παρθένος ἐπειδὴ δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ σβήση τὴν φωτιάν, τὴν βλέπει μὲν νὰ κορυφώνεται καὶ νὰ ἀνεβαίνη ψηλά, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν σβήση, ἕνα μόνον προσέχει, νὰ μὴ καῆ καθὼς μάχεται μὲ τὴν φωτιά. Ὑπάρχει ἆρά γε πρᾶγμα πιὸ παράδοξον ἀπὸ αὐτό, νὰ βαστάζη δηλαδὴ μέσα της τὴν φωτιὰ καὶ νὰ μὴ καίεται; Νὰ στριφογυρίζη μὲν ἡ φλόγα μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς της καὶ νὰ διατηρῆ ἀνέπαφον τὴν διάνοιάν της; Διότι κανεὶς δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἀδειάση ἔξω αὐτοὺς τοὺς ἀναμμένους ἄνθρακας· ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ὁ Παροιμιαστὴς λέγει, ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν φύσιν τῶν σωμάτων, αὐτὴ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ τὸ ὑπομένη εἰς τὴν ψυχήν της. Καὶ τί λέγει ἐκεῖνος; «Εἶναι δυνατὸν νὰ περιπατήση κανεὶς ἐπάνω εἰς ἀναμμένα κάρβουνα καὶ νὰ μὴ κατακαύση τοὺς πόδας του;».[90] Νὰ ὅμως ποὺ αὐτὴ περιπατεῖ καὶ ὑποφέρει αὐτὸ τὸ βασανιστήριον. «Εἶναι δυνατὸν νὰ βάλη κανεὶς τὴν φωτιὰ μέσα εἰς τὸν κόρφον του

90. Παροιμίαι 6, 28.

καὶ νὰ μὴ κατακαύση τὰ ἱμάτιά του;».[91] Ἀλλὰ αὐτὴ ὅμως, ποὺ ἔχει ὄχι εἰς τὰ φορέματά της, ἀλλὰ μέσα της τὴν φωτιὰ νὰ φουντώνη καὶ νὰ τριζοβολᾶ, ὑπομένει καὶ στεγάζει τὴν φλόγα.

5. Λοιπόν, εἰπέ μου, θὰ τολμήση κανεὶς ἀκόμη νὰ συγκρίνη τὸν γάμον μὲ τὴν παρθενίαν; ἤ, ἔστω, νὰ τὴν κοιτάξη κατάματα; Ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπιτρέπει ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ ὁποῖος διεχώρισε σαφῶς τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. «Διότι» —λέγει— «ἡ μὲν παρθένος μεριμνᾶ διὰ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἡ ἔγγαμος μεριμνᾶ διὰ τὰ ἐγκόσμια».[92] Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέτρεψεν νὰ συνέλθωσιν τὰ ἀνδρόγυνα καὶ τοὺς ἔκαμε τὴν χάριν αὐτήν, ἄκουσε πῶς τοὺς ὀνειδίζει πάλιν. «Νὰ συνέρχεσθε» —εἶπε— «διὰ νὰ μὴ σᾶς πειράζη ὁ Σατανᾶς».[93] Καὶ θέλων νὰ δείξη, ὅτι δὲν προέρχονται ὅλα ἀπὸ τὴν πειρασμικὴν ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ τὸ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας ἀμέλειαν προσέθεσε τὴν κυριωτέραν αἰτίαν λέγων «ἀπὸ ἰδικήν σας ἀκρασίαν».[94] 6. Ποῖος λοιπὸν δὲν θὰ κοκκινίση ὅταν ἀκούη ταῦτα; Ποῖος δὲν θὰ φροντίση ν' ἀποφύγη τὴν μομφὴν τῆς ἀκρασίας; Διότι ἡ παραίνεσις αὐτὴ δὲν ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους, ἀλλὰ πρὸς ὅσους φέρονται ἰσχυρῶς πρὸς τὰ γήϊνα. Ἄν, λέγει, εἶσαι τόσον δοῦλος τῶν ἡδονῶν, ἂν εἶσαι τόσον παραλυμένος, ὥστε νὰ κυριαρχῆσαι διαρκῶς ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς συνουσίας καὶ νὰ ἀποχαυνώνεσαι, νὰ συνέρχεσαι μὲ τὴν γυναῖκα. Αὐτὴ ἡ παραχώρησις δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀποδοχήν, οὔτε ἀπὸ ἔπαινον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ χλευασμὸν καὶ καταδίκην. Διότι, ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ ἐπιτεθῆ μετὰ σφοδρότητος εἰς τὴν ψυχὴν τῶν φιληδόνων, δὲν θὰ ἐχρησιμοποίει τὴν λέξιν «ἀκρασίαν», μίαν λέξιν ποὺ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ καὶ ἔχει τὴν ἔννοιαν μεγάλης μομφῆς. Διατί, ἀλήθεια, δὲν εἶπε «ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας σας»; Διότι ἡ λέξις αὐτὴ ἐκφράζει μᾶλλον συμφωνίαν, ἐνῶ ἡ ἄλλη, ἡ ἀκρασία, φανερώνει τὴν ὑπερβολικὴν νωθρότητα. Χαρακτηριστικὸν λοιπὸν τῆς ἀκρασίας, δηλαδὴ τῆς ἀκολασίας, εἶναι νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὴν πορνείαν, ἂν δὲν πλησιάζη συνεχῶς τὴν γυναῖκα του καὶ ἀπολαμβάνη τὴν σαρκικὴν ἕνωσιν. 7. Τί ἔχουν λοιπὸν νὰ εἴπουν ἐπ' αὐτοῦ ὅσοι ἔχουν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ παρθενία εἶναι περιττή; Αὐτὴ μὲν ὅσον περισσότερον ἐντείνεται εἰς ἀγῶνα, τόσον περισσότερον ἐπαινεῖται· ἐνῶ ὁ γάμος, ὅταν κανεὶς τὸν χρησιμοποιῆ κατὰ

91. Παροιμίαι 6, 27.
92. Α' Κορινθ. 7, 34.
93. Α' Κορινθ. 7, 5.
94. Α' Κορινθ. 7, 5.

κόρον, τότε πρὸ παντὸς στερεῖται ἀπὸ κάθε ἔπαινον. Διότι —λέγει— τοῦτο τὸ λέγω κατὰ συγκατάβασιν, δὲν τὸ ἐπιβάλλω ὡς ἐντολήν. Ἐκεῖ ὅμως ὅπου ὑπάρχει συγκατάβασις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ θέσιν ὁ ἔπαινος. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς παρθένους ὅταν ὁμιλῇ λέγει: «Δὲν ἔχω ρητὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου».[95] Μήπως ἆρά γε ἐξίσωσε τὸ πρᾶγμα; Κάθε ἄλλο. Διότι διὰ τὴν παρθένον δίδει γνώμην, ἐνῷ ἐδῶ κάμνει συγκατάβασιν. Καὶ δὲν ἐπιτάσσει οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο, ὄχι βεβαίως διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν· ἀλλὰ εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν, διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζεται, ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ ὑψωθῇ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν, μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι δεμένος τρόπον τινὰ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐντολῆς τοῦ γάμου· εἰς τὴν ἄλλην, διὰ νὰ μὴ κατακρίνεται, ὅποιος ἀδυνατεῖ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς παρθενίας, μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι παραβαίνει πρόσταγμα. Δὲν προστάσσω —λέγει— νὰ παρθενεύετε· διότι φοβοῦμαι τὸ δυσκολοκατόρθωτον τῆς παρθενίας. Δὲν προστάσσω νὰ συνέρχωνται συνεχῶς οἱ ἄνδρες μὲ τὰς γυναῖκας των· διότι δὲν θέλω νὰ γίνω νομοθέτης ἀκρασίας. Εἶπα «νὰ συνέρχεσθε», διὰ νὰ σᾶς ἐμποδίσω νὰ πέσετε χαμηλά, ὄχι διὰ νὰ ἀνακόψω τὴν προθυμίαν προόδου εἰς τὴν ἐγκράτειαν. 8. Ὥστε ἡ ἀρχικὴ του θέλησις δὲν ἦτο νὰ συνέρχεται συνεχῶς ὁ ἄνδρας μὲ τὴν σύζυγόν του, ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἐνομοθέτησε ἡ ἀκράτεια τῶν ἀμελεστέρων καὶ πιὸ ραθύμων. Διότι, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς ποῖον εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Παύλου, ἄκουσε: «θέλω —λέγει— ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι ὅπως καὶ ἐγώ, ἄγαμοι».[96] Λοιπόν, ἂν θέλῃς νὰ ζοῦν ὅλοι εἰς τὴν ἐγκράτειαν, αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν θέλεις νὰ εἶναι κανεὶς ἔγγαμος. Ὡς τόσον δὲν ἐμποδίζω δι' αὐτὸ ὅσους θέλουν νὰ ὑπανδρεύωνται, οὔτε τοὺς κατηγορῶ, ἀλλὰ εὔχομαι καὶ ποθῶ νὰ εἶναι ὅλοι ὅπως καὶ ἐγώ, ἐπιτρέπω ὅμως, κατὰ συγκατάβασιν, καὶ τὸν γάμον διὰ νὰ ἀποφεύγουν τὰς πορνείας. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπεν: «Καλὸν εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ ἐγγίζῃ γυναῖκα»,[97] διότι αὐτὸ ἐπιθυμῶ περισσότερον.

ΚΑΤ' ΑΝΑΓΚΗΝ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ.

ΛΕ'. 1. Διὰ ποῖον δὲ λόγον ἐδῶ ἀναφέρει τὸν ἑαυτόν του, λέγων: «Θέλω ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, νὰ εἶναι ὅπως καὶ

95. Α' Κορινθ. 7, 25.
96. Α' Κορινθ. 7, 7.
97. Α' Κορινθ. 7, 1.

ἐγώ;». Ἐνῷ ἐὰν δὲν προσετίθετο τοῦτο, θὰ εἶχεν ἀποφύγει τὴν περιαυτολογίαν. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν προσέθεσε «ὅπως καὶ ἐγώ;». Ὄχι ἀπὸ ἔπαρσιν· διότι αὐτὸς εἶναι ἐκ τῶν ἀποστόλων, ποὺ ὑπέμεινε μὲν τοὺς περισσοτέρους κόπους διὰ τὸ θεῖον κήρυγμα, ἐθεώρει δὲ τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον ν' ἀποκαλῆται ἀπόστολος. Διότι, μόλις εἶπε, ὅτι «ἐγὼ εἶμαι ὁ ἐλάχιστος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀποστόλους»,[98] ὡσὰν νὰ ἐπρόφερε κάτι ποὺ ὑπερέβαινε τὴν ἀξίαν του, σπεύδει ἀμέσως νὰ διορθώσῃ τὸν ἑαυτόν του λέγων «ποὺ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λέγωμαι ἀπόστολος». Διατί λοιπὸν ἐδῶ, κατὰ τὴν συμβουλήν, προβάλλει τὸν ἑαυτόν του; Ὄχι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώριζεν, ὅτι οἱ μαθηταὶ τότε κυρίως παρακινοῦνται νὰ γίνουν ζηλωταὶ τῶν καλῶν, ὅταν παραδειγματίζωνται ἀπὸ τοὺς διδασκάλους. Ὅπως λοιπὸν αὐτὸς ποὺ φιλοσοφεῖ μόνο μὲ λόγια, χωρὶς ἔργα, δὲν ὠφελεῖ πολὺ τὸν ἀκροατήν, ἔτσι, ἀντιθέτως, καὶ αὐτὸς ποὺ δύναται νὰ δείξῃ, ὅτι πρῶτος ὁ ἴδιος κατώρθωσε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν συμβουλήν, ποὺ δίδει περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο παρακινεῖ ἐκεῖνον, ποὺ ἀκούει. Ἐπὶ πλέον ἀποδεικνύεται καθαρὸς ἀπὸ φθόνον καὶ ἔπαρσιν· διότι αὐτὸ τὸ ἐξαιρετικόν, ἡ ἐγκράτεια, θέλει νὰ γίνῃ κοινὸν γνώρισμα τῶν μαθητῶν, χωρὶς νὰ ἐπιζητῇ νὰ ἔχῃ τίποτε περισσότερον αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἐξισώνεται εἰς ὅλα μὲ αὐτούς. 2. Ἔχω νὰ εἴπω καὶ τρίτην αἰτίαν. Ποίαν; Τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο, ὅτι ἦτο δύσκολον καὶ ὄχι εὔκολον εἰς τοὺς πολλούς· ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκολώτατον, φέρει εἰς τὸ μέσον αὐτόν, ποὺ τὸ κατώρθωσε διὰ νὰ μὴ νομίζουν ὅτι αὐτὸ εἶναι πάρα πολὺ ἐπίπονον, ἀλλὰ ἀποβλέποντες πρὸς τὸν ἡγέτην των, νὰ ἀκολουθήσουν καὶ αὐτοὶ μὲ θάρρος τὸν ἴδιον δρόμον. Τοῦτο τὸ κάμνει καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις. Συζητῶν π.χ. μὲ τοὺς Γαλάτας καὶ σπεύδων νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ παλαιοῦ Νόμου, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου προσεκολλῶντο εἰς τὴν παλαιὰν συνήθειαν διατηροῦντες πολλὰς διατάξεις του, τί τοὺς λέγει; «Γίνεσθε ὅμοιοι μὲ ἐμέ, διότι καὶ ἐγὼ καθὼς σεῖς εἶμαι».[99] Καὶ αὐτὸ ποὺ λέγει ἔχει τὴν ἑξῆς περίπου σημασίαν. Δὲν δύνασθε νὰ εἴπητε —λέγει— ὅτι ἐπέστρεψες ἀπὸ εἰδωλολάτρης εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τώρα καὶ ἐπειδὴ δὲν γνωρίζεις τὸν φόβον ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν παράβασιν τοῦ παλαιοῦ Νόμου, ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς διδάσκεις εἰς ἡμᾶς ὅλα αὐτά. Διότι καὶ ἐγὼ —λέγει— ὅπως καὶ σεῖς, ὑπεβλή-

98. Α' Κορινθ. 15, 9.
99. Γαλ. 4, 12.

θην κάποτε εἰς αὐτὴν τὴν δουλείαν· διετέλεσα κάτω ἀπὸ τὰ προστάγματα τοῦ Νόμου· ἐφύλαξα τὰς παρατηρήσεις τῶν ἐντολῶν· ἀλλά, ὅταν ἐπεφάνη ἡ Θεία Χάρις, ὅλον τὸν ἑαυτόν μου μετέθεσα ἐκ τοῦ Νόμου εἰς τὴν χάριν. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν πλέον παράβασις ἀφοῦ ἐγίναμεν ὑπήκοοι εἰς ἄλλον ἄνδρα.[100] Ὥστε κανεὶς δὲν δύναται νὰ λέγῃ τοῦτο, ὅτι ἐνῷ ἄλλα συμβουλεύω, ἄλλα πράττω ἢ ὅτι, ἀφοῦ ἐξησφάλισα τὸν ἑαυτόν μου, παρέδωσα σᾶς εἰς τοὺς κινδύνους. Διότι, ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἦτο κίνδυνος, δὲν θὰ ἐπρόδιδα τὸν ἑαυτόν μου, οὔτε θὰ παρημέλουν τὴν ἰδικήν μου σωτηρίαν. Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖ, πρὸς τοὺς Γαλάτας, προέβαλε τὸν ἑαυτόν του ὡς παράδειγμα καὶ διέλυσε τὸν φόβον, τοιουτοτρόπως καὶ ἐδῶ τοὺς ἀκριζώνει τὴν ἀγωνίαν διὰ τὴν παρθενίαν μὲ τὸ νὰ φέρῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸ μέσον.

ΑΠΟ ΜΕΤΡΙΟΦΡΟΣΥΝΗΝ Ο ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ ΟΝΟΜΑΖΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ ΧΑΡΙΣΜΑ.

ΛϚ΄. 1. Ἀλλὰ καθένας —λέγει— ἔχει ἰδιαίτερον χάρισμα, «ἄλλος μὲν τοῦτο, ἄλλος δὲ ἐκεῖνο».[101] Πρόσεξε, ὅτι ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀποστολικῆς ταπεινοφροσύνης πουθενὰ δὲν χάνεται, ἀλλὰ παντοῦ διαλάμπει μὲ ἀκρίβειαν· χάρισμα τοῦ Θεοῦ ὀνομάζει τὸ κατόρθωμά του αὐτὸ καὶ ἐκεῖ, ὅπου ἔχυσεν ἄφθονον ἱδρῶτα, τὸ ἀναθέτει ὁλόκληρον εἰς τὸν Κύριον. Καὶ τί τὸ παράδοξον, ἂν πράττῃ αὐτὸ καὶ μὲ τὴν ἐγκράτειαν, ἀφοῦ ἐχρησιμοποίησε τὸν ἴδιον τρόπον ὅταν ὡμίλει διὰ τὸ κήρυγμα, διὰ τὸ ὁποῖον ὑπέμεινεν ἀναριθμήτους κόπους, συνεχεῖς θλίψεις, ταλαιπωρίας ἀνεκδιηγήτους, καθημερινοὺς θανάτους; Τί λέγει λοιπὸν δι' αὐτό; «Περισσότερον ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς ἐκοπίασα· ὄχι ὅμως ἐγώ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι μαζί μου».[102] Δὲν λέγει,

100. Εἶναι γνωστὴ ἡ καταφορὰ τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν κατὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου. Οὗτοι ἐπέμενον, παρὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου, νὰ τηρηθῶν οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ κατηγόρουν τὸν Ἀπ. Παῦλον, ὡς ἀποστάτην. Αὐτοὺς ἀντιμετωπίζει εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν ὁ Ἀπ. Παῦλος. Καὶ αὐτὸ ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὅταν λέγῃ, ὅτι δὲν ὑφίσταται παράβασις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ἀφ' ὅσον ὑπετάχθημεν «ἀνδρὶ ἑτέρῳ», δηλαδὴ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἔχει δέ, φαίνεται ὑπ' ὄψιν του ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ τὸ τοῦ Ἱερεμίου 3, 1: «Ἐὰν ἐξαποστείλῃ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ καὶ γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ».

101. Α΄ Κορινθ. 7, 7.

102. Α΄ Κορινθ. 15, 10.

ὅτι μέρος μὲν ἀνήκει εἰς αὐτὸν καὶ ἓν ἄλλο μέρος ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ὅτι ὁλόκληρον ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν. Τοῦτο εἶναι γνώρισμα εὐγνώμονος δούλου, νὰ μὴ θεωρῇ τίποτε ἰδικόν του, ἀλλὰ ὅλα δεσποτικά, νὰ μὴ νομίζῃ τίποτε ἰδικόν του ἔργον, ἀλλὰ ὅλα ἔργα τοῦ Κυρίου. 2. Τὸ ἴδιον πράττει καὶ ἀλλοῦ. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε «ἔχοντες δὲ διάφορα χαρίσματα ἀνάλογα μὲ τὴν χάριν, ἡ ὁποία μᾶς ἐδόθη»,[103] προχωρῶν ἀπαριθμησε καὶ μεταξὺ αὐτῶν προστασίας καὶ ἐλεημοσύνας καὶ μεταδόσεις ἀγαθῶν εἰς τοὺς πτωχούς·[104] ὅτι ὅμως αὐτὰ εἶναι κατορθώματα καὶ ὄχι χαρίσματα, εἶναι ὁλοφάνερον εἰς καθένα. Εἶπα δὲ αὐτὰ ὥστε, ὅταν τὸν ἀκούσῃς νὰ λέγῃ: «Καθένας ἔχει ἰδιαίτερον χάρισμα» νὰ μὴ δειλιάσῃς καὶ νὰ μὴ εἰπῇς εἰς τὸν ἑαυτόν σου: Τὸ πρᾶγμα δὲν χρειάζεται τὴν ἰδικήν μου προσπάθειαν· ὁ Παῦλος τὸ ἀπεκάλεσε χάρισμα. Ἀπὸ μετριοφροσύνην λοιπὸν τὸ λέγει αὐτὸ καὶ ὄχι διότι θέλει νὰ κατατάξῃ τὴν ἐγκράτειαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν χαρισμάτων. Δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐναντιωθῇ τόσον καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν του καὶ πρὸς τὸν Χριστόν· πρὸς μὲν τὸν Χριστόν, ποὺ λέγει: «Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι εὐνοῦχοι, ποὺ ἠγωνίσθησαν κατὰ τῆς ἐμφύτου ὁρμῆς δι' αὐτοπροαιρέτου ἀποχῆς ἀπὸ τὸν γάμον καὶ αὐστηρᾶς ἐγκρατείας, διὰ νὰ ἐργασθοῦν χωρὶς κανένα περισπασμὸν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»[105] καὶ ποὺ προσέθεσεν· «ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ παραδεχθῇ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν λόγον αὐτὸν ἂς προχωρήσῃ πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἁγνότητος». Οὔτε πάλιν νὰ ἐναντιωθῇ, πρὸς τὸν ἑαυτόν του, ὅταν καταδικάζῃ τὰς γυναῖκας, ποὺ ἐπροτίμησαν τὴν χηρείαν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησαν νὰ μείνουν πισταὶ εἰς τὴν ἀρχικήν των πρόθεσιν. Διότι, ἐὰν εἶναι χάρισμα, διατί τὰς ἀπειλεῖς λέγων ὅτι «ἔχουν κατάκρισιν καὶ καταδίκην, ἐπειδὴ δὲν ἐφύλαξαν τὴν πρώτην των ὑπόσχεσιν;».[106] Διότι πουθενὰ ὁ Χριστὸς δὲν ἐτιμώρησεν αὐτούς, ποὺ δὲν ἔχουν χαρίσματα, ἀλλὰ ἐτιμώρησε παντοῦ ὅσους δὲν ἐπέδειξαν ἐνάρετον βίον. Καὶ τοῦτο κυρίως ἐπιζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς, ἄριστον βίον καὶ ἀνεπίληπτα ἔργα· ἡ δὲ διανομὴ τῶν χαρισμάτων δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ λαμβάνοντος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κρίσιν αὐτοῦ ποὺ τὰ παρέχει. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς πουθενὰ δὲν ἐπαινεῖ ὅσους κάμνουν θαύματα, ἀλλά, ἀπ' ἐναντίας, καὶ τοὺς μαθητάς του, ὅταν ἐμεγαλοφρό-

103. Ρωμ. 12, 6.

104. Ρωμ. 12, 7-8.

105. Ματθ. 19, 12.

106. Α΄ Τιμ. 5, 12.

νουν· δι' αὐτό, τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἡδονὴν λέγων: «Μὴ χαίρετε, διότι σᾶς ὑπακούουν τὰ δαιμόνια».[107] Διότι αὐτοὶ ποὺ μακαρίζονται παντοῦ εἶναι οἱ ἐλεήμονες, οἱ ταπεινοί, οἱ πρᾶοι, οἱ ἔχοντες καθαρὰν καρδίαν, οἱ εἰρηνοποιοί, ὅλοι ὅσοι πράττουν αὐτὰ ἢ τὰ παρόμοια. 3. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἀπαριθμῶν τὰ ἰδικά του κατορθώματα μεταξὺ αὐτῶν ἀνέφερε καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Διότι ἀφοῦ εἶπε «μὲ ὑπομονὴν πολλήν, μὲ θλίψεις, μὲ ἀνάγκας, μὲ στενοχωρίας, μὲ δαρμούς, μὲ φυλακίσεις, μὲ συνεχεῖς μετακινήσεις ποὺ δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ σταθῶμεν πουθενά, μὲ κόπους, μὲ ἀγρυπνίας, μὲ νηστείας» προσέθεσε «μὲ ἁγνότητα ἀπὸ κάθε μολυσμόν»·[108] δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε αὐτό, ἂν ἡ ἐγκράτεια ἦτο χάρισμα. Ἀλλὰ καὶ διατί σκώπτει ὅσους δὲν τὴν ἔχουν καὶ τοὺς ὀνομάζει ἀκρατεῖς; Διατί δὲ καὶ ὅποιος δὲν δίδει εἰς γάμον τὴν παρθένον του κάμνει καλύτερον; Διατί δὲ καὶ τὴν χήραν μακαρίζει περισσότερον, ἐὰν παραμείνῃ ἔτσι; Διότι, ὅπως εἶπα μόλις παραπάνω, οἱ μακαρισμοὶ καθὼς καὶ αἱ τιμωρίαι δὲν εἶναι διὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ διὰ τὰ ἔργα. Καὶ πῶς ἐπιμένει πάλιν καὶ συμβουλεύει διὰ τὰ ἴδια, ἐὰν τὸ πρᾶγμα δὲν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ ἡμᾶς καί, μετὰ ἀπὸ τὴν κλίσιν ποὺ θὰ μᾶς ἐνέπνεεν ὁ Θεός, δὲν ἐχρειάζετο καὶ ἡ ἰδική μας ἐντατικὴ προσπάθεια; Διότι, ἀφοῦ εἶπε «θέλω νὰ εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅπως εἶμαι καὶ ἐγώ, δηλαδὴ εἰς τὴν ἐγκράτειαν», πάλιν λέγει: «Λέγω δὲ εἰς τοὺς ἀγάμους καὶ τὰς χήρας, ὅτι εἶναι καλὸν εἰς αὐτούς, ἐὰν μείνουν, ὅπως μένω καὶ ἐγώ, δηλαδὴ εἰς τὴν ἐγκράτειαν».[109] Πάλιν προβάλλει τὸν ἑαυτόν του διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν. Διότι ἔχοντες τὸ παράδειγμα πλησίον καὶ τρόπον τινὰ ἰδικόν των, μετὰ μεγαλυτέρας προθυμίας θὰ ἀπετόλμων τοὺς κόπους τῆς παρθενίας. Ἂν δὲ λέγῃ πάρα πάνω «θέλω νὰ εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅπως εἶμαι ἐγώ» καὶ ἐδῶ (προσθέτει) πάλιν «εἶναι καλὸν εἰς αὐτούς, ἐὰν μείνουν, ὅπως καὶ ἐγώ» καὶ δὲν προσθέτῃ πουθενὰ τὴν αἰτίαν, μὴ ἐκπλήττεσαι. Διότι δὲν τὸ κάμνει ἀπὸ ἀλαζονείαν, ἀλλὰ διότι θεωρεῖ ἀρκετὴν ἀπολογίαν τὴν ἰδικήν του γνώμην, μὲ τὴν ὁποίαν κατώρθωσε τὸ πρᾶγμα.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΑΜΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΠΟΛΛΑΣ ΑΗΔΙΑΣ.

ΛΖ'. 1. Ἂν ὅμως κανεὶς θέλῃ νὰ μάθῃ καὶ δικαιολογίας ἂς ἐρευνήσῃ πρῶτον τὸ περὶ τούτου φρόνημα ὅλων τῶν

107. Λουκᾶ 10, 20.
108. Β' Κορινθ. 6, 4 - 6.
109. Α' Κορινθ. 7, 7 - 8.

ἀνθρώπων καὶ ἔπειτα ὅσα συμβαίνουν γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν. Διότι, ἂν καὶ οἱ νομοθέται δὲν τιμωροῦν τοὺς τοιούτους γάμους τῶν χηρευσάντων, ἀλλὰ τοὺς ἐπιτρέπουν καὶ παραχωροῦν τὴν ἄδειαν, ἐν τούτοις πολλὰ καὶ ἀπὸ πολλοὺς λέγονται ἐναντίον των εἰς τὰς οἰκίας καὶ εἰς τὴν ἀγοράν, διὰ νὰ τοὺς εἰρωνευθοῦν, νὰ τοὺς κατηγορήσουν, νὰ τοὺς ἀποστραφοῦν. Διότι ὅλοι ἀποστρέφονται αὐτοὺς ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ παραβαίνουν τὸν ὅρκον των, καὶ δὲν τολμοῦν οὔτε φίλους νὰ τοὺς κάνουν, οὔτε εἰς συμφωνίαν νὰ ἔλθουν, οὔτε νὰ τοὺς ἐμπιστευθοῦν δι' ὁ,τιδήποτε. Ἐπειδὴ ὅταν τοὺς βλέπουν νὰ λησμονοῦν τόσον εὔκολα τόσην συναναστροφήν, τόσην φιλίαν καὶ συζυγικὴν σχέσιν καὶ συμβίωσιν, τοὺς καταλαμβάνει κάποιο μούδιασμα ἀπὸ αὐτὰς τὰς σκέψεις καὶ δὲν πλησιάζουν αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους μὲ ὅλον τὸν αὐθορμητισμόν των, ὡς ἐλαφροὺς καὶ ἀλλοπροσάλλους. Καὶ δὲν τοὺς ἀποστρέφονται μόνον δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀηδίαν δι' ὅσα λαμβάνουν χώραν. 2. Διότι, εἰπέ μου, τί εἶναι περισσότερον ἄχαρι παρά, ὅταν, ὕστερα ἀπὸ τὸν πολὺν θρῆνον καὶ τὰ κλάματα καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰ ἀκτένιστα μαλλιὰ καὶ τὰ μαῦρα φορέματα, ἀκούωνται ἔξαφνα κρότοι χαρμόσυνοι καὶ ἑτοιμάζεται νυμφικὸς θάλαμος καὶ θόρυβος, ἐντελῶς ἀντίθετος πρὸς τὸν προηγούμενον, ὡσὰν νὰ παίζουν θέατρον εἰς τὴν σκηνὴν ἠθοποιοί, καὶ τὴν μίαν στιγμὴν νὰ γίνεται τοῦτο, τὴν δὲ ἄλλην τὸ ἄλλο; Ἐπειδὴ μόνον ἐκεῖ εἰς τὸ θέατρον, δύνασαι νὰ ἴδῃς τὸ ἴδιον πρόσωπον νὰ εἶναι ἄλλοτε μὲν βασιλεὺς καὶ ἄλλοτε ὁ πτωχότερος ὅλων. Τὸ ἴδιον καὶ ἐδῶ· αὐτός, ποὺ προηγουμένως δὲν ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τὸν τάφον, ἔξαφνα καμαρώνει γαμβρός. Αὐτὸς ποὺ ἐξερρίζωνε τὰ μαλλιά του ἀπὸ τὴν θλῖψιν, φέρει πάλιν εἰς τὸ ἴδιον κεφάλι στέφανον· ὁ θλιμμένος καὶ σκυθρωπός, ποὺ πολλὰς φορὰς μὲ δάκρυα ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς ἀποθανούσης συζύγου πρὸς ἐκείνους, ποὺ ἦλθαν νὰ τὸν παρηγορήσουν καὶ ποὺ διεκήρυξεν, ὅτι τοῦ εἶναι πλέον ἀβίωτος ὁ βίος, καὶ ποὺ δυσηρεστήθη μὲ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀπέτρεπαν ἀπὸ τοὺς θρήνους, αὐτὸς τώρα συχνὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοὺς ἀνθρώπους στολίζεται πάλιν καὶ ὀμορφαίνει καὶ μὲ τὰ μάτια, ποὺ ἦσαν δακρυσμένα πρωτύτερα, μὲ τὰ ἴδια τώρα τοὺς βλέπει μὲ γέλια καὶ σκορπᾷ φιλοφρονήσεις καὶ φιλιὰ μὲ τὸ ἴδιον στόμα, μὲ τὸ ὁποῖον προηγουμένως ὠρκίζετο δι' ὅλα αὐτά.

3. Καὶ τὸ θλιβερώτερον ἀπὸ ὅλα εἶναι ὁ πόλεμος ποὺ ἀρχίζει ἐναντίον τῶν παιδιῶν (διὰ τοῦ δευτέρου γάμου) ἡ λέαινα, ποὺ ἔρχεται νὰ συγκατοικήσῃ μὲ τὰς θυγατέρας·

διότι παντοῦ καὶ πάντοτε λέαινα εἶναι ἡ μητρυιά.[110] Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει ἡ καθημερινὴ φιλονεικία καὶ διαμάχη, ἀπὸ ἐδῶ ἡ παράξενη ἐκείνη καὶ ἀσυνήθιστη ζηλοτυπία ἐναντίον ἐκείνης, ποὺ δὲν ἐνοχλεῖ πλέον. Διότι οἱ ζωντανοί, ἐπὶ τέλους, καὶ φθονοῦν, καὶ φθονοῦνται, ἐνῷ πρὸς τοὺς νεκροὺς συνθηκολογοῦν ἀκόμη καὶ οἱ ἐχθροί. Αὐτὸ ὅμως δὲν συμβαίνει ἐδῶ· ἀντιθέτως κατὰ τὸν ἐκ χηρείας γάμον, ζηλοτυπεῖται τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη καὶ ἀναπτύσσεται ἀνείπωτον μῖσος ἐναντίον ἐκείνης ποὺ τὴν ἔχει σκεπάσει ὁ τάφος καὶ ἐκτοξεύονται ὕβρεις καὶ ἐμπαιγμοὶ καὶ κατηγορίαι πρὸς ἐκείνην, ποὺ ἔχει ἤδη διαλυθῆ μέσα εἰς τὴν γῆν, ἄσπονδον μῖσος πρὸς ἐκείνην, ποὺ δὲν τὴν ἔχει λυπήσει καθόλου. Τί χειρότερον ἀπὸ αὐτὸν τὸν παραλογισμὸν δύναται νὰ συμβῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὠμότητα; χωρὶς νὰ ἔχη ἀδικηθῆ καθόλου ἀπὸ τὴν ἀποθαμένην — τί λέγω δὲν ἠδικήθη; — ἐνῷ ὠφελεῖται ἀπὸ τοὺς κόπους ἐκείνης καὶ ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθά της, δὲν παύει ἡ δευτέρα σύζυγος νὰ μάχεται ἐναντίον τῆς σκιᾶς τῆς ἀποθανούσης καὶ τὴν γυναῖκα, ποὺ δὲν τὴν ἐλύπησε καθόλου καὶ ποὺ συνήθως δὲν τὴν ἔχει ἰδῆ ποτέ της, τὴν μαστιγώνει καθημερινῶς μὲ ἀμετρήτους χλευασμούς. Καὶ αὐτήν, ποὺ δὲν ὑπάρχει πλέον, τὴν ἐκδικεῖται εἰς τὸ πρόσωπον τῶν τέκνων της καὶ πολλάκις ὁπλίζει τὸν ἄνδρα ἐναντίον των, ὅπου αὐτὴ δὲν τὰ καταφέρνει.[111]

4. Ἀλλ' ὅμως ὅλ' αὐτὰ ἐθεωρήθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εὔκολα καὶ ὑποφερτά, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ ὑπομένουν τὴν τυραννίαν τῆς ἐπιθυμίας. Ἀλλὰ ἡ παρθένος δὲν κατελήφθη ἀπὸ ζάλην ἐμπρὸς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐχθρικὴν παράταξιν, οὔτε ἀπέφυγε τὴν συμπλοκήν, ποὺ θεωρεῖται ἀνυπόφορος ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἀλλὰ ἐστάθη γενναία καὶ ἀπεδέχθη τὴν μάχην μὲ τὴν φύσιν. Πῶς λοιπὸν δύναται κανεὶς ἐπαξίως νὰ τὴν θαυμάση, ὅταν οἱ μὲν ἄλλοι χρειάζωνται καὶ δεύτερον γάμον διὰ νὰ μὴ κατακαίωνται ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν ἐνῷ αὐτή, ποὺ δὲν συνῆψε οὔτε ἕνα, μένει διὰ παντὸς ἁγία καὶ ἀτραυμάτιστος; Δι' ὅλα αὐτὰ καί, ἐπάνω ἀπὸ αὐτά, διὰ τὰς ἀμοιβὰς τῆς χηρείας, ποὺ ἀναμένουν εἰς τοὺς οὐρανούς, ἔλεγεν αὐτός, ποὺ εἶχε μέσα του ὁμιλοῦντα τὸν Χριστόν. «Καλὸν εἶναι εἰς αὐτούς, ἐὰν μείνουν, ὅπως καὶ ἐγώ».[112] Δὲν ἠδυνήθης ν' ἀπέλθης εἰς τὴν ὑψίστην κορυφήν; Μὴ πέσης, τοὐλάχιστον, κάτω καὶ ἀπὸ τὴν χαμηλοτέραν. Τόσον ἡ παρθένος ἂς ὑπερτερεῖ ἀπὸ σέ, καθ' ὅσον ἐκείνην οὔτε μίαν φορὰν δὲν τὴν κατενίκησε ἡ ἐπιθυμία, ἐνῷ σέ, σὲ ἐκυρίευσε μὲν πρότερον, δὲν ἠδυνήθη ὅμως διὰ παντὸς νὰ σὲ κρατήση ὑποχείριόν της. Καὶ σὺ μὲν ἐνίκησες μετὰ τὴν ἧτταν, ἐνῷ ἐκείνη ἔχει τὴν νίκην καθαρὰν ἀπὸ πᾶσαν ἧτταν καὶ ἐνῷ συναντᾶται μαζί σου κατὰ τὸ τέλος, ὑπερέχει μόνον κατὰ τὴν ἀρχήν.

110. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ ἀναγνώστης θὰ θαυμάση ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ὑψίστην ἠθικὴν ἀντίληψιν, ποὺ εἶχε διὰ τὸν γάμον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὥστε νὰ θεωρῆ τὸν δεύτερον γάμον ἀσύστολον παραβίασιν τῆς ἱερότητος τοῦ μυστηρίου· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ τὴν βαθυτάτην ἐπίδρασιν, ποὺ ἤσκησαν ἐπὶ τῆς ψυχῆς του ὁ ἡρωϊσμὸς τῆς χηρείας τῆς Μητρός του, ἡ ὁποία μετὰ γενναιότητος ὑπέμεινεν «τὴν σιδηρᾶν κάμινον» τῆς χηρείας, ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ταθνεῶτος Σεκούνδου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸ ἀπορφανισθὲν τέκνον της.

111. Νὰ καὶ μία ἀκόμη ἀπόδειξις τῆς ἀνυπερβλήτου ἁγιοπατερικῆς σοφίας· ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπιχειρεῖ μίαν ἀρκετὰ ἐπιτυχημένην ψυχολογικὴν ἀνατομίαν τῆς μητρυιᾶς. Ἀναρίθμητα καὶ τραγικὰ τὰ θύματα τῆς μητρυιᾶς. Ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ἐξαιρέσεις ἐναρέτων γυναικῶν, ποὺ ὡς σύζυγοι ἐν χηρείᾳ ἀνδρῶν, ἐμεγάλωσαν μετὰ πρωτοφανοῦς στοργῆς τὰ ξένα τέκνα. Πρόκειται ὅμως περὶ σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων.

ΔΙΑΤΙ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΕΙΣ ΜΕΝ ΤΟΥΣ ΥΠΑΝΔΡΕΥΜΕΝΟΥΣ ΔΙΔΕΙ ΠΟΛΛΗΝ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑΝ, ΕΝΩ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΟΝ (ΚΑΛΟΓΡΑΙΑΝ) ΔΕΝ ΤΗΝ ΞΕΚΟΥΡΑΖΕΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΟΠΟΥΣ.

ΛΗ'. 1. Εἰς τοὺς ἐγγάμους λοιπὸν προσφέρει μεγάλην παρηγορίαν, ὥστε νὰ μὴ ἀποστερῆ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἕνας τὸ ἤθελε, μήτε ἡ ἀπὸ συμφώνου ἀποχὴ νὰ παρατείνεται πολύ. Ἐπέτρεψεν ἀκόμη καὶ δεύτερον γάμον, ἐὰν θέλουν, διὰ νὰ μὴ φλέγωνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν. Ἐνῷ εἰς αὐτοὺς ποὺ παρθενεύουν δὲν ἔδωσε καμμίαν τοιαύτην παρηγορίαν· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐγγάμους ἀφοῦ τοὺς ἀνακουφίση δι' ὀλίγον, πάλιν τοὺς θέτει ὑπὸ δοκιμασίαν, ἐνῷ τὴν παρθένον δὲν τῆς ἐπιτρέπει οὔτε ὀλίγον νὰ ἀναπνεύση, ἀλλὰ τὴν ἀφήνει νὰ μάχεται ὀρθία διαρκῶς καὶ νὰ κτυπιέται ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας, χωρὶς νὰ τῆς δίδη τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνάψη καὶ μίαν σύντομον ἀνακωχήν. Διατί τάχα δὲν εἶπε καὶ εἰς αὐτήν· «Ἐὰν δὲν ἐγκρατεύεται, ἂς ἔλθη εἰς γάμον;». Διότι οὔτε πρὸς τὸν ἀθλητήν, ἀφοῦ ἀποβάλη τὰ φορέματά του καὶ ἀλειφθῆ καὶ εἰσέλθη εἰς τὸ στάδιον καὶ σκονισθῆ, δύναταί τις νὰ εἴπη: «Ἀναχώρησε, ἀπόφυγε τὸν ἀντίπαλον»· ἀνάγκη πλέον νὰ συμβῆ τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο, ἢ νὰ στεφανωθῆ ἢ νὰ φύγη νικημένος καὶ ἐντροπιασμένος. Διότι εἰς μὲν τὸ γυμναστήριον καὶ τὴν παλαίστραν, ὅπου ἡ ἄσκησις διεξάγεται μὲ γνωστοὺς καὶ συμπλέκεται ὁ ἀθλητὴς μὲ φίλους, φαινομενικὰ ἀντιπάλους, εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν του νὰ κοπιάση ἢ νὰ μὴ κοπιάση· ὅταν ὅμως ἐγγραφῆ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀθλητῶν, ποὺ

112. Α' Κορινθ. 7, 8.

πρόκειται νὰ ἀγωνισθοῦν, καὶ συγκεντρωθῆ τὸ πλῆθος τῶν φιλάθλων καὶ παρίσταται ὁ ἀγωνοθέτης καὶ οἱ θεαταὶ καταλάβουν τὰς θέσεις των καὶ εἰσέλθη εἰς τὸν στῖβον ὁ ἀντίπαλος καὶ ἀντιπαραταχθῆ, ὁ νόμος πλέον τῶν ἀγώνων τοῦ ἔχει ἀφαιρέσει αὐτὴν τὴν δυνατότητα 2. Καὶ εἰς τὴν παρθένον, λοιπόν, καθ' ὃν χρόνον σκέπτεται, ἂν πρέπη νὰ ὑπανδρευθῆ ἢ ὄχι, ὁ γάμος εἶναι ἀκίνδυνος· ἀφοῦ ὅμως ἔχη κάμει τὴν ἐκλογήν της καὶ ἔχει ἐγγραφῆ εἰς τὸν κατάλογον τῶν καλογραιῶν, ἔχει ἤδη εἰσέλθει εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐγκρατείας διὰ ν' ἀγωνισθῆ. Ποῖος θὰ τολμήση λοιπόν, ὅταν ἤδη τὸ θέατρον ἔχει ἑτοιμασθῆ καὶ θεωροῦν μὲν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι καὶ εἶναι ἀγωνοθέτης ὁ Χριστός, ὁ δὲ διάβολος μαίνεται καὶ φρουμάζει καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ συμπλακῆ εἰς τὴν πάλην εἰς τὸ μέσον τοῦ στίβου, ποῖος λοιπὸν θὰ τολμήση νὰ προχωρήση εἰς τὸ μέσον καὶ νὰ εἴπη: «Ἀπόφυγε τὸν ἐχθρόν, ὑποχώρησε πρὸ τῶν κόπων, μὴ ἐπιχειρήσης νὰ τὸν συλλάβης, μὴ νικήσης οὔτε νὰ πατήσης τὸν ἀντίπαλον, ἀλλὰ παραχώρησε εἰς αὐτὸν τὴν νίκην;». 3. Καὶ τί λέγω πρὸς τὰς παρθένους; Πρὸς τὰς χήρας δὲν δύναται κανεὶς νὰ τολμήση νὰ ὑψώση τὴν ἰδίαν κραυγήν, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς λέγει ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ λόγια: «Ὅταν καταληφθοῦν ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν ἀφανίζεται ἡ ἀγάπη των πρὸς τὸν Χριστόν, καὶ θελήσουν νὰ ἔλθουν εἰς γάμον, ἔχουν κατάκρισιν καὶ καταδίκην, διότι κατεφρόνησαν τὴν πρώτην των ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ παρέμενον πισταὶ καὶ ἀφωσιωμέναι εἰς τὸν Χριστόν».[113]

ΕΙΣ ΠΟΙΑΝ ΧΗΡΑΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΟΙΑΝ ΠΑΡΘΕΝΟΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΝΑ ΥΠΑΝΔΡΕΥΩΝΤΑΙ.

ΛΘ΄. 1. Καὶ ὅμως αὐτὸς συνιστᾶ: «Λέγω δὲ εἰς τοὺς ἀγάμους καὶ εἰς τὰς χήρας, ὅτι εἶναι καλὸν εἰς αὐτούς, ἐὰν μείνουν, καθὼς καὶ ἐγώ. Ἐὰν ὅμως δὲν ἐγκρατεύωνται, ἂς ἔλθουν εἰς γάμον». Καὶ πάλιν: «Ἐὰν ἀποθάνη ὁ ἄνδρας της, εἶναι ἐλευθέρα νὰ ὑπανδρευθῆ μὲ ὅποιον θέλει, ἀρκεῖ μόνον ὁ γάμος της νὰ γίνη σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου».[114] Πῶς λοιπόν, ἀφοῦ τὴν ἀφήνει ἐλευθέραν νὰ ὑπανδρευθῆ, ἀπὸ τὴν ἄλλην τὴν τιμωρεῖ, καὶ τὸν γάμον ποὺ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, τὸν κατακρίνει ὡς γινόμενον παρανόμως;

Μὴ φοβηθῆς, δὲν ἐννοεῖ αὐτὸν τὸν γάμον, ἀλλὰ ἄλλον. Καθὼς ἀκριβῶς, ὅταν λέγη «ἐὰν ἡ ἄγαμος κόρη ἔλθη εἰς γάμον, δὲν ἡμάρτησε»,[115] δὲν ὁμιλεῖ δι' ἐκείνην ποὺ ἠρνήθη, χάριν τῆς ἐγκρατείας, τὸν γάμον (διότι εἶναι εἰς ὅλους φανερόν, ὅτι αὐτὴ ἡμάρτησε καὶ μάλιστα ἁμαρτίαν ἀσυγχώρητον)· ἀλλὰ τὸ λέγει διὰ τὴν ἄγαμον κόρην, ἡ ὁποία ὅμως ἀκόμη δὲν ἀπεφάσισεν, ἂν θὰ ἀκολουθήση τὸν γάμον ἢ τὴν παρθενίαν, ἀλλὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν μέσην αὐτῶν τῶν λογισμῶν· ἔτσι καὶ ἐδῶ χήραν ἐννοεῖ τὴν γυναῖκα ποὺ ἁπλῶς δὲν ἔχει ἄνδρα καὶ δὲν ἔχει λάβει ἤδη μίαν συγκεκριμένην ἀπόφασιν, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη ἐλευθέρα νὰ ἐκλέξη καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο. Ἐκεῖ ὅμως ἐννοεῖ ἐκείνην, ποὺ δὲν ἔχει πλέον τὴν ἐξουσίαν νὰ συνάψη πάλιν γάμον μὲ ἄλλον νυμφίον, ἀλλὰ ἔχει εἰσέλθει μὲ τὴν θέλησίν της εἰς τὸν στῖβον διὰ νὰ ἀποδυθῆ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐγκρατείας. 2. Διότι εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι χήρα καὶ νὰ μὴ κατατάσσεται εἰς τὴν τάξιν τῶν καθιερωμένων χηρῶν, ὅταν δὲν ἔχη ἀποδεχθῆ ἀκόμη αὐτὸ τὸ ἀξίωμα. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει: «Χήρα ἂς κατατάσσεται εἰς τὴν τάξιν τῶν χηρῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι μικροτέρα τῶν ἑξήντα ἐτῶν καὶ ἐφ' ὅσον ὑπῆρξε σύζυγος ἑνὸς ἀνδρός».[116] Αὐτὴν λοιπὸν ποὺ εἶναι ἁπλῶς χήρα τὴν ἀφήνει νὰ ὑπανδρευθῆ, ἂν θέλη· ἐκείνην ὅμως ποὺ ὑπεσχέθη εἰς τὸν Θεὸν νὰ μείνη διὰ παντὸς χήρα καὶ ἔπειτα ὑπανδρεύθη, τὴν καταδικάζει σφοδρῶς, ὅτι ἠθέτησε τὴν συμφωνίαν, ποὺ ἔκαμε μὲ τὸν Θεόν.[117] Δὲν ἐννοεῖ λοιπὸν αὐτάς, ἀλλ' ἐκείνας, ὅταν λέγη: «Ἐὰν ὅμως δὲν ἐγκρατεύωνται, ἂς ἔλθουν εἰς γάμον. Διότι προτιμότερον εἶναι νὰ ἔλθη κανεὶς εἰς γάμον παρὰ νὰ φλέγεται ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας».[118]

Βλέπεις, ὅτι πουθενὰ δὲν θαυμάζεται καθ' ἑαυτὸν ὁ γάμος, ἀλλὰ θεωρεῖται ἀναγκαῖος διὰ τὰς πορνείας, διὰ τὸν πειρασμὸν καὶ διὰ τὴν ἀκρασίαν; Διότι ὅλ' αὐτὰ προηγουμένως τὰ ἀνέφερε· ἐδῶ δέ, ἐπειδὴ τοὺς ἐκέντισε σφοδρῶς μὲ τοὺς ὀνειδισμούς, χρησιμοποιεῖ ἠπιωτέρας λέξεις καὶ ἀποκαλεῖ τὸ ἴδιον πρᾶγμα ὀνομάζων αὐτὸ ἐμπρησμὸν καὶ φλόγα. 3. Ἂν καὶ οὔτε ἐδῶ παρέλειψε νὰ περάση ὁ λόγος, χωρὶς νὰ κεντήση τὸν ἀκροατήν. Διότι δὲν εἶπε (ἂς

113. Α΄ Τιμ. 5, 11 - 12.
114. Α΄ Κορινθ. 7, 8. 9. 39.

115. Α΄ Κορινθ. 7, 28.
116. Α΄ Τιμ. 5, 9.
117. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶχε μίαν ὀργάνωσιν. Εἰς τὴν ὀργάνωσιν αὐτὴν αἱ χηρεύουσαι γυναῖκες ἀπετέλουν ἰδίαν τάξιν, ὅπως αἱ διακόνισσαι. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἠκολούθησε τὴν ὀργάνωσιν αὐτήν. Περίφημος συνεργάτις τοῦ ἁγιωτάτου ἀνδρός, εἰς τὸ κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, ἀνεδείχθη ἡ χήρα Ὀλυμπιάς.
118. Α΄ Κορινθ. 7, 9.

ὑπανδρεύωνται) «ἐὰν ἀναγκάζωνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν, ἐὰν γυροφέρνουν, ἐὰν δὲν δύνανται· δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ποὺ ἁρμόζουν εἰς τοὺς πάσχοντας καὶ ἀξίους συγγνώμης· ἀλλὰ τί εἶπε; «Ἐὰν δὲν ἐγκρατεύωνται», φράσις ποὺ ἁρμόζει εἰς ἐκείνους ποὺ δὲν θέλουν νὰ κοπιάζουν καὶ νὰ ἐνεργοῦν κατὰ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἀπὸ ραθυμίαν. Δεικνύει δηλαδή, ὅτι ἐνῷ εἶναι εἰς τὸ χέρι των τὸ πρᾶγμα, δὲν τὸ κατορθώνουν, διότι δὲν θέλουν νὰ ὑποβληθοῦν εἰς κόπους. Ἀλλ' ὅμως οὔτε πάλιν τοὺς τιμωρεῖ, οὔτε τοὺς κηρύσσει ἐνόχους, ἀλλὰ μόνον ἀφοῦ τοὺς ἀπεστέρησεν ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους, τὴν σφοδρότητα τῆς ἐπικρίσεως τὴν περιορίζει εἰς τοὺς λόγους, χωρὶς νὰ κάνῃ πουθενὰ λόγον διὰ τὴν γέννησιν τέκνων, ποὺ εἶναι ἡ πλέον εὐπρόσωπος καὶ ἀξιοσέβαστος πρόφασις τοῦ γάμου, ἀλλὰ ἀπεναντίας ὁμιλεῖ διὰ πύρωσιν καὶ ἀκρασίαν καὶ διὰ πορνείας καὶ σατανικὸν πειρασμὸν καὶ συγχωρεῖ τὸν γάμον μόνον διὰ νὰ μὴ γίνωνται αὐτά.

4. Καὶ τί μὲ ταῦτα; θὰ εἴπῃ. Ἐφ' ὅσον μᾶς ἀπαλλάσσει δι' αὐτὸ ἀπὸ κάθε τιμωρίαν, εὐκόλως θὰ ὑποφέρωμεν πᾶσαν κατάκρισιν καὶ πάντα ὀνειδισμόν· ἀρκεῖ νὰ δυνάμεθα νὰ ἱκανοποιούμεθα καὶ νὰ ἀπολαύωμεν συνεχῶς τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν.

Τί λοιπὸν φίλε μου ἂν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τρυφῶμεν καὶ νὰ ἀπολαμβάνωμεν τὴν ζωήν, θὰ καρπονώμεθα μόνον τὸν ὀνειδισμόν; Καὶ πῶς, λέγει, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ζῶμεν μὲ τὰς ἀπολαύσεις, ἐφ' ὅσον ὁ Παῦλος λέγει «ἐὰν ὅμως δὲν ἐγκρατεύωνται, ἂς ἔλθουν εἰς γάμον;». Ναί, ἀλλὰ ἄκουσε καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ Παύλου.

5. Ἔμαθες ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ ἔλθῃ κανεὶς εἰς γάμον παρὰ νὰ φλογίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν· ἀπεδέχθης τὸ εὐχάριστον, ἐπήνεσες τὴν ἄδειαν, ἐθαύμασες τὸν Ἀπόστολον διὰ τὴν συγκατάβασίν του· ἀλλὰ μὴ σταματήσῃς ἕως ἐδῶ, νὰ δεχθῇς καὶ τὰ ἑπόμενα· διότι καὶ τὰ δύο παραγγέλματα εἶναι τοῦ ἰδίου. Τί λέγει, λοιπόν, ἐν συνεχείᾳ; «Εἰς ἐκείνους δὲ ποὺ ἔχουν ἔλθει εἰς γάμον, παραγγέλλω ὄχι ἐγώ, ἀλλὰ ὁ Κύριος, ἡ γυναῖκα νὰ μὴ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της· ἐὰν δὲ συμβῇ νὰ χωρισθῇ, ἂς μείνῃ ἄγαμος, ἢ ἂς συμφιλιωθῇ μὲ τὸν ἄνδρα της. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνδρας νὰ μὴ ἀφήνῃ τὴν γυναῖκα του».[119]

119. Α' Κορινθ. 7, 10-11.

Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟΣ.

Μ'. 1. Τί γίνεται ὅμως, ἐὰν ὁ ἄνδρας εἶναι ἥσυχος, ἡ δὲ σύζυγος μοχθηρά, κακόγλωσση, φλύαρη, σπάταλη, πρᾶγμα ποὺ εἶναι κοινὸν ἐλάττωμα ὅλων τῶν γυναικῶν, γεμάτη ἀπὸ πολλὰς ἄλλας κακίας, πῶς θὰ ὑποφέρῃ αὐτὴν τὴν καθημερινὴν ἀηδίαν ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος, τὴν ἀλαζονείαν, καὶ τὴν ἀδιαντροπίαν της; Τί θὰ συμβῇ πάλιν, ἂν τοὐναντίον αὐτὴ μὲν εἶναι κοσμία καὶ ἥσυχος, ἐκεῖνος δὲ εἶναι θρασύς, ὑπερήφανος, ἀπότομος, φαντασμένος πολὺ ἀπὸ τὰ χρήματα, ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἐλευθέραν σύζυγόν του τὴν ἔχει ὡς δούλην, καὶ ἀπέναντί της συμπεριφέρεται μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ποὺ συμπεριφέρεται καὶ πρὸς τὰς ὑπηρετρίας του, πῶς τότε θὰ ὑποφέρῃ ἡ σύζυγος αὐτὴν τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν βιαιότητα; Καὶ τί θὰ συμβῇ, ἂν συνεχῶς τὴν ἀποστρέφεται καὶ ἐπιμένῃ διὰ παντὸς εἰς αὐτὴν τὴν συμπεριφοράν του;

Νὰ ὑποφέρῃς, λέγει, ὅλην αὐτὴν τὴν δουλείαν· διότι, ὅταν ἀποθάνῃ, τότε μόνον θὰ εἶσαι ἐλευθέρα. Ἐν ὅσῳ ὅμως θὰ ζῇ κατ' ἀνάγκην ἓν ἐκ τῶν δύο, θὰ κάμνῃς· ἢ δηλαδὴ θὰ τὸν διαπλάσσῃς μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ θὰ τὸν καλυτερεύσῃς, ἢ ἐὰν τοῦτο ἀποδειχθῇ ἀδύνατον, θὰ ὑπομένῃς μὲ γενναιότητα αὐτὸν τὸν ἀκήρυκτον πόλεμον καὶ τὴν ἀσυνθηκολόγητον παντοτεινὴν μάχην.

2. Καὶ παρὰ πάνω μὲν ἔλεγε «ἂς μὴ ἀποστερῇ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἐκτὸς ἐὰν πράττετε τοῦτο ἀπὸ συμφώνου προσκαίρως». Ἐδῶ ὅμως καὶ ὅταν ἀκόμη χωρισθῇ καὶ παρὰ τὴν θέλησίν της, τὴν προστάσσει νὰ ἐγκρατεύεται τοῦ λοιποῦ. Διότι, λέγει «ἂς μένῃ ἄγαμος ἢ ἂς συμφιλιωθῇ πρὸς τὸν ἄνδρα της».[120] Βλέπεις, πῶς ἔχει ἀποκλεισθῇ μεταξὺ δύο πολέμων; Ἢ δηλαδὴ πρέπει νὰ ὑπομένῃ τὴν σφοδρότητα τῆς ἐπιθυμίας ἤ, ἄν, δὲν τὸ θέλῃ αὐτό, πρέπει νὰ κολακεύῃ τὸν τύραννόν της καὶ νὰ δίδεται εἰς ἐκεῖνον νὰ τὴν κάνῃ ὅ,τι θέλει, εἴτε νὰ τὴν κτυπᾷ περισσότερον ἢ νὰ τὴν περιλούζῃ μὲ ὕβρεις ἢ νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τὴν καταφρόνησιν τῶν ὑπηρετῶν, εἴτε ἄλλο παρόμοιον. 3. Διότι οἱ ἄνδρες μηχανεύονται πολλοὺς τρόπους, ὅταν θέλουν νὰ τιμωροῦν τὰς γυναῖκας των. Ἐὰν πάλιν δὲν θέλῃ νὰ τὰ ὑποφέρῃ, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀσκῇ τὴν ἄκαρπον ἐγκράτειαν. Καὶ λέγω τὴν ἄκαρπον, ἐπειδὴ δὲν στηρίζεται εἰς τὴν ἁρμόζουσαν ὑπόσχεσιν· διότι δὲν γίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἁγιωσύνης, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὀργὴν πρὸς τὸν ἄνδρα. «Ἂς

120. Α' Κορινθ. 7, 11.

μείνῃ» —λέγει— «ἄγαμος ἤ, ἂς συμφιλιωθῇ μὲ τὸν ἄνδρα». Τί θὰ γίνῃ λοιπὸν ἂν δὲν θέλῃ νὰ συμφιλιωθῇ ποτέ; Ἔχει δευτέραν λύσιν καὶ δυνατότητα λυτρώσεως. Ποίαν; Περίμενε τὸν θάνατόν του.

4. Διότι ὅπως ἡ παρθένος δὲν ἐπιτρέπεται ποτὲ νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, ἐπειδὴ ζῇ πάντα ὁ Νυμφίος της καὶ εἶναι ἀθάνατος, οὕτως ἡ ἔγγαμος τότε μόνον δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς νέον γάμον, ὅταν ὁ ἄνδρας της ἀποθάνῃ. Διότι, ἐὰν ἐπετρέπετο καὶ ἐνῷ ἀκόμη ζῇ ὁ ἄνδρας της, αὐτὴ νὰ μεταπηδᾷ ἀπὸ τὸν πρῶτον εἰς ἄλλον ἄνδρα καὶ πάλιν εἰς τρίτον, τότε τί ἐχρειάζετο πλέον ὁ γάμος, ὅταν οἱ ἄνδρες θὰ ἐχρησιμοποίουν ἀδιακρίτως τὰς γυναῖκας των καὶ γενικὰ ὅλοι θὰ ἀνεμιγνύοντο σαρκικὰ μὲ ὅλας; Καὶ πῶς δὲν θὰ κατεστρέφετο καὶ εἰς τὰ ἀνδρόγυνα ἡ ἀμοιβαία συζυγικὴ ἕλξις, ὅταν σήμερον ὁ ἕνας αὔριον ὁ ἄλλος καὶ πάλιν ἄλλος ἐπήγαινε μὲ τὴν ἰδίαν γυναῖκα (ὡς νὰ ἦτο κοινή);[191] Δικαίως λοιπὸν ὁ κύριος αὐτὸ τὸ ὠνόμασε μοιχείαν.

ΔΙΑΤΙ Ο ΘΕΟΣ ΕΠΕΤΡΕΨΕΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΝΑ ΔΙΔΟΥΝ ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΩΝ.

ΜΑ΄. 1. Ἀλλὰ πῶς ἐπέτρεψε τοῦτο εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Διὰ τὴν σκληροκαρδίαν, τὴν ἀπανθρωπίαν των καὶ διὰ νὰ μὴ γεμίζουν τὰς οἰκίας των ἀπὸ συγγενικὰ αἵματα. Διότι τί ἦτο προτιμότερον, εἰπέ μου, ἡ γυναῖκα ποὺ ἐμισήθη νὰ ἐκδιωχθῇ ἢ νὰ σφαγῇ ἐντὸς τῆς οἰκίας; Διότι αὐτὸ θὰ ἔκαμναν, ἐὰν δὲν τοὺς ἐπετρέπετο νὰ τὴν ἐκδιώξουν. Διὰ τοῦτο λέγει «ἐὰν μισῇς τὴν γυναῖκα σου, νὰ τὴν ἀποπέμψῃς».[192] Ὅταν δὲ συζητῇ μὲ τοὺς ἐπιεικεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐπιτρέπει οὔτε νὰ ὀργίζωνται, τί λέγει; «Ἐὰν δὲ χωρισθῇ, ἂς μείνῃ ἄγαμος».[193] Βλέπεις λοιπὸν τὸν καταναγκασμόν, τὴν ἀπαραίτητον δουλείαν, τὸν δεσμὸν τοῦ γάμου, ποὺ περιβάλλει καὶ τοὺς δύο; Διότι, πράγματι, ὁ

191. Ἐνταῦθα ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ὑπεραμύνεται τοῦ ἀδιαλύτου τοῦ γάμου. Παρατηρεῖ δὲ ὅτι ἡ δυνατότης διασπάσεως τοῦ γάμου καταστρέφει τὴν ἀμοιβαίαν συζυγικὴν ἕλξιν, δηλαδὴ αὐτὴν ταύτην τὴν ψυχολογικὴν θέσιν τοῦ γάμου καὶ συντρίβει τὴν ἠθικὴν προσωπικότητα τῆς γυναικός, ἥτις καταντᾷ νὰ εἶναι «σήμερον μὲν τούτου, αὔριον δὲ ἐκείνου, καὶ πάλιν ἄλλων», δηλαδὴ κοινὴ καὶ ἑταίρα.

192. Πρόκειται περὶ συνοπτικῆς ἀποδόσεως τοῦ χωρίου τοῦ Δευτερονομίου 24, 1: «Ἐὰν δέ τις λάβῃ γυναῖκα καὶ συνοικήσῃ αὐτῇ, καὶ ἔσται ἐὰν μὴ εὕρῃ χάριν ἐναντίον αὐτοῦ, ὅτι εὗρεν ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα, καὶ γράψει αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου καὶ δώσει εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς καὶ ἐξαποστελεῖ αὐτὴν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ».

193. Α΄ Κορινθ. 7, 11.

γάμος εἶναι δεσμός, ὄχι μόνον λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν φροντίδων, οὔτε διὰ τὰς καθημερινὰς λύπας, ἀλλὰ διότι ἀναγκάζει τοὺς συζύγους νὰ ὑπακούουν ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον βαρύτερον καὶ ἀπὸ κάθε δοῦλον. 2. «Ὁ ἄνδρας, λέγει ἂς εἶναι ἐξουσιαστὴς τῆς γυναικός».[194] Καὶ ποῖον εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ αὐτὴν τὴν δεσποτείαν τοῦ ἀνδρός; Ἀφοῦ αὐτὸν τὸν κάμνει πάλιν δοῦλον τῆς ἐξουσιαζομένης, ἐπινοήσας μίαν παράδοξον ἀντιστάθμισιν δουλείας. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ πόδια τῶν φυγάδων ἔχουν δεθῇ τὸ καθένα χωριστά, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἔχουν δεθῇ καὶ τὰ δύο μαζὶ μὲ μίαν μικρὰν ἁλυσίδα, ποὺ συνδέεται καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα μὲ τὰ δεσμά, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ βαδίζουν ἐλεύθερα, ἐπειδὴ τὸ ἕνα ἀναγκάζεται νὰ ἀκολουθῇ τὸ ἄλλο. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν συζύγων ἔχουν μὲν καὶ τὰς ἰδιαιτέρας των φροντίδας, καταπιέζονται ὅμως καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀμοιβαίου δεσμοῦ, ποὺ τοὺς πνίγει χειρότερα ἀπὸ ὁποιανδήποτε ἁλυσίδα καὶ ἀφαιρεῖ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τῶν δύο, ἐπειδὴ δὲν ἔδωσε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ἕνα διὰ παντός, ἀλλὰ τὴν διεμοίρασεν καὶ εἰς τὸν ἕνα καὶ εἰς τὸν ἄλλον.[195] Ποῦ εἶναι λοιπὸν αὐτοί, ποὺ εἶναι ἕτοιμοι νὰ ὑπομείνουν κάθε μορφῆς καταδίκην διὰ τὴν παρηγορίαν τῆς ἡδονῆς;

3. Διότι δὲν ἀκρωτηριάζεται καὶ ὀλίγον ἡ ἡδονή, ὅταν συχνὰ ἐξοδεύεται ἀρκετὸς χρόνος εἰς τὰς μεταξὺ τῶν φιλονεικίας καὶ δυσαρεσκείας. Καὶ αὐτὴ ἡ δουλεία, ποὺ ὑποχρεώνει τὸν ἕνα νὰ ὑπομένῃ, παρὰ τὴν θέλησίν του, τὴν μοχθηρίαν τοῦ ἄλλου, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπισκιάσῃ ὅλην τὴν αἰσθησιακὴν τρυφερότητα. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος ἐκεῖνος πρῶτον μὲν ἀνέστειλε τὴν ὁρμὴν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν μὲ ἐλεγκτικοὺς λόγους περὶ πορνειῶν καὶ ἀκρασίας καὶ φλογώσεων ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν. Ἀλλὰ μόλις ἀντελήφθη, ὅτι ὁ ἐλεγκτικὸς λόγος ἐφάνη εἰς τοὺς πολλοὺς ἀσήμαντος, προσέθεσε διὰ νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀκόμη ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἠναγκάσθησαν νὰ εἴπουν «τότε δὲν συμφέρει νὰ ὑπανδρεύεται καινείς».[196] Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐγγάμων εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ δὲν τὸ προτείνει αὐτὸ ὑπὸ μορφὴν παραινέσεως καὶ συμβουλῆς, ἀλλὰ ὡς ὑποχρεωτικὴν προσταγὴν καὶ ἐντολήν. Τὸ νὰ ἔλθωμεν εἰς γάμον ἢ νὰ μὴ

194. Γενέσ. 3, 16.

195. Ἐξαίρεται ἐνταῦθα, ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, καίτοι ἀρνητικῶς, ἡ ἐν τῷ γάμῳ ἰσοτιμία τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός.

196. Ματθ. 19, 10.

ἔλθωμεν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας· τὰ μετὰ τὸν γάμον ὅμως δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε ὄχι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποφέρωμεν τὴν δουλείαν.

4. Διατί ἆρά γε; Διότι ἐπροτιμήσαμεν αὐτὴν τὴν ὁδὸν ὄχι ἀπὸ ἄγνοιαν, ἀλλὰ θεληματικῶς ὑπεβλήθημεν εἰς αὐτὸν τὸν ζυγόν, γνωρίζοντες πολὺ καλὰ τὰ δικαιώματα αὐτῆς καὶ τοὺς νόμους. Κατόπιν, ἀφοῦ ὡμίλησε δι' ἐκείνας, ποὺ ἔχουν ἀπίστους συζύγους καὶ ἀνέλυσε μὲ ἀκρίβειαν τὰς ἐκ τοῦ γάμου ὑποχρεώσεις καὶ παρενέβαλε τὸν λόγον διὰ τοὺς δούλους καὶ ἀφοῦ παρηγόρησεν αὐτοὺς ἀρκετὰ διὰ νὰ μὴ περιορίσουν τὴν πνευματικὴν εὐγένειαν ἕνεκα αὐτῆς τῆς δουλείας, μεταβαίνει κατόπιν εἰς τὸν λόγον τῆς παρθενίας, ἕνα θέμα ποὺ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τὸν πονοῦσε καὶ ἔσπευδε νὰ τὸ μεταδώση, τὸ ἐγέννησε δὲ τώρα, διότι δὲν ἄντεξε νὰ τὸ ἀποσιωπήση οὔτε κατὰ τὴν ὁμιλίαν του περὶ γάμου. 5. Συντόμως βεβαίως καὶ συμπτωματικῶς, ἀλλ' ὅμως παρενέβαλε αὐτὸ καὶ εἰς ἐκείνην τὴν συμβουλήν. Καὶ μὲ τὴν θαυμασίαν αὐτὴν μέθοδον, ἀφοῦ προεγύμνασε τὴν ἀκοὴν καὶ προετοίμασε τὴν σκέψιν των, εἰσέρχεται πλέον ἄριστα εἰς τὸ περὶ παρθενίας θέμα. Μετὰ λοιπὸν ἀπὸ τὴν συμβουλὴν πρὸς τοὺς δούλους («Ἔχετε ἐξαγορασθῆ ἀπὸ τὸν Κύριον μὲ τίμημα ἀνεκτίμητον» — λέγει — «μὴ γίνεσθε δοῦλοι τῶν ἀνθρώπων»[127]), ἀφοῦ μᾶς ὑπενθύμισε τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Κυρίου καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐσήκωσε καὶ ἀνύψωσε τὰς διανοίας ὅλων ἕως τὸν οὐρανόν, τότε καὶ περὶ παρθενίας ὁμιλεῖ μὲ τοὺς ἑξῆς λόγους: «Διὰ δὲ τὰς παρθένους δὲν ἔχω ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· δίδω μόνον γνώμην σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἔχω ἐλεηθῆ ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ νὰ εἶμαι διδάσκαλός σας ἀξιόπιστος».[128] Ἂν καὶ διὰ τοὺς πιστοὺς συζύγους, ποὺ ἔχουν νυμφευθῆ μὲ γυναῖκας ἀπίστους, χωρὶς νὰ ἔχῃς (ὦ Παῦλε) θείαν ἐντολὴν μὲ πολὺ κῦρος ἐνομοθέτησες γράφων τὰ ἑξῆς: «Εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς ἐγγάμους ἐγὼ λέγω, ὡς Ἀπόστολος, καὶ ὄχι κατ' εὐθεῖαν ὁ Κύριος· ἂν κανένας ἀδελφὸς Χριστιανὸς ἔχει γυναῖκα ἄπιστον, ποὺ τὴν ἐπῆρε πρὶν νὰ πιστεύσῃ καὶ αὐτός, δέχεται δὲ μὲ προθυμίαν νὰ κατοικῇ μαζί του, ἂς μὴ τὴν διώξῃ».[129] 6. Διατί λοιπὸν δὲν ἀποφαίνεσαι μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ διὰ τὰς παρθένους; Διότι περὶ αὐτοῦ ὁ Χριστὸς φανερῶς ἐθεσμοθέτησε, ἐμποδίζων τὸ πρᾶγμα νὰ λάβῃ τὴν μορφὴν ὑποχρεωτικῆς ἐντολῆς. Διότι τό· «ὁποι-

127. Α' Κορινθ. 7, 23.
128. Α' Κορινθ. 7, 25.
129. Α' Κορινθ. 7, 12.

ος ἠμπορεῖ νὰ παραδεχθῆ καὶ νὰ βάλῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν λόγον αὐτὸν τῆς ἁγνότητος, ἂς προχωρήσῃ»[130] ἀφήνει τὸν ἀκροατὴν ἐλεύθερον νὰ ἐκλέξῃ. Ὁμιλῶν μὲν διὰ τὴν ἐγκράτειαν λέγει: «Θέλω νὰ εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅπως εἶμαι καὶ ἐγώ»[131] δηλαδὴ νὰ ἐγκρατεύωνται. Καὶ πάλιν: «Λέγω δὲ εἰς τοὺς ἀγάμους καὶ τὰς χήρας, ὅτι εἶναι καλὸν εἰς αὐτούς, ἐὰν μείνουν, ὅπως μένω καὶ ἐγώ».[132] Εἰς δὲ τοὺς λόγους διὰ τὴν παρθενίαν πουθενὰ δὲν ἐπρόβαλε τὸν ἑαυτόν του. Δι' αὐτὸ καὶ πολὺ μετριοπαθῶς καὶ μὲ πολλὴν ἐπιφύλαξιν ὁμιλεῖ· διότι οὔτε ὁ ἴδιος δὲν εἶχε κατορθώσει τὸ πρᾶγμα.[133] Δὲν ἔχω, λέγει, πρόσταγμα.

7. Ἀφοῦ πρῶτον ἐπρόταξε τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς καὶ ἐξησφάλισε τὴν καλὴν γνώμην τοῦ ἀκροατοῦ, τότε ἐπροχώρησε πρὸς τὴν συμβουλήν. Διότι ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τῆς παρθενίας καὶ μόνον νὰ λεχθῇ, ἀμέσως παρουσιάζει τὸν πολὺν κόπον, μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι συνυφασμένη, διὰ τοῦτο δὲν ἔσπευσεν ἀμέσως εἰς τὴν συμβουλήν, ἀλλὰ ἀφοῦ προηγουμένως ἱκανοποίησε τὸν μαθητὴν μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς καὶ κατέστησε τὴν ψυχήν του πρόθυμον καὶ εὐκολοχαλίνωτον, τότε πλέον εἰσηγεῖται τὸ θέμα. Ἤκουσας παρθενίαν, ἕνα ὄνομα ποὺ σημαίνει πολλοὺς κόπους καὶ ἱδρῶτας. Μὴ φοβηθῇς· δὲν ἀποτελεῖ ἐπιταγήν, οὔτε ἔχει τὸν χαρακτῆρα ὑποχρεωτικῆς ἐντολῆς, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ ἀναδέχονται αὐτὴν μὲ τὴν ἐλευθέραν των θέλησιν τοὺς ἀνταμείβει μὲ τὰ ἰδικά της καλά, στεφανώνουσα τὸ κεφάλι των μὲ τὸν χαρμόσυνον καὶ πλεγμένον μὲ τὰ ὡραιότερα ἄνθη στέφανον, ἐνῷ ἐκείνους ποὺ παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν προσπάθειαν καὶ δὲν θέλουν νὰ τὴν ἀκολουθήσουν οὔτε τοὺς τιμωρεῖ οὔτε τοὺς ἀναγκάζει παρὰ τὴν θέλησίν των, νὰ πράξουν τοῦτο. 8. Καὶ ὄχι μόνον μ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατέστησε τὸν λόγον εὐχάριστον καὶ καθόλου φορτικόν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ χάρις αὐτὴ δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εἰς τὸν Χριστόν. Διότι δὲν εἶπε «περὶ τῶν παρθένων δὲν διατάσσω», ἀλλὰ εἶπε «δὲν ἔχω διαταγὴν ἀπὸ τὸν Κύριον», ὡσὰν νὰ ἔλεγε: «Ἐὰν ἐγὼ κινούμενος ἀπὸ ἀνθρωπίνους σκέψεις σᾶς συνεβούλευον αὐτά, δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχετε θάρρος· ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ εἶναι κρίσις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐγγύησις τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἀσφαλισμένη. Τὴν μὲν ἐξουσίαν νὰ δίδω τοιαύτας ἐπιταγὰς δὲν

130. Ματθ. 19, 12.
131. Α' Κορινθ. 7, 8.
132. Ἐνθ' ἀνωτέρω.
133. Τί ἐννοεῖ ἀκριβῶς ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος δὲν εἶναι σαφές.

τὴν ἔχω, ἐὰν ὅμως θέλετε, ἀκούσατέ με ὡς σύνδουλόν σας· «γνώμην δίδω» — λέγει — «ὡς ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει ἐλεηθῆ ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ εἶναι πιστός».

9. Καὶ ἀξίζει νὰ θαυμάσωμεν ἐδῶ τὴν πολλὴν εὐστροφίαν καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ πῶς, ἐνῷ εὑρέθη ἐν μέσῳ δύο ἀναγκαίων καὶ ἀντιθέτων καταστάσεων, δηλαδή, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἑαυτόν του κατὰ τρόπον ποὺ θὰ ἔκανε εὐπρόσδεκτον τὴν συμβουλὴν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἔπαρσιν, διότι καὶ ὁ ἴδιος εὑρίσκετο ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς αὐτῆς, μὲ ὀλίγας λέξεις τὰ ἐπέτυχε καὶ τὰ δύο. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, «ὡς ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει ἐλεηθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν» συνιστᾶ κάπως τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ πάλιν τὴν ἰδίαν στιγμὴν ταπεινώνει καὶ συμμαζεύει τὸν ἑαυτόν του, διότι δὲν τὸ ἐπρότεινε ὑπὸ τὴν λαμπροτέραν του ἰδιότητα, (δηλαδὴ τοῦ Ἀποστόλου).

Η ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ.

ΜΒ'. 1. Διότι δὲν εἶπε «σᾶς δίδω γνώμην», ὡς ἄνθρωπος, ποὺ ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἠξίωσε νὰ γίνῃ κῆρυξ τῶν ἐθνῶν, ὡς νὰ μοῦ ἀνέθεσε τὴν ἰδικήν σας προστασίαν διὰ νὰ εἶμαι διδάσκαλος καὶ καθοδηγητής σας. Ἀλλὰ τί εἶπε; «ὡς ἄνθρωπος, ποὺ μὲ ἠλέησε ὁ Θεός», λέγει, «διὰ νὰ εἶμαι πιστός» προβάλλων ἔτσι τὸ ὀλιγώτερον. Διότι τὸ νὰ εἶναι μόνον πιστὸς εἶναι ὀλιγώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι διδάσκαλος τῶν πιστῶν. Ἀνακαλύπτει ἐπίσης καὶ ἄλλην ταπείνωσιν. Ποίαν; Δὲν εἶπε: «ἐπειδὴ ἔγινα πιστός», ἀλλὰ «ἐπειδὴ μὲ ἠλέησεν ὁ Θεὸς νὰ γίνω πιστός». Μὴ νομίσετε δηλαδὴ ὅτι ἡ ἀποστολή μου καὶ τὸ κήρυγμα καὶ ἡ διδασκαλία μόνον εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, διότι καὶ ἡ ἰδία ἡ πίστις μου προῆλθεν ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐκείνου. Δὲν ἠξιώθην νὰ γίνω πιστός, ἐπειδὴ ἤμουν ἄξιος, ἀλλὰ ἐπειδὴ μόνον καὶ μόνον μὲ ἐλέησεν ὁ Θεός· ἡ δὲ εὐσπλαγχνία προέρχεται ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἀπὸ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου. 2. Ὥστε ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ἦτο ὑπερβολικὰ πολὺ εὔσπλαγχνος, ὄχι μόνον ἀπόστολος ἀλλὰ οὔτε πιστὸς δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ γίνω ποτέ. Εἶδες εὐγνωμοσύνην δούλου καὶ καρδίαν συντετριμμένην; Πῶς δὲν ἀποδίδει εἰς τὸν ἑαυτόν του τίποτε περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τοῦτο, ποὺ ἦτο κοινὸν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς, δηλαδὴ ἡ πίστις, δὲν λέγει ὅτι εἶναι ἰδική του ἀρετή, ἀλλὰ καρπὸς τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ· ὡσὰν νὰ ἔλεγε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν: Μὴ περιφρονήσετε νὰ δεχθῆτε ἀπὸ ἐμένα συμβουλήν· διότι καὶ

ὁ Θεὸς δὲν μὲ ἔκρινε ἀνάξιον τοῦ ἐλέους Του. Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ συμβουλή μου εἶναι γνώμη, ὄχι ἐπιταγή. Διότι συμβουλεύω, δὲν νομοθετῶ. Τὸ νὰ παρουσιάσῃ δὲ κανεὶς τὰ συμφέροντα εἰς τὸν καθένα καὶ νὰ τὰ προβάλλῃ, κανεὶς νόμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ, ὅταν τοῦτο γίνεται κατόπιν αἰτήσεως τῶν ἀκροατῶν, ὅπως ἀπὸ σᾶς τώρα. «Νομίζω» λοιπὸν λέγει, «ὅτι τοῦτο εἶναι καλόν». Βλέπεις πάλιν πόσον ἤπιος εἶναι ὁ λόγος καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἐπιτακτικότητα; Ἂν καὶ ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ ὡς ἑξῆς: Ἐπειδὴ ὁ Κύριος δὲν ἐπέβαλε μὲ ἐντολὴν τὴν παρθενίαν, διὰ τοῦτο δὲν τὸ πράττω οὔτε ἐγώ. Ἀλλὰ ὅμως σᾶς συμβουλεύω καὶ σᾶς παραινῶ νὰ τὴν ἐπιδιώκητε μὲ ζῆλον, διότι εἶμαι ἰδικός σας ἀπόστολος. 3. Ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγεν ἀργότερον, ὅταν ἀπηυθύνετο πρὸς αὐτούς: «Ἐὰν δὲν εἶμαι ἀπόστολος δι' ἄλλους εἶμαι ὁπωσδήποτε διὰ σᾶς».[184] Ἐδῶ ὅμως δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τὰς λέξεις μὲ μεγάλην φειδὼ καὶ ἀντὶ τοῦ «συμβουλεύω» λέγει «δίδω γνώμην», ἀντὶ τοῦ «ὡς διδάσκαλός σας» λέγει «ὡς ἐλεηθεὶς ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ γίνω πιστός». Καὶ ὡσὰν νὰ μὴ ἔφθανον ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ καταστήσουν τὸν λόγον περισσότερον μετριοπαθῆ, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ συμβουλεύῃ περιορίζει πάλιν τὴν αὐθεντικότητα καὶ δὲν διατυπώνει ἁπλῶς τὴν ἄποψίν του, ἀλλὰ προσθέτει καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος: «Νομίζω», λοιπόν, «ὅτι αὐτὸ εἶναι καλὸν ἐξ αἰτίας τῆς τωρινῆς ἀνάγκης».[185] Ἂν καί, ὅταν ὡμίλει περὶ ἐγκρατείας οὔτε τὸ «νομίζω» ἔθεσε οὔτε καμμίαν ἄλλην αἰτιολογίαν, ἀλλὰ εἶπεν ἁπλῶς· «Εἶναι καλὸν εἰς αὐτούς, ἐὰν μένουν, ὅπως μένω καὶ ἐγώ». Ἐδῶ ὅμως λέγει: «Νομίζω ὅτι εἶναι καλὸν διὰ τὴν τωρινὴν ἀνάγκην». Καὶ πράττει τοῦτο, ὄχι διότι ἔχει ἀμφιβολίαν διὰ τὸ πρᾶγμα. Κάθε ἄλλο· ἀλλὰ διότι ἤθελε νὰ θέσῃ ὅλα εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀκροατῶν. Διότι αὐτὸς εἶναι σύμβουλος· ὄχι ἐκεῖνος ποὺ ἀποφασίζει ὁ ἴδιος δι' ὅσα προτείνει, ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ ἀφήνει ὅλα εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀκροατῶν του ν' ἀποφασίσουν.

ΠΟΙΑΝ ΑΝΑΓΚΗΝ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΟΝΟΜΑΖΕΙ ΕΝΕΣΤΩΣΑΝ.

ΜΓ'. Ποίαν δὲ ἀνάγκην ἐννοεῖ ἐδῶ; Ἆρά γε τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν φύσιν; Οὐδόλως. Διότι κατὰ πρῶτον, ἐὰν ἀνεφέρετο εἰς αὐτήν, θὰ ἐπετύγχανε τὸ ἀντίθετον ἐκείνου, ποὺ ἐπεδίωκε μὲ τὴν ἐνθύμησίν αὐτήν. Ἐ-

---

184. Α' Κορινθ. 9, 2.
185. Α' Κορινθ. 7, 26.

πειδή όσοι θέλουν νά έλθουν είς γάμον, αυτήν ακριβώς τήν ανάγκην επικαλούνται επιμόνως. Δεύτερον δέν θά τήν ώνόμαζε «τωρινήν». Έπειδή δέν παρουσιάζεται τώρα διά πρώτην φοράν, άλλά έφυτεύθη βαθειά είς τό άνθρώπινον γένος άπό τήν άρχήν· καί παλαιότερον μέν ήτο βιαιοτέρα καί άκαταδάμαστος. Ότε όμως ήλθεν ό Χριστός καί ή άρετή προώδευσε, τότε καί αυτή ή έκ τής φύσεως ανάγκη κατέστη εύκολονίκητος. Ώστε δέν κάμνει λόγον δι' αυτήν, άλλά κάποιαν άλλην υπαινίσσεται πολύπλοκον καί πολύμορφον. Ποία λοιπόν είναι αυτή; Ή άβεβαιότης πού έπικρατεί είς τά άνθρώπινα πράγματα. Διότι είναι τόση ή σύγχυσις, τόση ή τυρανία τών φροντίδων, τόση ή έκ τών προβλημάτων τού βίου ταραχή, ώστε καί παρά τήν θέλησίν του πολλάκις ό έγγαμος αναγκάζεται νά άμαρτάνη καί νά σφάλλη.

ΕΥΚΟΛΩΤΕΡΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΕΡΔΙΖΕΙ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ, ΠΑΡΑ ΜΕ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ.

ΜΔ'. Διότι είς τήν παλαιάν εποχήν δέν είχομεν τόσον αυστηρόν μέτρον άρετής· άλλά τότε έπετρέπετο καί ν' άποκρούσης τόν άδικούντα, καί νά υβρίσης τόν υβριστήν, έπετρέπετο νά συγκεντρώνης πλούτη καί νά όρκίζεσαι αληθινά καί νά βγάλης οφθαλμόν άντί οφθαλμού, καί νά μισήσης τόν έχθρόν· καί ούτε υπήρχεν εμπόδιον νά ζή κανείς είς τήν τρυφήν, ούτε νά οργίζεται, ούτε τήν μίαν γυναίκα νά έκδιώκη καί είς τήν θέσιν της νά λαμβάνη άλλην. Καί όχι μόνον αυτό, άλλά ό νόμος επέτρεπε νά έχης ταυτοχρόνως καί δύο γυναίκας καί υπήρχε μεγάλη συγκατάβασις καί είς αυτό τό θέμα καί είς όλα τά άλλα. Μετά όμως τήν παρουσίαν τού Χριστού ή όδός έγινε κατά πολύ στενωτέρα όχι μόνον μέ τόν περιορισμόν τής άπεριορίστου αυτής ελευθερίας είς όλα αυτά, πού άνεφέραμεν καί τήν περικοπήν τής ιδικής μας εξουσίας, άλλά καί διότι είμεθα υποχρεωμένοι διά τού γάμου νά έχωμεν μέσα είς τό σπίτι μας διαπαντός τήν γυναίκα, ή οποία πολλάκις μάς έπιβάλλει καί μάς αναγκάζει καί, παρά τήν θέλησίν μας, νά άμαρτάνωμεν είς πολλά ή, άν θέλη ό άνδρας νά τήν έκδιώξη θά πρέπει νά αποδείξη ότι είναι ένοχος μοιχείας.

2. Καί όχι μόνον έξ αιτίας αυτού ή άρετή έγινε είς ήμάς δυσκολοκατόρθωτος, άλλά καί άν ακόμη ή σύζυγος έχη μόλις υποφερτόν χαρακτήρα, τό πλήθος τών φροντίδων δι' αυτήν καί τά τέκνα της, πού μάς περικυκλώνει, είναι τόσον μεγάλο, ώστε δέν μάς επιτρέπη ουδέ κατ' έλάχιστον νά υψώσωμεν τό βλέμμα πρός τόν ουρανόν, άλλά άπό παντού καταβυθίζει τήν ψυχήν μας, ώσάν ζάλη, πού μάς στριφογυρίζει. Πρόσεξε λοιπόν· επιθυμεί ό άνδρας νά ζή τήν ήσυχον καί ακίνδυνον ζωήν τού ιδιώτου· όταν όμως ίδη νά περικυκλώνεται άπό τέκνα καί άπό μίαν γυναίκα πολυδάπανον, τότε καί παρά τήν θέλησίν του ρίπτεται είς τήν περιπέτειαν τών πολιτικών πραγμάτων. Καί όταν πλέον πέση εκεί μέσα είναι αδύνατον ν' απαριθμήσωμεν είς όσα κατ' ανάγκην αμαρτήματα θά υποπέση, όταν οργίζεται, όταν ορκίζεται, όταν κακολογή, όταν υποκρίνεται, άλλας δέ πράξεις όταν έκτελή χαριστικά καί άλλας άπό άντιπάθειαν πρός τούς αντιπάλους του. Διότι πώς είναι δυνατόν, όταν περιστρέφεται είς τόσην ζάλην καί επιθυμή νά άναδειχθή μέσα είς αυτήν, νά μή άνακατευθή μέ πολύ ρύπον άπό τά αμαρτήματα αυτά; Άλλά καί άν εξετάση κανείς τά οικογενειακά προβλήματα, θά τά εύρη γεμάτα άπό τήν ιδίαν καί μεγαλυτέραν ακόμη δυσκολίαν έξ αιτίας τής γυναικός. Διότι είναι υποχρεωμένος νά μεριμνά πολύ καί διά πολλά προβλήματα, άπ' τά όποία θά ήτο άπηλλαγμένος ό άνδρας, εάν έζη μόνος του. Καί αυτά βεβαίως, άν ή γυναίκα του είναι σεμνή καί ολιγαρκής. Άν όμως είναι μοχθηρά καί τυραννική καί δυσκολοσυγκράτητος, τότε τό πράγμα δέν θά τό ονομάσωμεν πλέον ανάγκην, άλλά καί τιμωρίαν καί κόλασιν. Πώς λοιπόν θά δυνηθή νά βαδίση τήν οδόν πρός τόν ουρανόν, πού χρειάζεται γοργά καί ελαφρά πόδια καί ψυχήν ευκολοκίνητον καί πανέτοιμον, όταν είναι φορτωμένος μέ τόσον όγκον φροντίδων καί περισπασμών, δεμένος μέ τόσα δεσμά καί μέ μίαν τοιαύτην άλυσίδα πού τόν σύρει συνεχώς πρός τά κάτω, δηλαδή τήν πονηρίαν τής γυναικός;

ΕΙΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ, ΠΟΥ ΕΠΙΝΟΟΥΝ ΠΕΡΙΤΤΑΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ, ΔΕΝ ΑΠΟΚΕΙΤΑΙ ΚΑΜΜΙΑ ΑΝΤΑΠΟΔΟΣΙΣ.

ΜΕ'. 1. Άλλά ποίος είναι ό σοφός λόγος πού απαντούν οι πολλοί, όταν τούς εκθέσωμεν όλα αυτά; Δέν θά είναι, λοιπόν λέγουν, άξιος μεγαλυτέρας τιμής αυτός, πού κατορθώνει τήν άρετήν, καίτοι πιέζεται άπό τόσην ανάγκην; Διά ποίον λόγον, αγαπητέ μου, καί διά ποίον σκοπόν; Διότι, λέγει, υφίσταται μεγαλύτερον μόχθον έξ αιτίας τού γάμου. Άλλά ποίος τόν ηνάγκασε νά αναλάβη ένα τόσον μέγα φορτίον; Διότι εάν εξεπλήρωνε μίαν εντολήν ερχόμενος είς γάμον καί ή αγαμία ήτο παράβασις νόμου, θά ήτο εύλογον τό επιχείρημα τούτο. Εάν όμως, ενώ ήτο κύ-

ριος νὰ μὴ ὑποβληθῇ εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου, θεληματικά, χωρὶς νὰ τὸν ἀναγκάζῃ κανείς, ἠθέλησε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν ζωήν του τόσας δυσκολίας, ὥστε νὰ γίνῃ δι' αὐτὸν βαρύτερος ὁ ἀγὼν τῆς ἀρετῆς, τοῦτο δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τὸν ἀγωνοθέτην. Διότι αὐτὸς μᾶς διέταξε νὰ φέρωμεν εἰς πέρας ἕνα μόνον, τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Διαβόλου καὶ νὰ κερδίσωμεν τὴν νίκην ἐναντίον τῆς κακίας. Εἴτε τὸ ἐπιτυγχάνει κανεὶς τοῦτο ἐρχόμενος εἰς γάμον καὶ ζῶν εἰς τὴν τρυφὴν καὶ ἀναλαμβάνων πολλὰς φροντίδας, εἴτε τὸ ἐπιτυγχάνει μὲ τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν ταλαιπωρίαν, καὶ δὲν μεριμνᾷ διὰ τίποτε ἄλλο, τὸ πρᾶγμα δὲν ἐνδιαφέρει καθόλου τὸν ἀγωνοθέτην. Διότι αὐτὸς λέγει, ὅτι ὁ τρόπος τῆς νίκης καὶ ἡ ὁδὸς ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὸ τρόπαιον εἶναι αὐτή, ποὺ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ ὅλα τὰ ἐγκόσμια.

2. Ἐπειδὴ δὲ σὺ μὲ σύζυγον καὶ τέκνα καὶ μαζὶ μὲ ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ συνοδεύουν μίαν τοιαύτην ζωὴν θέλεις νὰ ἐκστρατεύσῃς καὶ νὰ πολεμᾷς, μὲ τὴν σκέψιν ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς τὰ ἴδια μὲ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν ἐμπλοκὴ καθόλου εἰς αὐτὰ καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσῃς διὰ τοῦτο, μεγαλύτερον θαυμασμόν, ἴσως μᾶς καταλογίσῃς μεγάλον ἐγωϊσμὸν ἂν σοῦ εἴπωμεν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃς εἰς τὴν ἰδίαν κορυφὴν μὲ ἐκείνους. Τὸ τέλος ὅμως καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀπονομῆς τῶν ἐπάθλων θὰ σὲ πείσῃ τότε καλῶς, ὅτι εἶναι προτιμοτέρα ἡ ἀσφάλεια ἀπὸ τὴν ἄσκοπον φιλοτιμίαν καὶ ὅτι εἶναι καλύτερον νὰ ὑπακούῃς εἰς τὸν Χριστὸν παρὰ εἰς τὴν ματαιότητα τῶν λογισμῶν σου. Διότι ὁ μὲν Χριστὸς λέγει, ὅτι δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν ἀρετὴν νὰ ἀπαρνηθῶμεν ὅλους τοὺς ἰδικούς μας, ἂν δὲν μισήσωμεν καὶ τὸν ἑαυτόν μας. Ἐνῷ σὺ ἰσχυρίζεσαι, ὅτι ἀνακατευόμενος μὲ ὅλα αὐτὰ ἠμπορεῖς νὰ φανῇς ἀνώτερος. Ἀλλά, ὅπως εἶπα, τότε θὰ ἐννοήσῃς καλῶς πόσον μέγα ἐμπόδιον διὰ τὴν ἀρετὴν εἶναι ἡ γυνὴ καὶ αἱ φροντίδες τῆς γυναικός.

ΑΝ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ ΕΜΠΟΔΙΟΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΙΟΝ ΒΙΟΝ, ΤΟΤΕ ΔΙΑΤΙ Η ΑΓ. ΓΡΑΦΗ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΖΕΙ ΒΟΗΘΟΝ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ;

ΜΣΤ'. 1. Πῶς λοιπόν, λέγει, ὁ Θεὸς ἐκάλεσε βοηθὸν τοῦ ἀνδρός, αὐτὴν ποὺ τὸν ἐμποδίζει; «Ἂς δημιουργήσωμεν» εἶπε, «δι' αὐτὸν βοηθὸν ὅμοιον μὲ αὐτόν».[136] Κι' ἐγὼ μὲ τὴν σειράν μου θὰ σὲ ἐρωτήσω· πῶς εἶναι βοηθὸς αὐτὴ ποὺ ἀπεστέρησε τὸν ἄνδρα ἀπὸ τόσην ἀσφάλειαν, ποὺ τὸν ἔ-

136. Γεν. 2, 18.

βγαλε ἔξω ἀπὸ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην διαμονὴν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν ταραχὴν τοῦ παρόντος βίου; Διότι αὐτὰ ὄχι μόνον ἔργα βοηθοῦ δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὑπούλου ἐχθροῦ. Διότι «ἀπὸ τὴν γυναῖκα», λέγει, «ἤρχισε ἡ ἁμαρτία καὶ ἐξ αἰτίας της ἀποθνήσκομεν ὅλοι».[137] Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος λέγει: «Ὁ Ἀδὰμ δὲν ἐξηπατήθη, ἐνῷ ἡ γυνὴ ἐξηπατήθη καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν παράβασιν».[138]

2. Πῶς λοιπὸν εἶναι βοηθὸς ἐκείνη, ποὺ ὑπέταξε τὸν ἄνδρα εἰς τὸν θάνατον; Πῶς εἶναι βοηθὸς αὐτή, ποὺ ἐξ αἰτίας της, οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατῴκουν τότε τὴν γῆν, ἐχάθησαν μαζὶ μὲ τὰ ἄγρια θηρία καὶ τὰ πτηνὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζῷα, ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ κατακλυσμοῦ; Μήπως αὐτὴ δὲν ἐπρόκειτο νὰ καταστρέψῃ τὸν δίκαιον Ἰώβ, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἦτο δυνατὸς ἀνήρ;[139] Αὐτὴ δὲν κατέστρεψε τὸν Σαμψών;[140] Αὐτὴ δὲν συνετέλεσε νὰ λάβῃ μέρος ὅλο τὸ ἔθνος τῶν Ἑβραίων εἰς τὰς τελετὰς τοῦ Βεελφεγὼρ καὶ νὰ σφαγοῦν ὅσοι τὸ ἔπραξαν ἀπὸ χέρια συγγενικά;[141] Καὶ τὸν Ἀχαὰβ ποῖος πρὸ παντὸς τὸν παρέδωσεν εἰς τὸν Διάβολον καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τὸν Σολομῶντα μετὰ ἀπὸ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην σοφίαν καὶ δόξαν;[142] Δὲν ἐξωθοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα τοὺς ἄνδρας των νὰ ἁμαρτάνουν εἰς τὸν Θεόν; Μήπως δὲν λέγει διὰ τοῦτο ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ «Οἱαδήποτε κακία εἶναι μικρὰ μπροστὰ εἰς τὴν κακίαν τῆς γυναικός;».[143]

3. Πῶς λοιπὸν — λέγει — εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς «Θὰ δημιουργήσωμεν δι' αὐτὸν βοηθὸν ὅμοιον μὲ αὐτόν;»[144] Διότι βεβαίως ὁ Θεὸς δὲν ψεύδεται. Οὔτε ἐγὼ δύναμαι νὰ εἴπω τοῦτο. Κάθε ἄλλο. Ἀλλὰ ἐδημιουργήθη μὲν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ διὰ τὸ ἔργον αὐτό, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μείνῃ εἰς τὴν ἀξίαν της, ὅπως ἀκριβῶς οὔτε ὁ ἄνδρας της. Διότι ἐκεῖνον ὁ Θεὸς τὸν ἔπλασε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ ἰδίου. Διότι λέγει: «Ἂς πλάσωμεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν»,[145] ὅπως ἀκριβῶς εἶπε «ἂς πλάσωμεν δι' αὐτὸν βοηθόν». Καὶ ὅταν ἐδημιουργήθη ἔχασε καὶ τὰ δύο. Διότι οὔτε τὸ «κατ' εἰκόνα» οὔτε τὸ «καθ'

137. Σοφ. Σειρὰχ 25, 24.
138. Α' Τιμ. 2, 14.
139. Ἰὼβ 2, 9.
140. Κριτ. 16, 6.
141. Ἀριθμ. 25, 1 - 5.
142. Γ' Βασιλ. 11, 1 καὶ 16, 29.
143. Σοφ. Σειρὰχ 25, 19.
144. Γεν. 2, 18.
145. Γεν. 1, 26.

ὁμοίωσιν» ἐτήρησε (διότι πῶς θὰ τὸ ἐφύλαττε, ἀφοῦ ἐνέδωσεν εἰς ἄλογον ἐπιθυμίαν, ἐνικήθη ἀπὸ τὴν ἀπάτην καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ νικήσῃ τὴν ἡδονήν) καὶ κατ' ἀνάγκην τοῦ ἀφῃρέθη καὶ τὸ «κατ' εἰκόνα» παρὰ τὴν θέλησίν του.[146]

4. Διότι ὁ Θεὸς περιέκοψεν ὄχι καὶ μικρὸν μέρος τῆς ἀρχικῆς του ἐξουσίας, καὶ τὸν φοβερὸν εἰς ὅλους, ὡσὰν δεσπότην, τὸν ἔκαμνε ἕνα περιφρονημένον μεταξὺ τῶν ὁμοδούλων του, ὡς ἀχάριστον ὑπηρέτην μετά, ἀφοῦ προσέκρουσε εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ δεσπότου. Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος ἐνέπνεε φόβον καὶ εἰς ὅλα τὰ θηρία. Διότι ὅλα τὰ ἔφερε πλησίον του ὁ Θεὸς καὶ κανένα δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν βλάψῃ οὔτε νὰ τὸν ἐπιβουλευθῇ· διότι ἔβλεπαν εἰς αὐτὸν λάμπουσαν τὴν βασιλικὴν εἰκόνα. Ἐπειδὴ ὅμως ἠμαύρωσεν αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ μὲ τὴν ἁμαρτίαν, ὁ Θεὸς τὸν κατεβίβασεν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνην.

5. Ὅπως λοιπὸν τὸ νὰ μὴ ἐξουσιάζῃ ὁ ἄνθρωπος ὅλα ὅσα εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἀπεναντίας νὰ φοβᾶται καὶ νὰ τρέμῃ μερικά, δὲν διαψεύδει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, ποὺ λέγει «Καὶ ἂς ἐξουσιάζουν τὰ θηρία τῆς γῆς», (διότι ὁ ἀκρωτηριασμὸς τῆς ἐξουσίας ἔγινε ὄχι ἀπὸ Αὐτόν, ποὺ ἔδωσε τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ ἀπὸ εὐθύνην ἐκείνου ποὺ τὴν εἶχε λάβει). Τοιουτοτρόπως οὔτε αἱ δολιότητες τῶν γυναικῶν εἰς βάρος τῶν ἀνδρῶν καταστρέφουν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. «Ἂς πλάσωμεν δι' αὐτὸν βοηθὸν ὅμοιον μὲ αὐτόν». Ἐπλάσθη βεβαίως δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν, ἀλλὰ δὲν ἔμεινε σταθερὰ εἰς αὐτόν. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ τὸ ἑξῆς, ὅτι δηλαδὴ δεικνύει τὴν βοήθειάν της καὶ πρὸς τὴν συγκρότησιν τοῦ παρόντος βίου καὶ πρὸς τεκνοποίησιν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς φυσικῆς του ἐπιθυμίας· ὅταν ὅμως δὲν εἶναι πλέον καιρὸς τοῦ παρόντος βίου, οὔτε τεκνοποιήσεως, οὔτε ἐπιθυμίας, διατί κάμνεις ματαίως λόγον περὶ βοηθοῦ; Διότι ἐκείνην, ποὺ δύναται μόνον εἰς τὰ ἐλάχιστα νὰ βοηθήσῃ, ἂν τὴν καλέσῃ κανεὶς συνεργὸν εἰς τὰ μεγάλα, ὄχι μόνον δὲν πρόκειται νὰ τὸν ὠφελήσῃ, ἀλλὰ καὶ προσκόμματα τοῦ φέρει μὲ τὰς ἰδικάς της φροντίδας.

146. Θαυμασία τὸ νόημα· μὲ τὴν θέλησίν του ὁ ἄνθρωπος ἀπώλεσε τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» ἕνεκεν ἐπιθυμίας ἀτόπου», ὁπότε ἀπώλεσεν ἀθελήτως πλέον «τὸ καθ' εἰκόνα», ἤτοι τὸ σύνολον τῶν θείων χαρισμάτων.

ΠΩΣ ΔΥΝΑΤΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΝΑ ΑΝΑΔΕΙΧΘΗ ΒΟΗΘΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ.

ΜΖ'. 1. Τί θὰ εἴπωμεν λοιπὸν — λέγει — εἰς τὸν Παῦλον, ποὺ λέγει: «Διότι τί ξεύρεις, γυναῖκα, ἐὰν σώσῃς εἰς τὸ τέλος τὸν ἄνδρα»;[147] Θεωρεῖ λοιπὸν τὴν βοήθειαν τῆς γυναικὸς ἀναγκαίαν καὶ εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα; Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ μὲ αὐτό. Διότι δὲν τὴν ἀποκλείω τελείως ἀπὸ κάθε πνευματικὴν συμμαχίαν εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα (μὴ γένοιτο). Ὑποστηρίζω ὅμως, ὅτι τότε δύναται αὐτὴ νὰ κατορθώσῃ αὐτά, ὅταν δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἔργα τοῦ γάμου, ἀλλὰ παραμένουσα κατὰ τὴν φύσιν γυναῖκα περνᾷ πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν μακαρίων ἀνδρῶν. Διότι οὔτε μὲ τοὺς καλλωπισμούς, οὔτε μὲ τὴν τρυφήν, οὔτε ἀπαιτοῦσα ἀπὸ τὸν ἄνδρα της χρηματικὰς προσόδους, οὔτε καθισταμένη πολυτελὴς καὶ πολυέξοδη θὰ δυνηθῇ νὰ τὸν προσελκύσῃ· ἀλλὰ ὅταν ὑψώνεται ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ παρόντα πράγματα καὶ ἀποτυπώσασα εἰς τὴν ζωήν της τὸν ἀποστολικὸν βίον παρουσιάζῃ ἔτσι μεγάλην σεμνότητα καὶ μετριοφροσύνην καὶ περιφρόνησιν χρημάτων καὶ ἀνεξικακίαν· τότε θὰ δυνηθῇ νὰ αἰχμαλωτίσῃ αὐτόν, ὅταν λέγῃ «ἐφ' ὅσον δὲν ἔχομεν τροφὰς καὶ σκεπάσματα εἰς αὐτὰ θὰ ἀρκεσθῶμεν».[148] Ὅταν φιλοσοφῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὸ ἀποδεικνύῃ μὲ ἔργα καὶ περιφρονῇ τὸν σωματικὸν θάνατον καὶ λέγῃ ὅτι ἡ παροῦσα ζωὴ δὲν εἶναι τίποτε, ὅταν νομίζῃ, ὅτι ὅλη ἡ δόξα αὐτοῦ τοῦ βίου εἶναι ὡς ἄνθος χόρτου, κατὰ τὸν Προφήτην.[149]

2. Δὲν θὰ δυνηθῇ λοιπὸν νὰ σώσῃ τὸν ἄνδρα μὲ τὴν σαρκικὴν ἕνωσιν μαζί του ὡς γυναῖκα, ποὺ εἶναι, ἀλλὰ ὅταν διακρίνεται διὰ τὸν εὐαγγελικόν της βίον, ἐπειδὴ πολλαὶ γυναῖκες ἐπέτυχον αὐτὸ καὶ χωρὶς τὸν γάμον. Ἡ Πρίσκιλλα, ἐπὶ παραδείγματι, λέγει, ποὺ ἔλαβε πλησίον της μὲ ὅλην τὴν οἰκειότητα τὸν Ἀπολλώ, τὸν ἐχειραγώγησε πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.[150] Ἐὰν τώρα αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται, πάντως δύνανται νὰ ἐπιδείξουν ὅλην των τὴν πρόθυμον δραστηριότητα πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ ν' ἀποκομίσουν τὸ ἴδιον κέρδος. Καὶ πράγματι, αὐτὸ ποὺ εἶπα πρὸ ὀλίγου, οὐδὲ ἡ ἔγγαμος προσελκύει τὸν ἄνδρα της, ἐπειδὴ εἶναι σύζυγός του, ἐπειδὴ τίποτε δὲν θὰ ἐμπόδιζε κανένα ποὺ ἔχει σύζυγον πιστὴν νὰ μένῃ ἄπιστος, ἐὰν ἡ συμβίω-

147. Α' Κορινθ. 7, 16.
148. Α' Τιμ. 6, 8.
149. Ἡσ. 40, 6.
150. Πράξ. ΙΗ'.

σις καὶ ἡ συνουσία ἐπετύγχανε τὸ πρᾶγμα. Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει οὕτω, ἀλλὰ μόνον ἐὰν ἐπιδεικνύουν πολλὴν φιλοσοφίαν καὶ ὑπομονὴν καὶ περιφρονοῦν τὰς δυσαρέστους καταστάσεις τοῦ γάμου, καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ πράττουν συνεχῶς, αὐτὸ εἶναι ποὺ ἐπιτυγχάνει νὰ σώση τὴν ψυχὴν τοῦ συζύγου της. Διότι ἐὰν ἐπιμένη νὰ ἐπιζητῆ τὰ συνήθη ἔργα τῶν γυναικῶν, ὄχι μόνον δὲν τὸν ὠφελεῖ εἰς τίποτε, ἀλλὰ καὶ συνήθως τὸν βλάπτει. Ὅτι δὲ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα, ἄκουσε τί λέγει: «Διότι τί ξεύρεις, γυναίκα, ἐὰν σώσης εἰς τὸ τέλος τὸν ἄνδρα;».[151] Αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεως συνηθίζομεν νὰ χρησιμοποιῶμεν δι' ὅσα συμβαίνουν παραδόξως.

3. Τί λέγει ὅμως μετὰ ἀπὸ αὐτά; «Ἔχεις δεθῆ μὲ γυναίκα; Μὴ ζητῆς νὰ χωρισθῆς; Εἶσαι ἐλεύθερος ἀπὸ γυναίκα; Μὴ ζητῆς γυναίκα».[152] Βλέπεις μὲ πόσην μεθοδικότητα μεταβαίνει ἀπὸ τὴν μίαν ἰδέαν εἰς τὴν ἄλλην καὶ πῶς ἀναμειγνύει τὰς παραινέσεις του, τὴν μίαν μὲ τὴν ἄλλην; Ὅπως εἰς τοὺς λόγους του διὰ τὸν γάμον παρενέβαλε καὶ τοὺς λόγους διὰ τὴν ἐγκράτειαν, διεγείρων ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ἀκροατήν, τοιουτοτρόπως καὶ ἐδῶ παρεμβάλλει τοὺς λόγους περὶ τοῦ γάμου, διὰ νὰ ἐπαναπαύση τὸν ἀκροατήν. Ἤρχισε ἀπὸ τὴν παρθενίαν καὶ πρὶν νὰ εἴπη κάτι δι' αὐτήν, ἀμέσως ἔστρεψε τὸν λόγον του πρὸς τὸν γάμον. Διότι ἡ φράσις του «Δὲν ἔχω ἐντολὴν» φανερώνει, ὅτι ἐπιτρέπει καὶ εἰσάγει τὸν γάμον. Ἔπειτα, ὅταν ἦλθεν εἰς τὸ θέμα τῆς παρθενίας καὶ εἶπεν, ὅτι «Νομίζω λοιπόν, ὅτι αὐτὸ εἶναι καλόν»· ἐπειδή, ἐγνώριζεν ὅτι τὸ ὄνομά της, ὅταν λέγεται συχνά, ἀντηχεῖ μὲ τραχύτητα μεγάλην εἰς τὴν λεπτότητα τῆς ἀκοῆς, δὲν τὸ μεταχειρίζεται τακτικά, ἀλλὰ ἂν καὶ ἀνέφερεν ἱκανὴν αἰτίαν διὰ νὰ παρηγορήση εἰς τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς κόπους, δηλαδὴ τὴν τωρινὴν ἀνάγκην, οὐδὲ ἔτσι ἔλαβε τὸ θάρρος διὰ νὰ εἴπη πάλιν παρθενίαν, ἀλλὰ τί εἶπε; «Καλὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μένη ἔτσι». Καὶ οὔτε ἐξακολουθεῖ τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐχώρισε καὶ τὸν διέκοψε, πρὶν νὰ φανῆ σκληρός, παρενέβαλε πάλιν τοὺς λόγους περὶ γάμου. «Ἔχεις δεθῆ, μὲ γυναίκα;» λέγων, «νὰ μὴ ζητῆς χωρισμόν». Ἐπειδὴ ἐὰν δὲν τὸ ἔλεγε διὰ τοῦτο οὐδὲ ἤθελεν ἐδῶ νὰ φέρη τὴν παρηγορίαν, ἦτο περιττὸν νὰ φιλοσοφῆ περὶ γάμου, ἐνῷ περὶ τῆς παρθενίας συνεβούλευε. Μετὰ πάλιν μεταβαίνει εἰς τὸν λόγον περὶ παρθενίας, καὶ οὔτε τώρα τὴν ὀνομάζει κατὰ τὴν κυριολε-

151. Α' Κορινθ. 7, 16.
152. Α' Κορινθ. 7, 27.

ξίαν της, ἀλλὰ πῶς; «Ἔχεις ἐλευθερωθῆ ἀπὸ γυναίκα; Μὴ ζητῆς πάλιν σύνδεσμον μὲ γυναίκα».

4. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆς. Δὲν τὸ διετύπωσεν ὡς ἀπόφασιν, οὔτε ἔθεσε νόμον. Διότι ὁ λόγος περὶ τοῦ γάμου εἶναι πάλιν πλησίον καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν φόβον ἐλευθερώνει καὶ λέγει· «Ἐὰν ἔλθης εἰς γάμον δὲν ἡμάρτησες».[153] Ἀλλὰ μήτε τώρα νὰ ἀδιαφορήσης· διότι καὶ πάλιν πρὸς τὴν παρθενίαν σὲ σύρει· καὶ αὐτὸ ἐπιδιώκει ὁ λόγος του, ποὺ διδάσκει, ὅτι αὐτοὶ ποὺ πλησιάζουν εἰς τὸν γάμον, ὑπομένουν πολλὴν θλῖψιν σωματικήν. Ὅπως δηλαδὴ οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν καὶ οἱ συνετοὶ ποὺ πρόκειται νὰ προσφέρουν εἰς τὸν ἀσθενῆ πικρὸν φάρμακον ἢ ἐπιχειροῦν τομὴν ἢ καυτηρίασιν ἢ κάτι παρόμοιον δὲν τὸ προσφέρουν ὅλον μαζί, ἀλλὰ δίδουν ὀλίγον στὴν ἀρχὴ διὰ νὰ ἀνακουφίσουν τὸν ἀσθενῆ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον συνεχίζουν καὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπον. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὄχι κατὰ τρόπον ἀνένδοτον, οὔτε ὅλην μαζὶ ἐπεξηργάσθη καὶ προσέφερε τὴν συμβουλὴν περὶ παρθενίας, ἀλλὰ διακόπτων αὐτὴν συνεχῶς καὶ ἐναλλάσσων αὐτὴν μὲ τοὺς λόγους περὶ γάμου καὶ ἀποκρύπτων μὲ τρόπον τὰς μεγάλας δυσκολίας ποὺ εἶναι συνυφασμέναι μὲ αὐτήν, κατέστησε τὸν λόγον μετριοπαθῆ καὶ εὐπρόσδεκτον. Ἡ ποικίλη ἀνάμειξις λοιπὸν τῶν λόγων ἔγινε δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Ἀξίζει ὅμως νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τούτους τοὺς λόγους: «Εἶσαι δεμένος μὲ γυναίκα διὰ τοῦ γάμου; Μὴ ζητῆς νὰ λυθῆς ἀπὸ τὸν δεσμὸν ποὺ ἔχεις μαζί της».[154] Τοῦτο δὲν εἶναι τόσον πνεῦμα ἀνθρώπου ποὺ συμβουλεύει, ὅσον ἀνθρώπου ποὺ θέλει νὰ δείξη τὴν σταθερότητα καὶ τὸ ἀδιέξοδον ἀπὸ αὐτὸν τὸν δεσμόν. Διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶπεν «Ἔχεις γυναίκα; μὴ τὴν ἐγκαταλείψης. Συζῆς μὲ αὐτήν; μὴ τὴν χωρίσης», ἀλλὰ ἀπεκάλεσε «δεσμὰ» τὴν συζυγικὴν ζωήν; Ἁπλούστατα, διότι ἤθελε νὰ δείξη τὸ ἐπαχθὲς τοῦ πράγματος. Τὸ γεγονὸς δηλαδὴ ὅτι ὅλοι τρέχουν πρὸς τὸν γάμον ὡς κάτι εὔκολον καὶ ἄνετον δεικνύει, ὅτι οἱ ἔγγαμοι δὲν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς δεσμώτας. Διότι καὶ ἐδῶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ποὺ θὰ κινηθῆ ὁ εἷς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκολουθῆ καὶ ὁ ἄλλος ἤ, ἂν ὁ ἕνας στασιάση, ἀναποτρέπτως χάνεται καὶ ὁ ἄλλος μαζί. Τί λοιπὸν πρέπει νὰ γίνη, λέγει, ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐπιζητῆ τὴν σαρκικὴν σχέσιν, ἐγὼ δὲ θέλω ἐγκράτειαν; Πρέπει κατ' ἀνάγκην ν' ἀκολουθήσης ἐκεῖνον. Διότι, ἐὰν δὲν θέλης νὰ πράξης αὐτό, αὐτὴ ἡ γλυκεία ἅλυσος τοῦ γά-

153. Α' Κορινθ. 7, 28.
154. Α' Κορινθ. 7, 27.

μου ποὺ σᾶς δένει σὲ σύρει βιαίως πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἔχεις δεθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Ἐὰν πάλιν ἀντισταθῆς καὶ ἀποσυνδεθῆς, ὄχι μόνον δὲν ἔχεις ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ δεσμά, ἀλλὰ ἔρριψες ἤδη τὸν ἑαυτόν σου εἰς ἐσχάτην τιμωρίαν.

ΑΥΤΗ ΠΟΥ ΕΓΚΡΑΤΕΥΕΤΑΙ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΤΟ ΘΕΛΗ Ο ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΗΣ, ΟΤΑΝ ΑΥΤΟΣ ΠΕΣΗ ΕΙΣ ΠΟΡΝΕΙΑΝ, ΘΑ ΤΙΜΩΡΗΘΗ ΑΥΣΤΗΡΟΤΕΡΟΝ.

ΜΗ΄. 1. Διότι ἡ γυναῖκα ποὺ ἐγκρατεύεται παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνδρός, ὄχι μόνον ἀποστερεῖται ἀπὸ τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐγκρατείας, ἀλλὰ θὰ εἶναι ὑπαίτιος διὰ τὴν μοιχείαν ἐκείνου καὶ θὰ βαρύνεται αὐτὴ μὲ τὰς εὐθύνας ἐκείνου. Διατί; Διότι αὐτὴ τὸν ὤθησεν εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀσελγείας, ἐπειδὴ τὸν ἀπεστέρησεν ἀπὸ τὴν νόμιμον μῖξιν. Ἐὰν ἂν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάμνῃ τοῦτο οὔτε δι᾿ ὀλίγον παρὰ τὴν θέλησιν ἐκείνου, ποίαν συγγνώμην δύναται νὰ ἔχῃ ἡ γυναῖκα ποὺ διὰ παντὸς τοῦ ἀφήρεσεν αὐτὴν τὴν παρηγορίαν; Καὶ τί, λέγει, δύναται νὰ ὑπάρξῃ βαρύτερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ἀθλιότητα; Καὶ ἐγὼ αὐτὸ λέγω. Διὰ ποῖον λόγον ὑποβάλλεις τὸν ἑαυτόν σου εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην; Διότι αὐτὴν τὴν σκέψιν ἔπρεπε νὰ τὴν εἶχες κάμει πρὸ τοῦ γάμου, ὄχι μετὰ ἀπὸ αὐτόν.

2. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ποὺ ἐτοποθέτησε τὴν ἀνάγκην τοῦ δεσμοῦ εἰς τὸ τέλος, τότε ὁμιλεῖ καὶ διὰ τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε «εἶσαι δεμένος μὲ γυναῖκα διὰ τοῦ γάμου; Μὴ ζητῇς νὰ λυθῇς ἀπὸ τὸν δεσμὸν ποὺ ἔχεις μαζί της», κατόπιν συνεχίζει «εἶσαι λυμένος καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ γυναῖκα; Μὴ ζητῇς γυναῖκα». Καὶ τὸ κάμνει αὐτό, ὥστε σὺ ἀφοῦ πρῶτα σκεφθῇς καὶ μάθῃς καλῶς τὴν βίαν ποὺ συνακολουθεῖ τὸν γάμον, δεχθῇς εὐκολώτερον τὸν λόγον διὰ τὴν ἀγαμίαν «Καὶ ἐὰν ὅμως ἔλθῃς εἰς γάμον», λέγει, «δὲν ἡμάρτησες. Καὶ ἐὰν ἡ ἄγαμος κόρη ἔλθῃ εἰς γάμον, δὲν ἡμάρτησεν». Ἰδοὺ λοιπὸν ποῦ καταλήγει τὸ μέγα κατόρθωμα τοῦ γάμου. Ἁπλῶς δὲν ἐπισύρει τὴν καταδίκην, δὲν γίνεται ὅμως καὶ ἀντικείμενον θαυμασμοῦ. Διότι ὁ θαυμασμὸς ἀνήκει εἰς τὴν παρθενίαν, ἐνῷ ὁ ἔγγαμος ἂς ἀρκεῖται νὰ ἀκούῃ, ὅτι δὲν ἡμάρτησεν. Διὰ ποῖον λόγον, λέγει, μὲ παρακινεῖς νὰ μὴ ζητῶ γυναῖκα; Διότι ἅπαξ καὶ δεθῇς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαλλαγῇς, ἐφ᾿ ὅσον τὸ πρᾶγμα συνοδεύεται ἀπὸ μεγάλην θλῖψιν. Τοῦτο μόνον εἰπέ μου, μὲ τὴν παρθενίαν θὰ κερδίσωμεν μόνον τὴν διαφυγὴν ἀπὸ αὐτὴν τὴν θλῖψιν; Καὶ ποῖος θ᾿ ἀνεχθῇ νὰ

μένη παρθένος διὰ τοιαύτην ἀμοιβήν; Ποῖος θὰ ἐδέχετο νὰ κατέλθῃ εἰς τόσον μέγαν ἀγῶνα, ὅταν πρόκειται ἔναντι τόσων ἱδρώτων νὰ λάβῃ αὐτὴν μόνον τὴν ἀμοιβήν;

ΔΙΑΤΙ Ο ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ ΠΡΟΤΡΕΠΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ ΚΑΙ ΑΠΟΤΡΕΠΕΙ ΑΠΟ ΤΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΖΩΗΣ.

ΜΘ΄. 1. Τί λέγεις; Ἐνῷ μὲ καλεῖς εἰς μάχην πρὸς δαίμονας (διότι πραγματικῶς δὲν ἔχομεν νὰ παλαίσωμεν πρὸς ἀντιπάλους ὁμοίους μας, μὲ αἷμα καὶ σάρκα, σὰν τὴν ἰδικήν μας), ἐνῷ μὲ προτρέπεις νὰ σταθῶ ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν μανίαν τῆς φύσεως, ἐνῷ μὲ προσκαλεῖς ἐμὲ ποὺ ἔχω σάρκα καὶ αἷμα νὰ κατορθώσω ἀντάξια πρὸς ἀσωμάτους δυνάμεις, κάμνεις λόγον διὰ τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ καὶ λέγεις, ὅτι δὲν θὰ ἔχωμεν τὴν θλῖψιν ποὺ παρακολουθεῖ τὸν γάμον; Διατί δὲν ὡμίλησεν ὡς ἑξῆς: Ἐὰν ἡ ἄγαμος κόρη ἔλθῃ εἰς γάμον, δὲν ἡμάρτησεν, ἀπεστέρησεν ὅμως ἑαυτὴν ἀπὸ τοὺς στεφάνους τῆς παρθενίας, ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ ἀπορρήτους δωρεάς; Διατί νὰ μὴ περιγράψῃ τὰ ἀγαθὰ ποὺ τὰς περιμένουν μετὰ τὴν ἄθλησιν, πῶς ἔρχονται εἰς προϋπάντησιν τοῦ Νυμφίου, πῶς μέλλουν νὰ ἔχουν λαμπρὰς λαμπάδας, πῶς εἰσέρχονται μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς ἐκεῖνον τὸν νυμφῶνα μὲ μεγάλην δόξαν καὶ παρρησίαν, πῶς ἐξ ὅλων πλησιέστερον πρὸς τὸν θρόνον ἐκείνου καὶ τὰς βασιλικὰς παστάδας λάμπουν; Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν δὲν κάμνει οὔτε τὴν ἐλαχίστην μνείαν, ἀλλὰ παντοῦ μνημονεύει τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς δυσχερείας, τοῦ βίου. «Νομίζω», λέγει, «ὅτι αὐτὸ εἶναι καλόν». Καὶ παραλείπων νὰ εἴπῃ «διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ» λέγει «διὰ τὴν παροῦσαν ἀνάγκην». Ἔπειτα πάλιν, ἀφοῦ εἶπεν «ἐὰν ἡ ἄγαμος κόρη ἔλθῃ εἰς γάμον, δὲν ἡμάρτησε» καὶ ἀφοῦ παρεσιώπησε τὰ οὐράνια δῶρα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπεστέρησε τὸν ἑαυτόν της, λέγει «θὰ ἔχουν ὅμως θλῖψιν καὶ φροντίδας καὶ ἄλλας δοκιμασίας εἰς τὸν σωματικόν τους βίον οἱ ἄνθρωποι αὐτοί».

2. Καὶ δὲν σταματᾷ ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἕως τὸ τέλος κάμνει τὸ ἴδιον καὶ παραλείπων νὰ ἐξάρῃ τὸ πρᾶγμα διὰ τὰ μέλλοντα, ἀγαθά, καταφεύγει πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν αἰτίαν λέγων «ὁ καιρὸς τοῦ παρόντος βίου εἶναι συμμαζευμένος καὶ λιγοστός».[155] Καὶ ἀντὶ νὰ εἴπῃ «θέλω σεῖς νὰ λάμψετε εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ φανῆτε πολὺ λαμπρότεροι ἀπὸ τοὺς ἐγγάμους, πάλιν ἐδῶ συνεχίζει νὰ λέγῃ «θέλω δὲ νὰ εἶσθε ἐλεύθεροι ἀπὸ φροντίδας, ποὺ ζαλίζουν καὶ σᾶς

155. Α΄ Κορινθ. 7, 29.

ρίπτουν εἰς μεγάλην σκέψιν».[156] Καὶ δὲν τὸ κάμνει αὐτὸ μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ ὁμιλῶν καὶ περὶ ἀνεξικακίας ἠκολούθησε τὴν ἰδίαν μέθοδον εἰς τὴν συμβουλήν. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν «ἐὰν λοιπὸν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, δίδε του ψωμὶ καὶ τροφήν. Ἐὰν διψᾷ, φέρε του νερὸ νὰ πίῃ»,[157] Καὶ ἐνῷ ἔδωσε μίαν τόσον μεγάλην ἐπιταγὴν καὶ παρώτρυνε νὰ παραβιάσουν καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν τῆς φύσεως καὶ νὰ παραταχθοῦν ἀντιμέτωποι πρὸς τόσον ἀφόρητον πυράν, εἰς τοὺς λόγους του περὶ τῶν ἀνταμοιβῶν, ἐνῷ ἀπεσιώπησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ οὐράνια δῶρα, καθώρισε τὴν ἀνταπόδοσιν εἰς τὴν βλάβην ἐκείνου ποὺ μᾶς ἐλύπησεν. Καὶ λέγει «διότι, ἐὰν πράττῃς αὐτό, θὰ μαζεύσῃς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου σὰν ἄλλα κάρβουνα ἀναμμένα σωροὺς ἐντροπῆς καὶ τύψεως συνειδήσεως».[158]

3. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον χρησιμοποιεῖ αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς προτροπῆς; Ὄχι ἀπὸ ἄγνοιαν, οὔτε διότι δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ προσελκύσῃ καὶ πείσῃ τὸν ἀκροατήν, ἀλλὰ διότι ἀκριβῶς κατεῖχε περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους αὐτὴν τὴν ἀρετήν, ἐννοῶ τὴν δύναμιν νὰ πείθῃ. Ἀπὸ ποῦ καταφαίνεται τοῦτο; Ἀπὸ τοὺς λόγους του. Πῶς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον; Διότι ὡμίλει πρὸς τοὺς Κορινθίους (πρότερον θὰ ὁμιλήσωμεν δι' ὅσα ἐξέθεσε περὶ τῆς παρθενίας), πρὸς τοὺς Κορινθίους, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν κρίσιν του, δὲν θὰ ἐγνώριζον τίποτε, παρὰ μόνον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ αὐτὸν ἐσταυρωμένον. Πρὸς αὐτοὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ ὡς πρὸς ἀνθρώπους πνευματικοὺς καί, ἐπειδὴ ἦσαν ἀκόμη σαρκικοί, τοὺς ἐπότιζε γάλα, τοὺς ὁποίους, ὅταν ἔγραφεν αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν, ἔψεγεν: «Ἀλλὰ οὔτε καὶ τώρα ἔχετε ἀρκετὴν δύναμιν. Διότι ἔχετε ἀκόμη σαρκικὰ φρονήματα καὶ συμπεριφέρεσθε μὲ διαγωγὴν ἀνθρώπου κοινοῦ καὶ μὴ ἀναγεννημένου».[159]

4. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα, ἀπὸ τὰ ὁρατά, ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ τοὺς προτρέπει πρὸς τὴν παρθενίαν καὶ τοὺς ἀποτρέπει ἀπὸ τὸν γάμον. Διότι εἶχε πλήρη συνείδησιν τούτου, ὅτι τοὺς ταπεινοὺς καὶ χαμηλὰ βαδίζοντας καὶ κύπτοντας ἀκόμη πρὸς τὴν γῆν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια μᾶλλον δύναται κανεὶς νὰ τοὺς προσελκύσῃ καὶ νὰ τοὺς προτρέψῃ διὰ τὰ ὑψηλά. Διότι, εἰπέ μου, διατί πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγροίκους καὶ χονδροκαμμένους ἀνθρώπους

156. Α' Κορινθ. 7, 32.
157. Παροιμ. 25, 21.
158. Παροιμ. 25, 22.
159. Α' Κορινθ. 3, 2 - 3.

ὁρκίζονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὰ μικρὰ καὶ διὰ τὰ μεγάλα καὶ ἀφόβως παραβαίνουν τὸν ὅρκον των, ἐνῷ ποτὲ δὲν θὰ ἐπροτίμων νὰ ὁρκισθοῦν εἰς τὴν ζωὴν τῶν τέκνων των; Καὶ ὅμως ἐκείνη ἡ ἐπιορκία καὶ ἡ τιμωρία εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ αὐτήν. Ἐν τούτοις ὅμως κατέχονται μᾶλλον ἀπὸ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ τοῦ ὅρκου παρὰ ἐκείνου.

5. Καὶ διὰ τὴν βοήθειαν τῶν πτωχῶν δὲν τοὺς διεγείρουν τόσον οἱ λόγοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἂν καὶ συνεχῶς τοὺς ἀκούουν, ὅσον ἡ ἐλπὶς διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ παρόντος βίου ἢ διὰ τὰ τέκνα των ἢ δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Τότε βεβαίως ἐπιδεικνύουν ζῆλον διὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ὅταν ἀναλάβουν ἀπὸ μακροχρόνιον νόσον, ὅταν διαφύγουν τὸν κίνδυνον, ὅταν ἐπιτύχουν κάποιο ἀξίωμα ἢ κάποιαν ἀρχήν. Καὶ γενικὰ θὰ εὕρῃς τοὺς περισσοτέρους τῶν ἀνθρώπων νὰ δέχωνται τὴν νουθεσίαν μὲ βάσιν τὰ κίνητρα ποὺ εὑρίσκονται μπροστὰ εἰς τὰ πόδια των. Καὶ μεταξὺ τῶν χρηστῶν ἐκεῖνα κινοῦν εἰς προτροπὴν καὶ μεταξὺ τῶν λυπηρῶν ἐκεῖνα προκαλοῦν μεγαλύτερον φόβον, ὅσων ἔχουν ἐγγυτέραν τὴν αἴσθησιν. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους συνεζήτει μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ τοὺς Ρωμαίους ἐξήσκει εἰς τὴν ἀνεξικακίαν χρησιμοποιῶν τὰ παρόντα.

6. Διότι ἡ ἀδύνατη καὶ ἀδικημένη ψυχὴ δὲν ἀποβάλλει τόσον εὐκόλως τὸ δηλητήριον τῆς ὀργῆς, ὅταν ἀκούσῃ περὶ βασιλείας καὶ τροφοδοτηθῇ μὲ μακροπροθέσμους ἐλπίδας, ὅσον ὅταν ἐλπίσῃ ὅτι θὰ λάβῃ ἐκδίκησιν ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἀδίκησεν. Θέλων λοιπὸν νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ρίζαν τῆς μνησικακίας καὶ νὰ ἐκτονώσῃ ἀμέσως τὴν ὀργήν, πρᾶγμα ποὺ συμβάλλει περισσότερον εἰς τὴν παρηγορίαν τοῦ ἀδικημένου, ἀπὸ αὐτὸ ὁρμᾶται, χωρὶς νὰ τὸν ἀποστερῇ καὶ ἀπὸ τὴν τιμήν, ποὺ ἔχει ὁρισθῆ διὰ τὸν μέλλοντα καιρόν, ἀλλὰ σπεύδει νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν ἀμέσως μὲ κάθε τρόπον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς φιλοσοφίας καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὰς θύρας τῆς συμφιλιώσεως. Διότι τὸ δυσκολώτερον εἶναι νὰ γίνῃ ἡ ἀρχὴ διὰ τὸ κατόρθωμα καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὁ κόπος δὲν εἶναι τόσον μεγάλος.

7. Ἀλλὰ δὲν κάμνει τοῦτο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οὔτε ὅταν ὁμιλῇ περὶ παρθενίας οὔτε ὅταν ὁμιλῇ περὶ ἀνεξικακίας. Ἀλλὰ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὡς ἔπαθλον θέτει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. «Διότι ὑπάρχουν εὐνοῦχοι», λέγει, «ποὺ διὰ τοῦ σωφρονισμένου λογισμοῦ ἐπεβλήθησαν εἰς τὸν ἑαυτόν των καὶ εὐνούχισαν τὸν ἑαυτόν των δι' αὐτοπροαιρέτου ἀποχῆς ἀπὸ τὸν γάμον

καὶ αὐστηρᾶς ἐγκρατείας. Αὐτοὶ παραμένουν ἄγαμοι καὶ παρθένοι διὰ νὰ ἐργασθοῦν χωρὶς κανένα περισπασμὸν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ διὰ νὰ τὴν κερδίσουν εὐκολώτερον».[160] Καὶ ὅταν ἐκάλει νὰ εὔχωνται ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε διὰ τὴν βλάβην ἐκείνων ποὺ μᾶς ἀδίκησαν καὶ χωρὶς νὰ μνημονεύσῃ τὸ πῦρ τῶν ἀνθράκων, ἀλλὰ ἀφήνων κατὰ μέρος ὅλα ἐκεῖνα νὰ λέγωνται πρὸς τοὺς μικροψύχους καὶ ταλαιπώρους, αὐτὸς τοὺς προτρέπει μὲ τὰ ὑψηλότερα. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτά; «Διὰ νὰ γίνετε», λέγει, «ὅμοιοι πρὸς τὸν Πατέρα σας, ποὺ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς».[161] Βλέπετε πόσον μέγα εἶναι τὸ ἔπαθλον.

Διότι τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἄκουε ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ ὑπόλοιπος χορὸς τῶν ἀποστόλων. Διὰ τοῦτο ἐκίνει τὰς ψυχάς των μὲ τὰ πνευματικὰ ἔπαθλα. Καὶ ὁ Παῦλος τὸ ἴδιον θὰ ἔκαμεν, ἐὰν ἀπευθύνετο μὲ τὸν λόγον του πρὸς παρομοίους ἀνθρώπους. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπευθύνετο πρὸς τοὺς Κορινθίους ποὺ ἦσαν ἀτελεῖς καὶ τραχεῖς, ἀποδίδει εἰς αὐτοὺς συντόμως τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων, διὰ νὰ προσέλθουν προθυμότερον εἰς τὸ ἔργον διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς.

8. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς παρέλειψε νὰ ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τοὺς ἐχάριζε τὰ ἐπίγεια ἀγαθά. Καὶ διὰ τὰς πονηράς των πράξεις δὲν τοὺς ἠπείλει μὲ τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ἀλλὰ μὲ τὰς συμφορὰς εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν, μὲ λιμούς, λοιμούς, καὶ νόσους, καὶ πολέμους, καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ ὅσα ἄλλα παρόμοια. Διότι οἱ σαρκικώτεροι τῶν ἀνθρώπων κατέχονται μᾶλλον ἀπὸ αὐτά, καὶ ταῦτα φοβοῦνται περισσότερον. Ἐνῷ δι' ὅσα δὲν φαίνονται οὐδὲ εἶναι παρόντα, ἐλάχιστα ἀνησυχοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀσχολεῖται περισσότερον μὲ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἦσαν περισσότερον προσιτὰ εἰς τὴν ἀπαιδευσίαν των. Ἐπιπλέον δὲ ἤθελε νὰ δείξῃ καὶ τοῦτο, ὅτι ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ μερικὰ μᾶς βαρύνουν ἐδῶ μὲ πολλοὺς κόπους, ἐνῷ ὅλον τὸν καρπὸν τὸν ἐναποθέτουν εἰς τὸ μέλλον. Καὶ ἡ παρθενία, ὅταν κατορθώνωμεν νὰ τὴν ἀσκοῦμεν, μᾶς ἀνταμείβει ὄχι ὀλίγον, καθὼς μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τόσους κόπους καὶ φροντίδας. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ ἐσκέφθη καὶ ἓν τρίτον ἐπιχείρημα. Ποῖον; Τὸ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ πρᾶγμα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ ἔργον τῶν ἀδυνάτων, ἀλλὰ τοὐναντίον τῶν πολὺ δυνατῶν.

160. Ματθ. 19, 12.
161. Ματθ. 5, 45.

Καὶ τὸ κάμνει αὐτὸ ἐμφανίζων μὲ μεγάλην εὐκολίαν τὸν γάμον νὰ συνακολουθῆται ἀπὸ περισσοτέρας δυσκολίας, ὡσὰν νὰ ἔλεγε πρός κάποιον: «Σοῦ φαίνεται ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶναι κοπιῶδες καὶ ἐπίπονον; Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐγὼ λέγω, ὅτι πρέπει νὰ τὸ δοκιμάσῃς, διότι εἶναι τόσον πολὺ εὔκολον, ἐφ' ὅσον μᾶς δημιουργεῖ πολὺ ὀλιγωτέρας δυσκολίας ἀπὸ τὸν γάμον. Ἐπειδὴ λοιπὸν σᾶς λυποῦμαι καὶ δὲν θέλω νὰ ἔχετε θλῖψιν, διὰ τοῦτο δὲν θέλω νὰ ἔλθετε εἰς γάμον».

9. Καὶ ποίαν θλῖψιν; θὰ εἴπῃ κάποιος ἴσως. Τοὐναντίον μάλιστα θὰ εὕρωμεν, ὅτι ὁ γάμος παρέχει πολλὴν ἄνεσιν καὶ τρυφήν. Καὶ πρῶτον ἐξ ὅλων νὰ ἱκανοποιοῦμεν τὴν ἐπιθυμίαν μας μὲ κάθε ἐλευθερίαν καὶ ἄνεσιν καὶ νὰ μὴ δοκιμάζωμεν καμμίαν καταπίεσιν ἀπὸ τὴν φύσιν, πρᾶγμα ποὺ δὲν εἶναι μικρὰ εὐκολία. Ἔπειτα ἡ ζωή μας ἀπὸ κάθε ἄποψιν θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν κατήφειαν καὶ τὴν τραχύτητα καὶ θὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ εὐθυμίαν καὶ γέλωτα καὶ χαράν. Διότι θὰ περιποιούμεθα τὸ σῶμα μας καὶ τὰς ἀνάγκας του μὲ πολυτελεῖς τραπέζας, μὲ μαλακὰ ἱμάτια, μὲ μαλακώτερον στρῶμα, μὲ συνεχῆ λουτρὰ καὶ ἀρώματα καὶ μὲ οἶνον ποὺ μοσχοβολεῖ ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ μῦρον καὶ μὲ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας δαπάνας, ποὺ παρέχουν εἰς τὴν σάρκα μεγάλην ἀπόλαυσιν.

Η ΤΡΥΦΗ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ.

Ν'. 1. Ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα ταῦτα δὲν εἶναι ἐπιτρεπτά. Ὁ γάμος συνήθως μᾶς προσφέρει μόνον τὴν ἐλευθερίαν τῆς σαρκικῆς ἑνώσεως, ὄχι ὅμως καὶ τὴν τρυφήν. Καὶ μάρτυς ὁ μακάριος Παῦλος ποὺ λέγει τὰ ἑξῆς: «Ἡ χήρα ὅμως ποὺ σπαταλᾷ καὶ ζῇ βίον τρυφηλόν, καίτοι φαίνεται ζωντανή, ἔχει ἀποθάνει πνευματικῶς».[162] Καὶ ἂν αὐτὰ λέγωνται διὰ τὰς χήρας, ἄκουσε τί λέγει καὶ διὰ τὰς ἐγγάμους: «Τὸ ἴδιον θέλω καὶ αἱ γυναῖκες νὰ προσεύχωνται μὲ ἐνδυμασίαν σεμνήν, νὰ στολίζουν τὸν ἑαυτόν των μὲ συστολὴν καὶ σωφροσύνην, ὄχι μὲ φιλάρεσκα πλεξίματα τῶν μαλλιῶν των ἢ μὲ χρυσᾶ ἢ μαργαριταρένια κοσμήματα ἢ μὲ ροῦχα πολυτελῆ, ἀλλὰ μὲ ὅ,τι πρέπει εἰς γυναῖκας ποὺ παρουσιάζονται εἰς τὰ μάτια ὅλων, ὅτι σέβονται τὸν Θεόν. Θέλω δηλαδὴ αἱ γυναῖκες νὰ στολίζωνται μὲ ἔργα ἀγαθά».[163] Καὶ ὄχι μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς

162. Α' Τιμ. 5, 6.
163. Α' Τιμ. 2, 9 - 10.

ἄλλα σημεῖα δύναταί τις νὰ ἴδῃ αὐτὸν νὰ κάμνῃ πολὺν λόγον νὰ μὴ ἐπιδιώκωμεν μὲ σπουδὴν ἀπολύτως τίποτε ἀπὸ αὐτά.

2. Λέγει λοιπόν: «Ἔχοντες τὰς ἀπαραιτήτους τροφὰς καὶ σκεπάσματα, ἂς ἀρκούμεθα εἰς αὐτά. Διότι ὅσοι δὲ ἐπιθυμοῦν νὰ πλουτοῦν πίπτουν εἰς ἀνοήτους ἐπιθυμίας καὶ βλαβεράς, ποὺ βυθίζουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς καταστροφὴν καὶ ἀπώλειαν». Καὶ τί λέγω τὸν Παῦλον; Διότι καὶ ὁ Ἀμὼς συζητῶν μὲ τοὺς νηπίους Ἰουδαίους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπετρέπετο καὶ ἡ τρυφὴ καὶ ἡ πολυτέλεια καὶ ὅλα γενικῶς τὰ περιττά, ἄκουσε μὲ πόσην σφοδρότητα ἐπικρίνει αὐτοὺς ποὺ εἶναι προσκολλημένοι εἰς τὴν τρυφήν: «Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἑορτάζοντας ψευδῆ σάββατα, ποὺ κοιμοῦνται ἐπὶ κλινῶν ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν, ποὺ παραδίδονται εἰς τὴν ἀκολασίαν ἐπὶ τῶν στρωμάτων των, ποὺ τρώγουν ἐρίφια ἀπὸ τὰ ποίμνια καὶ μόσχους γάλακτος ἀπὸ τὰς ἀγέλας. Ποὺ ἀπαντοῦν μὲ χειροκροτήματα εἰς τὴν μουσικὴν τῶν ὀργάνων. Ποὺ θεωροῦν ὡς σταθερὰ καὶ αἰώνια τὰ παροδικά. Ποὺ πίνουν οἶνον διϋλισμένον καὶ χρησιμοποιοῦν πολύτιμα ἀρώματα».[164]

ΚΑΙ ΑΝ ΑΚΟΜΗ ΕΠΙΘΥΜΗ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΥΦΗΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΑ ΤΑ ΛΥΠΗΡΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΝΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΟΥΝ ΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΙΝ.

ΝΑ'. 1. Αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ ἔλεγον προηγουμένως, δὲν ἐπιτρέπει νὰ ζῶμεν βίον τρυφηλόν. Ἀλλὰ καὶ ἂν κανὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐμποδίζετο, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐπετρέποντο, ὑπάρχουν ἄλλα ἀντίρροπα τούτων ποὺ προκαλοῦν τὴν θλῖψιν καὶ τὴν ὀδύνην, μάλιστα τόσον πολλὰ καὶ μεγαλύτερα, ὥστε ἐξ αἰτίας των οὔτε ἐλαχίστην αἴσθησιν τῆς ἡδονῆς νὰ ἔχωμεν, ἀλλὰ νὰ τὴν θέτουν ἐξ ὁλοκλήρου ἐκποδών.

ΠΟΣΟΝ ΚΑΚΟΝ ΠΡΑΓΜΑ ΕΙΝΑΙ Η ΖΗΛΟΤΥΠΙΑ.

ΝΒ'. 1. Ἐὰν κανεὶς τύχῃ νὰ εἶναι ἀπὸ χαρακτῆρος ζηλότυπος ἢ καταληφθῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κακὸν ἀπὸ ἀφορμὴν κάποιας συμπτωματικῆς προφάσεως, εἰπέ μου, τί μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἐλεεινότερον ἀπὸ μίαν τέτοιαν ψυχήν; Μόνον ἂν παραβάλωμεν μὲ πόλεμον καὶ τρικυμίαν αὐτὴν τὴν οἰ-

164. Ἀμὼς 6, 3 - 6.

κίαν, θὰ δυνηθῶμεν νὰ δώσωμεν μίαν ἀκριβῆ ἀπεικόνισιν. Τὰ πάντα εἶναι μεστὰ ὀδύνης, ὑποψίας, πολέμου καὶ ταραχῆς. Ὅποιος κτυπηθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν μανίαν δὲν εὑρίσκεται εἰς καθόλου καλυτέραν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους ἢ κατεχομένους ἀπὸ παραφροσύνην. Τοιουτοτρόπως συνεχῶς εὑρίσκεται εἰς ἔξαλλον κατάστασιν καὶ ἀναπηδᾷ καὶ ἐρίζει πρὸς τοὺς πάντας καὶ ὀργίζεται μὲ ὁποιον εὑρεθῇ ἐμπρός του, ἐντελῶς ἀνεύθυνον, εἴτε δοῦλος εἶναι, εἴτε υἱός του ἢ οἱοσδήποτε ἄλλος. Καὶ πᾶσα χαρὰ ἔχει ἀποδιωχθῇ καὶ τὰ πάντα εἶναι πλήρη κατηφείας καὶ πένθους καὶ ἀηδίας. Καὶ ἂν μένῃ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἂν πηγαίνῃ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐὰν ταξιδεύσῃ ἔξω τῆς χώρας, παντοῦ ἡ φοβερὰ αὐτὴ κατάστασις τὸν κατατρύχει καὶ τὸν κεντᾷ τραχύτερον ἀπὸ κάθε κεντρὶ καὶ τοῦ ἐρεθίζει τὴν ψυχὴν καὶ δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἠρεμῇ. Διότι αὐτὴ ἡ νόσος συνηθίζει νὰ γεννᾷ ὄχι μόνον στενοχωρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀφόρητον ὀργήν. Καὶ ἀπ' ὅλα αὐτὰ καὶ μόνον του τὸ ἕνα δύναται νὰ καταστρέψῃ τὸν πάσχοντα. Ὅταν ὅμως συμπέσουν ὅλα μαζὶ καὶ τὸν πολιορκοῦν καὶ τὸν πιέζουν συνεχῶς καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν οὔτε στιγμὴν νὰ ἀναπνεύσῃ, τότε πόσων θανάτων δὲν εἶναι τοῦτο φρικτότερον; Ἂν ἀναφέρῃ κανεὶς τὴν ἐσχάτην πενίαν ἢ νόσον ἀνίατον ἢ τὸ πῦρ ἢ καὶ τὸν σίδηρον, πάλιν δὲν θὰ εἴπῃ κάτι ἴσον μὲ αὐτό. Καὶ τοῦτο τὸ γνωρίζουν πολὺ καλῶς μόνον ὅσοι τὸ ἔχουν δοκιμάσει. Διότι κανεὶς λόγος δὲν δύναται νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος αὐτῆς τῆς συμφορᾶς. Ὅταν κανεὶς τὴν γυναῖκα ποὺ ἀγαπᾷ περισσότερον ἀπὸ ὅλας καὶ χάριν τῆς ὁποίας εὐχαρίστως θὰ ἐθυσίαζε καὶ τὴν ζωήν του, ἀναγκάζεται διαρκῶς νὰ τὴν ὑποπτεύηται, τότε τί ἐξ ὅλων θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν παρηγορήσῃ;

2. Καὶ ἂν χρειάζεται νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν κλίνην ἢ νὰ λάβῃ τροφὴν ἢ ποτὸν θὰ νομίζῃ, ὅτι ἡ τράπεζα εἶναι γεμάτη δηλητήρια μᾶλλον παρὰ ἐδέσματα. Εἰς τὴν κλίνην οὐδὲ στιγμὴν θὰ δυνηθῇ νὰ ἡσυχάσῃ, ἀλλὰ ὡσὰν νὰ εἶναι ἐξαπλωμένος ἐπάνω εἰς ἄνθρακας τόσον συνταράσσεται καὶ συστρέφεται. Καὶ οὔτε ἡ συντροφιὰ τῶν φίλων, οὔτε ἡ φροντὶς τῶν ὑποθέσεών του, οὔτε ὁ φόβος τῶν κινδύνων, οὔτε ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἡδονῆς οὔτε ἄλλο τι θὰ δυνηθῇ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζάλην. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ καταιγὶς τυραννικώτερον ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην θλῖψιν κατέχει τὴν ψυχήν του. Αὐτὰ εἶχε ὑπ' ὄψιν του ὁ σοφὸς Σολομὼν καὶ ἔλεγεν: «Ἡ ζήλεια εἶναι σκληρὰ ὡς Ἅδης». Καὶ πάλιν: «Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἶναι πλήρης ζηλοτυπίας καὶ δὲν θὰ τὸν λυπηθῇ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως καὶ δὲν θὰ ἀνταλ-

λάξη τὴν ἔχθραν μὲ κανὲν λύτρον, οὔτε μὲ πολλὰ δῶρα θὰ ἐξιλεωθῇ».[165]

3. Τόση εἶναι ἡ μανία αὐτῆς τῆς νόσου, ὥστε μήτε μετὰ τὴν τιμωρίαν τοῦ προξενήσαντος τὴν θλῖψιν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ὀδύνην. Πολλοί, ὡς γνωστόν, ποὺ ἐφόνευσαν τὸν μοιχόν, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ φονεύσουν τὸν θυμὸν καὶ τὴν θλῖψιν. Μερικοὶ μάλιστα καὶ ἀφοῦ κατέσφαξαν τὰς συζύγους των συνέχισαν νὰ τήκωνται ὁμοίως ἢ καὶ σφοδρότερον ἀκόμη εἰς τὴν πυράν. Καὶ ὁ μὲν ἄνδρας συζῇ μὲ τόσα κακά, καὶ ὅταν τύχῃ νὰ μὴ ἀποδειχθῇ ἀληθὲς οὐδέν. Ἡ ἀθλία ὅμως καὶ ταλαίπωρος σύζυγος ὑπομένει βαρύτερα ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Ὅταν δηλαδὴ αὐτόν, ποὺ ὤφειλε νὰ εἶναι ἡ παρηγορία της εἰς ὅλας τὰς θλίψεις της, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ περιμένῃ προστασίαν, τὸν ἴδῃ ἀποθηριωμένον νὰ διάκειται πρὸς αὐτὴν ἐχθρικώτερον πάντων, ποῦ θὰ δυνηθῇ πλέον νὰ στραφῇ; Πρὸς ποῖον νὰ καταφύγῃ; Ἀπὸ ποῦ νὰ εὕρῃ ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, ὅταν ὁ λιμὴν ἔχει κλεισθῆ ἀπὸ μυρίους προβόλους;

4. Τότε καὶ οἱ ὑπηρέται καὶ αἱ δοῦλαι συμπεριφέρονται πρὸς αὐτὴν αὐθαδέστερον καὶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της. Διότι αὐτὸ τὸ γένος εἶναι ποὺ εἶναι ὕποπτον καὶ ἀχάριστον, ὅταν ὅμως ἴδῃ τοὺς κυρίους του νὰ ἐχθρεύωνται καὶ νὰ στασιάζουν μεταξύ των, εὑρίσκουν ἀφορμὴν ἀπὸ τὸν πόλεμον ἐκείνων νὰ ἐκδηλώσουν ὅλην τὴν συνήθη των μοχθηρίαν. Διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δύνανται νὰ πλάθουν καὶ νὰ συνθέτουν ὅσα θέλουν μὲ πᾶσαν ἄνεσιν καὶ νὰ ἐνισχύουν τὴν ὑποψίαν τῶν συζύγων μὲ τὰς διαβολάς των εἰς βάρος τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου. Ἡ ψυχὴ ἅπαξ ἔχει προσβληθῆ ἀπὸ τὴν πονηρὰν αὐτὴν νόσον, πιστεύει εὐκόλως τὰ πάντα καὶ στρέφουσα τὴν ἀκοὴν ἐξ ἴσου πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, δὲν ἀνέχεται νὰ κάμνῃ διάκρισιν μεταξὺ τῶν συκοφαντῶν καὶ μή, ἀλλὰ νομίζει μάλιστα ὅτι εἶναι περισσότερον ἀξιόπιστοι ὅσοι ἐξάπτουν τὴν ὑποψίαν παρὰ ὅσοι προσπαθοῦν νὰ τὴν ἐξαλείψουν.

5. Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ φοβᾶται καὶ νὰ τρέμῃ περισσότερον ἀπὸ τὸν σύζυγον ἐκείνους τοὺς δραπέτας καὶ τὰς γυναῖκας των καὶ νὰ παραχωρῇ τὴν θέσιν της εἰς ἐκείνους καὶ νὰ μεταπίπτῃ ἡ ἰδία εἰς τὴν τάξιν αὐτῶν. Πότε λοιπὸν θὰ δυνηθῇ νὰ ζήσῃ ἀδάκρυτος; Ποίαν νύκτα; Ποίαν ἡμέραν; Ποίαν ἑορτήν; Πότε θὰ ζῇ χωρὶς στεναγμούς, χωρὶς ὀδυρμοὺς καὶ θρήνους; Θὰ διάγῃ διὰ παντὸς ἐν μέσῳ ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν, προ-

165. Παροιμ. 6, 34.

ερχομένων, ἄλλων μὲν ἀπὸ τὸν πληγωμένον ἄνευ λόγου σύζυγον, ἄλλων δὲ ἀπὸ τοὺς μιαροὺς ὑπηρέτας. Φρουραὶ καὶ πάλιν φρουραὶ καὶ τὰ πάντα μεστὰ φόβου καὶ τρόμου. Διότι δὲν ἐλέγχονται ἐξονυχιστικῶς αἱ εἴσοδοι καὶ αἱ ἔξοδοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ λόγοι καὶ τὰ βλέμματα καὶ οἱ στεναγμοί της ὑποβάλλονται εἰς βασανιστικὴν ἔρευναν καὶ εἶναι ὑποχρεωμένη ἢ νὰ μένῃ ἀκίνητος ὡς λίθος καὶ ἔτι πλέον ἢ νὰ ὑπομένῃ τὰ πάντα σιωπηλῶς καὶ νὰ μένῃ καρφωμένη εἰς τὸ δωμάτιόν της διὰ παντός, χειρότερον ἀπὸ φυλακισμένην ἤ, ἂν θελήσῃ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ νὰ στενάξῃ καὶ νὰ ἐξέλθῃ, δι' ὅλα ἔχει νὰ δώσῃ λόγον εἰς ἐκείνους τοὺς διεφθαρμένους δικαστάς, ἐννοῶ τὰς θεραπαινίδας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν.

6. Τώρα, ἂν θέλῃς, ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν δεινῶν φέρε τὸν ἄφθονον πλοῦτον, τὰς πολυτελεῖς τραπέζας, τὰ κοπάδια τῶν δούλων, τὴν λαμπρότητα τῆς καταγωγῆς, τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας, μεγάλην δόξαν, ἐπιφανεῖς προγόνους. Μὴ ἀφήσῃς κανὲν ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται, ὅτι κάμνουν ἐπίζηλον τὸν παρόντα βίον, ἀλλὰ ἀφοῦ τὰ συγκεντρώσῃς ὅλα ἀντιπαράθεσέ τα εἰς αὐτὴν τὴν λύπην καὶ θὰ διαπιστώσῃς, ὅτι δὲν διακρίνεται κἂν ἡ χαρὰ ποὺ προέρχεται ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ θὰ τὴν ἴδῃς ἐξαφανισμένην, ὅπως εἶναι φυσικὸν ἕνας μικρὸς σπινθὴρ ποὺ ἔπεσε μέσα σὲ μέγα πέλαγος νὰ σβεσθῇ ἀμέσως. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν, ὅταν ζηλοτυπῇ ὁ ἄνδρας. Ἂν ὅμως τὸ πάθος αὐτὸ καταλάβῃ τὴν γυναῖκα (καὶ τοῦτο γίνεται συχνάκις), ὁ μὲν ἄνδρας τὸ ἀντιμετωπίζει εὐκολώτερον ἀπὸ τὴν γυναῖκα καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὀδύνης συνήθως πίπτει πάλιν ἐπάνω εἰς τὴν ἀθλίαν ἐκείνην. Διότι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἴδια ὅπλα ἐναντίον τοῦ συζύγου ποὺ τὸν ὑποπτεύεται. Ποῖος θ' ἀνεχθῇ, ἐπειδὴ τὸ ἀξιώνει ἡ γυναῖκα του, νὰ μένῃ διαπαντὸς εἰς τὴν οἰκίαν;

7. Ποῖος ἐκ τῶν ὑπηρετῶν θὰ τολμήσῃ νὰ παρακολουθῇ τὸν κύριόν του καὶ δὲν θὰ ριφθῇ ἀμέσως εἰς τὸ βάραθρον; Οὔτε λοιπὸν μὲ αὐτὰ τὰ μέσα θὰ δυνηθῇ νὰ παρηγορηθῇ, οὔτε μὲ τὸ νὰ ἐκσπάσῃ τὴν ὀργήν της μὲ λόγους. Ἀλλὰ ἴσως τὴν ὑπομείνῃ ὁ ἄνδρας της ἐξωργισμένην μίαν καὶ δύο φοράς. Ἐὰν ὅμως ἐπιμείνῃ νὰ τὸν κατηγορῇ συνεχῶς, θὰ τὴν μάθῃ συντόμως, ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ τὰ ὑπομένῃ αὐτὰ σιωπηλῶς καὶ νὰ λειώνῃ. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν εἰς τὴν περίπτωσιν ἁπλῆς ὑποψίας. Ὅταν ὅμως τὸ κακὸν τύχῃ νὰ εἶναι ἀληθές, τὴν μὲν γυναῖκα οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀδικημένου συζύγου, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν

νόμων αὐτὴν τὴν φιλτάτην ἐξ ὅλων συνήθως τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὸ δικαστήριον καὶ τὴν καταφάζει. Καὶ ὁ ἄνδρας διαφεύγει τὴν τιμωρίαν τῶν νόμων. καὶ ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἀθλίαν ἐκείνην, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομένῃ ἕνα ἀργὸν καὶ ἀξιοθρήνητον θάνατον ἀπὸ τὰς μαγγανείας καὶ τὰς φαρμακείας ἐκείνας, ποὺ ἐπιτηδεύονται αἱ πορνευόμεναι γυναῖκες. Μερικαὶ μάλιστα δὲν ἐχρειάσθη κἂν νὰ καταφύγουν εἰς ὕποπτα μέσα, ἀλλὰ καταληφθεῖσαι ἀπὸ σφοδρὰν θλῖψιν ἐπρόφθασαν καὶ ἔθεσαν μόναι τέρμα εἰς τὸ μαρτύριον. Ὥστε καὶ ἂν ὅλοι οἱ ἄνδρες ἐδείκνυον μεγάλην σπουδὴν διὰ τὸν γάμον, αἱ γυναῖκες δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν ἐπιδιώκουν. Διότι οὔτε δύνανται νὰ εἴπουν, ὅτι ἡ τυραννία τῆς ἐπιθυμίας εἶναι τόσον μεγάλη εἰς αὐτὰς καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κακῶν ποὺ τὸν συνακολουθοῦν τὸ γεύονται αὐταί, ὅπως ἀκριβῶς ἀπέδειξεν ἡ ἀνάλυσις.

8. Τί λοιπόν, λέγει, αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς γάμους; Ἀλλὰ δὲν λείπει καὶ ἀπὸ ὅλους. Ἐνῷ τοῦτο εὑρίσκεται ἔξω καὶ μακρὰν πάσης παρθενίας. Καὶ ἡ μὲν ἔγγαμος, καὶ ἂν δὲν περιπέσῃ εἰς αὐτὴν τὴν δεινὴν κατάστασιν, πάντως θὰ περιπέσῃ εἰς τὸ ἄγχος τῆς ἀναμονῆς τοῦ δεινοῦ. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ γυναῖκα ποὺ πρόκειται νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν ἄνδρα, μαζὶ μὲ τὴν ἕνωσιν νὰ μὴ ἀναλογίζεται καὶ νὰ μὴ φοβῆται τὰ δεινά. Ἐνῷ ἡ παρθένος εἶναι ἀπηλλαγμένη ὄχι μόνον ἀπὸ τὰς δυσχερεῖς αὐτὰς καταστάσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὑποψίαν αὐτῶν. Αὐτὸ πάντως δὲν συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς γάμους. Οὔτε ἐγὼ τὸ ὑποστηρίζω. Ἀλλὰ ἐὰν τοῦτο δὲν συμβαίνῃ, συμβαίνουν πολλὰ ἄλλα. Καὶ ἂν κανεὶς κατορθώσῃ νὰ διαφύγῃ ἐκεῖνα, πάντως δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ τ' ἀποφύγῃ ὅλα. Ἀλλὰ ὅπως, ὅταν ἐπιχειρήσῃ νὰ διαβῇ κανεὶς ἕνα φράκτην καὶ καρφώνονται εἰς τὰ ἱμάτιά του τὰ ἀγκάθια καί, ὅταν στρέψῃ διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ ἕνα, πιάνεται ἀπὸ πολλὰ ἄλλα, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὰ πράγματα τοῦ γάμου, ὅστις κατορθώσῃ ν' ἀποφύγῃ τὸ ἕνα, περιπλέκεται εἰς ἄλλο. Καὶ ὁποιος διαφύγῃ ἐκεῖνο, πάλιν συνήθως προσκρούει εἰς ἄλλο. Καὶ γενικῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ εὕρῃς γάμον ἀπηλλαγμένον ἀπὸ κάθε δυσάρεστον σύνδρομον.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΖΗΛΕΥΤΟΣ ΕΝΑΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΓΑΜΟΣ.

ΝΓ'. 1. Ἀλλά, ἂν θέλῃς, ἂς ἀφήσωμεν τώρα τὰ δύσκολα καὶ ἂς ἔλθωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν πλευρὰν τοῦ γάμου ποὺ θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἀξιομακάριστος, καὶ ποὺ οἱ

περισσότεροι ἢ μᾶλλον ὅλοι εὔχονται νὰ τὴν ἐπιτύχουν. Ποία εἶναι αὐτὴ λοιπόν; Τὸ νὰ λάβῃ κανείς, ἐνῷ ὁ ἴδιος εἶναι πτωχὸς καὶ ταπεινῆς καταγωγῆς, γυναῖκα ἀπὸ μεγάλην καὶ ἰσχυρὴν οἰκογένειαν μὲ πολλὰ πλούτη. Εἶναι δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλην ἄποψιν ὑπεροπτικὸν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἰς αὐτὸν τὸν τομέα διαπρέπουν κυρίως αἱ γυναῖκες, τόσον περισσότερον ὅσον εἶναι ἀσθενέστεραι. Δι' αὐτὸ καὶ καταλαμβάνονται περισσότερον ἀπὸ τὸ πάθος. Ὅταν ὅμως ἔχῃ καὶ πολλὰς ἀφορμὰς ὑπεροψίας, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἱκανὸν νὰ τὴν συγκρατήσῃ. Ὅπως ἡ φλόγα ποὺ ἀγκαλιάζει ἕνα δάσος, εἰς τόσον ἀπερίγραπτον ἔπαρσιν φθάνουν καὶ ἀνατρέπουν τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ κάνουν τὰ ἄνω κάτω. Διότι ἡ γυναῖκα δὲν ἀφήνει τὸν ἄνδρα νὰ μένῃ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ἀλαζονείαν καὶ κενοδοξίαν τὸν ὑποβιβάζει εἰς τὴν θέσιν ποὺ ἁρμόζει εἰς αὐτήν, τὸν ὑποτάσσει καὶ γίνεται αὐτὴ κεφαλὴ καὶ ἄρχων τῆς οἰκογενείας. Καὶ τί χειρότερον δύναται νὰ συμβῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνωμαλίαν. Καὶ ἀποσιωπῶ τὰ αἴσχη, τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀπογοητεύσεις, ποὺ εἶναι ἐπαχθέστερα πάντων.

ΚΑΙ ΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΝΗΘΗ ΚΑΝΕΙΣ ΝΑ ΥΠΟΤΑΞΗ ΤΗΝ ΠΛΟΥΣΙΑΝ ΓΥΝΑΙΚΑ, ΘΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΗ ΜΕΓΙΣΤΗ Η ΑΗΔΙΑ.

ΝΔ'. 1. Ἂν ἰσχυρισθῇ κανεὶς (διότι ἄκουσα πολλοὺς νὰ τὸ ὑποστηρίζουν, ὅταν γίνωνται παρόμοιαι συζητήσεις): «Ἂς πλουτήσῃ μόνον καὶ ἂς γίνῃ εὔπορος καὶ δὲν εἶναι καθόλου δύσκολον νὰ κάμψῃ καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὸ φρόνημά της». Ἂν κανεὶς ὑποστηρίζῃ αὐτά, πρῶτον μὲν ἀγνοεῖ, ὅτι εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον δύσκολα, ἔπειτα ὅτι καὶ ἂν συμβῇ αὐτό, συνεπάγεται ὄχι καὶ μικρὰν ζημίαν. Διότι ἡ ὑποταγή της εἰς τὸν ἄνδρα ἀπὸ ἐξαναγκασμὸν καὶ φόβον εἶναι βαρύτερον καὶ πλέον δυσάρεστον ἀπὸ τὴν ἡγεμονίαν της ἐπ' αὐτοῦ μὲ ὅλην τὴν ἐξουσίαν. Τί ἐπιφέρει λοιπὸν αὐτό; Αὐτὴ ἡ βία ἐκριζώνει ὅλην τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἡδονήν. Καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἀγάπη οὔτε πόθος, ἀλλὰ ἀντ' αὐτῶν βασιλεύει ὁ φόβος καὶ ὁ καταναγκασμός, τί ἀξία δύναται νὰ ἔχῃ ἕνας τέτοιος γάμος;

ΕΙΝΑΙ ΑΝΥΠΟΦΟΡΟΝ ΚΑΚΟΝ ΝΑ ΠΑΡΗ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΠΛΟΥΣΙΩΤΕΡΟΝ ΑΝΔΡΑ.

ΝΕ'. 1. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν, ὅταν ἡ γυναῖκα εἶναι εὔπορος. Ἂν ὅμως συμβῇ αὐτὴ νὰ μὴ ἔχῃ τίποτε, ὁ δὲ

ἄνδρας νὰ πλουτῇ, καταντᾷ θεράπαινα ἀπὸ νόμιμος σύζυγος, καὶ ἡ ἐλευθέρα γίνεται δούλη καὶ ἀφοῦ χάσῃ τὴν ἀξιοπρέπειάν της, θὰ περιέλθῃ εἰς κατάστασιν, ποὺ δὲν εἶναι καθόλου καλυτέρα ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῶν ἀγοραζομένων παλλακίδων. Ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἂν θέλῃ ὁ σύζυγος νὰ ἀκολασταίνῃ, νὰ ἐπιδίδεται εἰς οἰνοποσίας καὶ ἂν θέλῃ νὰ φέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν συζυγικὴν κλίνην πλῆθος ἑταιρῶν, εἶναι ἀναγκασμένη νὰ τὰ ὑπομένῃ ὅλα καὶ νὰ συμβιβάζεται μὲ αὐτὰ ἢ ἄλλως νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τὴν οἰκίαν. Καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ μόνον τὸ φοβερόν, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μία γυναῖκα ποὺ ὁ ἄνδρας της δεικνύει ἀπέναντί της αὐτὴν τὴν συμπεριφοράν, δὲν θὰ δύναται μὲ τὴν ἰδίαν ἐλευθερίαν νὰ προστάζῃ οὔτε τοὺς ὑπηρέτας οὔτε τὰς θεραπαινίδας, ἀλλὰ ὡσὰν νὰ ζῇ εἰς ξένον καὶ ἐχθρικὸν περιβάλλον καὶ νὰ ἀναξιοπαθῇ καὶ νὰ συζῇ μᾶλλον μὲ κύριον παρὰ μὲ σύζυγον, οὕτως ἀναγκάζεται νὰ κάμνῃ καὶ νὰ ὑποφέρῃ τὰ πάντα. Καὶ ἂν κανεὶς ἔλθῃ εἰς γάμον μὲ σύζυγον τῆς αὐτῆς τάξεως, πάλιν ἡ ἰσοτιμία συγκρούεται μὲ τὸν νόμον τῆς ὑποταγῆς, διότι τὸ μέτρον τῆς ἴσης οἰκονομικῆς δυνατότητος τὴν ὠθεῖ πρὸς τὴν ἀξίωσιν τῆς ἐξισώσεως μὲ τὸν ἄνδρα. Τί δύναται λοιπὸν νὰ πράξῃ κανείς, ὅταν ἀπὸ παντοῦ ἀναφέρωνται τόσαι δυσκολίαι; Τώρα ἂν πολὺ ὀλίγοι, ἐλάχιστοι γάμοι διέφυγον αὐτὰς τὰς καταστάσεις, μὴ τοὺς ἐπικαλεσθῇς. Διότι ἁρμόζει νὰ χαρακτηρίζωμεν τὰ πράγματα ὄχι ἀπὸ τὰς σπανίας περιπτώσεις, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν συνήθως. Εἰς τὴν παρθενίαν εἶναι δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ συμβοῦν αὐτά, ἐνῷ εἰς τοὺς γάμους ἀντιθέτως εἶναι δύσκολον νὰ μὴ συμβοῦν.

Η ΥΠΑΝΔΡΕΥΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΧΕΙ ΠΟΛΛΑΣ ΑΙΤΙΑΣ ΛΥΠΗΣ.

ΝϚʹ. 1. Ἐὰν λοιπὸν μὲ αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται καλὰ γεννῶνται τόσαι δυσάρεστοι καταστάσεις καὶ τόσαι συμφοραί, τότε τί νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὰ ἀναμφισβητήτως λυπηρά; Διότι δὲν φοβεῖται μόνον δι᾽ ἕνα θάνατον, καίτοι μίαν φορὰν πρόκειται ν᾽ ἀποθάνῃ, οὔτε φροντίζει διὰ μίαν ψυχήν, ἐνῷ ἔχει μίαν μόνον, ἀλλὰ τρέμει μὲν διὰ τὸν ἄνδρα, τρέμει διὰ τὰ τέκνα, διὰ τὰς συζύγους καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων της καὶ εἰς ὅσον περισσοτέρους συγγενεῖς ἐκτείνεται ἡ ρίζα τοῦ γένους τόσον αὐξάνουν καὶ αἱ φροντίδες της. Καὶ εἰς κάθε περίστασιν, εἴτε πρόκειται περὶ οἰκονομικῆς ζημίας, εἴτε περὶ ἀσθενείας, εἴτε συμβῇ κάτι ἄλλο ἀνεπιθύμητον, ἀναγκάζεται νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηνῇ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς πάσχοντας. Καὶ ἂν μὲν ἀποθάνουν οἱ ἄλλοι πρῶτοι, τὸ πένθος εἶναι ἀφόρητον. Ἂν πάλιν ἄλλοι μείνουν καὶ ἄλλοι ἀποθάνουν προώρως, οὐδὲ τότε δύναταί τις νὰ εὕρῃ καθαρὰν παρηγορίαν.

2. Διότι ὁ φόβος ποὺ συνταράσσει διαρκῶς τὴν ψυχὴν διὰ τοὺς ζῶντας δὲν εἶναι ὀλιγώτερος ἀπὸ τὴν θλῖψιν διὰ τοὺς ἀποθανόντας, ἀλλὰ παραδόξως εἶναι βαρύτερος. Τὴν λύπην διὰ τοὺς νεκροὺς συνήθως τὴν μαλακώνει ὁ χρόνος, ἐνῷ αἱ φροντίδες διὰ τοὺς ζωντανοὺς εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμένουν διὰ βίου καὶ θὰ παύσουν μόνον μὲ τὸν θάνατον. Ἐὰν δὲν ἐπαρκοῦμεν εἰς τὰς ἰδίας μας συμφοράς, τότε τί εἴδους ζωὴν θὰ κάνωμεν ὅταν εἴμεθα ἀναγκασμένοι νὰ πενθῶμεν καὶ διὰ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων; Πολλαὶ γυναῖκες καταγόμεναι ἀπὸ ἐνδόξους γονεῖς, ἀνετράφησαν μέσα εἰς μεγάλην τρυφὴν καὶ ὑπανδρεύθησαν μὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς δυνατούς, ἔξαφνα ἔπειτα πρὶν νὰ τὶς καλοτυχίσουν δι᾽ αὐτά, ἐνσκήπτει ἕνας κίνδυνος ὡσὰν καταιγίδα ἢ κυκλών, καὶ τὰς ἐβύθισε καὶ αὐτὰς καὶ ἐδοκίμασαν ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ ναυαγίου καί, ἐνῷ ἐχαίροντο πρὸ τοῦ γάμου ἄπειρα ἀγαθά, ἐκρημνίσθησαν εἰς τὴν ἐσχάτην συμφορὰν ἀφ᾽ ὅτου ἦλθον εἰς γάμον. Ἀλλὰ αὐτά, λέγει, δὲν συμβαίνουν συνήθως εἰς ὅλους. Ἀλλὰ πάντως οὔτε καὶ ἀπὸ ὅλους ἀφίστανται (διὰ νὰ ἀπαντήσω μὲ τὸ ἴδιον ἐπιχείρημα). Ἄλλοι μὲν εἶχαν τὴν τύχην νὰ τὰ δοκιμάσουν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι διέφυγαν τὴν προσωπικὴν πεῖραν, καὶ αὐτοὺς πάλιν συνεχῶς ἐλύπει τὸ ἐνδεχόμενον νὰ συμβοῦν. Κάθε παρθένος ὅμως εἶναι ἀπηλλαγμένη καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴν πεῖραν καὶ ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενον.

ΤΑ ΔΥΣΑΡΕΣΤΑ, ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ.

ΝΖʹ. 1. Ἀλλά, ἐὰν ἐπιθυμῆτε ν᾽ ἀφήσωμεν κατὰ μέρος αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶναι συνυφασμένα μὲ τὴν φύσιν τοῦ γάμου καὶ τὰ ὁποῖα οὐδεὶς οὔτε μὲ τὴν θέλησίν του οὔτε χωρὶς αὐτὴν δύναται νὰ διαφύγῃ, αὐτὰ ἂς ἐξετάσωμεν τώρα. Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὐτά; Ὠδῖνες τοκετῶν καὶ τέκνα. Ἂς φέρωμεν τὸν λόγον ὀπίσω καὶ ἂς ἐξετάσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν λεπτομερέστερον τὰ πρὸ τοῦ γάμου. Διότι ἐπακριβῶς τὰ γνωρίζουν μόνον οἱ παθόντες. Φθάνει ὁ καιρὸς τῆς μνηστείας. Καὶ ἀμέσως ἀνακύπτουν φροντίδες ἀλλεπάλληλοι καὶ ποικίλαι, δηλαδὴ τί σύζυγον θὰ λάβῃ, μήπως θὰ εἶναι κανεὶς ταπεινῆς καταγωγῆς ἢ κανεὶς ἄσημος ἢ αὐθάδης ἢ ἀπατεὼν ἢ ἀλαζὼν ἢ θρασὺς ἢ ζηλότυπος ἢ κανεὶς μικροπρεπὴς ἢ ἀνόητος ἢ πονηρός, μήπως κανεὶς σκληρὸς ἢ ἄνανδρος. Ὅλ᾽ αὐτὰ δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὸν νὰ

συμβαίνουν μὲ ὅλας τὰς ὑπανδρευμένας, εἶναι ὅμως ἀναγκασμέναι νὰ μεριμνοῦν καὶ νὰ φροντίζουν δι' ὅλα. Διότι δὲν εἶναι γνωστὸν ποῖος θὰ τῆς τύχη, ἀλλὰ καθὼς εὑρίσκεται ἐνώπιον ἀβεβαίας ἐλπίδος ἡ ψυχὴ φοβεῖται καὶ τρέμει τὰ πάντα καὶ δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ποὺ νὰ μὴ τὸ σκέπτεται. Ἐὰν ἰσχυρισθῇ κανείς, ὅτι δύναται νὰ εὐφραίνεται μὲ τὴν προσδοκίαν τῶν ἀντιθέτων, ἂς γνωρίζῃ καλῶς, ὅτι δὲν μᾶς παρηγοροῦν τόσον αἱ ἐλπίδες τῶν ἀγαθῶν ὅσον μᾶς λυποῦν αἱ ἐνδεχόμεναι συμφοραί. Διότι τὰ ἀγαθὰ τότε γεννοῦν τὴν χαράν, ὅταν τὰ ἐλπίζωμεν μετὰ βεβαιότητος. Ἐνῷ αἱ συμφοραὶ καὶ μόνον μὲ τὴν ὑποψίαν τῆς ἐμφανίσεώς των προκαλοῦν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν εἰς τὴν ψυχήν.

2. Ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τοὺς δούλους, ποὺ ἡ ἄγνοια τῶν μελλοντικῶν κυρίων των δὲν ἀφήνει τὴν ψυχή των νὰ ἠρεμήσῃ, τὸ ἴδιον καὶ τῆς παρθένου ἡ ψυχὴ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μνηστείας, ὁμοιάζει μὲ πλοῖον κλυδωνιζόμενον ἀπὸ τὴν τρικυμίαν, καθὼς οἱ γονεῖς ἄλλους κρατοῦν καὶ ἄλλους ἀκδιώκουν. Διότι τὸν μνηστῆρα ποὺ ἐνίκησε χθές, τὸν ὑπερέβη σήμερον ἄλλος καὶ τοῦτον πάλιν τὸν ἐξεδίωξεν ἕνας τρίτος. Κάποτε μάλιστα καὶ εἰς τὸ κατώφλι τοῦ γάμου ὁ νυμφίος ποὺ ἐφάνη ὅτι ἐπεκράτησεν, ἀπῆλθε μὲ τὰς χεῖρας κενάς, ἐνῷ οἱ γονεῖς παρέδωσαν τὴν κόρην εἰς τὸν πλέον ἀπίθανον. Ὄχι μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες δοκιμάζουν ἐπαχθεῖς φροντίδας. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς αὐτούς, εἶναι εὔκολον νὰ διερευνοῦν τὸ πρᾶγμα, ἐνῷ τῆς γυναικός, ποὺ εἶναι διαρκῶς κλεισμένη μέσα, πῶς θὰ διερευνήσῃ κανεὶς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν μορφήν της; Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μνηστείας. Ὅταν ὅμως φθάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ γάμου ἐντείνεται ἡ ἀγωνία καὶ ὁ φόβος εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν ἡδονήν, μήπως ἀπὸ τὴν πρώτην νύκτα φανῇ κάπως δυσάρεστη καὶ πολὺ κατωτέρα ἀπ' ὅ,τι ἀνεμένετο. Διότι ἡ γυναῖκα ποὺ ἐπῃνέθη εἰς τὴν ἀρχήν, εἶναι κάπως ὑποφερτὸν νὰ καταφρονηθῇ ἀργότερον, ὅταν ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τὴν ἀφετηρίαν τρόπον τινὰ τοῦ δρόμου, φανῇ ἀπεχθής, πότε λοιπὸν θὰ δυνηθῇ νὰ θαυμασθῇ;

3. Καὶ μὴ μοῦ ἀντείπῃς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ πῶς δύναται νὰ συμβῇ αὐτό, ἂν τύχῃ νὰ εἶναι εὔμορφος; Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνησυχίαν. Διότι πολλαὶ γυναῖκες ποὺ ἔλαμψαν μὲ τὸ σφρῖγος τοῦ σώματος δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατακτήσουν τοὺς ἄνδρας των, οἱ ὁποῖοι τὰς ἐγκατέλειψαν καὶ συνεδέθησαν μὲ ἄλλας ποὺ ὑπελείποντο κατὰ πολὺ ἀπὸ αὐτάς. Ἀλλὰ καὶ ἂν διαλυθῇ αὐτὴ ἡ ἀνησυχία, ἀναφύεται ἄλλη δυσαρέσκεια σχετικῶς

μὲ τὴν καταβολὴν τῆς προικός. Διότι καὶ ὁ πενθερὸς μὲ ἀπροθυμίαν ἀποδίδει τὴν προῖκα, καὶ ὁ γαμβρὸς ἐνῷ ἐπιθυμεῖ νὰ τὴν παραλάβῃ τὸ ταχύτερον, ἀναγκάζεται ὅμως νὰ διενεργῇ τὴν εἴσπραξιν μὲ ἐντροπήν, καὶ ἡ γυναῖκα ἐντρεπομένη καὶ ἐρυθριῶσα διὰ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποπληρωμῆς τῆς προικὸς αἰσθάνεται ἔναντι τοῦ ἀνδρός της περισσότερον στενόχωρα καὶ ἀπὸ τὸν πλέον ἀγνώμονα ὀφειλέτην.

4. Ἀλλὰ καὶ ἂν παρακαμφθῇ καὶ αὐτὴ ἡ ἀγωνία, ἀνακύπτει ἀμέσως ὁ φόβος τῆς ἀτεκνίας καὶ ἐπὶ πλέον ἡ φροντὶς τῆς πολυπαιδίας, καὶ ἐπειδὴ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι ποτὲ φανερόν, συνταράσσεται ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἀγωνίας. Καὶ ἂν μὲν καταστῇ ἀμέσως ἔγκυος, ἡ χαρὰ αὐτὴ συνοδεύεται πάλιν ἀπὸ φόβον, διότι κανένα ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ γάμου δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον φόβου. Καὶ ὁ φόβος εἶναι μήπως ἀποβάλῃ καὶ ἀποθάνῃ τὸ βρέφος καὶ διατρέξῃ τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ αὐτὴ ἡ ἔγκυος. Ἂν δὲ μεσολαβήσῃ ἀρκετὸς χρόνος, ἡ γυναῖκα δὲν τολμᾷ νὰ ὁμιλῇ ἐλευθέρως, ὡσὰν νὰ ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ αὐτὴν ἡ τεκνοποιΐα. Ὅταν ὅμως φθάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, σταματοῦν πλέον αἱ ὠδῖνες ποὺ τόσον κατεπόνησαν τὴν κοιλίαν της, αἱ ὁποῖαι καὶ μόναι εἶναι ἱκαναὶ νὰ σκιάσουν τὰς καλὰς πλευρὰς τοῦ γάμου. Τὴν συνταράσσουν καὶ ἄλλαι ἐπὶ πλέον φροντίδες. Διότι ἡ δυστυχὴς καὶ ταλαίπωρος κόρη, ἂν καὶ δοκιμάζεται τόσον σφοδρῶς ἀπὸ τοὺς πόνους ἐκείνους, φοβεῖται ἀκόμη περισσότερον μήπως τὸ βρέφος γεννηθῇ ἀσθενικὸν καὶ ἀνάπηρον ἀντὶ ἀρτίου, μήπως γεννηθῇ θῆλυ καὶ ὄχι ἄρρεν. Διότι πράγματι αὐτὴ ἡ ἀγωνία τὰς θορυβεῖ τότε καθόλου ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς ὠδῖνας τοῦ τοκετοῦ. Καὶ δὲν φοβοῦνται τοὺς ἄνδρας ὀλιγώτερον δι' ὅσα μόνον εἶναι αἱ ἴδιαι ὑπεύθυνοι, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα εἶναι ἀπηλλαγμέναι πάσης εὐθύνης. Καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν τρικυμίαν ἐγκαταλείπουν πᾶσαν φροντίδα διὰ τὴν ἰδίαν των ἀσφάλειαν, μεριμνοῦν δὲ μήπως συμβῇ κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀνεπιθύμητα εἰς τὸν ἄνδρα. Καὶ ὅταν τὸ παιδὶ γεννηθῇ καὶ ἐκβάλῃ τὴν πρώτην φωνήν, ἄλλαι φροντίδες διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην, διὰ τὴν ἐπιβίωσίν του, διὰ τὴν ἀνατροφήν του.

5. Καὶ ἂν τύχῃ νὰ γεννηθῇ εὐφυὲς καὶ εὐάγωγον πρὸς τὴν ἀρετήν, πάλιν οἱ γονεῖς του κατέχονται ἀπὸ φόβους μήπως πάθῃ φοβερόν τι, μήπως ἀποθάνῃ προώρως, μήπως ἐκφυλισθῇ καὶ κυριαρχηθῇ ἀπὸ κάποιο ἐλάττωμα. Διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν μεταβάλλονται μόνον εἰς χρηστοὺς ἀπὸ πονηροί, ἀλλὰ καὶ ἀντιθέτως ἀπὸ σπουδαῖοι μεταβάλ-

λονται εἰς πονηροὺς καὶ φαύλους. Καὶ ἂν συμβῇ κάτι ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀνεπιθύμητα, τὸ πρᾶγμα προκαλεῖ βαρυτέραν λύπην παρὰ ἂν συμπέσῃ νὰ ἐμφανισθοῦν ὅλ' αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ ἂν ἐμφανίζωνται σταθερὰ ὅλα τὰ χρηστά, τοὺς παραστέκει πάντα ὁ φόβος τῆς μεταβολῆς, ποὺ συνταράσσει τὴν ψυχὴν τῶν γονέων, ἀκρωτηριάζουν κατὰ μέγα μέρος τὴν χαράν. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει ὅλοι οἱ ἔγγαμοι νὰ ἀποκτήσουν τέκνα. Μοῦ ὑπενθυμίζεις ἔτσι ἄλλην σοβαρὰν αἰτίαν δυσθυμίας. Ὅταν λοιπὸν καὶ ὅταν ἔχουν τέκνα καὶ ὅταν δὲν ἔχουν καὶ ὅταν αὐτὰ εἶναι καλὰ καὶ ὅταν εἶναι πονηρά, συνέχονται εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἀπὸ διαφόρους λύπας καὶ ἀγωνίας, ποῦ θὰ στηριχθῶμεν διὰ ν' ἀποκαλέσωμεν γλυκύτατον τὸν ἔγγαμον βίον;

6. Καὶ πάλιν, ἂν οἱ σύζυγοι ζοῦν εἰς μίαν ἀδιατάρακτον ὁμόνοιαν, ὑπάρχει πάντοτε ὁ φόβος μήπως ἐμπέσῃ ὁ θάνατος καὶ διακόψῃ τὴν χαράν. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἕνας ἁπλὸς φόβος μόνον, οὔτε τὸ δεινὸν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ ἐνδεχόμενον, ἀλλὰ κάποτε εἶναι ἀνάγκη αὐτὸ νὰ συμβῇ εἰς τὴν πρᾶξιν. Διότι κανεὶς δὲν ἔχει νὰ προσκομίσῃ καὶ μίαν ἔστω περίπτωσιν, ποὺ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀπεβίωσαν καὶ οἱ δύο οἱ σύζυγοι. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ δὲν συμβαίνει, δὲν ἀπομένει παρὰ ὁ ἐπιζῶν σύζυγος νὰ διάγῃ εἰς τὸν ὑπόλοιπον χρόνον μίαν ζωὴν ἐπαχθεστέραν, εἴτε ἔζησε μετὰ τοῦ συζύγου πολὺ εἴτε καὶ ὀλίγον χρόνον. Ἐκεῖνος μάλιστα ποὺ ἔζησε πολὺν χρόνον ὅσον περισσοτέραν πεῖραν τοῦ ἐγγάμου βίου εἶχε, τόσον μεγαλυτέραν ὀδύνην δοκιμάζει, διότι ἡ μακρὰ συνήθεια καθιστᾷ τὸν χωρισμὸν ἀφόρητον. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ δὲν ἐπρόφθασε νὰ γευθῇ ἢ νὰ χορτάσῃ τὴν ἀγάπην καὶ εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἐπιθυμίας, ὅταν τὴν στερηθῇ, πενθεῖ περισσότερον δι' αὐτὸ παρὰ διὰ τὸν ἐκλιπόντα καὶ οὕτω ἀπὸ διαφορετικὰς αἰτίας συνέχουν καὶ τοὺς δύο ἴσαι λῦπαι.

7. Τί πρέπει νὰ εἴπωμεν διὰ τοὺς χωρισμοὺς ποὺ συμβαίνουν, διὰ τὰς μακρὰς ἀποδημίας, τὰς ἀγωνίας ποὺ εἶναι συνυφασμέναι μὲ αὐτάς, διὰ τὰς ἀσθενείας; Καὶ τί σχέσιν ἔχουν αὐτὰ μὲ τὸν γάμον, λέγει; Ὄχι μόνον ἔχουν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἰτίαν πολλαὶ γυναῖκες ἠσθένησαν. Διότι καὶ ἀπὸ ἀδικίας ποὺ ὑπέστησαν καὶ ὀργισθεῖσαι δι' αὐτό, ἐν μέρει ἀπὸ τὴν ὀργήν, ἐν μέρει ἀπὸ τὴν θλῖψιν ἐπροκάλεσαν πολλοὺς πυρετούς. Ἀλλὰ καὶ ἂν εὑρίσκεται διαρκῶς πλησίον των ὁ σύζυγος καὶ δὲν δοκιμάσουν κανὲν τοιοῦτον κακόν, ἀλλὰ ζοῦν διὰ παντὸς εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν κατανοήσεως καὶ ἀγάπης, ἐξ αἰτίας τῆς ἀποδημίας περιπίπτουν πάλιν εἰς αὐτὰς τὰς συμφοράς. Ὅλ' αὐτὰ ἂς

τὰ παραλείψωμεν καὶ ἂς μὴ κατηγοροῦμεν τὸν γάμον δι' οὐδέν, ἀλλὰ πάλιν δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. Ἀπὸ ποίαν λοιπόν; Ὅτι τὸν ὑγιῆ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ εὑρίσκεται εἰς καθόλου καλυτέραν κατάστασιν ἀπὸ τὸν ἀσθενῆ, ἀλλὰ τὸν ρίπτει εἰς τὴν ἰδίαν θλῖψιν μὲ τὸν κατάκοιτον.

Ο ΓΑΜΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΟΛΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΟΝ, ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΑΝ ΑΠΟΦΥΓΗ ΟΛΑ ΤΑ ΔΥΣΑΡΕΣΤΑ.

ΝΗ'. 1. Θέλεις τώρα νὰ κάμωμεν μίαν ἀφαίρεσιν ὅλων αὐτῶν καὶ νὰ ὑποθέσωμεν τὰ ἀδύνατα, καὶ νὰ συμφωνήσωμεν, ὅτι ὑπῆρξε γάμος ποὺ συγκεντρώνει ὅλα μαζὶ τὰ ἀγαθά, πολλὰ τέκνα καὶ καλὰ τέκνα, πλοῦτον, σωφροσύνην τῆς γυναικός, κάλλος, σύνεσιν, ὁμόνοιαν καὶ μακροζωΐαν; Ἂς προστεθῇ καὶ ἔνδοξος καταγωγὴ καὶ μέγεθος δυνάμεως καὶ ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι δὲν τὸν ταράσσει οὔτε αὐτὸ τὸ ἔμφυτον πάθος εἰς ὅλους, ὁ φόβος δηλαδὴ τῆς μεταβολῆς των καὶ ἂς ἀποκλείσωμεν πᾶσαν αἰτίαν θλίψεως, πᾶσαν ἀφορμὴν φροντίδος καὶ μερίμνης καὶ ὅτι οὔτε ἄλλη αἰτία δὲν διασπᾷ τὸν γάμον, ὅπως ὁ πρόωρος θάνατος, ὁ ὁποῖος ἂς δεχθῶμεν ὅτι τοὺς εὗρε τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἢ πρᾶγμα ποὺ θεωρεῖται πολὺ εὐτυχέστερον ἀπὸ αὐτά, ὅτι μένουν τὰ τέκνα κληρονόμοι καὶ προπέμπουν ὅλα ὁμοῦ τοὺς γονεῖς των εἰς τὴν τελευταίαν των κατοικίαν εἰς γῆρας βαθύ. Καὶ ποῖον εἶναι τὸ τέλος; Ποῖον κέρδος θὰ λάβουν μαζί των ἐκεῖ ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν πολλὴν χαράν; Διότι τὸ ὅτι ἀφησαν πολλοὺς παῖδας καὶ ἔζησαν ἀπολαυστικῶς μὲ καλὴν γυναῖκα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ποὺ πρὸ ὀλίγου ἀνέφερα, καὶ ὅτι ἔφθασαν εἰς βαθὺ γῆρας, ὅλ' αὐτὰ εἰς τί θὰ δυνηθοῦν νὰ μᾶς ὠφελήσουν εἰς τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἐξετάσῃ ἀξίας αἰωνίους καὶ ἀληθινάς; Εἰς τίποτε. Λοιπὸν ὅλα εἶναι σκιὰ καὶ ὄνειρον.

2. Ὅταν δὲν ἔχωμεν νὰ κερδίσωμεν τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῆς ἄλλης ζωῆς, μήτε νὰ ἀπολαύσωμεν κάποιαν παρηγορίαν, τότε πρέπει νὰ θέσωμεν εἰς τὴν ἰδίαν μοῖραν ὅποιον ἐδοκίμασεν ὅλα αὐτὰ μ' ἐκείνους ποὺ δὲν τὰ ἐδοκίμασαν. Διότι οὔτε ἂν κανεὶς εἰς τὰ χίλια χρόνια μόνον μίαν νύκτα εἶδεν ὄνειρον καλόν, θὰ εἴπωμέν ποτε, ὅτι οὗτος πλεονεκτεῖ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἀπήλαυσεν αὐτὸ τὸ ὄνειρο. Καὶ πάλιν δὲν εἶπα αὐτὸ ποὺ ἤθελα. Διότι ἡ ἐδῶ ζωὴ ἀπὸ τὴν ἄλλην δὲν ἀπέχει τόσον μόνον, ὅσον ἀπέχουν τὰ ὄνειρα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ ἀκόμη περισσότερον. Οὔτε ἡ παροῦσα ζωὴ

πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔχει τὴν ἰδίαν ἀναλογίαν ποὺ ἔχει μία νὺξ πρὸς χίλια ἔτη, ἀλλὰ πολὺ μεγαλυτέραν καὶ πάλιν ὀλίγον εἶναι. Ἡ παρθένος ὅμως, δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ αὐτά, ἀλλὰ ἀπέρχεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν μὲ πολλὰ ἄλλα πολυτιμότερα ἀγαθά. Μᾶλλον ἂς ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἀρχῆς.

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΥΚΟΛΟΝ.

ΝΘ´. 1. Ἡ παρθένος δὲν ἔχει ἀνάγκην ν' ἀσχολῆται μὲ τὸν σύζυγόν της, οὔτε φοβεῖται μήπως ἀναγκασθῇ νὰ ὑπομείνῃ κάποιον ἀπάτην του. Διότι (ὁ νυμφίος της) εἶναι Θεὸς καὶ ὄχι ἄνθρωπος, εἶναι κύριος κάποιας διαφορετικῆς φύσεως. Αὐτὰ σχετικῶς μὲ τὴν διαφορὰν τῶν νυμφίων. Ἐξέτασε τώρα καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἀγαθῶν ποὺ λαμβάνουν ὡς προῖκα. Διότι αὐτὰ δὲν εἶναι δοῦλοι, οὔτε ἐκτάσεις γῆς, οὔτε τόσα καὶ τόσα τάλαντα χρυσοῦ, ἀλλὰ εἶναι οἱ οὐρανοὶ καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἡ προὶξ αὐτῆς τῆς νύμφης. Ἐπὶ πλέον ἡ ἔγγαμος γυνὴ τρομάζει τὸν θάνατον καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι τὴν χωρίζει ἀπὸ τὸν σύζυγόν της, ἐνῷ ἡ παρθένος καὶ ποθεῖ τὸν θάνατον, καὶ θεωρεῖ βάρος τὴν ζωήν, καὶ σπεύδει νὰ ἀντικρύσῃ τὸν νυμφίον πρόσωπον μὲ πρόσωπον διὰ ν' ἀπολαύσῃ ἐκείνην τὴν δόξαν.

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΝΑΓΚΗΝ ΤΙΠΟΤΕ ΑΠΟ ΟΣΑ ΔΕΝ ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΜΑΣ.

Ξ´. 1. Ἔπειτα ἡ πτωχικὴ ζωὴ δὲν δύναται καθόλου νὰ τὴν βλάψῃ, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν γάμον, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἐφ' ὅσον τὴν ὑπομένει μὲ τὴν θέλησίν της, αὐτὸ τὴν καθιστᾷ περισσότερον ποθητὴν εἰς τὸν νυμφίον, οὔτε ἡ ταπεινή της καταγωγή, οὔτε ἡ ἔλλειψις σωματικῶν θελγήτρων, οὔτε κανὲν ἄλλο αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Τί λέγω; Ἀκόμη καὶ ἂν δὲν εἶναι ἐλευθέρα, οὔτε αὐτὸ βλάπτει τὴν μνηστείαν της, ἀλλὰ ἀρκεῖ νὰ ἐπιδείξῃ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς της καὶ θὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ πρωτεῖα. Δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ τὴν ζηλοτυπίαν, δὲν ἔχει λόγους νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὸ μαρτύριον τοῦ φθόνου, διότι κάποια ἄλλη γυναῖκα συνεζεύχθη μὲ λαμπρότερον σύζυγον. Διότι δὲν ὑπάρχει νυμφίος ὅμοιος οὔτε ἴσος μὲ αὐτόν, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον παραπλήσιος. Ἐνῷ εἰς τὸν γάμον ἀκόμη καὶ ἂν μία γυναῖκα ἔχῃ σύζυγον ἀπὸ τοὺς πλουσιωτέρους καὶ ἰσχυροτέρους, πάλιν δύναται νὰ εὕρῃ ἄλλην νὰ ἔχῃ ἀνώτερον ἀκόμη σύζυγον.

2. Ἡ χαρὰ ποὺ δοκιμάζει μία σύζυγος πλεονεκτοῦσα γενικῶς, ἀλλὰ πάντως εὑρισκομένη εἰς κατωτέραν μοῖραν ἀπὸ μίαν ἄλλην, περιορίζεται τὰ μέγιστα ἀπὸ τὴν ἀνωτερότητα αὐτῆς ἐδῶ. Ἀλλὰ ἡ ἄφθονος ἐπίδειξις χρυσοῦ καὶ ἱματίων καὶ πολυτελοῦς τραπέζης καὶ ἡ ὅλη ἄνεσις γενικὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ δελεάσῃ καὶ νὰ γοητεύσῃ τὴν ψυχήν; Καὶ πόσαι εἶναι αἱ γυναῖκες ποὺ χαίρονται ὅλην αὐτὴν τὴν τρυφήν; Διότι τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀνθρώπων ζῇ μέσα εἰς τὴν πενίαν, εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς κακουχίας. Ἂν ὑπάρχουν μερικαὶ προνομιοῦχοι, αὐταὶ εἶναι ἐλάχισται καὶ διάγουν ἀντιθέτως πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, διότι μία τοιαύτη ἐπίδειξις δὲν εἶναι θεμιτή, ὅπως τὸ ἀπεδείξαμεν καὶ ἀνωτέρω.

ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΦΟΡΕΜΑΤΑ ΕΧΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΝ ΦΟΒΟΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΙΝ.

ΞΑ´. 1. Ἀλλὰ ἂς ὑποθέσωμεν πάλιν, ὅτι αὐτὴ ἡ πολυτέλεια εἶναι ἐπιτρεπτὴ καὶ ὅτι οὔτε ὁ προφήτης οὔτε ὁ Παῦλος δὲν αἰσθάνονται ἀπέχθειαν πρὸς τὰς γυναῖκας ποὺ διάγουν εἰς τὴν χλιδήν. Ποῖον τὸ ὄφελος ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῶν χρυσαφικῶν; Κανὲν ἀπολύτως, ἐκτὸς μόνον ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὰς περιττὰς φροντίδας καὶ τὸν ἀσυνήθη φόβον. Διότι ὄχι μόνον ὅταν τὰ καταθέτουν εἰς τὴν κοσμηματοθήκην καὶ οὔτε μόνον, ὅταν ἐπέλθῃ ἡ νύκτα, κατατρύχονται ἀπὸ ἀνησυχίαν, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὰ φοροῦν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ὑποφέρουν ἀπὸ τὰς ἰδίας ἀνησυχίας, μᾶλλον ἀπὸ χειροτέρας. Καὶ πράγματι, αὐταὶ αἱ ἁμαρτωλαὶ γυναῖκες μεταβαίνουν καὶ εἰς τὰ δημόσια λουτρὰ καὶ εἰς ἄλλους δημοσίους χώρους. Καὶ πολλὰ πρόσωπα ποὺ δὲν τὰ διακρίνουν, καθὼς συνωθοῦνται καὶ πιέζονται ἀπὸ τὸ πλῆθος αὐταὶ αἱ χρυσοφοροῦσαι γυναῖκες, τοὺς κλέπτουν χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ χρυσαφικά τους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολλαὶ ἔχασαν ὄχι μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ βαρύτιμα περιδέραια ἐκ πολυτίμων λίθων, τὰ ὁποῖα ἐκόπησαν καὶ ἀπεσπάσθησαν ἀπ' αὐτῶν.

ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΑ ΖΗΜΙΩΝΟΥΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΧΗΜΙΑΝ ΕΠΙΤΕΙΝΟΥΝ.

ΞΒ´. 1. Ἀλλὰ ἂς ἀπορρίψωμεν καὶ αὐτὸν τὸν φόβον, καὶ ἂς ἀγνοήσωμεν καὶ αὐτὴν τὴν φροντίδα. Καὶ πάλιν τί τὸ ὄφελος; «Μὲ εἶδεν ὁ ἄλλος», λέγει, «καὶ μὲ ἐθαύμασεν». Δὲν ἐθαύμασεν ὅμως αὐτήν, ἀλλὰ τὰ κοσμήματα ποὺ ἐφό-

ρει, μάλιστα τὴν ἰδίαν συχνὰ τὴν ἐκάκισε διότι τὰ ἐφόρει παρὰ τὴν ἀξίαν της. Διότι, ἂν εἶναι εὔμορφη, ἀμαυρώνει τὸ κάλλος τῆς φύσεως, ἀφοῦ ὁ πολὺς στολισμὸς δὲν τὸ ἀφήνει νὰ προβάλῃ γυμνόν, ἀλλὰ τὸ καταστρέφει κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος. Ἂν πάλιν εἶναι ἀποκρουστικὴ καὶ ἄσχημη, τὰ κοσμήματα ὑπογραμμίζουν ἀκόμη περισσότερον τὴν ἀσχημίαν της. Ὅσον ἀποκρουστικὰ καὶ ἂν εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ ἑνὸς προσώπου, ὅταν τὰ παρατηρῇ κανεὶς καθ' ἑαυτά, φαίνονται ὅπως ἀκριβῶς εἶναι. Ὅταν ὅμως πλαισιώνωνται ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῶν πολυτίμων λίθων καὶ ἀπὸ τὴν ἐμορφιὰ ἄλλων κοσμημάτων, τότε τονίζεται ἀκόμη περισσότερον ἡ δυσμορφία των.

2. Ἡ λαμπρότης τῶν μαργαριτῶν καθιστᾷ βαθύτερον ἀκόμη τὸ μέλαν τοῦ προσώπου, καθὼς λάμπουν τρόπον τινὰ εἰς τὸ σκότος. Τὰ ἄνθη ποὺ κοσμοῦν τὰ ἱμάτια ἐμφανίζουν ἀκόμη ἀσχημότερον τὸ δύσμορφον πρόσωπον, διότι δὲν ἀφήνουν τὴν εἰκόνα τοῦ προσώπου ν' ἀγωνισθῇ καθ' ἑαυτὴν εἰς τὰ μάτια τῶν θεατῶν, ἀλλὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τεχνητὸν ἐκεῖνο κάλλος, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ σύγκρισις νὰ εἶναι συντριπτική. Διότι ὁ χρυσὸς ποὺ εἶναι διάσπαρτος εἰς τὰ ἐνδύματα, ἡ ποικίλη διακόσμησις καὶ ὅλος ὁ ἄλλος στολισμός, παρέχουν τὴν αἴσθησιν ἑνὸς γενναίου ἀθλητοῦ, ποὺ γεμᾶτος ὑγείαν καὶ σφρῖγος ἀναμετρᾶται μ' ἕνα ψωραλέον, δειλὸν καὶ πειναλέον ἀνταγωνιστήν. Καὶ καθὼς ἡ ἐμφάνισις τοῦ προσώπου ποὺ περιβάλλεται ἀπὸ ἕνα τέτοιον στολισμόν, συγκεντρώνει εἰς αὐτὸν τὰ βλέμματα τῶν θεατῶν, ἐκεῖνο καταντᾷ περισσότερον καταγέλαστον, ἐνῷ θαυμάζεται ὑπερβολικὰ ὁ στολισμός.

ΠΟΙΟΣ Ο ΣΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΩΡΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ.

ΞΓ'. 1. Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοιούτου εἴδους ὁ στολισμὸς τῆς παρθενίας. Δὲν παραβλάπτει καθόλου τὴν γυναῖκα ποὺ τὸν φορεῖ, διότι δὲν εἶναι σωματικός, ἀλλὰ εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ψυχικός. Καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ἂν εἶναι ἄσχημη, ἀμέσως ὁ ψυχικὸς στολισμὸς τὴν μεταβάλλει, καθὼς τὴν περιβάλλει μὲ ἀσύλληπτον κάλλος. Καὶ ἂν πάλιν λάμπῃ ἀπὸ ἐμορφιά, τὴν καθιστᾷ ἀκόμη ὡραιοτέραν. Διότι δὲν εἶναι οὔτε ὁ χρυσὸς καὶ οἱ πολύτιμοι λίθοι, οὔτε ἡ πολυτέλεια τῶν ἐνδυμάτων, οὔτε ἡ ποικιλία τῶν ἀνθέων μὲ τὸν πλοῦτον τῶν χρωμάτων, οὔτε ἄλλο τι ἀπὸ αὐτὰ τὰ φθαρτὰ ἐκεῖνο ποὺ κοσμεῖ τὰς ψυχάς, ἀλλὰ ἀντ' αὐτῶν αἱ νηστεῖαι, αἱ ἱεραὶ ἀγρυπνίαι, ἡ πραότης, ἡ μετριοφροσύνη, ἡ πενία, ἡ ἀνδρεία, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ καρτερία, ἡ καταφρόνη-

σις ὅλων τῶν πραγμάτων αὐτῆς τῆς ζωῆς.

2. Ὁ ὀφθαλμός της εἶναι τόσον ὡραῖος καὶ θελκτικός, ὥστε ἀντὶ ἀνθρώπων ἔχει τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις καὶ τὸν Κύριον αὐτῶν ἐραστήν. Εἶναι τόσον καθαρὸς καὶ διεισδυτικός, ὥστε δύναται νὰ βλέπῃ καθαρὰ ἀντὶ τῶν σωματικῶν τὰ πνευματικὰ κάλλη. Εἶναι τόσον γλυκὺς καὶ γαλήνιος, ὥστε νὰ μὴ ἐξοργίζεται καὶ ἐξανίσταται οὔτε ἐναντίον αὐτῶν ποὺ τὴν ἀδικοῦν καὶ τὴν πικραίνουν, ἀλλὰ τοὐναντίον ν' ἀτενίζῃ καὶ αὐτοὺς μὲ βλέμμα γλυκὺ καὶ μειλίχιον. Ἡ παρθενία ἀποπνέει τόσην κοσμιότητα, ποὺ καὶ οἱ ἀκόλαστοι ἀκόμη νὰ ἐντρέπωνται καὶ νὰ ἐρυθριοῦν καὶ τὸ πάθος των νὰ ὑποχωρῇ, ὅταν τὴν ἀτενίσουν κατὰ πρόσωπον. Ὅπως ἡ θεραπαινὶς μιᾶς κοσμίας γυναικὸς εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ τοιαύτη, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν τὸ θέλῃ, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ σὰρξ μιᾶς τόσον φιλοσοφημένης ψυχῆς κατ' ἀνάγκην ρυθμίζει τὰς ὁρμάς της πρὸς τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ὁποίαν ὑπακούει. Καὶ πράγματι, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ὅλη ἐμφάνισις καὶ τὸ βάδισμα καὶ γενικῶς πάντα ἐξωτερικεύουν τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν ποὺ βασιλεύει εἰς τὴν ψυχήν της. Καὶ ὅπως ἕνα βαρύτιμον ἄρωμα, ἀκόμη καὶ ἂν κλεισθῇ μέσα εἰς ἀγγεῖον, ἀναδίδει τὴν πνοὴν τῆς ἰδικῆς του εὐωδίας καὶ πληροῖ ἀγαλλιάσεως ὄχι μόνον αὐτοὺς ποὺ εὑρίσκονται μέσα καὶ ἐκεῖ πλησίον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ εὑρίσκονται ἔξω.

3. Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ εὐωδία τῆς παρθενικῆς ψυχῆς διεισδύει εἰς ὅλας τὰς αἰσθήσεις καὶ ἀποκαλύπτει τὸν θησαυρὸν τῆς ἀρετῆς ποὺ περικλείει, ἐπιβάλλει εἰς ὅλους τὰ χρυσᾶ ἡνία τῆς εὐκοσμίας καὶ κρατεῖ εἰς μεγάλην εὐρυθμίαν καθένα ἀπὸ τοὺς ἵππους καὶ δὲν ἐπιτρέπει οὔτε εἰς τὴν γλῶσσαν νὰ προφέρῃ κανένα σκληρὸν καὶ ἀνάρμοστον λόγον, οὔτε εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἕνα βλέμμα ὕποπτον καὶ ἀναίσχυντον, οὔτε εἰς τὴν ἀκοὴν νὰ δεχθῇ κάποιαν ἀνάρμοστον μελῳδίαν. Καὶ φροντίζει νὰ μὴ βαδίζῃ κατὰ τρόπον προκλητικὸν καὶ θηλυπρεπῆ, ἀλλὰ κατὰ τρόπον φυσικὸν καὶ ἀνεπιτήδευτον. Καὶ ἀφοῦ φροντίσῃ ἡ περιβολή της νὰ μὴ συντελῇ εἰς τὸν καλλωπισμόν, δὲν παύει νὰ ἐλέγχῃ διαρκῶς τὸ πρόσωπόν της, ὥστε νὰ μὴ παραδίδεται εἰς διαχυτικοὺς γέλωτας, ἀλλὰ οὔτε ἐλαφρῶς νὰ μειδιᾷ, ἀλλὰ νὰ κρατῇ τὸ μέτωπον σοβαρὸν καὶ αὐστηρὸν καὶ νὰ εἶναι πάντα ἕτοιμη διὰ δάκρυα, ἀλλὰ ποτὲ διὰ γέλωτα.

ΟΣΑ ΠΑΣΧΟΜΕΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ, ΚΑΙ ΑΝ ΑΚΟΜΗ ΕΙΝΑΙ ΑΝΙΑΡΑ, ΕΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΥΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΙΝ.

ΞΔ'. 1. Καὶ ὅταν ὁμιλῶ διὰ δάκρυα, δὲν ἐννοῶ τίποτε

τὸ καταθλιπτικόν. Διότι εἰς ἐκεῖνα τὰ δάκρυα ὑπάρχει τόση χαρά, ὅση δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Καὶ ἂν ἀμφιβάλλῃς, ἄκουσε τὸν Λουκᾶν ποὺ λέγει, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἀπεχώρουν ἀπὸ τὸ συνέδριον, ὅπου ἐμαστιγώθησαν, πλήρεις χαρᾶς. Ἐν τούτοις ἡ φύσις τῶν μαστιγίων δὲν εἶναι τοιαύτη. Διότι δὲν συνηθίζουν νὰ προκαλοῦν εὐχαρίστησιν καὶ χαράν, ἀλλὰ πόνον καὶ ὀδύνην. Δὲν εἶναι λοιπὸν τοιαύτη ἡ φύσις τῶν μαστιγίων, ἀλλὰ ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ κατανικᾷ καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Ἐὰν ἂν αἱ μάστιγες ποὺ ὑπέμενον ἐκεῖνοι διὰ τὸν Χριστὸν ἐγέννησαν χαράν, τί τὸ παράδοξον, ἂν καὶ τὰ δάκρυα προκαλοῦν τὴν ἰδίαν χαράν, ὅταν ἀναβλύζουν διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν; Διὰ τοῦτο τὴν ὁδόν, ποὺ ἐκάλεσε στενὴν καὶ γεμάτην θλίψεις, τὴν ἰδίαν πάλιν ὁδὸν καλεῖ ζυγὸν σωτήριον καὶ φορτίον ἐλαφρόν. Βεβαίως ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς φύσεώς του τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐπαχθές, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπόφασιν ὅσων ἀναλαμβάνουν αὐτὸ τὸ φορτίον καὶ μὲ τὴν ἀπέραντον πίστιν των γίνεται πάρα πολὺ ἐλαφρόν. Δι' αὐτὸ θὰ ἴδῃς ἀνθρώπους ποὺ ἐξέλεξαν τὴν ὁδὸν αὐτὴν νὰ βαδίζουν μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν αὐτὴν τὴν στενὴν καὶ γεμάτην θλίψεις ὁδὸν παρὰ τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον, ὄχι διότι δὲν δοκιμάζουν θλίψεις, ἀλλὰ διότι εἶναι ἀνώτεροι τῶν θλίψεων καὶ δὲν ὑποφέρουν ἀπὸ αὐτάς, ὅπως ὑποφέρουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Ἀναμφισβητήτως ἔχει θλίψεις καὶ ἡ ὁδὸς τῆς παρθενίας, ἀλλὰ ὅταν κανεὶς τὰς συγκρίνῃ μὲ τὰς δοκιμασίας τοῦ γάμου, δὲν πρέπει νὰ τὰς ὀνομάσῃ οὔτε κἂν θλίψεις.

ΟΛΑ ΤΑ ΚΟΥΡΑΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ ΔΕΝ ΕΞΙΣΩΝΟΝΤΑΙ ΟΥΤΕ ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΣ ΤΑΣ ΩΔΙΝΑΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

ΞΕ'. 1. Σὲ ἐρωτῶ, εἰπέ μου, ὑποφέρει ἡ παρθένος εἰς ὅλην της τὴν ζωὴν αὐτό, ποὺ σχεδὸν κάθε ἔτος ὑποφέρει ἡ ἔγγαμος, ὅταν ἐμφανίζωνται αἱ ὠδῖνες τοῦ τοκετοῦ καὶ οἱ στεναγμοί; Καὶ εἶναι τόση ἡ σφοδρότης τῶν πόνων αὐτῶν, ὥστε καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ ὅταν θέλῃ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν αἰχμαλωσίαν, τὸν λιμὸν καὶ τὴν λοιμικὴν καὶ τὰ πλέον ἀφόρητα κακά, ὅλα αὐτὰ τὰ ἀποκαλεῖ «ὠδῖνας;». Καὶ ὁ Θεὸς ἐπέβαλεν αὐτὰς εἰς τὴν γυναῖκα ἀντὶ τιμωρίας καὶ κατάρας. Καὶ δὲν ἐννοῶ τὸν τοκετόν, ἀλλὰ τὸν τοιοῦτον τοκετόν, ποὺ συνοδεύεται μὲ πόνους καὶ ὠδῖνας. Διότι τῆς λέγει: «Μὲ πόνους θὰ γεννᾷς τέκνα».[166] Ἐνῷ ἡ παρθένος

166. Γεν. 3, 16.

ἔχει τοποθετηθῆ ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχουν αἱ ὠδῖνες καὶ ἡ κατάρα. Διότι αὐτὸς ποὺ κατέλυσε τὴν κατάραν τοῦ νόμου, κατέλυσε ταυτοχρόνως δι' αὐτὴν καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν κατάραν.

ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΤΙΜΟΤΕΡΟΝ ΝΑ ΒΑΔΙΖΩΜΕΝ ΜΕ ΤΑ ΠΟΔΙΑ ΠΑΡΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΗΜΙΟΝΟΥΣ.

ΞΣΤ'. 1. Ἀλλὰ εἶναι εὐχάριστον νὰ περιφέρεσαι εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ ἁμάξης συρομένης ὑπὸ ἡμιόνων. Καὶ ὅμως εἶναι περιττὴ ἔπαρσις καὶ ματαιοδοξία, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀληθοῦς χαρᾶς. Καὶ ὅπως οὔτε τὸ σκότος εἶναι προτιμότερον ἀπὸ τὸ φῶς, οὔτε ὁ ἐγκλεισμὸς ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν, οὔτε αἱ πολυάριθμοι ἀνάγκαι ἀπὸ τὴν πλήρη αὐτάρκειαν, τοιουτοτρόπως καὶ διὰ τὴν γυναῖκα δὲν ἀποτελεῖ πλεονέκτημα νὰ μὴ χρησιμοποιῇ τοὺς ἰδίους αὐτῆς πόδας. Ἀντιπαρέρχομαι τοὺς πολλοὺς ἐκνευρισμούς, ποὺ ὑποχρεώνεται νὰ ὑπομένῃ εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις. Καὶ πράγματι, δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας ὁπότε θελήσῃ, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς καὶ ὅταν συντρέχῃ κάποιος σοβαρὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ, εἶναι ἀναγκασμένη νὰ μένῃ μέσα εἰς τὴν οἰκίαν, ὡσὰν τοὺς ἐπαίτας ποὺ εἶναι κομμένα τὰ πόδια των καὶ δὲν δύνανται νὰ μετακινηθοῦν. Κι' ἂν τύχῃ νὰ ἔχῃ ἀπασχολήσει τοὺς ἡμιόνους ὁ σύζυγός της εἰς ἄλλην ἐργασίαν, τότε ἐκδηλοῦται ἀπὸ μέρους της μεμψιμοιρία, διάθεσις πρὸς μάχην καὶ σιωπὴ σημαίνουσα πολλά. Ἂν πάλιν ἡ ἰδία, χωρὶς νὰ προβλέψῃ κάποιαν μελλοντικὴν ἀνάγκην, πράξῃ τὸ ἴδιον, τότε ἀφήνει τὸν ἄνδρα καὶ ὀργίζεται μὲ τὸν ἑαυτόν της καὶ κατατρώγεται συνεχῶς ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό. Καὶ πόσον θὰ ἦτο καλύτερον νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ πόδια της ποὺ ἄλλως τε δι' αὐτὸ μᾶς τὰ ἔδωσεν ὁ Θεός, καὶ ν' ἀποφύγῃ ὅλους αὐτοὺς τοὺς φοβεροὺς ἐκνευρισμοὺς παρά, εἰς τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ ἐπιδειχθῇ, νὰ ἀναγκάζεται νὰ δοκιμάζῃ τόσας λύπας καὶ ψυχικὴν ἀναστάτωσιν; Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐταὶ αἱ αἰτίαι ποὺ τὰς κρατοῦν κλεισμένας εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ἂν συμβῇ νὰ πονέσουν τὰ πόδια ἢ καὶ τῶν δύο ἡμιόνων ἢ καὶ τῆς μιᾶς μόνον, πάλιν τὸ ἴδιον γίνεται. Καὶ ὅταν συμβῇ νὰ στείλουν τὰ ζῶα εἰς τὴν βοσκὴν (πρᾶγμα ποὺ συμβαίνει κατ' ἔτος καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας), εἶναι ἀναγκασμένη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν νὰ μένῃ εἰς τὴν οἰκίαν ὡς δεσμώτης καὶ νὰ μὴ ἐξέρχεται τῆς οἰκίας καὶ ὅταν ἐπείγουσαι ἀνάγκαι τὸ ἐπιβάλλουν.

2. Ἐὰν κανεὶς μοῦ ἀντείπῃ, ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ποὺ θὰ

συναντήση καὶ δὲν ἀναγκάζεται νὰ παραδοθῇ εἰς τὰ βλέμματα τῶν γνωστῶν της καὶ νὰ κοκκινίζῃ; νομίζω ὅτι δὲν ἔχει ἰδέαν ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποὺ περιβάλλουν τὴν γυναῖκα μὲ ὑπόληψιν ἢ ἐντροπήν. Αὐτὰ δὲν εὑρίσκονται οὔτε εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων οὔτε εἰς τὴν ἀφάνειάν των, ἀλλὰ εἰς τὸ πάθος ποὺ κατέχει τὴν ψυχήν των, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν αἰδῶ. Πολλαὶ γυναῖκες, ἂν καὶ δὲν παραμένουν ἔγκλειστοι εἰς τὰς οἰκίας των καὶ βαδίζουν διὰ μέσου τοῦ πλήθους εἰς δημοσίους χώρους, δὲν ἐπέσυραν ἐναντίον των κατηγορίας, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐκέρδισαν καὶ πολλοὺς θαυμαστὰς τῆς σωφροσύνης των, καὶ μὲ τὴν ὅλην των ἐμφάνισιν, καὶ μὲ τὸ βάδισμα, καὶ μὲ τὴν ἀνεπιτήδευτον ἀμφίεσιν ἐξέπεμπον τὴν λάμψιν τοῦ ἐσωτερικοῦ των κάλλους. Ἐνῷ πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς ποὺ παραμένουν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των, ἀπέκτησαν κακὸν ὄνομα. Διότι καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες δύνανται εὐκολώτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας ποὺ ἐμφανίζονται νὰ δείξουν, ὅπου θελήσουν, τὴν θρασύτητα καὶ τὴν ἀναίδειάν των.

ΕΙΝΑΙ ΚΟΥΡΑΣΤΙΚΟΝ ΝΑ ΕΧΗΣ ΠΟΛΛΑΣ ΥΠΗΡΕΤΡΙΑΣ.

ΞΖ΄. 1. Ἀλλὰ ἴσως εἶναι εὐχάριστον νὰ ἔχῃ ὑπὸ τὰς διαταγάς της ἕνα πλῆθος θεραπαινίδων. Καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχει θλιβερωτέρα χαρὰ ἀπὸ αὐτήν, διότι συνοδεύεται μὲ τόσον πολλὰς φροντίδας. Ἡ ἀσθένεια ἢ ὁ θάνατος ἑκάστης ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖ ἀναποτρέπτως αἰτίαν θλίψεως καὶ ταραχῆς. Ἀλλὰ ἂν αὐτὰ ἴσως εἶναι ὑποφερτά, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀκόμη ἐπαχθέστερα, ὅπως νὰ τιμωρῇ καθημερινῶς τὴν ὀκνηρίαν των, νὰ περιορίζῃ τὴν μοχθηρίαν των, νὰ καταπαύῃ τὰς ἔχθρας των καὶ νὰ ἀποκαθιστᾷ καὶ διορθώνῃ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων κακιῶν των. Καὶ τὸ χειρότερον ἐξ ὅλων, ποὺ συμβαίνει συνήθως ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν πολυάριθμοι ὑπηρέται, εἶναι νὰ εὑρεθῇ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἀγέλην τῶν θεραπαινίδων κάποια ποὺ νὰ διακρίνεται διὰ τὴν καλλονήν της. Καὶ συμβαίνει τοῦτο κατ' ἀνάγκην μέσα εἰς ἕνα τόσον μεγάλο πλῆθος. Διότι οἱ πλούσιοι ἐπιδιώκουν ὄχι ν' ἀποκτήσουν ἁπλῶς πολλὰς θεραπαινίδας, ἀλλὰ καὶ ὡραίας ἐπίσης. Ὅταν λοιπὸν συμβῇ κάποια ἐξ αὐτῶν νὰ λάμπῃ μὲ τὸ σωματικόν της κάλλος εἴτε κατακτήσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ κυρίου της ἢ ἁπλῶς μόνον τὸν θαυμασμόν του, ἡ κυρία δοκιμάζει τὴν ἰδίαν ὀδύνην, καθὼς βλέπει ὅτι ἐνικήθη, ἂν ὄχι ὡς πρὸς τὸν πόθον, τοὐλάχιστον δι' αὐτὸ τὸ σωματικόν της κάλλος καὶ τὸν

θαυμασμόν. Ὅταν λοιπὸν αὐτά, ποὺ θεωροῦνται ὅτι εἶναι τόσον ἐξαίσια δι' αὐτὰς καὶ ζηλευτά, συνοδεύωνται ἀπὸ τόσας θλίψεις, τί νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὰ καθαρῶς δυσάρεστα;

Η ΑΤΑΡΑΞΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΠΟΥ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑΝ.

ΞΗ΄. 1. Ἀλλὰ ἡ παρθένος δὲν ἔχει νὰ ὑποφέρῃ τίποτε ἐξ αὐτῶν καὶ τὸ δωμάτιόν της εἶναι ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ καμμία κραυγὴ δὲν τὴν φθάνει. Εἰς τὴν διαμονήν της, ὡς εἰς ἀσφαλῆ καὶ ὑπήνεμον λιμένα, βασιλεύει ἀπόλυτος γαλήνη καὶ εἰς τὴν ψυχήν της βασιλεύει ἡ ἀταραξία, ἀνωτέρα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν σιγήν, διότι δὲν ἀσχολεῖται καθόλου μὲ τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ διαρκῶς συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεὸν καὶ προσηλώνει τὰ βλέμματά της εἰς αὐτόν. Ποῖος λοιπὸν δύναται νὰ μᾶς δώσῃ τὸ μέτρον αὐτῆς τῆς εὐτυχίας; Ποῖος λοιπὸν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ αὐτὴν τὴν ἀπόλαυσιν; Ποῖος λόγος δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐφροσύνην τῆς ψυχῆς, ποὺ εὑρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν; Δὲν ὑπάρχει κανείς, ἀλλὰ μόνον ὅσοι αἰσθάνονται ἀπόλαυσιν πλησίον τοῦ Κυρίου, μόνον αὐτοὶ γνωρίζουν τὸ μέγεθος αὐτῆς τῆς χαρᾶς καὶ πόσον αὐτὴ ὑπερνικᾷ οἱανδήποτε σύγκρισιν.

2. Ἀλλὰ ὁ πολὺς ἄργυρος παρέχει μεγάλην τέρψιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ποὺ τὸν βλέπουν παντοῦ. Καὶ πόσον ἀνώτερον εἶναι νὰ ἀτενίζῃς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς ἀπὸ ἐκεῖ μεγαλυτέραν χαράν; Διότι ὅσον ὁ χρυσὸς εἶναι λαμπρότερος ἀπὸ τὸν κασσίτερον καὶ τὸν μόλυβδον, τόσον εἶναι ὁ οὐρανὸς λαμπρότερος ἀπὸ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ οἱανδήποτε ὕλην. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐνατένισις τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἀπηλλαγμένη φροντίδων, ἐνῷ ἐκείνη συνδέεται μὲ πολλὴν φροντίδα, πρᾶγμα ποὺ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἀφανίζει τὰς ἐπιθυμίας. Ἀλλὰ δὲν θέλεις νὰ κοιτάξῃς τὸν οὐρανόν; Δύνασαι νὰ ἀτενίσῃς τὸν ἄργυρον ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀγοράν. «Σᾶς τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ ἐντραπῆτε»,[167] ὅπως λέγει καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, διότι ἀπὸ τὸν ἔρωτα πρὸς τὰ χρήματα εἴσθε τόσον συνεπαρμένοι. Ἀλλὰ δὲν ἔχω τί νὰ εἴπω. Διότι εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον μὲ κατέλαβε μεγάλη ἀμηχανία καὶ δὲν δύναμαι νὰ διακρίνω διὰ ποῖον λόγον ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος γενικῶς, ὅταν μὲν τοῦ δίδεται ἡ δυνατότης νὰ τέρπεται μὲ εὐκολίαν καὶ ἄνεσιν, δὲν χαίρεται κἄν, ἐνῷ αἰσθάνονται τὴν μεγί-

167. Α' Κορινθ. 6, 5.

στην ἀπόλαυσιν μὲ πράγματα ποὺ εἶναι συνδεδεμένα μὲ φροντίδας, περισπασμοὺς καὶ μερίμνας.

3. Διατί δὲν τοὺς τέρπει τόσον ὁ ἄργυρος ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀγοράν, ὅσον αὐτὸς ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκίαν; Καὶ ὅμως ἐκεῖνος εἶναι λαμπρότερος καὶ ἀφήνει τὴν ψυχὴν ἐλευθέραν ἀπὸ οἱανδήποτε μέριμναν. Διότι, θὰ εἴπῃς, ἐκεῖνος δὲν εἶναι ἰδικός μου, ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι. Ἄρα ἡ πλεονεξία εἶναι ποὺ προκαλεῖ τὴν εὐχαρίστησιν καὶ ὄχι ἡ φύσις τοῦ ἀργύρου. Διότι, ἐὰν ἦτο ἡ φύσις του, ἔπρεπε νὰ ἐτερπόμεθα ἐξ ἴσου καὶ ἀπὸ τὸν ἄργυρον τῆς ἀγορᾶς. Ἐὰν μοῦ ἐπικαλεσθῇς τὴν ἀνάγκην τῆς χρήσεως, πολὺ προτιμοτέρα εἶναι ἡ ὕαλος. Καὶ τοῦτο μάλιστα δύνανται νὰ τὸ βεβαιώσουν οἱ πλούσιοι, ποὺ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατασκευάζουν τὰ ποτήρια ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὕλην. Ἂν ἀναγκασθοῦν νὰ κατασκευάσουν καὶ ἀπὸ ἄργυρον ποτήρια διὰ νὰ κάμουν ἐπίδειξιν τοῦ πλούτου των, τὰ κατασκευάζουν πρῶτα ἀπὸ ὕαλον καὶ τὰ ἐπενδύουν ἐξωτερικῶς μὲ ἄργυρον, διὰ νὰ δείξουν ὅτι ἡ ὕαλος εἶναι περισσότερον εὐχάριστος καὶ πρόσφορος διὰ τὴν πόσιν, ἐνῷ ὁ ἄργυρος ἐτέθη μόνον πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ἀπὸ ἄμετρον ἀλαζονείαν. Ἀλλὰ τί σημαίνει ἰδικός μου καὶ ὄχι ἰδικός μου; Διότι αὐτὰς τὰς λέξεις, ὅταν τὰς ἐξετάσω μὲ ἀκρίβειαν, ὁδηγοῦμαι εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἶναι ἁπλαῖ λέξεις.

4. Ἀφοῦ πολλοὶ καὶ ἐνόσῳ ἔζων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσουν εἰς τὴν κυριότητά των μέχρι τέλους τὸν ἄργυρον. Εἰς ὅσους πάλιν αὐτὸς παρέμεινε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς των, μὲ τὸν θάνατόν των ἑκόντες ἄκοντες ἔπαυσαν νὰ τὸν ἐξουσιάζουν. Καὶ ὄχι μόνον διὰ τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ λουτρὰ καὶ τοὺς κήπους καὶ τὰς οἰκίας δύναται κανεὶς νὰ ἴδῃ, ὅτι «τὸ ἰδικόν μου καὶ τὸ μὴ ἰδικόν μου» εἶναι ἁπλαῖ λέξεις. Διότι ἡ χρῆσις εἶναι κοινὴ εἰς ὅλους. Αὐτοὶ ποὺ νομίζουν, ὅτι εἶναι κάτοχοι, πλεονεκτοῦν ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν εἶναι, εἰς τοῦτο μόνον, εἰς τὴν φροντίδα δι' αὐτά. Διότι οἱ τελευταῖοι αὐτὰ τὰ ἀπολαμβάνουν μόνον, ἐνῷ οἱ πρῶτοι ἀπολαμβάνουν μὲ πολλὰς φροντίδας ἐκεῖνα ποὺ ἀπολαμβάνουν οἱ ἄλλοι χωρὶς αὐτάς.

ΤΑ ΠΟΛΥΤΕΛΗ ΤΡΑΠΕΖΙΑ ΕΙΝΑΙ ΓΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΟΛΛΗΝ ΑΗΔΙΑΝ.

ΞΘ΄. 1. Ἂν κανεὶς θαυμάζῃ τὰς μεγάλας ἀπολαύσεις, ὅπως τὸ πλῆθος τῶν κατακοπτομένων κρεάτων, τὴν ἀνωφελῆ κατανάλωσιν οἴνου, τὰ ἐξεζητημένα καρυκεύματα, τὰς τέχνας τῶν τραπεζοκόμων καὶ τῶν μαγείρων, τὸ πλῆθος τῶν παρασίτων καὶ συμποσιαζομένων, ἂς γνωρίζῃ καλῶς, ὅτι οἱ πλούσιοι δὲν αἰσθάνονται καλύτερον ἀπὸ τοὺς μαγείρους σχετικὰ μὲ αὐτὰ τὰ θέματα. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνοι φοβοῦνται τοὺς κυρίους των, ἔτσι καὶ αὐτοὶ φοβοῦνται τοὺς προσκεκλημένους, μήπως λάβουν κάτι περισσότερον ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μὲ πολὺν κόπον καὶ δαπάνας παρεσκευάσθησαν δι' αὐτούς. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐξισοῦνται μὲ τοὺς μεγάλους, ἀπὸ μίαν ἄλλην ὅμως ἄποψιν εὑρίσκονται καὶ εἰς χειροτέραν μοῖραν. Διότι αὐτοὶ δὲν φοβοῦνται μόνον τοὺς κατηγόρους, ἀλλὰ καὶ τοὺς φθονερούς. Εἰς πολλοὺς γεννᾶται συχνὰ φθόνος ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν συμποσίων, καὶ δὲν ἔπαυσε παρὰ ἀφοῦ ἐπέφερε τοὺς ἐσχάτους κινδύνους. Ἀλλὰ πολλὰς φορὰς εἶναι εὐχάριστον νὰ τρώγῃ κανεὶς πολλά.

2. Ὅμως, πρὸς Θεοῦ, μακρὰν ἀπὸ αὐτά, ὅταν πονοκέφαλοι καὶ φουσκώματα τῆς κοιλίας καὶ δύσπνοιαι καὶ σκοτοδῖναι καὶ ἴλιγγοι καὶ πνευματικὴ συσκότισις καὶ ἄλλα δεινὰ χειρότερα καὶ ἀπὸ αὐτὰ προκαλοῦνται ἀπὸ αὐτὴν τὴν τρυφήν. Καὶ εἴθε ἡ ἀμετρία αὐτὴ καὶ ζημία νὰ περιωρίζετο εἰς αὐτὰς τὰς καθημερινὰς θλίψεις. Ἀλλὰ τώρα καὶ αἱ πλέον δυσίατοι ἀσθένειαι προκύπτουν ἀπὸ τοιαύτας εὐωχίας. Καὶ πράγματι, καὶ ἡ ποδάγρα καὶ ἡ φθίσις καὶ ἡ ἱερὰ νόσος καὶ ἡ παράλυσις καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀκόμη χειρότεραι ἀσθένειαι προσβάλλουν τὸ σῶμα καὶ τὸ πολιορκοῦν ἕως τὴν τελευταίαν πνοήν. Ποίαν ἡδονήν, ἀντίρροπον ὅλων αὐτῶν τῶν κακῶν, δύναται νὰ ἀναφέρῃ κανείς; Ποίαν δὲ σκληραγωγίαν δὲν θὰ ἐπροτίμα κανεὶς προκειμένου νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτά;

ΜΙΑ ΖΩΗ ΧΩΡΙΣ ΤΡΥΦΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΧΡΗΣΙΜΗ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΖΩΗΝ ΜΕ ΤΡΥΦΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ.

Ο΄. 1. Ἡ λιτότης ὅμως δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ αὐτά, ἀλλὰ εὑρίσκεται πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὰ δυσάρεστα, συντελεῖ δὲ εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὐεξίαν. Ἐὰν κανεὶς ἐπιζητῇ καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, θὰ εὕρῃ ὅτι καὶ αὐτὴ ὑπάρχει περισσότερον εἰς τὴν λιτότητα παρὰ εἰς τὴν τρυφήν. Καὶ πρῶτον ἡ χαρὰ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑγείαν καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἐνοχλεῖσαι ἀπὸ κανένα ἀπὸ τὰ κακὰ ἐκεῖνα ποὺ ἀπαριθμήσαμε, καθένα ἀπ' τὰ ὁποῖα καὶ μόνον του εἶναι ἱκανὸν νὰ σβήσῃ καὶ νὰ ἀνατρέψῃ ἐκ βάθρων τὴν ἡδονήν. Ἔπειτα καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ φαγητά. Πῶς; Διότι τὴν ἡδονὴν τὴν δημιουργεῖ ἡ ὄρεξις. Καὶ τὴν ὄρεξιν δὲν τὴν δημιουργεῖ ὁ κόρος, οὔτε ἡ πλησμονή, ἀλλὰ τὴν δη-

μιουργεῖ ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ σπάνις. Ἀλλὰ ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ σπάνις δὲν ὑπάρχει εἰς ἐκεῖνα τὰ συμπόσια τῶν πλουσίων, ἀλλὰ ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὴν τράπεζαν τῶν πτωχῶν καὶ ἐπιστάζει τὸ μέλι εἰς τοὺς συνδαιτημόνας καλύτερον ἀπὸ οἱονδήποτε τραπεζοκόμον καὶ μάγειρον. Διότι οἱ πλούσιοι τρώγουν χωρὶς νὰ πεινοῦν καὶ πίνουν χωρὶς νὰ διψοῦν καὶ προτοῦ νὰ αἰσθανθοῦν τὴν ἀνάγκην τοῦ ὕπνου ξαπλώνουν νὰ κοιμηθοῦν. Ἐνῷ οἱ πτωχοὶ αἰσθάνονται πρῶτα τὴν ἀνάγκην ὅλων αὐτῶν καὶ κατόπιν τὰ λαμβάνουν. Πρᾶγμα ποὺ αὐξάνει τὴν ἀπόλαυσιν.

2. Εἰπέ μου, διατί καὶ ὁ Σολομὼν λέγει, ὅτι ὁ ὕπνος τοῦ δούλου εἶναι γλυκύς, ἐκφραζόμενος ὡς ἑξῆς: «Ὁ ὕπνος τοῦ δούλου εἶναι γλυκὺς καὶ ἀναπαυτικός, εἴτε ὀλίγον εἴτε πολὺ φάγῃ».[168] Μήπως διότι εἶναι μαλακὸν τὸ στρῶμα του; Ἀλλὰ οἱ δοῦλοι συνήθως κοιμοῦνται εἰς τὸ ἔδαφος ἢ ἐπάνω εἰς στρωσίδι. Μήπως διὰ τὴν ἡσυχίαν των; Ἀλλὰ οὔτε μίαν στιγμὴν δὲν εἶναι κύριοι τοῦ χρόνου. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἄνεσιν; Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν παύουν νὰ μοχθοῦν διαρκῶς καὶ νὰ ταλαιπωροῦνται. Τί ἄλλο εἶναι τέλος πάντων αὐτὸ ποὺ καθιστᾷ τὸν ὕπνον γλυκύν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ κοιμηθῇς, ἀφοῦ πρῶτα αἰσθανθῇς ἰσχυρὰν τὴν ἀνάγκην τοῦ ὕπνου; Ἐνῷ οἱ πλούσιοι, ἂν δὲν τοὺς εὕρῃ ἡ νύκτα βυθισμένους εἰς τὴν μέθην, εἶναι ἀναγκαῖον διαρκῶς νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ στριφογυρίζουν καὶ νὰ ὑποφέρουν ξαπλωμένοι ἐπάνω εἰς τὰ μαλακὰ στρώματα.

Η ΤΡΥΦΗ ΚΑΙ Η ΑΠΟΛΑΥΣΙΣ ΖΗΜΙΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ.

ΟΑ'. 1. Ἠδυνάμην καὶ ἐξ ἄλλης πλευρᾶς ν' ἀποδείξω τὴν ἀηδίαν καὶ τὴν βλάβην τῆς τρυφῆς καὶ τὴν φαυλότητα, ἀπαριθμῶν ὅλας τὰς νόσους ποὺ προκαλοῦν εἰς τὴν ψυχήν, νόσους πολὺ περισσοτέρας καὶ χειροτέρας ἀπὸ ἐκείνας τὰς σωματικάς. Διότι καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους μαλθακοὺς καὶ ἀνάνδρους καὶ θρασεῖς καὶ ἀλαζονικοὺς καὶ ἀσελγεῖς καὶ αὐθάδεις καὶ ἀκολάστους καὶ ὀργίλους καὶ σκληροὺς καὶ μικροπρεπεῖς καὶ πλεονέκτας καὶ δουλοπρεπεῖς καὶ μὲ μίαν λέξιν τοὺς καθιστᾷ ἀχρήστους εἰς κάθε χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον πρᾶγμα. Ἐνῷ ἡ αὐτάρκεια κάμνει ἐντελῶς τὰ ἀντίθετα. Ἀλλὰ ἤδη ὁ λόγος μᾶς μεταφέρει ἀλλοῦ. Δι' αὐτό, τοῦτο μόνον θὰ προσθέσωμεν καὶ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς ἀποστολικοὺς λόγους. Διότι, ἐὰν αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται ζηλευτά, εἶναι γεμάτα ἀπὸ τόσα κακά,

168. Ἐκκλησ. 5, 11.

καὶ ἐπιφέρουν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τόσην βροχὴν νοσημάτων, τότε τί πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὰ λυπηρά, ὅπως π.χ. τοὺς φόβους τῶν ἀρχόντων, τὰ κινήματα τῶν λαῶν, τὰς παγίδας τῶν συκοφαντῶν καὶ τῶν φθονερῶν; Πράγματα ποὺ κυρίως περιζώνουν τοὺς πλουσίους. Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μετέχουν σφοδρότερον ἀκόμη καὶ αἱ γυναῖκες, διότι αὐταὶ δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνουν γενναίως τὰς μεταπτώσεις.

ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ ΑΛΛΑ ΚΑΚΑ Η ΤΡΥΦΗ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΦΟΡΗΤΟΥΣ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΟΒ'. 1. Καὶ τί λέγω διὰ τὰς γυναῖκας, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνδρες μὲ μεγάλην δυσφορίαν τὰς ἀντιμετωπίζουν. Διότι αὐτὸς ποὺ ζῇ εἰς τὴν αὐτάρκειαν, δὲν φοβεῖται καμμίαν μετάπτωσιν. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ διῆλθε μίαν ζωὴν ἄπληστον καὶ ἀκόλαστον, ἂν ποτε συμβῇ ἀπὸ μίαν ἀντίξοον περίστασιν ἢ ἀνάγκην νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν πενίαν, θὰ ἀποθάνῃ πρῶτα παρὰ θὰ ὑπομείνῃ αὐτὴν τὴν μετάπτωσιν, ἀφοῦ εἶναι ἀπροετοίμαστος καὶ ἀσυνήθιστος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε: «Θὰ ἔχουν ὅμως θλῖψιν καὶ φροντίδας καὶ ἄλλας δοκιμασίας εἰς τὸν σωματικόν των βίον οἱ ἄνθρωποι αὐτοί. Ἐγὼ δὲ σᾶς λυποῦμαι καὶ θέλω νὰ προλάβω τὰς δοκιμασίας σας αὐτάς». Καὶ συνεχίζει μετά: «Ὁ καιρὸς τοῦ παρόντος βίου εἶναι συμμαζευμένος καὶ λιγοστός».[169]

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΖΩΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙΡΟΣ ΓΑΜΟΥ.

ΟΓ' 1. Καὶ ποίαν σχέσιν ἔχει αὐτὸ μὲ τὸν γάμον; ἴσως δύναται νὰ εἴπῃ κανείς. Καὶ πολὺ μεγάλην μάλιστα. Ἐὰν τὸ πρᾶγμα περιορισθῇ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, εἰς δὲ τὴν μέλλουσαν ζωὴν οὔτε νυμφεύονται οὔτε δίδουν εἰς γάμον, καὶ ὁ παρὼν καιρὸς σπεύδει πρὸς τὸ τέλος καὶ ἡ ἀνάστασις εὑρίσκεται πολὺ κοντά, δὲν εἶναι καιρὸς διὰ γάμους οὔτε διὰ κτήματα, ἀλλὰ εἶναι καιρὸς ἐνδείας καὶ ὅλης τῆς ἄλλης πνευματικῆς προετοιμασίας ποὺ μᾶς εἶναι ἐκεῖ χρησίμας. Διότι ὅπως ἡ παρθένος, ὅσον καιρὸν μένει εἰς τὴν οἰκίαν της μὲ τὴν μητέρα της, ἀσχολεῖται πολὺ μὲ τὰ παιδικά της, ἔχει εἰς τὴν ἀποθήκην ἓν κιβώτιον μὲ τὰ πράγματά της καὶ κρατεῖ αὐτὴ τὸ κλειδὶ καὶ ἔχει ὅλην τὴν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτοῦ καὶ δεικνύει τόσην φροντίδα διὰ τὴν φύ-

169. Α' Κορινθ. 7, 29.

λαξιν αὐτῶν τῶν μικρῶν καὶ εὐτελῶν ἀντικειμένων, ὅσην δεικνύουν αὐτοὶ ποὺ διευθύνουν μεγάλην οἰκογένειαν. Ὅταν ὅμως φθάνῃ ὁ καιρὸς νὰ μνηστευθῇ καὶ ὁ καιρὸς τοῦ γάμου τὴν ἀναγκάζῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρικὴν οἰκίαν, τότε ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ταπεινὴν καὶ εὐτελῆ αὐτὴν ἀπασχόλησιν καὶ ἀναγκάζεται ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς οἰκίας, νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ πλῆθος τῶν κτημάτων καὶ τῶν δούλων, διὰ τὴν περιποίησιν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅλας τὰς ἀκόμη σπουδαιοτέρας ἀσχολίας. Ἔτσι καὶ ἡμεῖς πρέπει, καθὼς μεταβαίνομεν ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἰς τὴν ἀνδρικήν, ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμεν ὅλα τὰ ἐπίγεια, ποὺ ἀποτελοῦν ὄντως παιδικὰ παιγνίδια, νὰ σκεπτώμεθα πλέον τὸν οὐρανὸν καὶ ὅλην τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν δόξαν τῆς ἐκεῖ διαμονῆς.

2. Ἐδέθημεν καὶ ἡμεῖς μὲ νυμφίον, ὁ ὁποῖος ζητεῖ νὰ ἀγαπᾶται τόσον πολὺ ἀπὸ ἡμᾶς, ὥστε νὰ ἐγκαταλείπωμεν ὄχι μόνον τὰ ἐπίγεια, οὔτε μόνον αὐτὰ τὰ εὐτελῆ καὶ ἀσήμαντα, ἀλλὰ νὰ θυσιάζωμεν δι' αὐτὸν καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν μας, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρέπει νὰ ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, ἂς ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὰς εὐτελεῖς φροντίδας. Διότι καὶ ὅταν πρόκειται νὰ μεταφερθῶμεν ἀπὸ πτωχικὴν οἰκίαν εἰς βασιλικήν, συνήθως δὲν φροντίζομεν πλέον διὰ τὰς κεραμίδας καὶ τὰ ξύλα καὶ τὰ ἔπιπλα καὶ δι' ὅλα τὰ ἄλλα πτωχικὰ πράγματα τῆς οἰκίας. Οὔτε τώρα λοιπόν, ἂς μὴ μεριμνῶμεν διὰ τὰ ἐπίγεια. Διότι ὁ καιρὸς μᾶς καλεῖ ἤδη πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅπως ἔλεγεν ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν ἔγραφε πρὸς τοὺς Ρωμαίους: «Διότι τώρα ἡ ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας, ἡ ὁποία θὰ σημάνῃ τὴν πλήρη ἀπολύτρωσιν τῶν πιστῶν, εἶναι πλησιέστερα πρὸς ἡμᾶς παρὰ τότε ποὺ ἐπιστεύσαμεν. Ὁ παρὼν βίος, ποὺ ὁμοιάζει μὲ νύκτα σκοτεινήν, ἐπροχώρησε, ἡ δὲ ἡμέρα τῆς ἀθανάτου ζωῆς ἐπλησίασε».[170] Καὶ πάλιν: «Ὁ καιρὸς τοῦ παρόντος βίου εἶναι συμμαζευμένος καὶ λιγοστός, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν γυναῖκας νὰ εἶναι σὰν νὰ μὴ ἔχουν γυναῖκας».[171]

3. Τί χρειάζεται λοιπὸν ὁ γάμος δι' ἐκείνους ποὺ δὲν πρόκειται νὰ ἀπολαύσουν τὸν γάμον, ἀλλὰ πρόκειται νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν μὲ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν γυναῖκα; Τί χρειάζονται λοιπὸν τὰ χρήματα, τὰ κτήματα, τί χρειάζονται αἱ βιωτικαὶ μέριμναι, ὅταν ἡ χρῆσις ὅλων αὐτῶν εἶναι ματαία καὶ παράκαιρος; Διότι, ἐὰν αὐτοὶ

170. Ρωμ. 13, 11.
171. Α' Κορινθ. 7, 29.

ποὺ ἐδῶ πρόκειται νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ δώσουν λόγον διὰ τὰ ἐγκλήματά των, ὅταν φθάσῃ ἡ καθωρισμένη ἡμέρα, ὄχι μόνον ἐγκαταλείπουν κάθε φροντίδα διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ διὰ τροφὴν καὶ ποτόν, φροντίζουν δὲ μόνον διὰ τὴν ἀπολογίαν, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς ποὺ δὲν πρόκειται νὰ ἐμφανισθῶμεν εἰς κανένα ἐπίγειον δικαστήριον, ἀλλὰ εἰς τὸ οὐράνιον βῆμα, καὶ νὰ λογοδοτήσωμεν καὶ διὰ λόγους καὶ διὰ πράγματα καὶ διὰ σκέψεις, πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ὅλα καὶ ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀπὸ λύπην σχετιζομένην μὲ τὰ παρόντα πράγματα καὶ νὰ μεριμνῶμεν μόνον διὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν. «Ἐὰν κανεὶς», λέγει, «ἔρχεται μαζί μου καὶ δὲν μισεῖ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του καὶ τὴν γυναῖκα του καὶ τοὺς ἀδελφούς του καὶ τὰς ἀδελφάς του, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ τοῦ γίνονται ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ μὲ ἀκολουθῇ, ἀκόμη δὲ ἐὰν δὲν μισῇ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μαθητής μου. Καὶ ὅποιος δὲν παίρνει ἐπάνω του τὸν σταυρόν του, καὶ μὲ ἄλλας λέξεις, ὅποιος δὲν λαμβάνει τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑποστῇ καὶ θάνατον σταυρικὸν καὶ ἐπονείδιστον δι' ἐμὲ καὶ δὲν ἔρχεται μὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ὀπίσω μου, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μαθητής μου».[172] 4. Καὶ σὺ βραδύνεις ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γυναικός, ἀπὸ τὸν γέλωτα καὶ τὰς διαχύσεις καὶ τὴν τρυφήν; «Ὁ Κύριος πλησιάζει νὰ ἔλθῃ καὶ θὰ ἀποδώσῃ αὐτὸς εἰς ἕκαστον ὅ,τι τοῦ ἀνήκει. Μὴ κυριεύεσθε ἀπὸ ἀγωνιώδη φροντίδα διὰ τίποτε».[173] Καὶ σὺ φροντίζεις καὶ ἀγωνιᾷς διὰ τὰ χρήματα; Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἔφθασε καὶ σὺ σκέπτεσαι τὴν οἰκίαν καὶ τὴν καλοπέρασιν καὶ τὰς ἄλλας ἀπολαύσεις; «Διότι περνᾷ καὶ φεύγει διαρκῶς σὰν σκιὰ τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον τοῦ κόσμου αὐτοῦ».[174] Διατί λοιπὸν βασανίζεις τὸν ἑαυτόν σου μὲ τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ποὺ δὲν μένουν, ἀλλὰ παρέρχονται, καὶ ἀμελεῖς ἐκεῖνα ποὺ μένουν καὶ εἶναι σταθερά; Οὔτε ὁ γάμος, οὔτε ὁ τοκετός, οὔτε ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ μῖξις μετὰ τῆς γυναικός, οὔτε ὁ πλοῦτος τῶν χρημάτων, οὔτε ἡ ἐπιμέλεια τῶν κτημάτων, οὔτε ἡ τροφή, οὔτε τὰ ἐνδύματα οὔτε ἡ γεωργία, οὔτε ἡ ναυτιλία, οὔτε αἱ τέχναι καὶ αἱ οἰκοδομαί, οὔτε αἱ πόλεις καὶ αἱ οἰκίαι, οὔτε καμμία ἄλλη κατάστασις εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν παραμένει. Ὅλα αὐτὰ μετ' ὀλίγον θὰ ἀφανισθοῦν. Διότι αὐτὸ σημαίνει «περνᾷ καὶ φεύγει διαρκῶς σὰν σκιὰ τὸ ἐξωτερι-

172. Λουκ. 14, 26 - 27.
173. Φιλιππ. 4, 5 - 6.
174. Α' Κορινθ. 7, 31.

κὸν φαινόμενον τοῦ κόσμου αὐτοῦ». Διατί λοιπόν, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ μείνωμεν ἐδῶ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα, τόσον πολὺ φροντίζομεν διὰ πράγματα, ἀπ' τὰ ὁποῖα πολλὰς φορὰς ἀποχωριζόμεθα πρὶν φθάσῃ ἡ ἑσπέρα; Διατί προτιμῶμεν τὸν ἐπίμοχθον βίον, ὅταν ὁ Χριστὸς μᾶς καλεῖ εἰς τὸν ἥσυχον βίον. «Θέλω», λέγει, «νὰ εἶσθε ἐλεύθεροι ἀπὸ φροντίδας, ποὺ ζαλίζουν καὶ σᾶς ρίπτουν εἰς μεγάλην σκέψιν. Ὁ ἄγαμος στρέφει ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν καὶ φροντίδα του εἰς ὅσα παραγγέλλει ὁ Κύριος».[175]

ΔΙΑΤΙ Ο ΘΕΟΣ ΕΝΩ ΜΑΣ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΕΙΜΕΘΑ ΑΜΕΡΙΜΝΟΙ, ΜΑΣ ΠΡΟΤΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΡΙΜΝΩΜΕΝ.

ΟΔ΄. 1. Πῶς λοιπὸν θέλεις νὰ εἴμεθα ἀμέριμνοι, ἀφοῦ μᾶς ἐμβάλλεις πάλιν εἰς ἄλλην φροντίδα; Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι φροντίς, ὅπως δὲν εἶναι θλῖψις ἡ θλῖψις διὰ τὸν Χριστόν, ὄχι διότι μεταβάλλεται ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διότι ἡ διάθεσις αὐτῶν ποὺ ὑπομένουν αὐτὰ μὲ χαράν, νικᾷ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Αὐτὸς ποὺ φροντίζει δι' ὅσα δὲν πρόκειται νὰ ἀπολαύσῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον, πολλὰς φορὰς οὔτε κἂν ἐπ' ὀλίγον, εὐλόγως δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι μεριμνᾷ. Ἐνῷ αὐτὸς ποὺ θὰ λάβῃ καρποὺς μεγαλυτέρους ἀπὸ τὰς φροντίδας, δικαίως δύναται νὰ καταριθμηθῇ μεταξὺ τῶν ἀμερίμνων ἀπὸ κάθε ἄποψιν. Καὶ ἐκτὸς τούτων, εἶναι τόσον μεγάλη ἡ διαφορὰ τῆς μιᾶς μερίμνης ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὥστε αὐτή, συγκρινομένη πρὸς ἐκείνην, νὰ μὴ θεωρῆται κἂν μέριμνα. Τόσον ἐλαφροτέρα ἀπὸ ἐκείνην εἶναι καὶ τόσον πολὺ εὐκολωτέρα. Καὶ ὅλ' αὐτὰ τὰ ἀπεδείξαμεν ἀνωτέρω. «Ὁ ἄγαμος στρέφει ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν καὶ φροντίδα του εἰς ὅσα παραγγέλλει ὁ Κύριος. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ ἦλθεν εἰς γάμον, φροντίζει μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ κοσμικά».[176]

2. Καὶ μόνον αὐτὸ λοιπὸν δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀξίαν τῆς παρθενίας; Διότι ὅση εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον, τόσον αὐτὴ ἡ φροντὶς εἶναι ἀνωτέρα ἐκείνης. Ἀλλὰ πῶς ἐπιτρέπει τὸν γάμον, ποὺ μᾶς καθηλώνει εἰς τὰς φροντίδας καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ πνευματικά; Διὰ τοῦτο εἶπον, λέγει, «ὥστε καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν γυναῖκας νὰ εἶναι ὡς νὰ μὴ ἔχουν γυναῖκας», ὥστε αὐτοὶ ποὺ ἤδη ἐδέθησαν μὲ τὸν γάμον ἢ πρόκειται νὰ δεθοῦν, νὰ καταστήσουν τὸν δεσμὸν μὲ κάποιον τρόπον χα-

175. Α' Κορινθ. 7, 32.
176. Α' Κορινθ. 7, 32 - 33.

λαρώτερον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἅπαξ καὶ ἐδέθησαν μὲ τὸν δεσμὸν τοῦ γάμου, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸν διαρρήξουν, ἂς τὸν καταστήσουν ἀνεκτότερον. Διότι δυνάμεθα, ἂν θέλωμεν, νὰ περικόπτωμεν ὅλα τὰ περιττὰ καὶ νὰ μὴ προσθέτωμεν ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας μωρίαν καὶ ἄλλας φροντίδας εἰς αὐτὰς ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ γάμου.

ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΕΧΗ ΚΑΝΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΩΣ ΝΑ ΜΗ ΕΧΗ.

ΟΕ΄. 1. Τώρα ἂν θέλετε νὰ μάθετε σαφέστερον τί σημαίνει «νὰ ἔχῃς γυναῖκα καὶ νὰ μὴ ἔχῃς», ἂς σκεφθῆτε πῶς διάγουν αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔχουν γυναῖκα καὶ οἱ ἐσταυρωμένοι. Πῶς διάγουν λοιπὸν αὐτοί; Δὲν ἀναγκάζονται νὰ ἀγοράζουν πλῆθος θεραπαινίδων, οὔτε χρυσαφικὰ καὶ περιδέραια, οὔτε μεγάλας καὶ πολυτελεῖς οἰκίας οὔτε τόσας καὶ τόσας ἐκτάσεις γῆς. Ἀλλὰ ὅλ' αὐτὰ τὰ ἀφήνουν κατὰ μέρος καὶ φροντίζουν μόνον δι' ἓν ἱμάτιον, διὰ τὴν τροφήν των. Εἶναι δυνατὸν καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει γυναῖκα νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του αὐτὸν τὸν τρόπον ζωῆς. Διότι αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη ἀνωτέρω «νὰ μὴ ἀποστερῇ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον», ἐλέχθη μόνον διὰ τὴν μῖξιν. Εἰς αὐτὸ τὸ θέμα προστάσσει νὰ ἀκολουθῇ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ δὲν ἀφήνει κανένα ἀπὸ τοὺς συζύγους νὰ εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Διὰ τὴν συμπεριφορὰν ὅμως εἰς ὅλα τὰ ἄλλα θέματα, εἰς τὸ θέμα τῶν ἐνδυμάτων, τῆς διατροφῆς, εἰς ὅλα γενικῶς, δὲν εἶναι καθόλου ὁ ἕνας ὑπεύθυνος διὰ τὸν ἄλλον, ἀλλὰ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ἄνδρας, καὶ ἂν δὲν θέλῃ ἡ γυναῖκα, νὰ περικόψῃ ὅλην τὴν τρυφὴν καὶ τὸ πλῆθος τῶν περιττῶν φροντίδων. Καὶ ἡ γυναῖκα πάλιν δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην, ἂν δὲν τὸ θέλῃ, νὰ καλλωπίζεται καὶ νὰ εἶναι κενόδοξος καὶ νὰ μεριμνᾷ διὰ πράγματα περιττά. Εὐλόγως. Διότι ἐκείνη ἡ ἐπιθυμία (τῆς μίξεως) εἶναι φυσικὴ καὶ διὰ τοῦτο ἔτυχε μεγάλης συγγνώμης, καὶ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ ἕνας νὰ ἀποστερῇ τὸν ἄλλον παρὰ τὴν θέλησίν του. Ἐνῷ ἡ τρυφὴ καὶ ἡ περιττὴ περιποίησις καὶ ἡ ἀνώφελος φροντὶς δὲν πηγάζει ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλὰ γεννᾶται ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν πολλὴν αὐθάδειαν. Δι' αὐτὸ δὲν ἀναγκάζει τοὺς νυμφευμένους εἰς τὰ θέματα αὐτὰ νὰ ὑπόκειται ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον, ὅπως εἰς τὸ θέμα τῶν συζυγικῶν σχέσεων.

2. Αὐτὸ λοιπὸν σημαίνει, ἐνῷ ἔχεις γυναῖκα, νὰ μὴ ἔχῃς, ὅταν δὲν δεχώμεθα τὰς περιττὰς φροντίδας, ποὺ καταβάλλονται ἀπὸ τὴν φιλαρέσκειαν καὶ τὴν θηλυκότητα τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ νὰ προσθέσωμεν τόσην ἐπὶ πλέον

φροντίδα, όση είναι εὔλογον διά μίαν ἀκόμη ψυχήν πού μᾶς προσετέθη καὶ μάλιστα μίαν ψυχήν πού προτιμᾷ νὰ ζῇ μὲ σύνεσιν καὶ ἁπλότητα. Ὅτι αὐτὸ ἀκριβῶς ἐννοεῖ, τὸ ἐδήλωσε μὲ ὅσα προσέθεσεν ἀκολούθως: «Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ κλαίουν νὰ περνοῦν τὰς ἡμέρας των σὰν νὰ μὴ τοὺς ἔχῃ συμβῆ κάτι θλιβερόν, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ χαίρουν σὰν νὰ μὴ εἶχαν λόγον νὰ χαίρουν, ἀλλὰ νὰ θεωροῦν τὰς ἀφορμὰς καὶ τῆς λύπης καὶ τῆς χαρᾶς ὡς προσωρινὰς καὶ περαστικάς».[177] Διότι αὐτοὶ ποὺ δὲν χαίρουν, δὲν θὰ φροντίσουν οὔτε διὰ τὰ κτήματα, καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν κλαίουν, δὲν θὰ αἰσθανθοῦν φρίκην ἀπὸ τὴν πενίαν, οὔτε θὰ ἀποστραφοῦν τὴν αὐτάρκειαν. Αὐτὸ σημαίνει «νὰ ἔχῃς γυναῖκα καὶ νὰ μὴ ἔχῃς», αὐτὸ σημαίνει «εἰς τὰ ἐγκόσμια νὰ ἀποφεύγῃς κάθε ἄμετρον ἀπόλαυσιν καὶ κατάχρησιν καὶ νὰ ἀρκῆσαι μόνον εἰς τὰ ἀναγκαῖα».[178]

3. «Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἦλθεν εἰς γάμον, φροντίζει μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ κοσμικά».[179] Ὅταν λοιπὸν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπάρχῃ μέριμνα, καὶ ἐδῶ μὲν εἶναι ἄσκοπος καὶ ματαία, μᾶλλον μὲ λύπην καὶ θλίψεις («θὰ ἔχουν ὅμως θλῖψιν καὶ φροντίδας καὶ ἄλλας δοκιμασίας εἰς τὸν σωματικόν τους βίον οἱ ἄνθρωποι αὐτοί»),[180] ἐνῷ ἐκεῖ διὰ τὰ μέγιστα ἀγαθά, διατί λοιπὸν δὲν προτιμῶμεν μᾶλλον αὐτὴν τὴν φροντίδα, ἡ ὁποία ὄχι μόνον ἔχει τόσην καὶ τέτοιαν ἀνταμοιβήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν της εἶναι ἐλαφροτέρα ἀπὸ ἐκείνην; Διότι αὐτὴ ποὺ δὲν ἦλθεν εἰς γάμον διὰ τί μεριμνᾷ; Μήπως διὰ χρήματα, διὰ δούλους, διὰ οἰκονόμους, δι' ἀγροὺς καὶ τὰ παρόμοια; Μήπως ἐπιβλέπει τοὺς μαγείρους καὶ τοὺς ὑφαντὰς καὶ τὸ ἄλλο προσωπικόν; Μακρὰν ἀπὸ τοιαύτας μερίμνας! Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν περνᾷ ἀπὸ τὸν νοῦν της, ἀλλὰ φροντίζει δι' ἕνα μόνον, πῶς νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν ψυχήν της, νὰ κοσμήσῃ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ναόν, ὄχι μὲ περιπλόκους διακοσμήσεις ἢ μὲ χρυσὸν ἢ μὲ μαργαρίτας, οὔτε μὲ κονιάματα καὶ βαφάς, οὔτε μὲ τὰς κάθε εἴδους ἀθλιότητας, ἀλλὰ μὲ τὴν ἁγιωσύνην τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος.

4. «Ἐνῷ ἐκείνη ποὺ ἦλθεν εἰς γάμον, φροντίζει πῶς θὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν ἄνδρα της».[181] Μὲ πολὺ μεγάλην σύνεσιν ἀπέφυγε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων, καὶ δὲν ἀνέφερε πόσα ὑπομένουν αἱ γυναῖκες, διὰ νὰ ἀρέσουν εἰς τοὺς ἄνδρας των καὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχήν, διότι ἐκεῖνο μὲν τὸ βασανίζουν καὶ τὸ ψιμμυθιώνουν καὶ τὸ ὑποβάλλουν εἰς ἄλλας δοκιμασίας, τὴν δὲ ψυχὴν τὴν γεμίζουν ἀπὸ δουλικότητα, κολακείαν, ὑποκρισίαν, μικροψυχίαν, ἀπὸ περιττὰς καὶ ἀνωφελεῖς φροντίδας. Ἀλλὰ τὰ ὑπηνίχθη ὅλα αὐτὰ μὲ μίαν φράσιν καὶ τὰ ἄφησεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀκροατῶν νὰ τὰ ἀναλογισθοῦν. Καὶ ἀφοῦ ἔδειξεν ἔτσι τὴν ὑπεροχὴν τῆς παρθενίας καὶ τὴν ἐξύψωσιν ἕως αὐτὸν τὸν οὐρανόν, πάλιν μεταφέρει τὸν λόγον εἰς τὴν συγχώρησιν τοῦ γάμου, φοβούμενος πάντοτε μήπως νομίσῃ κανείς, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀποτελεῖ ἐπιταγήν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰς προηγουμένας παραινέσεις, ἀλλὰ ἀφοῦ εἶπε «δὲν ἔχω ρητὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου»[182] καὶ «ἐὰν ἡ παρθένος ἔλθῃ εἰς γάμον, δὲν ἡμάρτησε»,[183] πάλιν ἐδῶ λέγει «ὄχι διὰ νὰ σᾶς βάλω θηλιὰ εἰς τὸν λαιμόν».[184]

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ΔΕΝ ΜΑΣ ΠΝΙΓΕΙ, ΑΛΛΑ Η ΑΠΡΟΘΥΜΙΑ ΜΑΣ.

ΟϚ'. 1. Διὰ τὸ τελευταῖον ἴσως διερωτηθῇ κανεὶς εὐλόγως, πῶς ἐνῷ ἀνωτέρω ἀποκαλεῖ τὸ πρᾶγμα λύσιν τῶν δεσμῶν, καὶ λέγει ὅτι μᾶς τὸ συμβουλεύει πρὸς τὸ συμφέρον μας, καὶ διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν θλῖψιν, καὶ διὰ νὰ εἴμεθα ἀμέριμνοι, καὶ ἐπειδὴ μᾶς λυπεῖται, καὶ ἐνῷ μὲ ὅλα αὐτὰ δεικνύει ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐλαφρὸν καὶ ὑποφερτόν, ἐδῶ λέγει «ὄχι διὰ νὰ σᾶς βάλω θηλιὰ εἰς τὸν λαιμόν»; Τί σημαίνει αὐτό; Δὲν ἀπεκάλεσε τὴν παρθενίαν θηλιά. Μακρὰν μία τέτοια σκέψις. Ἀλλὰ ἀπεκάλεσε θηλιὰ τὸ νὰ ἀσπασθῇς αὐτὸ τὸ καλὸν μὲ τὴν βίαν καὶ τὸν καταναγκασμόν. Καὶ πράγματι, ἔτσι εἶναι τὸ πρᾶγμα. Κάθε τι ποὺ δέχεται κανεὶς μὲ τὴν βίαν καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι πολὺ ἐλαφρόν, γίνεται τὸ πλέον ἀνυπόφορον ἀπὸ ὅλα καὶ πνίγει τὴν ψυχήν μας χειρότερα καὶ ἀπὸ ἀγχόνην. Δι' αὐτὸ εἶπεν «ὄχι διὰ νὰ σᾶς βάλω θηλιὰ εἰς τὸν λαιμόν». Δηλαδὴ ἐγὼ σᾶς ἀνέπτυξα καὶ σᾶς ἀπέδειξα ὅλα τὰ καλὰ τῆς παρθενίας. Καὶ ὕστερα ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀφήνω τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογήν σας, δὲν σᾶς σύρω πρὸς τὴν ἀρετὴν παρὰ τὴν θέλησίν σας. Καὶ δὲν σᾶς συνεβούλευσα ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ σᾶς προκαλέσουν θλῖψιν,

---

177. Α' Κορινθ. 7, 30.
178. Α' Κορινθ. 7, 31.
179. Α' Κορινθ. 7, 33.
180. Α' Κορινθ. 7, 28.
181. Α' Κορινθ. 7, 34.

---

182. Α' Κορινθ. 7, 25
183. Α' Κορινθ. 7, 28.
184. Α' Κορινθ. 7, 35.

ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ παρεμποδισθῇ ἀπὸ τὰ βιωτικὰ πράγματα μία ὡραία ἐπίμονος προσπάθεια.

2. Καὶ σὲ παρακαλῶ, παρατήρησε καὶ ἐδῶ τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου, πῶς μὲ τὰς ἀρνήσεις εἰσάγει τὴν παραίνεσιν καὶ μὲ τὴν παραχώρησιν τὴν συμβουλήν. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «δὲν σᾶς ἀναγκάζω, ἀλλὰ σᾶς προτρέπω» καὶ μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ «διὰ νὰ ἐξασφαλίσω συμπεριφορὰν σεμνὴν καὶ θέσιν τιμημένην πλησίον τοῦ Κυρίου»,[185] ἔδειξε τὸ θαυμαστὸν τῆς παρθενίας καὶ τὸ μέγα κέρδος ποὺ ἔχομεν ἀπὸ αὐτὴν εἰς μίαν διαβίωσιν σύμφωνον μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ γυναῖκα ποὺ ἔχει ἐμπλακῇ εἰς τὰς βιωτικὰς μερίμνας καὶ περισπᾶται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ τιμημένην θέσιν, καθὼς τὸ ἐνδιαφέρον της καὶ ὁ χρόνος της καταμερίζεται εἰς πολλὰς φροντίδας, δηλαδὴ εἰς τὸν ἄνδρα, εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκίας καὶ ὅλων τῶν ἄλλων προβλημάτων, ποὺ συνήθως συνοδεύουν τὸν γάμον.

ΑΥΤΗ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΤΑΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΘΕΝΟΣ.

ΟΖ΄. 1. Ἀλλά, θὰ εἴπῃς, τί συμβαίνει, ὅταν καὶ ἡ παρθένος ἀσχολῆται μὲ πολλὰ καὶ κατέχεται ἀπὸ βιωτικὰς μερίμνας; Μακρὰν μία τοιαύτη σκέψις, αὐτὴ δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὸν χορὸν τῶν παρθένων. Διότι δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀγαμία νὰ τὴν καταστήσῃ παρθένον, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ἡ ψυχικὴ ἁγνότης. Καὶ ὅταν λέγω ἁγνότητα δὲν ἐννοῶ μόνον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πονηρὰν καὶ αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν, καὶ ἀπὸ τὸν καλλωπισμὸν καὶ τὴν περιέργειαν, ἀλλὰ νὰ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ πᾶσαν βιωτικὴν φροντίδα. Ἂν δὲ δὲν συμβαίνῃ αὐτό, τότε τί τὸ ὄφλεος ἀπὸ τὴν σωματικὴν καθαρότητα; Ὅπως δὲν ὑπάρχει αἰσχρότερον ἀπὸ στρατιώτην ποὺ ἐπέταξε τὰ ὅπλα καὶ περνᾷ τὴν ὥραν του εἰς τὰ καπηλεῖα, ἔτσι δὲν ὑπάρχει ἀτιμότερον ἀπὸ παρθένας ποὺ εἶναι δεμέναι μὲ βιωτικὰς φροντίδας. Διότι καὶ ἐκεῖναι αἱ πέντε παρθένοι εἶχον καὶ λαμπάδας καὶ τὴν παρθενίαν ἤσκησαν, ἀλλ᾽ αὐτὸ δὲν τὰς ὠφέλησεν εἰς τίποτε, ἀλλὰ ἐκλείσθησαν δι᾽ αὐτὰς αἱ θύραι καὶ ἔμειναν ἔξω τοῦ νυμφῶνος καὶ ἐχάθησαν. Καὶ πράγματι, ἡ παρθενία εἶναι καλὸν διὰ τοῦτο, διότι ἐκριζώνει κάθε αἰτίαν περιττῆς φροντίδος καὶ προσηλώνει εἰς τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὰ θεῖα ἔργα. Διότι, ἐὰν δὲν εἶχεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, θὰ ἦτο πολὺ

185. Α' Κορινθ. 7, 35.

κατωτέρα ἀπὸ τὸν γάμον, περιφέρουσα εἰς τὴν ψυχὴν ἀκάνθας καὶ ἀποπνίγουσα τὸν νόμιμον καὶ οὐράνιον σπόρον.

ΔΙΑΤΙ Ο ΠΑΥΛΟΣ ΔΕΝ ΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕΤΑ ΣΦΟΔΡΟΤΗΤΟΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΚΕΙΝΟΥ, ΠΟΥ ΝΟΜΙΖΕΙ ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΑΣΧΗΜΟΝ ΠΡΑΓΜΑ ΝΑ ΕΧΗ ΠΑΡΘΕΝΟΝ (ΑΝΥΠΑΝΔΡΟΝ ΚΟΡΗΝ).

ΟΗ΄. 1. «Ἐὰν ὅμως κανένας πατέρας νομίζῃ, ὅτι εἶναι ντροπή του τὸ ὅτι ἄφησε τὴν κόρην του νὰ ὑπερβῇ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας καὶ ἔγινε γεροντοκόρη, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πείθεται, ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ, δηλαδὴ νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ, ἂς κάμῃ ὅ,τι θέλει. Δὲν ἁμαρτάνει. Ἂς ἔλθουν εἰς γάμον».[186] Τί λέγεις; «Ἂς κάμῃ ὅ,τι θέλει;». Καὶ δὲν διορθώνεις τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ἀλλὰ ἐπιτρέπεις νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον; Διατί δὲν εἶπες, ἐὰν κανεὶς νομίζῃ ὅτι εἶναι ντροπή του ὅτι ἀφῆκε τὴν κόρην του παρθένον, εἶναι ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, διότι θεωρεῖ ἐπονείδιστον ἕνα πρᾶγμα τόσον θαυμαστόν; Διατί δὲν συνεβούλευσες ν᾽ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν γνώμην καὶ νὰ κρατήσῃ τὴν θυγατέρα του μακρὰν τοῦ γάμου; Διότι, λέγει, αὗται αἱ ψυχαὶ ἦσαν ἀνθρώπων πολὺ ἀδυνάτων καὶ χαμερπῶν. Καὶ τὰς ψυχὰς ποὺ εὑρίσκοντο εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὰς ὁδηγήσῃ ἀμέσως εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς παρθενίας. Διότι αὐτὸς ποὺ εἶναι προσκολλημένος εἰς τὰ ἐγκόσμια καὶ θαυμάζει τὸν παρόντα βίον, ὥστε καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσην παραίνεσιν νὰ νομίζῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα προκαλεῖ ἐντροπήν, αὐτὸ ποὺ εἶναι ἄξιον τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς ἀγγελικῆς διαβιώσεως, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ συμβουλὴν ὁδηγοῦσαν εἰς αὐτό; Καὶ τί τὸ παράδοξον, ἐὰν ὁ Παῦλος τὸ ἔκαμεν αὐτὸ διὰ πρᾶγμα ἐπιτρεπτόν, ἀφοῦ τὸ ἴδιον πάλιν κάμνει διὰ πρᾶγμα ἀπηγορευμένον καὶ παράνομον;

2. Παραδείγματος χάριν, τὸ νὰ ἐμμένωμεν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν τροφῶν καὶ τὴν μὲν μίαν νὰ ἐγκρίνωμεν, τὴν δὲ ἄλλην νὰ ἀπορρίπτωμεν, ἦτο ἔργον τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀδυναμίας. Ἀλλ᾽ ὅμως ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν Ρωμαίων ἄνθρωποι ποὺ εἶχον αὐτὴν τὴν ἀδυναμίαν. Καὶ ὄχι μόνον δὲν τοὺς κατηγόρησε μὲ σφοδρότητα, ἀλλὰ κάμνει κάτι ἄλλο περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτό. Ἀφήνει κατὰ μέρος τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ ἐπιτιμᾷ αὐτοὺς ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, λέγων: «Ἀφοῦ δὲ ἀνήκομεν ὅλοι εἰς τὸν Χριστόν, σὺ ποὺ δὲν τρώγεις ἀπὸ ὅλα τὰ φαγητά, διατί κατα-

186. Α' Κορινθ. 7, 36.

κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου;».[187] Ἀλλὰ δὲν κάμνει τὸ ἴδιον, ὅταν γράφη πρὸς τοὺς Κολασσαεῖς, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴν δύναμιν τοὺς ἐπικρίνει καὶ φιλοσοφεῖ, ὅταν λέγη: «Ἂς μὴ σᾶς κρίνη λοιπὸν κανεὶς διὰ φαγητὸν ἢ ποτόν».[188] Καὶ πάλιν: «Ἐὰν λοιπὸν ἀπεθάνατε μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸν καὶ ἠλευθερώθητε ἀπὸ τὴν στοιχειώδη καὶ πεπλανημένην διδασκαλίαν διὰ τὸν κόσμον, διατί σὰν νὰ ζῆτε ἀκόμη μὲ ἰδανικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα κοσμικά, ὑποβάλλετε τὸν ἑαυτόν σας εἰς δόγματα καὶ προστάγματα, ὁποῖα εἶναι αὐτὰ ποὺ σᾶς λέγουν οἱ ψευδοδιδάσκαλοι; Σᾶς λέγουν δὲ αὐτοί: Μὴ πιάσης αὐτό, μὴ γευθῆς ἐκεῖνο, νὰ μὴ ἐγγίσης τοῦτο. Ἀλλὰ αὐτὰ ποὺ σᾶς ἀπαγορεύουν νὰ πιάνετε καὶ νὰ γεύεσθε, εἶναι ὅλα προωρισμένα νὰ φθείρωνται, ὅταν χρησιμοποιηθοῦν καὶ καταναλωθοῦν».[189]

3. Διατί λοιπὸν τὸ κάμνει αὐτό; Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ἰσχυροί, ἐνῷ οἱ Ρωμαῖοι εἶχαν ἀνάγκην ἀπὸ μεγάλην συγκατάβασιν, καὶ περίμενε πρῶτα νὰ στερεωθῆ ἡ πίστις των εἰς τὰς ψυχάς των, φοβούμενος μήπως εἰς μίαν ἄκαιρον προσπάθειαν νὰ «ἐκριζώση τὰ ζιζάνια ἐνωρίς, μαζὶ μὲ αὐτὰ ἐκριζώση καὶ τὰ φύτρα τῆς ὑγιοῦς διδασκαλίας. Διὰ τοῦτο οὔτε τοὺς ἐπιτίθεται μὲ σφοδρότητα οὔτε καὶ τοὺς ἀφήνη χωρὶς νὰ τοὺς ἐπιτιμήση, ἀλλὰ τοὺς ἐπικρίνει μέν, κατὰ τρόπον ὅμως ἀνύποπτον καὶ ἀνεπαίσθητον, καὶ ἐμμέσως, μὲ τὴν ἐπιτίμησιν τῶν ἄλλων. Διότι μὲ τὸ νὰ λέγη «διὰ τὸν Κύριόν του στέκεται ἢ πίπτει πνευματικῶς», φαίνεται μὲν ὅτι ἀποστομώνει αὐτὸν ποὺ ἐπιπλήττει ἐκεῖνον, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως κεντᾷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, δεικνύων ὅτι τὸ νὰ προτιμᾷς τὰ τοιαῦτα δεικνύει ἄνθρωπον ἀσταθῆ, ποὺ δὲν στέκεται σταθερά, ἀλλὰ ταλαντεύεται ἀκόμη, καὶ ἂν δὲν σταθῆ, κινδυνεύει νὰ πέση.

4. Τὸν ἴδιον νόμον τηρεῖ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων ποὺ θεωροῦν τὸ πρᾶγμα ἐντροπήν. Διότι δὲν ἀπευθύνεται φανερῶς πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἐπαίνους πρὸς ἐκεῖνον ποὺ διατηρεῖ τὴν κόρην του παρθένον, τοῦ καταφέρει ἰσχυρὸν πλῆγμα. Διότι τί λέγει; «Ἐκεῖνος ποὺ στέκει ἀκλόνητος μέσα εἰς τὴν καρδίαν του».[190] Αὐτὸ ἐλέχθη πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος περιφέρεται εὐκόλως ταλαντευόμενος καὶ ποτὲ δὲν γνωρίζει νὰ βαδίζη σταθερά, οὔτε νὰ σταθῆ ἀνδρείως. Ἔπειτα, ἐπειδὴ εἶδεν, ὅτι ὁ λόγος εἶναι ἱκανὸς νὰ κεντήση τὴν ψυχὴν ἐκείνου, πρόσεχε πῶς τὸν συνεσκότισε πάλιν, προσθέτων μίαν αἰτίαν ποὺ δὲν εἶναι καὶ τόσον πολὺ ἀξία κατηγορίας. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε «ἐκεῖνος ποὺ στέκει ἀκλόνητος μέσα εἰς τὴν καρδίαν του», προσέθεσε «καὶ δὲν ἀναγκάζεται ἀπὸ τίποτε νὰ ἀλλάξη ἀπόφασιν, ἔχει δὲ ἐξουσίαν νὰ κάμη ὅ,τι θέλει». Καὶ ὅμως θὰ ἦτο συνεπέστερον νὰ εἴπη «ἐκεῖνος ποὺ στέκει ἀκλόνητος μέσα εἰς τὴν καρδίαν του καὶ δὲν νομίζει ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀποτελεῖ ἐντροπήν». Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο δριμύτερον. Δι' αὐτὸ ἀντ' αὐτοῦ προσέθεσεν ἄλλο διὰ νὰ τὸν παρηγορήση καὶ νὰ ἔλθη εἰς αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Διότι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι τόσον φοβερὸν νὰ τὸ ἐμποδίζη κανεὶς ἀπὸ ἀνάγκην, ὅσον εἶναι νὰ τὸ ἐμποδίζη ἀπὸ ἐντροπήν. Διότι τὸ πρῶτον εἶναι ἔργον ψυχῆς ἀνάνδρου καὶ ἀθλίας, ἐνῷ τὸ δεύτερον ἀποκαλύπτει ψυχὴν διεστραμμένην καὶ ποὺ δὲν γνωρίζει νὰ κρίνη ὀρθῶς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

5. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀκόμη ὁ καιρὸς αὐτῶν τῶν λόγων. Διότι οὔτε, δεδομένης ἀνάγκης, εἶναι θεμιτὸν νὰ ἐμποδίζωμεν αὐτὴν ποὺ ἐπροτίμησε τὴν παρθενίαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀνθιστάμεθα γενναίως πρὸς ὅλα ὅσα ἐμποδίζουν τὴν ὡραίαν αὐτὴν ὁρμήν. Ἄκουσε ἐπ' αὐτοῦ τί λέγει ὁ Χριστός: «Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του παραπάνω ἀπὸ ἐμέ, δὲν εἶναι ἄξιος νὰ λέγεται μαθητής μου».[191] Διότι ὅταν ἀκολουθῶμεν κάτι θεάρεστον, καθένας ποὺ μᾶς ἐμποδίζει, εἶναι ἐχθρὸς καὶ πολέμιος, εἴτε ὁ πατὴρ εἶναι αὐτός, εἴτε ἡ μήτηρ, εἴτε ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος ὁ ὁποῖος ὑπέμενεν ἀκόμη τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀκροατῶν, ἔγραφε τὰ ἑξῆς: «Ἐκεῖνος ποὺ στέκει ἀκλόνητος μέσα εἰς τὴν καρδιά του καὶ δὲν ἀναγκάζεται ἀπὸ τίποτε ν' ἀλλάξη ἀπόφασιν». Καὶ δὲν ἐσταμάτησε τὸν λόγον εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον. Ἂν καὶ τὸ «δὲν ἀναγκάζεται ἀπὸ τίποτε ν' ἀλλάξη ἀπόφασιν» καὶ τὸ «ἔχει ἐξουσίαν νὰ κάνη ὅ,τι θέλει» εἶναι τὸ ἴδιον.

6. Ἀλλὰ μὲ τὸ μῆκος τοῦ λόγου καὶ τὴν συνέχειαν τῶν παραχωρήσεων παρηγορεῖ τὴν μικρὰν καὶ εὐτελῆ διάνοιαν, καὶ ἔπειτα προσθέτει καὶ ἄλλην αἰτίαν λέγων «ὁ ὁποῖος τὸ ἔχει ἀποφασίσει μέσα του».[192] Διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος, οὔτε τὸ στοιχεῖον αὐτὸ δημιουργεῖ τὴν εὐθύνην, ἀλλὰ ὅταν τὸ ἐκλέξη καὶ τὸ ἀποφασίση, τότε πράττει καλῶς. Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅτι ἀπὸ τὴν πολ-

187. Ρωμ. 14, 10.
188. Κολασ. 2. 16.
189. Κολασ. 2. 20. 21. 22.
190. Α' Κορινθ. 7, 37.

191. Ματθ. 10, 37.
192. Α' Κορινθ. 7, 37

λὴν συγκατάβασιν δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορά, τονίζει πάλιν τὴν διαφορὰν κάπως δειλὰ μέν, πάντως τὴν σημειώνει ὅταν λέγῃ: «Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν ἐξάγεται ὡς συμπέρασμα, ὅτι καὶ ἐκεῖνος ποὺ ὑπανδρεύει τὴν κόρην του καλῶς πράττει, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δὲν τὴν ὑπανδρεύει, ἀλλὰ τὴν ἀφήνει παρθένον, κάμνει καλύτερα».[193] Ἀλλὰ ἐδῶ μὲν δὲν ἔδειξε πόσον εἶναι καλύτερον, πάλιν διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ μάθῃς, ἄκουσε τὸν Χριστὸν ποὺ λέγει: «οὔτε οἱ ἄνδρες ἔρχονται εἰς γάμον, οὔτε αἱ γυναῖκες δίδονται εἰς γάμον, ἀλλὰ εἶναι ὅλοι σὰν ἄγγελοι θεοῦ εἰς τὸν οὐρανόν».[194] Εἶδες τὴν διαφοράν, ποὺ ὑψώνει τὸν θνητὸν ἀμέσως ἡ παρθενία, ὅταν εἶναι πράγματι παρθενία;

ΟΙ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΗΛΙΑΝ ΔΕΝ ΔΙΕΦΕΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΓΕΛΟΥΣ· ΕΚΑΜΕ ΔΕ ΤΟΙΟΥΤΟΥΣ Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ.

ΟΘ΄. 1. Διότι, εἰπέ μου, εἰς τί διέφερεν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος, ὁ Ἰωάννης, αὐτοὶ οἱ γνήσιοι ἐρασταὶ τῆς παρθενίας; Εἰς τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον εἰς τὸ ὅτι ἦσαν δεμένοι μὲ τὴν θνητὴν φύσιν. Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα, ἂν ἐξετάσῃ κανεὶς μὲ ἀκρίβειαν τὸ πρᾶγμα, δὲν θὰ εὕρῃ ὅτι ἦσαν καθόλου κατώτεροι ἀπὸ ἐκείνους. Καὶ αὐτὸ ποὺ φαίνεται ὅτι εἶναι μειονέκτημα, ἀποτελεῖ σημαντικὸν λόγον διὰ νὰ τοὺς ἐγκωμιάσωμεν. Διότι τὸ γεγονὸς ὅτι κατῴκουν τὴν γῆν καὶ ὑπέκειντο εἰς τοὺς νόμους τῆς θνητῆς φύσεως, καὶ παρ᾽ ὅλ᾽ αὐτὰ ἠδυνήθησαν νὰ φθάσουν πρὸς ἐκείνην τὴν ἀρετήν, σκέψου πόσης ἀνδρείας ἔργον ἦτο, πόσης ἠθικῆς ἀνατάσεως. Ὅτι πράγματι τοὺς κατέστησε τέτοιους ἡ παρθενία, εἶναι φανερὸν ἐκ τούτου. Διότι, ἐὰν εἶχον γυναῖκα καὶ τέκνα, δὲν θὰ κατῴκουν εὐκόλως εἰς τὴν ἔρημον, δὲν θὰ κατεφρόνουν τὴν οἰκίαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέσα τῆς ζωῆς. Τώρα δὲ ἀφοῦ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ δεσμά, διέμενον εἰς τὴν γῆν ὡσὰν νὰ ἔζων εἰς τοὺς οὐρανούς. Δὲν ἐχρειάζοντο τοίχους, οὔτε ὀροφήν, οὔτε κλίνην, οὔτε τράπεζαν, οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ ἀντὶ στέγης εἶχον τὸν οὐρανόν, ἀντὶ κλίνης τὴν γῆν, ἀντὶ τραπέζης τὴν ἐρημίαν.

2. Καὶ αὐτὸ ποὺ διὰ τοὺς ἄλλους εἶναι αἰτία λιμοῦ, δηλαδὴ ἡ ἀκαρπία τῆς ἐρήμου, αὐτὸ παρεῖχεν εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους ἀφθονίαν. Διότι ἐκεῖνοι δὲν ἐχρειάσθησαν ἀμπέλους, οὔτε πατητήρια, οὔτε ἀθέριστα χωράφια, οὔτε

193. Α΄ Κορινθ. 7, 38.
194. Ματθ. 22, 30.

θερισμόν. Ἀλλὰ τὸ μὲν ποτὸν τὸ παρεῖχον εἰς αὐτοὺς ἄφθονον καὶ γλυκὺ πηγαὶ καὶ ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ὅσον διὰ τράπεζαν, εἰς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν παρεσκεύαζεν ἄγγελος μίαν θαυμαστὴν καὶ παράδοξον, ποὺ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν. «Ὁ εἷς ἄρτος», λέγει, «ἤρκεσε διὰ τροφὴν τεσσαράκοντα ἡμερῶν». Τὸν ἄλλον τὸν ἔτρεφε πολλάκις ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος κατὰ τρόπον θαυματουργόν, καὶ ὄχι μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους διὰ μέσου ἐκείνου. Τέλος ὁ Ἰωάννης ποὺ ἦτο πλέον ἢ προφήτης, ποὺ μεγαλύτερον δὲν ἐγέννησε ποτὲ γυναῖκα, δὲν ἐχρειάσθη κἂν ἀνθρωπίνην τροφήν. Διότι ἐκράτουν τὸ σῶμα του εἰς τὴν ζωὴν ὄχι σῖτος οὔτε οἶνος καὶ ἔλαιον, ἀλλὰ τρυφεροὶ βλαστοὶ καὶ ἄγριον μέλι. Εἶδες ἀγγέλους ἐπάνω εἰς τὴν γῆν; Εἶδες τὴν δύναμιν τῆς παρθενίας; Τοὺς πλασμένους ἀπὸ αἷμα καὶ σάρκα, τοὺς βαδίζοντας ἐπὶ τῆς γῆς, τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τῆς θνητῆς φύσεως, ὡσὰν νὰ ἐκληρώθησαν διὰ τὸν οὐρανόν, ὡσὰν νὰ ἔχουν ἐπιτύχει τὴν ἀθανασίαν, ἔτσι τοὺς ἐματαρσίωσεν ἡ παρθενία.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΥΣΧΗΜΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΠΡΟΣΕΔΡΟΝ.

Π΄. 1. Διότι εἰς ἐκείνους ἦσαν ὅλα περιττά, ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ ὄντως περιττά, ἡ τρυφὴ δηλαδὴ καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα καὶ ὅλος ὁ ἄλλος ὁρμαθὸς αὐτῶν τῶν ὀνείρων, ἀλλὰ καὶ ὅσα φαίνονται ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα, αἱ οἰκίαι καὶ αἱ πόλεις καὶ αἱ τέχναι. Αὐτὸ εἶναι τὸ «σεμνὴ συμπεριφορὰ καὶ θέσις τιμημένη», αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρετὴ τῆς παρθενίας. Θαυμαστὸν εἶναι βεβαίως καὶ ἄξιον πολλῶν στεφάνων εἶναι καὶ τὸ νὰ νικᾷς τὴν λύσσαν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ νὰ συγκρατῇς τὴν φύσιν ποὺ μαίνεται, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα γίνεται ὄντως θαυμαστὸν τότε, ὅταν διάγῃς καὶ μίαν τοιαύτην ζωήν. Διότι αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ ἡ παρθενία εἶναι πρᾶγμα ἀσθενὲς καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ μόνη της ἱκανὴ νὰ σώσῃ αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀσκοῦν. Καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν δύνανται νὰ τὴν ἐπιβεβαιώσουν ὅσαι καὶ σήμερον τὴν ἀσκοῦν. Καὶ ἀπέχουν τόσον πολὺ ἀπὸ τὸν Ἠλίαν καὶ τὸν Ἐλισσαῖον καὶ τὸν Ἰωάννην, ὅσον ἀπέχει ἡ γῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

2. Ὅπως δηλαδὴ ἂν ἀφαιρέσῃς «τὴν σεμνὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν τιμημένην θέσιν», ἐκριζώνεις τὰ ἴδια τὰ νεῦρα τῆς παρθενίας, ἔτσι, ὅταν τὴν ἀσκῇς μὲ μίαν ἀρίστην ζωήν, κρατεῖς τὴν ρίζαν καὶ τὴν αἰτίαν τῶν καλῶν. Ὅπως ἡ λιπαρὰ καὶ γόνιμος γῆ τρέφει τὴν ρίζαν, ἔτσι καὶ ἡ ἀρίστη ζωὴ γνωρίζει νὰ τρέφῃ τοὺς καρποὺς τῆς παρθενίας. Ἢ μᾶλλον καὶ ρίζα καὶ καρπὸς τῆς παρθενίας εἶναι ὁ ἐ-

σταυρωμένος βίος. Αὐτὴ προετοίμασε τοὺς γενναίους ἐκείνους πρὸς τὸν θαυμαστὸν δρόμον, ἀφοῦ περιέκοψεν ὅλα τὰ δεσμὰ αὐτῶν καὶ μὲ πόδας ἐλευθέρους καὶ ἐλαφρούς, τοὺς ἄφησε νὰ πετοῦν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὡσὰν πτερωτοί. Διότι ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει οὔτε φροντίδα διὰ γυναῖκα, οὔτε περιποίησις παιδιῶν, ἡ ἀκτημοσύνη καθίσταται εὔκολος. Ἡ ἀκτημοσύνη μᾶς κάμνει νὰ εἴμεθα πλησίον τῶν οὐρανῶν, διότι δὲν μᾶς ἀπαλλάσσει μόνον ἀπὸ τοὺς φόβους, οὔτε μόνον ἀπὸ τὰς φροντίδας, οὔτε ἀπὸ τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους μόχθους.

ΠΟΣΟΝ ΚΑΛΟΝ ΠΡΑΓΜΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ.

ΠΑ'. 1. Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει τίποτε, καταφρονεῖ τὰ πάντα, ὡσὰν νὰ κατέχῃ τὰ πάντα, καὶ ἔχει μεγάλην παρρησίαν καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ πρὸς τοὺς μονάρχας καὶ πρὸς τοὺς ἐστεμμένους βασιλεῖς. Αὐτὸς ποὺ καταφρονεῖ τὰ χρήματα, προχωρῶν βαθμιαίως, θὰ καταφρονήσῃ εὐκόλως καὶ τὸν θάνατον. Καὶ ὅταν γίνῃ ἀνώτερος ὅλων αὐτῶν, θὰ ὁμιλῇ πρὸς ὅλους μὲ παρρησίαν, χωρὶς νὰ φοβῆται οὔτε νὰ τρέμῃ κανένα. Ἐνῷ αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀπησχολημένος μὲ τὰ χρήματα, ὄχι μόνον τῶν χρημάτων εἶναι δοῦλος, ἀλλὰ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ γενικῶς ὅλων τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο αὐτὴν τὴν φιλοχρηματίαν ὁ Παῦλος τὴν ἀπεκάλεσε ρίζαν ὅλων τῶν κακῶν. Ἀλλὰ αὐτὴν τὴν ρίζαν εἶναι ἱκανὴ νὰ τὴν ξηράνῃ ἡ παρθενία καὶ νὰ ἐμφυτεύσῃ μέσα μας ἄλλην, τὴν ἀρίστην ρίζαν, ἡ ὁποία βλαστάνει ὅλα τὰ καλά, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν παρρησίαν, τὴν ἀνδρείαν, τὸν φλογερὸν ζῆλον, θερμὸν ἔρωτα τῶν οὐρανίων, καταφρόνησιν ὅλων τῶν ἐπιγείων. Ἔτσι γίνεται «ἡ σεμνὴ συμπεριφορὰ καὶ ἡ τιμημένη θέσις πλησίον τοῦ Κυρίου».

ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ, ΠΟΥ ΛΕΓΟΥΝ, ΟΤΙ ΟΣΟΙ ΕΖΗΣΑΝ ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΝ ΒΙΟΝ ΕΥΧΟΝΤΑΙ ΝΑ ΕΛΘΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΟΛΠΟΥΣ ΑΒΡΑΑΜ.

ΠΒ'. 1. Ἀλλὰ ποῖος εἶναι ὁ σοφὸς λόγος, τὸν ὁποῖον παραβάλλουν πολλοί; Ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, λέγουν, εἶχε καὶ γυναῖκα καὶ παιδιά, καὶ χρήματα καὶ κοπάδια καὶ ἀγέλας. Καὶ ὕστερ' ἀπὸ ὅλα αὐτά, τόσον ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ὅσον καὶ ὁ Εὐαγγελιστής, οἱ ὁποῖοι ἦσαν παρθένοι καὶ οἱ δύο, καὶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος ποὺ ἔλαμψαν μὲ τὴν ἐγκράτειάν των, εὔχονται νὰ ἔλθουν εἰς τοὺς κόλπους ἐκείνου. Ποῖος σοῦ τὸ εἶπε αὐτό, καλέ μου ἄνθρωπε,

ποῖος προφήτης, ποῖος εὐαγγελιστής; Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἀπαντᾷ. Διότι ὅταν εἶδεν, ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος εἶχε μεγάλην πίστιν, ἔλεγε: «Σᾶς βεβαιῶ, ὅτι πολλοὶ σὰν τὸν ἑκατόνταρχον θὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολὴν καὶ δύσιν, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ θὰ παρακαθήσουν ὡς εἰς ἄλλον εὐφρόσυνον δεῖπνον μαζὶ μὲ τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακὼβ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».[195] Καὶ τὸν Λάζαρον μὲ τὸν Ἀβραὰμ τὸν εἶδε τότε νὰ εὐφραίνεται ὁ πλούσιος.[196] Καὶ τί σχέσιν ἔχει αὐτὸ μὲ τὸν Παῦλον, τί σχέσιν ἔχει μὲ τὸν Πέτρον καὶ μὲ τὸν Ἰωάννην; Διότι καὶ ὁ Λάζαρος δὲν ἦτο Παῦλος καὶ Ἰωάννης, οὔτε οἱ πολλοὶ ποὺ θὰ ἔλθουν ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν ἦσαν ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων. Ὥστε αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι διὰ σᾶς περιττὸς καὶ μάταιος.

2. Ἐὰν δὲ θέλῃς γενικῶς νὰ ἀκούσῃς τὰ ἔπαθλα τῶν ἀποστόλων, ἄκουσε αὐτὸν ποὺ πρόκειται νὰ τὰ ἀπονείμῃ, ὁ ὁποῖος λέγει: «Θὰ καθήσετε καὶ σεῖς εἰς δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ».[197] Καὶ δὲν ὑπάρχει πουθενὰ ἐδῶ Ἀβραάμ, οὔτε ὁ υἱός του οὔτε ὁ ἐγγονός του οὔτε ὁ κόλπος ποὺ τοὺς ἐδέχθη, ἀλλὰ ὑπάρχει ἐδῶ μία ἀξία πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ ἐκείνην. Διότι αὐτοὶ ἐδῶ θὰ καθήσουν νὰ κρίνουν τοὺς ἀπογόνους ἐκείνων. Καὶ δὲν εἶναι μόνον εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον φανερὰ ἡ διαφορά, ἀλλὰ τὰ ἔπαθλα τοῦ Ἀβραὰμ θὰ τὰ ἐπιτύχουν πολλοί. «Διότι θὰ ἔλθουν», λέγει, «πολλοὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ ἀπὸ τὴν δύσιν καὶ θὰ παρακαθήσουν ὡς εἰς ἄλλον εὐφρόσυνον δεῖπνον μαζὶ μὲ τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακὼβ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Ἀλλὰ τοὺς θρόνους ἐκείνους δὲν θὰ τοὺς καταλάβῃ κανεὶς ἄλλος, ἀλλὰ μόνον ὁ χορὸς αὐτῶν τῶν ἁγίων.

3. Ἀκόμη, εἰπέ μου, ἀναφέρατε κοπάδια καὶ ἀγέλας καὶ γάμους καὶ παιδιά; Τί τὸ σπουδαῖον, θὰ εἴπῃς, ὅταν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐτήρησαν τὴν παρθενίαν, ὕστερα ἀπὸ τόσους ἱδρῶτας, εὔχονται νὰ μεταβοῦν ἐκεῖ; Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ εἴπω κάτι μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτό, ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐτήρησαν τὴν παρθενίαν δὲν θὰ ἐπιτύχουν οὔτε ἐκείνους τοὺς κόλπους, οὔτε ἄλλους κατωτέρους, ἀλλὰ θὰ ἀπέλθουν εἰς αὐτὴν τὴν κόλασιν. Καὶ τὸ καθιστοῦν αὐτὸ φανερὸν αἱ μωραὶ παρθένοι ποὺ ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα. Ἀλλὰ μὲ τὸν συλλογισμὸν αὐτὸν

---

195. Ματθ. 8, 11.
196. Πρβλ. Λουκ. 16, 23.
197. Ματθ. 19, 28.

ὁ γάμος εἶναι ἴσος μὲ τὴν παρθενίαν ἢ αὐτὴ εἶναι καὶ κατωτέρα. Τὸ παράδειγμά σου τὴν καθιστᾶ καὶ χειροτέραν. Διότι, ἐὰν ὁ Ἀβραὰμ ποὺ εἶχεν ἔλθει εἰς γάμον, εὑρίσκεται εἰς τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν τρυφήν, καὶ αὐτοὶ ποὺ ἐτήρησαν τὴν παρθενίαν εἰς τὴν κόλασιν, αὐτὸ τὸ συμπέρασμα συνάγεται ἀπὸ τὸν συλλογισμόν σου. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀρθὸν αὐτό, ὄχι, δὲν εἶναι ὀρθόν. Διότι ἡ παρθενία ὄχι μόνον δὲν εἶναι κατωτέρα ἀπὸ τὸν γάμον, ἀλλὰ εἶναι καὶ πολὺ ἀνωτέρα. Πῶς; Διότι οὔτε τὸν Ἀβραὰμ τὸν ἔκαμεν ὁ γάμος τέτοιον ποὺ ἦτο, οὔτε τὰς ἀθλίας ἐκείνας παρθένους τὰς κατέστρεψεν ἡ παρθενία. Ἀλλὰ καὶ τὸν πατριάρχην τὸν ἀνέδειξε λαμπρὸν ἡ ἄλλη ἀρετὴ τῆς ψυχῆς του, καὶ αὐτὰς τὰς παρέδωσεν εἰς τὸ πῦρ ἡ ἄλλη κακία τοῦ βίου των. Ἐκεῖνος δηλαδὴ καὶ ἐνῷ ἦτο ἔγγαμος, ἐπεδίωκε νὰ κατορθώσῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς παρθενίας, «τὴν σεμνὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν τιμημένην θέσιν πλησίον τοῦ Κυρίου».

4. Ἐνῷ αὐταί, μολονότι ἐπροτίμησαν τὴν παρθενίαν, κατέπεσαν εἰς τὴν τρικυμίαν τοῦ βίου καὶ τὰς περὶ τὸν γάμον ἀσχολίας. Ἀλλὰ θὰ εἴπῃς, τί μὲ ἐμποδίζει τώρα μὲ τὸν γάμον καὶ τὰ τέκνα καὶ τὸν πλοῦτον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα «νὰ ἐξασφαλίσω τὴν σεμνὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν τιμημένην θέσιν πλησίον τοῦ Κυρίου;». Πρῶτον, διότι τώρα δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὡσὰν τὸν Ἀβραὰμ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον παραπλήσιος. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ πλούτη καὶ γυναῖκα, κατεφρόνησε τὰ χρήματα περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἤσκουν τὴν ἀκτημοσύνην, καὶ ἐκυριάρχει ἐπὶ τῆς ἡδονῆς περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἀσκοῦντας τὴν παρθενίαν. Διότι αὐτοὶ ἐδῶ φλέγονται κάθε ἡμέραν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν, ἐνῷ ἐκεῖνος εἶχε τόσον πολὺ σβέσει τὴν φλόγα καὶ δὲν ἔμενε δεμένος ἀπὸ καμμίαν ἐπιθυμίαν, ὥστε ὄχι μόνον ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν παλλακίδα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ κάθε αἰτίαν διαμάχης καὶ στάσεως εἰς τὴν οἰκίαν. Πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ εὑρίσκεις εὔκολα σήμερον.

ΤΟ ΙΔΙΟΝ ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΕΤΗΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ ΔΙ' ΗΜΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ.

ΠΓ'. 1. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τούτων, αὐτὸ ποὺ ἔλεγον καὶ εἰς τὴν ἀρχήν, θὰ τὸ ἐπαναλάβω καὶ τώρα, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἀξιώνεται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ ἐκείνους τὸ ἴδιον μέτρον τῆς ἀρετῆς. Τώρα δηλαδὴ δὲν δύναται νὰ εἶναι κανεὶς τέλειος, ἂν δὲν πωλήσῃ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, ἂν δὲν ἀπαρνηθῇ τὰ πάντα, καὶ δὲν ἐννοῶ μόνον τὰ χρήματα καὶ τὴν οἰκίαν,

ἀλλὰ καὶ τὴν ζωήν του. Τότε ὅμως δὲν ἐκρίνετο τὸ πρᾶγμα μὲ τόσην αὐστηρότητα. Λοιπὸν τί; Ἡμεῖς σήμερον, θὰ εἴπῃς, ζῶμεν αὐστηρότερον ἀπὸ τὸν πατριάρχην; Ὀφείλομεν βεβαίως νὰ ζῶμεν καὶ εἰς τοῦτο ἐντελλόμεθα, ἀλλὰ δὲν ζῶμεν. Καὶ διὰ τοῦτο ὑστεροῦμεν πολὺ ἀπὸ τὸν δίκαιον ἐκεῖνον. Διότι ἐνώπιόν μας σήμερον προβάλλουν μεγάλοι ἀγῶνες καὶ τοῦτο εἶναι φανερὸν εἰς τὸν καθένα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γραφὴ ποὺ ἐπαινεῖ τὸν Νῶε, δὲν τὸ κάμνει αὐτὸ ἁπλῶς, ἀλλὰ μὲ κάποιαν προσθήκην. «Ὁ Νῶε ἦτο ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος εἰς τὴν ἐποχήν του. Διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἦτο εὐάρεστος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ».[198] Δὲν εἶπε ἁπλῶς τέλειος, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐποχήν του. Διότι ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι τελειότητος, ποὺ ὁρίζονται κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου αὐτὸ ποὺ κάποτε ἦτο τέλειον, γίνεται ἀτελές. Παραδείγματος χάριν, κάποτε ἦτο τέλειος αὐτὸς ποὺ ἔζη συμφώνως πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον. «Διότι», λέγει, «αὐτὸς ποὺ τὰ ἔκαμεν αὐτά, θὰ ζήσῃ μὲ αὐτά». Ἀλλὰ ἦλθεν ὁ Χριστὸς καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι αὐτὸ τὸ τέλειον ἦτο ἀτελές. «Ἐὰν ἡ ἀρετή σας», λέγει, «δὲν περισσεύσῃ καὶ δὲν ὑπερτερήσῃ κατὰ πολὺ τὴν ἐξωτερικὴν ἀρετὴν τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».[199] Τότε φοβερὸν κακὸν ἐθεωρεῖτο ὁ φόνος, τώρα ὅμως δύναται νὰ σὲ ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν κόλασιν ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἐξύβρισις μόνη. Τότε ἐτιμωρεῖτο μόνον ἡ μοιχεία, τώρα ὅμως δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον τιμωρίας καὶ τὸ νὰ κοιτάξῃς γυναῖκα μὲ ἀκολάστους ὀφθαλμούς. Τότε ἡ ἐπιορκία μόνον προήρχετο ἐκ τοῦ πονηροῦ, τώρα ὅμως καὶ ὁ ὅρκος. «Διότι τὸ ἐπὶ πλέον ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὸν πονηρόν, τὸν πρῶτον ἐπινοητὴν καὶ πατέρα τοῦ ψεύδους».[200] Τότε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἐζητεῖτο παρὰ μόνον νὰ ἀγαποῦν αὐτούς, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἀγαποῦν. Τώρα ὅμως αὐτὸ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν εἶναι τόσον ἀτελές, ὥστε καὶ ὅταν τὸ ἐπιτύχωμεν, δὲν θὰ πλεονεκτῶμεν εἰς τίποτε τῶν τελωνῶν.

198. Γεν. 6, 9.
199. Ματθ. 5, 20.
200. Ματθ. 5, 37.

ΔΙΑ ΤΑ ΙΔΙΑ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΔΕΝ ΑΠΟΚΕΙΤΑΙ Η ΑΥΤΗ ΑΝΤΑΠΟΔΟΣΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΗΜΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ.

ΠΔ΄. 1. Διατί τέλος πάντων διὰ τὰ ἴδια κατορθώματα δὲν ὡρίσθη ἡ ἰδία ἀμοιβὴ δι' ἡμᾶς καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιδείξωμεν ἡμεῖς μεγαλυτέραν ἀρετήν, ἂν θέλωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἰδίαν ἀνταμοιβὴν μὲ ἐκείνους; Διότι σήμερον ἔχει διαχυθῆ πλουσία ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος καὶ ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε μεγάλη δωρεά. Διότι αὐτὴ μᾶς κατέστησε τελείους ἄνδρας ἀντὶ νηπίων. Ὅπως λοιπὸν ἡμεῖς ἀπὸ τὰ παιδιά μας, ὅταν γίνουν ἔφηβοι, ζητοῦμεν μεγαλύτερα κατορθώματα καὶ δι' ἐκεῖνα ποὺ τοὺς ἐπῃνοῦμεν, ὅταν τὰ ἔκαμνον πρωτύτερα, κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν, διὰ τὰ ἴδια, ὅταν γίνουν ἄνδρες, δὲν τοὺς θαυμάζομεν πλέον καὶ ὅταν τὰ κατορθώνουν, ἀλλὰ τοὺς προστάσσομεν νὰ ἐπιτύχουν ἄλλα, πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους, δὲν ἐζήτει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μεγάλα κατορθώματα, διότι εὑρίσκετο εἰς νηπιώδη κατάστασιν. Ὅταν ὅμως ἤκουσε καὶ προφήτας καὶ ἀποστόλους καὶ ἐπέτυχε τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, τότε ηὔξησε καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς. Καὶ εὐλόγως. Καὶ πράγματι, ὥρισε μεγαλυτέρους μισθοὺς καὶ τὰ ἔπαθλα τῆς ἀρετῆς εἶναι σήμερον πολὺ λαμπρότερα. Διότι τοὺς ἐναρέτους δὲν τοὺς ἀναμένει πλέον ἡ γῆ καὶ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, ἀλλὰ ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἀγαθὰ ποὺ ὑπερβαίνουν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν.

2. Πῶς λοιπὸν δὲν θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ μένουν ἀκόμη εἰς τὴν ἰδίαν μικρότητα, ἀφοῦ ἠνδρώθησαν; Διότι τότε ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἦτο διεσπασμένη ἐναντίον της καὶ ἄσπονδος πόλεμος ἐπεκράτει. Καὶ διηγούμενος ὁ Παῦλος αὐτὸν τὸν πόλεμον λέγει τὰ ἑξῆς: «Βλέπω ὅμως νὰ κυριαρχῇ ἄλλος νόμος καὶ ἄλλη δύναμις εἰς τὰ μέλη μου, ὁ νόμος καὶ ἡ δύναμις τῆς ἁμαρτίας. Αὐτὸς δὲ ὁ νόμος ἐναντιοῦται καὶ μάχεται εἰς ὅσα ὁ νοῦς μου καὶ ἡ συνείδησίς μου ἀναγνωρίζουν ὡς νόμον ὀρθόν, καὶ μὲ κάνει δοῦλον αἰχμάλωτον εἰς τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας, ποὺ κυριαρχεῖ εἰς τὰ μέλη μου».[201] Ἀλλὰ τώρα δὲν συμβαίνουν αὐτά. «Διότι ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ ὁ νόμος, ὄχι διότι ἦτο ἀτελής, ἀλλὰ διότι δὲν παρεῖχε καὶ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἠδύνατο νὰ κατανικήσῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ σαρκικοῦ μας φρονήματος, τὸ ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἔστειλε τὸν Υἱόν του μὲ σάρκα, ἡ ὁποία ὡμοίαζε μόνον, ἀλλὰ δὲν ἦτο καὶ πράγματι σὰρξ ἁμαρτίας, καὶ ἔτσι κατεδίκασε καὶ κατέλυσε τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς σαρκὸς τοῦ Υἱοῦ του, ἡ ὁποία καίτοι ἀναμάρτητος, ὑπέστη τὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας παραδοθεῖσα εἰς θάνατον».[202] Καὶ δι' ὅλ' αὐτὰ εὐχαριστῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ὢ! πόσον δυστυχὴς καὶ ἀξιολύπητος ἄνθρωπος εἶμαι ἐγώ! Ποῖος θὰ μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ κυριευμένον ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας σῶμα μου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἕδρα καὶ τὸ ὄργανον τοῦ θανάτου αὐτοῦ;».[203]

3. Διὰ τοῦτο τιμωρούμεθα εὐλόγως, διότι ἡμεῖς οἱ ἐλεύθεροι δὲν θέλομεν νὰ τρέχωμεν οὔτε ἴσα μὲ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν δεμένους τοὺς πόδας. Ἢ μᾶλλον καὶ ἂν δυνηθῶμεν νὰ τρέξωμεν ἴσα μὲ αὐτούς, οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὴν κόλασιν. Διότι αὐτοὶ ποὺ ἀπολαμβάνουν βαθεῖαν εἰρήνην πρέπει νὰ στήνουν τρόπαια πολὺ μεγαλύτερα καὶ λαμπρότερα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πιέζονται σκληρὰ ἀπὸ τὸν πόλεμον. Ἐὰν δὲ πρόκειται νὰ ἀσχολούμεθα διαρκῶς μὲ τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀπολαύσεις μας, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὸ ξηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ὑποθέσεις μας, πότε θὰ γίνωμεν ἄνδρες, πότε θὰ ζήσωμεν πνευματικῶς, πότε θὰ μεριμνήσωμεν διὰ τὸν Κύριον; Ὅταν θὰ φύγωμεν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον; Ἀλλὰ τότε πλέον δὲν εἶναι καιρὸς διὰ μόχθους καὶ ἀγῶνα, ἀλλὰ εἶναι καιρὸς στεφάνων καὶ τιμωριῶν. Τότε, καὶ ἂν ὑπάρξῃ καμμία παρθένος ποὺ δὲν ἔχει ἔλαιον εἰς τὸν λύχνον, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ λάβῃ ἀπὸ ἄλλας, ἀλλὰ θὰ μείνῃ ἔξω.[204] Καὶ ἂν προσέλθῃ κανεὶς ἐνδεδυμένος μὲ ρυπαρὰ ἱμάτια, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξέλθῃ διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ἐνδυμασίαν του, ἀλλὰ θὰ ἀπαχθῇ εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως. Οὔτε καὶ ἂν παρακαλῇ τὸν ἴδιον τὸν Ἀβραάμ,[205] δὲν θὰ ἔχῃ νὰ κερδίσῃ τίποτε. Διότι ὅταν φθάσῃ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, καὶ συνέλθῃ τὸ δικαστήριον, καὶ ὁ δικαστὴς καθίσῃ εἰς τὴν ἕδραν του καὶ ρέει ὁ ποταμὸς τῆς φλογός, καὶ ἀρχίσῃ ἡ ἐξέτασις τῶν πεπραγμένων μας, δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ἀποπλύνωμεν τὰ ἁμαρτήματά μας, ἀλλὰ συρόμεθα μόνον, ἐ-

201. Ρωμ. 7, 25.

202. Ρωμ. 8, 3.
203. Ρωμ. 7, 24.
204. Πρβλ. Ματθ. 25, 8-10.
205. Ματθ. 22, 11-13.

κόντες άκοντες, είς την όφειλομένην τιμωρίαν δι' αυτά, έφ' όσον τότε ουδείς δύναται να μας έλευθερώση με τας παρακλήσεις του, αλλά και αν τύχη κανείς να έχη την ιδίαν παρρησίαν με τους μεγάλους και θαυμαστούς άνδρας, και αν ό Νώε, αν ό 'Ιώβ, αν ό Δανιήλ, παρακαλή διά τους υιούς και τας θυγατέρας, δεν επιτυγχάνει τίποτε πλέον, αλλά είναι ανάγκη να τιμωρούνται αιωνίως όσοι ήμάρτησαν, όπως ακριβώς είναι ανάγκη να τιμώνται όσοι έζησαν βίον ενάρετον. Ότι πράγματι δεν υπάρχει τέλος ούτε διά τούτους ούτε δι' εκείνους, το εδήλωσεν ό Χριστός, ό όποιος είπε ότι, όπως ή ζωή θα είναι αιώνιος, έτσι και ή κόλασις θα είναι αιώνιος. Διότι όταν επήνεσε τους έκ δεξιών και κατεδίκασε τους εξ αριστερών, συνέχισε λέγων τα εξής: «Και θα απέλθουν αυτοί εις κόλασιν, που δεν θα έχη τέλος, αλλά θα είναι αιώνιος, οί δε δίκαιοι θα μεταβούν διά να απολαύσουν ζωήν αιώνιον».[209] Δι' αυτό πρέπει εδώ, εις αυτήν την ζωήν, να καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν, ώστε και αυτός που έχει γυναίκα να είναι ωσάν να μη έχη, και αυτός που πράγματι δεν έχει, να ασκή, μαζί με την παρθενίαν, και όλην την άλλην αρετήν, διά να μη θρηνώμεν ανώφελα μετά την αναχώρησίν μας από αυτόν τον κόσμον.

209. Ματθ. 25, 46.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 40

ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ (κριτικόν)

Jean Crysostome, La virginitté, texte et introduction critiques par Herb. Musurillo.— Introduction Générale, traduction et notes par B. M. Grillet (Sources Chrétiennes No 125). Paris 1966. Βλέπε και PG 48, 533-596.